

ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
Τμήμα Λογιστικής και Χρηματοοικονομικής
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
«ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ ΚΑΙ ΕΛΕΓΚΤΙΚΗ»

**«Οι αλλαγές που επήλθαν στη Φορολογία των Φυσικών και Νομικών Προσώπων
κατά την Περίοδο της Οικονομικής Κρίσης στην Ελλάδα και οι επιπτώσεις
τους»**

Διπλωματική Εργασία
που υποβλήθηκε στο Τμήμα Λογιστικής και Χρηματοοικονομικής της Σχολής
Διοίκησης και Οικονομίας του Ελληνικού Μεσογειακού Πανεπιστημίου (πρώην
Τ.Ε.Ι. Κρήτης) ως μέρος των απαιτήσεων για την απόκτηση Μεταπτυχιακού
Διπλώματος Ειδίκευσης στη Λογιστική και Ελεγκτική από την

Μαρίνα Σκλάβου

Ηράκλειο

Σεπτέμβριος 2019

ΔΗΛΩΣΗ ΑΥΘΕΝΤΙΚΟΤΗΤΑΣ, ΖΗΤΗΜΑΤΑ COPYRIGHT

«Η μεταπτυχιακή φοιτήτρια που εκπόνησε την παρούσα διπλωματική εργασία φέρει ολόκληρη την ευθύνη προσδιορισμού της δίκαιης χρήσης του υλικού, η οποία ορίζεται στη βάση των εξής παραγόντων: του σκοπού και χαρακτήρα της χρήσης (μη εμπορικός, μη κερδοσκοπικός, αλλά εκπαιδευτικός – ερευνητικός), της φύσης και του υλικού που χρησιμοποιεί (τμήμα του κειμένου, πίνακες, σχήματα εικόνες κ.λπ.), του ποσοστού και της σημαντικότητας του τμήματος που χρησιμοποιεί σε σχέση με το όλο κείμενο υπό copyright, και των πιθανών συνεπειών της χρήσης αυτής στην αγορά ή την γενικότερη αξία του υπό copyright κειμένου».

Μαρίνα Σκλάβου

Τριμελής Εξεταστική Επιτροπή

Η παρούσα διπλωματική εργασία εγκρίθηκε ομόφωνα από την τριμελή εξεταστική επιτροπή η οποία ορίστηκε από την ΓΣΕΣ του Τμήματος Λογιστικής και Χρηματοοικονομικής της Σχολής Διοίκησης και Οικονομίας του Ελληνικού Μεσογειακού Πανεπιστημίου (πρώην Τ.Ε.Ι. Κρήτης) σύμφωνα με το νόμο και τον εγκεκριμένο Οδηγό Σπουδών του ΔΠΜΣ «Λογιστική και Ελεγκτική». Τα μέλη της Επιτροπής ήταν:

- Γκίνογλου Δημήτριος (Επιβλέπων), Καθηγητής Πανεπιστημίου Μακεδονίας
- Ταχυνάκης Παναγιώτης (Μέλος), Αναπληρωτής Καθηγητής Πανεπιστημίου Μακεδονίας
- Ταμπουρατζή Ευθαλία (Μέλος), Δρ. Ελληνικού Μεσογειακού Πανεπιστημίου

Η έγκριση της διπλωματικής εργασίας από το Τμήμα Λογιστικής και Χρηματοοικονομικής της Σχολής Διοίκησης και Οικονομίας του Ελληνικού Μεσογειακού Πανεπιστημίου (πρώην Τ.Ε.Ι. Κρήτης) δεν υποδηλώνει αποδοχή των απόψεων του συγγραφέα.

Περιεχόμενα

ΠΕΡΙΛΗΨΗ	6
ABSTRACT	8
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1ο	9
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΚΑΙ ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗ	9
1.1 Εισαγωγή στην Παγκόσμια Οικονομική Κρίση του 21ου αιώνα.....	9
1.2 Οι επικρατέστερες «ερμηνείες» για τα αίτια της κρίσης.....	12
1.3 Τα βαθύτερα αίτια της κρίσης	20
1.4 Η Ελλάδα στο επίκεντρο της κρίσης.....	21
1.5 Φοροδιαφυγή εν μέσω Οικονομικής Κρίσης	26
1.6 Παράγοντες που εντείνουν το φαινόμενο της Φοροδιαφυγής στην Ελλάδα	32
1.7 Ωφέλειες που προκύπτουν από την αντιμετώπιση της Φοροδιαφυγής.....	34
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 ^ο	39
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ	39
2.1 Φορολογική πολιτική και Οικονομική ανάπτυξη.....	39
2.2 Φοροδιαφυγή και Οικονομική ανάπτυξη	44
2.3 Φοροδιαφυγή και αναδιανομή του εισοδήματος	45
2.4. Φοροδιαφυγή και απώλεια εσόδων.....	47
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3ο	50
Η ΑΣΚΟΥΜΕΝΗ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΠΡΙΝ ΚΑΙ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΚΡΙΣΗ (ΠΕΡΙΟΔΟΣ 2007 – 2017).....	50
3.1 Έννοια και σκοπός της Φορολογίας	50
3.2 Γενικές αρχές της φορολογίας	52
3.3 Φορολογικά συστήματα.....	54
3.4 Εισαγωγή στη μεταρρυθμιστική φορολογική πολιτική	55
3.5 Φορολογία εισοδήματος φυσικών προσώπων πριν την κρίση	55
3.6 Φορολογία εισοδήματος νομικών προσώπων πριν την κρίση.....	63
3.7 Η φορολογικές αλλαγές κατά την περίοδο της κρίσης στην Ελλάδα	68
3.8 Οι σημαντικότερες φορολογικές μεταρρυθμίσεις του έτους 2010.....	69
3.8.1 Τροποποίηση του Κώδικα Φορολογίας Κληρονομιών, Γονικών παροχών και Κερδών από λαχεία	69
3.8.2 Αποκατάσταση φορολογικής δικαιοσύνης, αντιμετώπιση της φοροδιαφυγής και άλλες διατάξεις	71
3.8.3 Μέτρα για την εφαρμογή του μηχανισμού στήριξης της ελληνικής οικονομίας από τα κράτη – μέλη της ζώνης του ευρώ και το διεθνές νομισματικό ταμείο	87

3.8.4 Επείγοντα μέτρα εφαρμογής του προγράμματος στήριξης της ελληνικής οικονομίας.....	88
3.9 Οι σημαντικότερες φορολογικές μεταρρυθμίσεις του έτους 2011.....	89
3.9.1 Καταπολέμηση της φοροδιαφυγής, στελέχωση των ελεγκτικών υπηρεσιών και άλλες διατάξεις αρμοδιότητας υπουργείου οικονομικών	89
3.9.2 Επείγοντα Μέτρα Εφαρμογής Μεσοπρόθεσμου Πλαισίου Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2012–2015	92
3.9.3 Συνταξιοδοτικές ρυθμίσεις, ενιαίο μισθολόγιο βαθμολόγιο, εργασιακή εφεδρεία και άλλες διατάξεις εφαρμογής του μεσοπρόθεσμου πλαισίου δημοσιονομικής στρατηγικής 2012 – 2015	97
3.10 Οι σημαντικότερες φορολογικές μεταρρυθμίσεις του έτους 2013.....	101
3.10.1 «Ρυθμίσεις στη φορολογία εισοδήματος, ρυθμίσεις θεμάτων αρμοδιότητας Υπουργείου Οικονομικών και άλλες διατάξεις».....	101
3.10.2. Φορολογία εισοδήματος, επείγοντα μέτρα εφαρμογής του Ν.4046/2012, του Ν.4093/2012 και του Ν.4127/2013 και άλλες διατάξεις	110
3.10.3 Φορολογικές Διαδικασίες και άλλες διατάξεις.....	137
3.10.4. Ενιαίος Φόρος Ιδιοκτησίας Ακίνητων	145
3.11. Οι σημαντικότερες τροποποιήσεις που υπέστη ο Κ.Φ.Ε (Ν.4172/2013).....	146
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ.....	166
ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΣΤΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ.....	166
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ.....	177
ΕΜΠΕΙΡΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ.....	177
5.1. Αποτελέσματα Φορολογικής Πολιτικής.....	177
5.1.1 Οικονομικό Έτος 2009 (Έτος Βάσης)	178
5.1.2 Οικονομικό Έτος 2010	179
5.1.3 Οικονομικό Έτος 2011	182
5.1.4 Οικονομικό Έτος 2012	188
5.1.5 Οικονομικό Έτος 2013	193
5.1.6 Φορολογικό Έτος 2013 (Οικονομικό 2014).....	196
5.1.7 Φορολογικό Έτος 2014 (Οικονομικό 2015).....	202
5.1.8 Φορολογικό Έτος 2015 (Οικονομικό 2016).....	205
5.2 Συντελεστής Gini και καμπύλη Lorenz	207
5.2.1 Δείκτης Gini και καμπύλη Lorenz για το οικονομικό έτος 2009 με βάση το οικογενειακό ετήσιο ακαθάριστο εισόδημα (τον αριθμό των νοικοκυριών).....	208

5.2.2 Δείκτης Gini και καμπύλη Lorenz για το οικονομικό έτος 2009 με βάση το ατομικό ετήσιο ακαθάριστο εισόδημα (τον αριθμό των φορολογούμενων)	211
5.2.3 Δείκτης Gini και καμπύλη Lorenz για το φορολογικό έτος 2013 με βάση το οικογενειακό ετήσιο ακαθάριστο εισόδημα (τον αριθμό των νοικοκυριών).....	213
5.2.4 Δείκτης Gini και καμπύλη Lorenz για το φορολογικό έτος 2013 με βάση το ατομικό ετήσιο ακαθάριστο εισόδημα (τον αριθμό των φορολογούμενων)	215
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΚΤΟ	218
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΜΕΤΡΑ ΠΑΤΑΞΗΣ ΤΗΣ ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗΣ.....	218
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ - ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ	228

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Ένα από τα σημαντικότερα προβλήματα που αντιμετωπίζει το Ελληνικό Κράτος με δραματικές επιπτώσεις στην Ελληνική Οικονομία και κατά συνέπεια και στο κοινωνικό σύνολο, είναι η φοροδιαφυγή. Η κάθε εκάστοτε κυβέρνηση στην προσπάθεια της να περιορίσει τα διαφυγόντα κέρδη από την εκτεταμένη φοροδιαφυγή κατά την περίοδο της μεγάλης κρίσης στην Ελλάδα, προέβη σε σημαντικές και επώδυνες φορολογικές μεταρρυθμίσεις, οι οποίες δεν έφεραν το επιθυμητό αποτέλεσμα, καθώς λόγω των επώδυνων μέτρων που εμπεριείχαν οδήγησε τους φορολογούμενους στην αποφυγή δήλωσης των πραγματικών τους εισοδημάτων και στην ένταση του φαινομένου της φοροδιαφυγής.

Σύμφωνα με μελέτες από τη διεθνή βιβλιογραφία, η φοροδιαφυγή και ο συντελεστής φόρου εισοδήματος έχουν μια σχέση σχήματος U. Δηλαδή, καθώς αυξάνεται ο φορολογικός συντελεστής, θα αυξηθεί και η πιθανότητα φοροδιαφυγής. Επίσης, έχει διαπιστωθεί ότι εξ αιτίας της φοροδιαφυγής η κατανομή εισοδήματος γίνεται πιο άνιση (κατά 3-9%), η φτώχεια εκτενέστερη (κατά 1-2%), ενώ η απόκρυψη του 10% του συνολικού εισοδήματος εκτιμήθηκε ότι προκαλεί απώλεια ίση με το 35% των εσόδων από τον φόρο εισοδήματος.

Τα παραπάνω συμπεράσματα είναι εμφανές και στην παρούσα εργασία βάση των αποκλίσεων που εξάχθηκαν από το οικονομικό έτος 2010 έως το φορολογικό έτος 2015, σε σχέση με το οικονομικό έτος 2009 (έτος βάσης). Παρατηρήσαμε ότι για τα περισσότερα έτη, ενώ έχουμε αύξηση του αριθμού των φορολογουμένων, το δηλωθέν εισόδημα έχει μειωθεί σε σημαντικό βαθμό (αποτέλεσμα της οικονομικής κρίσης και της φοροδιαφυγής προφανώς), καθώς επίσης και τα έσοδα από φόρους.

Σύμφωνα επίσης με τα στοιχεία που προκύπτουν για την κατανομή του εισοδήματος του πληθυσμού, από την εξαγωγή της καμπύλης Lorenz καθώς και του συντελεστή Gini για το φορολογικό έτος 2013 (έτος με σημαντικές μεταβολές), παρατηρούμε ότι με βάση το ετήσιο προ φόρων οικογενειακό εισόδημα, ο συντελεστής έχει αυξηθεί 3,83%, σε σχέση με το οικονομικό έτος 2009, που σημαίνει ότι έχει αυξηθεί η εισοδηματική ανισότητα μεταξύ των νοικοκυριών. Επίσης, παρατηρούμε ότι ένα μεγάλο ποσοστό των φορολογουμένων κατέχει ένα πολύ μικρό ποσοστό του ετήσιου διαθέσιμου εισοδήματος του πληθυσμού.

Συμπερασματικά θα μπορούσαμε να πούμε ότι η ακολουθούμενη φορολογική πολιτική επέφερε αύξηση της εισοδηματικής ανισότητας μεταξύ των νοικοκυριών στην Ελλάδα και μείωση των δηλωθέν εισοδημάτων, με αντίστοιχη φυσικά μείωση των φορολογικών εσόδων, καθώς όπως έχει διαπιστωθεί η αύξηση του φορολογικού συντελεστή μπορεί να μειώσει τα δηλωθέντα εισοδήματα και να λειτουργήσει ως ενισχυτικός παράγοντας της φοροδιαφυγής.

Λέξεις κλειδιά: Φορολογία, Οικονομική Ανάπτυξη, Φοροδιαφυγή, Οικονομική Κρίση, Φορολογική Πολιτική.

ABSTRACT

One of the most important problems Greek State faces, with dramatic implications for the Greek economy and consequently for the society as a whole, is tax evasion. Each government, in its attempt to limit the profits lost by the widespread tax evasion during the Great Depression in Greece, carried out major and painful tax reforms, which did not produce the desired results due to the painful measures that involved, led taxpayers in avoiding the declaration of their real incomes and intensifying the tax evasion phenomenon.

According to studies from international bibliography, tax evasion and income tax have a U-shaped relationship. That is, as the tax rate increases, the likelihood of tax evasion will increase. It has also been found that due to tax evasion, income distribution becomes more unequal (by 3-9%), poverty is more widespread (by 1-2%), while withholding 10% of total income estimated to cause a loss equal to 35% of revenue from income tax.

The above conclusions are also apparent in the present work, based on the deviations exported from fiscal year 2010 to fiscal year 2015 in relation to fiscal year 2009 (base year). We have observed that for most years, as taxpayers increase, the declared income has been significantly reduced (as a result of the financial crisis and tax evasion obviously), as well as tax revenues.

Also according to the data obtained on the distribution of the income of the population, the export of the Lorenz curve and the Gini coefficient for the tax year 2013 (year with significant changes), we observe that based on the annual pre-tax family income, the rate has increased by 3.83% compared to 2009, which means that income inequality between households has increased. We also note that a large proportion of taxpayers own a very small percentage of the population's annual disposable income.

In conclusion, we could say that the tax policy pursued has led to an increase in income inequality between households in Greece and a decrease in declared income, with a corresponding reduction in tax revenues, as it has been found that an increase in the tax rates can reduce the declared income and to act as a tax evasion enhancer.

Keywords: Taxation, Economic Development, Tax Evasion, Economic Crisis, Tax Policy.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1ο

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΚΑΙ ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗ

1.1 Εισαγωγή στην Παγκόσμια Οικονομική Κρίση του 21ου αιώνα

Η μεγαλύτερη διεθνής ύφεση που αντιμετώπισαν οι χώρες της παγκόσμιας κοινότητας μετά το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου και εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν μερικές εξ αυτών ακόμα, αν και αρχικά εκδηλώθηκε στις Ηνωμένες Πολιτείες με επίκεντρο τις τραπεζικές επισφάλειες και ειδικότερα την αδυναμία εξυπηρέτησης των στεγαστικών δανείων, δεν άργησε να πάρει σε σύντομο χρονικό διάστημα διαστάσεις επιδημίας. Η επέκτασή της στις αναπτυγμένες χώρες και στη συνέχεια σε ολόκληρο τον κόσμο ήταν ταχύτατη, ενώ οι επιπτώσεις της στο τραπεζικό σύστημα και τις επιχειρήσεις δραματικές. Η διαφορά της οικονομικής κρίσης του 2008 σε σχέση με προηγούμενες κρίσεις, όπως τη «Μαύρη Δευτέρα» του 1987 όπου το αμερικανικό χρηματιστήριο υπέστη τη μεγαλύτερη ημερήσια πτώση της ιστορίας του εν καιρώ ειρήνης στις 19 Οκτωβρίου του 1987, τη «φούσκα» των μετοχών υψηλής τεχνολογίας που οδήγησε στο Κραχ του 2001, το επενδυτικό fund Long-Term Capital Market (LTCM) που βρέθηκε σε δεινή θέση μετά την κρίση που ξέσπασε στην Ασία, τη Ρωσία και τη Βραζιλία τη διετία 1997-1998 και γκρέμισε την οικονομία των ΗΠΑ, την Ύφεση που έλαβε χώρα στη Βρετανία και σε τμήματα των ΗΠΑ το 2008, την Κρίση χρέους της Λατινικής Αμερικής στις αρχές της δεκαετίας του 1980, είναι, ότι δεν περιορίστηκε σε κάποια συγκεκριμένη γεωγραφική περιοχή, κοινωνική τάξη και οικονομικό τομέα. Αντιθέτως, μετατράπηκε ραγδαία σε κρίση του παγκόσμιου χρηματοπιστωτικού συστήματος και μεταφέρθηκε στην πραγματική οικονομία με ταχύ ρυθμό, με αποτέλεσμα την ύφεση και την πτώση της απασχόλησης. Ποια είναι όμως η έννοια του όρου Οικονομική Κρίση;

Στο άρθρο του ο Frederic S. Mishkin, με τίτλο «Anatomy of a Financial crisis», αποδίδει για την οικονομική κρίση τον εξής ορισμό: «Οικονομική κρίση είναι μια διαταραχή στις χρηματοπιστωτικές αγορές στις οποίες οι λανθασμένες επιλογές και τα προβλήματα οικονομικού κινδύνου αυξάνονται με αποτέλεσμα να αδυνατούν να διοχετεύσουν τα κεφάλαιά τους σε παραγωγικές επενδύσεις και σε αποδοτικούς τομείς. Μια οικονομική κρίση μπορεί να οδηγήσει μια οικονομία μακριά από την ισορροπία και να στρέψει σε μια καθοδική πορεία τους δείκτες της οικονομικής

ανάπτυξης. Οι οικονομικές κρίσεις μπορεί να έχουν διάφορες επιπτώσεις πέρα του τραπεζικού πανικού»¹.

Στο άρθρο του «Η παγκόσμια οικονομική κρίση και οι χρηματιστηριακές αγορές», ο Γεώργιος Κουφάρης, (2010)², δίνει τον εξής ορισμό: «Οικονομική κρίση είναι το φαινόμενο κατά το οποίο μια οικονομία χαρακτηρίζεται από μια διαρκή και αισθητή μείωση της οικονομικής της δραστηριότητας. Όταν λέμε οικονομική δραστηριότητα αναφερόμαστε σε όλα τα μακροοικονομικά μεγέθη της οικονομίας, όπως η απασχόληση, το εθνικό προϊόν, οι τιμές, οι επενδύσεις κ.λπ. Ο βασικότερος δείκτης οικονομικής δραστηριότητας είναι οι επενδύσεις, οι οποίες, όταν αυξομειώνονται, συμπαρασύρουν μαζί τους και όλα τα υπόλοιπα οικονομικά μεγέθη».

Η οικονομία δεν είναι ποτέ στάσιμη. Όλα τα σημαντικά μεγέθη της, όπως το επίπεδο του εισοδήματος της απασχόλησης, της ανεργίας, των τιμών, των εξαγωγών, μεταβάλλονται διαχρονικά. Οι μεταβολές αυτές ονομάζονται οικονομικές διακυμάνσεις ή οικονομικοί κύκλοι και παρουσιάζουν μια συστηματική κυκλικότητα (Λιανός, Παπαβασιλείου, Χατζηανδρέου, 2013)³.

Ένας ορισμός των οικονομικών κύκλων δόθηκε από τους οικονομολόγους Arthur Burns και Mitchell Wesley⁴, (1946), στο βιβλίο τους «Measuring business Cycles» και είναι ο εξής: «Οικονομικός-επιχειρηματικός κύκλος είναι ο τύπος των διακυμάνσεων που εντοπίζεται στη συνολική οικονομική δραστηριότητα των εθνών, και εκφράζεται μέσα από τη δραστηριότητα των επιχειρήσεων. Ο κύκλος αποτελείται από διαστολές που συμβαίνουν περίπου την ίδια χρονική στιγμή σε πολλές οικονομικές δραστηριότητες και ακολουθείται από παρόμοιες γενικές συστολές και υφέσεις, που οδηγούν στη φάση της ανόδου του επόμενου οικονομικού κύκλου. Αυτή η σειρά των αλλαγών είναι επαναλαμβανόμενη αλλά όχι περιοδική. Η διάρκεια του οικονομικού κύκλου ποικίλει από περισσότερο του ενός χρόνου, μέχρι δέκα ή δώδεκα χρόνια, και δεν διαιρείται σε μικρότερους κύκλους με παρόμοια χαρακτηριστικά».

Η οικονομική κρίση αποτελεί τη μία από τις δύο φάσεις των οικονομικών διακυμάνσεων και συγκεκριμένα τη φάση της καθόδου ή της ύφεσης κατά την οποία παρατηρείται έλλειψη για επενδύσεις, εκτεταμένη ανεργία και μείωση της ζήτησης

¹ Mishkin S Frederic, (1991), "Anatomy of a Financial Crisis", *NBER Working Paper No. 3934*
<http://www.nber.org/papers/w3934>

² Γεώργιος Κουφάρης, (2010), «Η παγκόσμια οικονομική κρίση και οι χρηματιστηριακές αγορές», *Περιοδικό Χρήμα*, Ιανουάριος-Φεβρουάριος, 2010

³ Λιανός Θ., Παπαβασιλείου Α. και Χατζηανδρέου Α, (2013), «*Αρχές Οικονομικής Θεωρίας*», Εκδόσεις ΙΤΥΕ Διόφαντος, σελ. 163-165.

⁴ Arthur Burns και Mitchell Wesley, (1946), «*Measuring business Cycles*», Published by NBER

για καταναλωτικά αγαθά. Η παραγωγή και τα εισόδημα βρίσκονται σε πολύ χαμηλά επίπεδα, ενώ οι επιχειρήσεις έχουν αχρησιμοποίητη παραγωγική δραστηριότητα. Λόγω του κλίματος της απαισιοδοξίας που επικρατεί, η ύφεση εντείνεται ακόμα περισσότερο με την πτώση της ζήτησης για επενδύσεις, πράγμα που συμπαρασύρει σε πτωτική πορεία όλους τους τομείς της οικονομίας⁵.

Είναι πλέον γνωστό ότι η κρίση του 2008 ταυτίζεται με την κατάρρευση της επενδυτικής τράπεζας Lehman Brothers, η οποία λειτούργησε επί 148 χρόνια και κατάφερε να επιβιώσει από έναν εμφύλιο πόλεμο, δύο παγκόσμιους πολέμους, το Κραχ του 1929, καθώς επίσης και από όλες τις υπόλοιπες κρίσεις που έπληξαν την Wall Street. Παρόλο που η κρίση του 2008 δεν ξεκίνησε από τη Lehman, η κατάρρευσή της σηματοδότησε μια νέα περίοδο για ολόκληρο τον κόσμο, η οποία διακατέχεται από γενικευμένη ανασφάλεια και τον ανάγκασε να αποδεχθεί ότι η μεταπολεμική εποχή είχε τελειώσει. Με την κατάρρευση της Lehman, κατέρρευσε συγχρόνως και η ακλόνητη πίστη στη σοφία των αγορών και στην ανίκητη ισχύ της Wall Street, ενώ για πρώτη φορά μετά το 1929 προνομιούχοι και μη φοβήθηκαν το ίδιο. Οι επιπτώσεις ήταν δυσμενείς για όλες τις οικονομίες του πλανήτη. Πάνω από 50 εκατομμύρια άνθρωποι έμειναν άνεργοι στις αναπτυσσόμενες χώρες, τουλάχιστον 10 εκατομμύρια Αμερικανοί, Βρετανοί και Ιρλανδοί υπέστησαν το πλήγμα της κατάσχεσης του σπιτιού τους, ενώ στον «αναπτυσσόμενο Νότο» και στην Ανατολική Ασία, στο σύνολο των ανθρώπων που βρίσκονταν κάτω από τα όρια της φτώχειας προστέθηκαν πάνω από 500 εκατομμύρια άνθρωποι ακόμα.

Το 2009 για πρώτη φορά στη μεταπολεμική περίοδο η παγκόσμια οικονομία κατέγραψε αρνητικό ρυθμό ανάπτυξης, καθώς οι περισσότερες προηγμένες οικονομίες εισήλθαν σε βαθιά ύφεση, ενώ στις αναδύμενες οικονομίες σημειώθηκε σημαντική επιβράδυνση του ρυθμού ανόδου του ΑΕΠ. Όλες οι χώρες της ζώνης του ευρώ κατέγραψαν αρνητικούς ρυθμούς μεταβολής του ΑΕΠ, ενώ λόγω της ραγδαίας πτώσης του παγκόσμιου εμπορίου (κατά 10,7%), τη μεγαλύτερη ύφεση παρουσίασαν οι περισσότερο ανοικτές οικονομίες το έτος εκείνο. Βέβαια, οι περισσότερες εξ αυτών ήταν και οι πρώτες που ευνοήθηκαν από την ανάκαμψη του διεθνούς εμπορίου και της παγκόσμιας οικονομίας κατά τη διάρκεια του 2010.

Μεγάλο ήταν το πλήγμα για τις χώρες με σοβαρές εξωτερικές και εσωτερικές μακροοικονομικές ανισορροπίες και διαρθρωτικές αδυναμίες, καθώς δεν διέθεταν την

⁵ Δρέλλιας Ευάγγελος, (2017), «Η θεωρία του οικονομικού κύκλου», *Powerpolitics*, Published in Ευρώπη, <https://powerpolitics.eu/η-θεωρία-του-οικονομικού-κύκλου/>

απαιτούμενη αντοχή και ευελιξία για να ανταπεξέλθουν και να αντιμετωπίσουν με τις δικές τους δυνάμεις τις επιπτώσεις της χρηματοπιστωτικής και οικονομικής κρίσης και να επωφεληθούν από την ανάκαμψη της παγκόσμιας οικονομίας και του διεθνούς εμπορίου που ακολούθησε μετά τη μεγάλη ύφεση του 2009.

Σαν αποτέλεσμα, οι χώρες με υγιή βασικά οικονομικά δεδομένα κατάφεραν σχετικά σύντομα να βρεθούν εκ νέου σε τροχιά ανάπτυξης, ενώ οι χώρες με μεγάλες μακροοικονομικές ανισορροπίες και διαρθρωτικές αδυναμίες δυσκολεύτηκαν σημαντικά να αντιμετωπίσουν την κρίση και σε ορισμένες περιπτώσεις χρειάστηκαν εξωτερική οικονομική βοήθεια. Διαφορές υπήρξαν και στον τομέα της απασχόλησης, καθώς οι πιο ευέλικτες οικονομίες με υγιή βασικά οικονομικά δεδομένα κατάφεραν να διατηρήσουν χαμηλά ποσοστά ανεργίας, ενώ στις οικονομίες με σοβαρές διαρθρωτικές αδυναμίες η ανεργία εκτοξεύτηκε σε υψηλά επίπεδα.

Σημαντική υπήρξε όμως και η επιδείνωση των δημοσιονομικών μεγεθών, λόγω τόσο των μέτρων τα οποία λήφθηκαν από τις κυβερνήσεις για την ενίσχυση της οικονομικής δραστηριότητας και του χρηματοπιστωτικού τομέα, ο οποίος επλήγη σημαντικά από την κρίση, όσο και της λειτουργίας των αυτόματων δημοσιονομικών σταθεροποιητών. Στις προηγμένες οικονομίες, το δημοσιονομικό έλλειμμα ως ποσοστό του ΑΕΠ αυξήθηκε από 3,5% το 2008 σε 8,8% το 2009, υποχωρώντας σε 5,9% το 2012 (στις ΗΠΑ από 6,5% το 2008 αυξήθηκε σε 12,9% το 2009, αλλά μετά μειώθηκε σε 8,3% το 2012, ενώ στη ζώνη του ευρώ από 2,1% το 2008 αυξήθηκε σε 6,4% το 2009 και μετά μειώθηκε σε 3,7% το 2012). Ανάλογη υπήρξε και η πορεία του δημόσιου χρέους ως ποσοστού του ΑΕΠ, στις μεν ΗΠΑ από 73,3% το 2008 σε 86,3% το 2009 και 102,7% το 2012, στη δε ζώνη του ευρώ από 70,3% το 2008 σε 80,1% το 2009 και 93,0% το 2012. Ποια είναι όμως τα αίτια που οδήγησαν στο ξέσπασμα της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης του 2007-2008;

1.2 Οι επικρατέστερες «ερμηνείες» για τα αίτια της κρίσης

Η πιο διαδεδομένη ερμηνεία⁶ για τα αίτια της κρίσης του 2008 έχει τη βάση της στην αγορά κατοικιών στις Ηνωμένες Πολιτείες και στην αδυναμία πολλών δανειστών να αποπληρώσουν τα δάνειά τους. Ως αρχικό σημείο έναρξης θα μπορούσε να θεωρηθεί

⁶ Γιάνης Βαρουφάκης, Τάσος Πατώκος, Λευτέρης Τσερκέζης, Χρήστος Κουτσοπέτρος, (2011), «Οικονομική κρίση στην Ελλάδα και την Ευρώπη το 2011», *Ινστιτούτο Εργασίας ΓΣΣΕΕ*, Παρατηρητήριο Οικονομικών και Κοινωνικών Εξελίξεων <https://www.inegsee.gr/wp-content/uploads/2014/04/files/study-17.pdf>

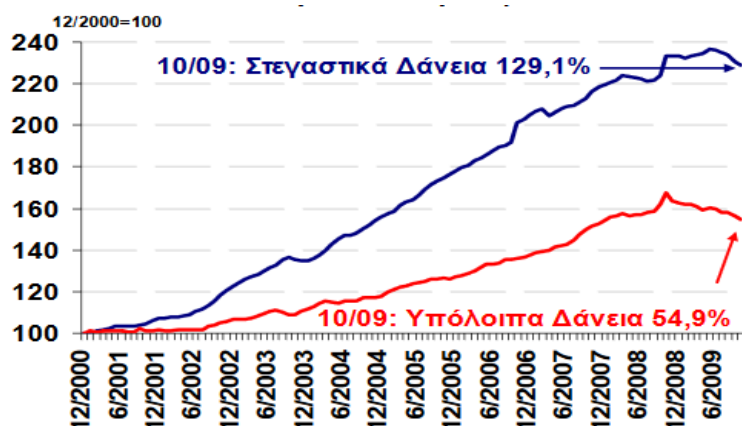
η λεγόμενη «απορρύθμιση»⁷ του χρηματοπιστωτικού συστήματος που άρχισε τη δεκαετία του 1980 στη Μεγάλη Βρετανία και συνεχίστηκε και στη δεκαετία του 1990 (Mankiw and Taylor, 2010). Κατά την περίοδο της θητείας της κυβέρνησης Thatcher στη Μεγάλη Βρετανία, υπήρξε ριζική αλλαγή του τραπεζικού συστήματος με την κατάργηση μια σειράς από περιορισμούς για τη χρηματοδότηση των τραπεζών. Μέσα στη δεκαετία του 1990, οι περιορισμοί γίνονταν ολοένα ελαστικότεροι επιτρέποντας μεγάλη ελευθερία στη λειτουργία των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, ενώ ο νόμος Gramm-Leach-Bliley⁸ του 1999 (γνωστός και ως «ο νόμος του εκσυγχρονισμού των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών του 1999») κατήργησε τις διαφορές μεταξύ εμπορικών και κτηματικών τραπεζών, ασφαλιστικών και χρηματιστηριακών εταιριών. Το καινούργιο αυτό θεσμικό πλαίσιο είχε ως αποτέλεσμα ο δανεισμός να γίνει ευκολότερος για τους δανειστές, ενώ το κύμα αισιοδοξίας, που επικρατούσε στο οικονομικό κλίμα στις αρχές της δεκαετίας του 2000, ενθάρρυνε τις τράπεζες να προχωρήσουν στην ανάληψη υψηλών κινδύνων, δανείζοντας σε επισφαλείς πιστωτές, χωρίς να επιδεικνύεται η ανάλογη τραπεζική εγκράτεια και ο έλεγχος για τον πιστωτικό κίνδυνο. Σε μελέτη των Mian & Soufi (2009)⁹, παρουσιάζονται στοιχεία σύμφωνα με τα οποία, σε περιοχές των ΗΠΑ με υψηλό δανεισμό των νοικοκυριών σε σχέση με το εισόδημά τους, οι τιμές των ακινήτων αυξήθηκαν γρηγορότερα, ενώ στη συνέχεια έπεσαν περισσότερο. Είναι γεγονός ότι η στεγαστική πίστη επιταχύνθηκε πολύ περισσότερο από τα υπόλοιπα δάνεια στις ΗΠΑ. Η πιστωτική επέκταση στις ΗΠΑ φαίνεται στο διάγραμμα που ακολουθεί:

⁷ Με τον όρο απορρύθμιση εννοούμε την αλλαγή στο θεσμικό πλαίσιο ώστε οι κανόνες και οι ρυθμίσεις που αφορούν τη λειτουργία των τραπεζών και των κτηματικών εταιριών είτε να καταργηθούν είτε να γίνουν πιο ελαστικοί.

⁸ Ο νόμος Gramm-Leach-Bliley (GLBA), γνωστός επίσης ως «νόμος για τον εκσυγχρονισμό των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών του 1999», ψηφίστηκε από το Κογκρέσσο στις 12 Νοεμβρίου 1999. Καταργήθηκε μέρος του νόμου Glass-Steagall του 1933 (ο οποίος είχε επιβάλει τον σαφή διαχωρισμό των εμπορικών τραπεζών, από τις τράπεζες επενδύσεων, προκειμένου να αποτραπεί ένα νέο 1929), αφαιρώντας έτσι τα εμπόδια στην αγορά μεταξύ των τραπεζικών εταιριών, των εταιριών κινητών αξιών και των ασφαλιστικών εταιριών που απαγόρευαν σε ένα ίδρυμα να ενεργεί ως οποιοσδήποτε συνδυασμός επενδυτικής τράπεζας, εμπορικής τράπεζας και ασφαλιστικής εταιρίας. Ο τραπεζικός κλάδος είχε επιδιώξει την κατάργηση του νόμου 1933 Glass-Steagall από τη δεκαετία του 1980, αν όχι και νωρίτερα. Με το διμερές πέρασμα του νόμου Gramm - Leach - Bliley, οι εμπορικές τράπεζες, οι επενδυτικές τράπεζες, οι εταιρίες αξιόγραφων και οι ασφαλιστικές εταιρίες είχαν τη δυνατότητα να παγιωθούν. Επιπλέον, παρέλειψε να δώσει στην Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς ή σε οποιοδήποτε άλλο χρηματοπιστωτικό οργανισμό την εξουσία να ρυθμίζει εταιρίες χαρτοφυλακίου μεγάλων επενδυτικών τραπεζών. Η νομοθεσία υπογράφηκε από τον Πρόεδρο Bill Clinton.

⁹ Eurobank Research, (2009), «Η κρίση του 2007-2009: τα αίτια, η αντιμετώπιση και οι προοπτικές», *Οικονομία και Αγορές*, Τόμος IV, Τεύχος 8, <https://www.eurobank.gr/Uploads/Reports/EconomyMarketsIV8.pdf>

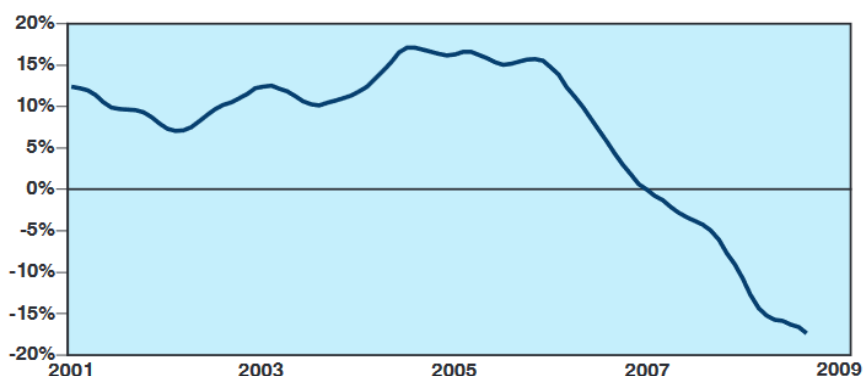
Γράφημα 1.1: Πιστωτική επέκταση στις ΗΠΑ

Πηγή: Federal Reserve (Επεξεργασία από την Eurobank Research, Οικονομία και Αγορές, Τόμος IV, Τεύχος 8, Δεκέμβριος 2009)

Οι συγκεκριμένοι επισφαλείς πιστωτές παρουσιάζουν μεγάλο κίνδυνο και απαρτίζουν τη λεγόμενη δευτερεύουσα αγορά δανείων με αποτέλεσμα να δημιουργήσουν ευκαιρία για τις τράπεζες να δανείσουν με μεγαλύτερα επιτόκια αλλά με ιδιαίτερα ελκυστικούς όρους για τα πρώτα χρόνια αποπληρωμής των δανείων, καθώς διευκόλυναν τα νοικοκυριά με ελκυστικά χαμηλά επιτόκια που επικρατούσαν στις ΗΠΑ και παγκοσμίως από τις αρχές της 1^{ης} δεκαετίας του 2000, τα οποία όμως αναπροσαρμόζονταν στη συνέχεια. Ο δείκτης τιμών κατοικιών και η πορεία των επιτοκίων στις ΗΠΑ φαίνονται στο παρακάτω διάγραμμα.

Γράφημα 1.2: ΗΠΑ: Δείκτης τιμών κατοικιών S&P/Case-Shille

Πηγή: Bloomberg (Επεξεργασία από Alpha Bank- Οικονομικό Δελτίο, τριμηνιαία έκδοση, τεύχος 108, Φεβρουάριος 2009)

Γράφημα 1.3: ΗΠΑ: Επιτόκια στεγαστικών δανείων 30-ετούς διάρκειας

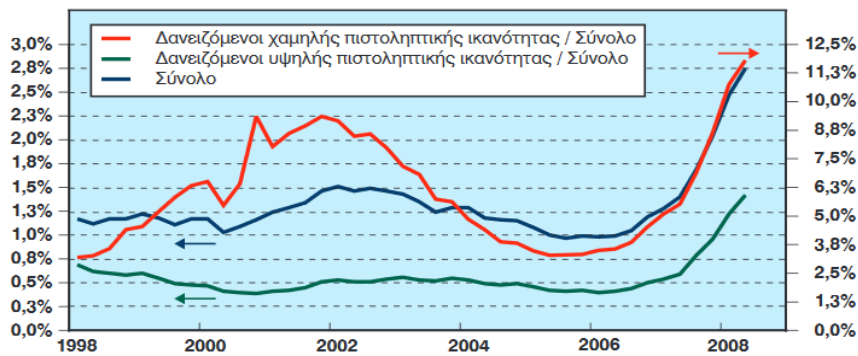

Πηγή: Bloomberg (Επεξεργασία από Alpha Bank- Οικονομικό Δελτίο, τριμηνιαία έκδοση, τεύχος 108, Φεβρουάριος 2009)

Οι τράπεζες, λοιπόν, στις Ηνωμένες Πολιτείες, στις αρχές της προηγούμενης δεκαετίας αύξησαν με γρήγορους ρυθμούς την παροχή δανείων στη δευτερεύουσα αγορά κατοικιών, ενώ, με τις ευκολίες δανεισμού που παρείχαν στην αγορά κατοικιών, οδήγησαν στην αύξηση της ζήτησης και της τιμής τους. Επικράτησε οπότε μια ραγδαία εξάπλωση στεγαστικών δανείων υψηλού κινδύνου, από 9% των συνολικών στεγαστικών το 2003 σε 24% το 2007, δηλαδή μια απίστευτη πιστωτική επέκταση σε κατηγορίες πιστωτών με χαμηλή πιστοληπτική ικανότητα που υπό κανονικές συνθήκες δεν θα έπρεπε να έχουν δανειοδοτηθεί.

Η αντίστροφη μέτρηση για την εκδήλωση της κρίσης ξεκίνησε το καλοκαίρι του 2006 με την άνοδο των επιτοκίων από την FED, την Κεντρική Τράπεζα των Ηνωμένων Πολιτειών το οποίο ανήλθε στο 5,25% (από 1% που ήταν τον Ιούνιο του 2004). Η αύξηση αυτή του επιτοκίου συνέβαλε στην αντιστροφή της ανοδικής πορείας των τιμών των ακινήτων από τις αρχές του 2007 και έκανε αδύνατη την πληρωμή των δόσεων των επισφαλών στεγαστικών δανείων, καθώς επίσης και των ομολόγων που ήταν καλυμμένα με τα δάνεια αυτά. Πολλά δάνεια άρχισαν να εισέρχονται στην περίοδο του υψηλότερου επιτοκίου μετά την περίοδο του επιτοκίου χαμηλής εκκινήσεως, με συνέπεια τη διόγκωση των μη εξυπηρετούμενων δόσεων των στεγαστικών δανείων υψηλού κινδύνου και τη συνακόλουθη απότομη αύξηση των κατασχέσεων κατοικιών στις ΗΠΑ, οι οποίες φαίνονται στο γράφημα που ακολουθεί παρακάτω.

Γράφημα 1.4: ΗΠΑ: Δηλώσεις χρεοκοπίας (foreclosures)

Πηγή: Bloomberg (Επεξεργασία από Alpha Bank- Οικονομικό Δελτίο, τριμηνιαία έκδοση, τεύχος 108, Φεβρουάριος 2009)

Η εξυπηρέτηση των δανείων δεν μπόρεσε να καλυφθεί από τις κατασχέσεις των κατοικιών καθώς η τιμή των ακινήτων είχε ήδη μειωθεί κατά μεγάλο ποσοστό, γιατί η ζήτηση είχε κατακυλήσει σε πολύ χαμηλά επίπεδα. Επακόλουθο της κατάρρευσης στην αγορά των ακινήτων ήταν οι τράπεζες να οδηγηθούν στη χρεοκοπία, με συνέπεια τη μείωση της εμπιστοσύνης στο χρηματοπιστωτικό σύστημα και με την κρίση να περνά πλέον και στην «πραγματική οικονομία» με δυσμενείς επιπτώσεις στο διεθνές εμπόριο, στην απασχόληση και στον ρυθμό της οικονομικής ανάπτυξης, καθώς έπληξε αρκετούς κλάδους των οικονομικών δραστηριοτήτων και ιδιαίτερα εκείνους που σχετίζονται με την αγορά ακινήτων.

Το 2007, οι τράπεζες προβαίνουν στην κατάσχεση ενός εκατομμυρίου κατοικιών περίπου, ενώ τον Αύγουστο του 2008, ένα ποσοστό περίπου 10% των στεγαστικών δανείων στις Ηνωμένες Πολιτείες βρίσκονταν είτε σε καθυστέρηση πληρωμής, είτε σε διαδικασία πλειστηριασμού λόγω αδυναμίας αποπληρωμής τους. Τα στεγαστικά αυτά δάνεια ήταν τιτλοποιημένα, καθώς οι τράπεζες τα είχαν μεταφέρει από τους ισολογισμούς τους στους ισολογισμούς διαμεσολαβητικών χρηματοπιστωτικών οργανισμών, με συνέπεια ο κίνδυνος να μεταφερθεί από τους ισολογισμούς των τραπεζών στο κοινό και τους επενδυτές, αφού πολλοί από τους οποίους αγνοούσαν το ύψος του κινδύνου και υπήρξαν επιρρεπείς στις τότε υψηλές αποδόσεις. Η μεταφορά αυτή του ρίσκου επέτρεπε στις τράπεζες να δανείζουν άφοβα σε μη φερέγγυους δανειολήπτες και στη συνέχεια να αποκτούν ρευστότητα για επιπλέον δανειοδοτήσεις, χωρίς να χρειάζεται να βρουν νέους καταθέτες. Η τιτλοποίηση δανείων πήρε τεράστιες διαστάσεις, καθώς τα στελέχη των τραπεζών κατάφεραν με αυτόν τον τρόπο να εμφανίζουν βραχυπρόθεσμα κέρδη και να εισπράττουν τεράστια

χρηματικά ποσά με τη μορφή Bonus. Στον παρακάτω πίνακα απεικονίζεται η πορεία των τιτλοποιήσεων αυτών.

Πίνακας 1.1: Η πορεία των τιτλοποιήσεων των στεγαστικών δανείων στις ΗΠΑ

	Σύνολο Στεγαστικών Δανείων (δισ. \$)	Τιτλοποιημένα Στεγαστικά Δάνεια / Σύνολο Στεγαστικών Δανείων (%)
1980	1,458	12%
1985	2,368	25%
1990	3,781	35%
1995	4,525	52%
2000	6,754	53%
2005	12,065	60%
2007	14,529	63%
2008	14,616	62%
3^ο τρίμηνο 2009	14,419	64%

Πηγή: Securities Industry and Financial Markets Association, US Census Bureau, EFG, (Επεξεργασία από την Eurobank Research, Οικονομία και Αγορές, Τόμος IV, Τεύχος 8, Δεκέμβριος 2009)

Για να καλύψουν οι εν λόγω οργανισμοί τα δάνεια, εξέδιδαν εταιρικά ομόλογα, ενώ συγχρόνως κατάφεραν να πείσουν και τους οίκους αξιολόγησης να δίνουν αδικαιολόγητα υψηλούς βαθμούς στα ομόλογα (AAA, AA, κ.λπ) τα οποία όμως είχαν ως αντίκρισμα τα τιτλοποιημένα δάνεια μειωμένης εξασφάλισης.

Όταν, όπως ήταν αναμενόμενο, οι περισσότεροι επενδυτές υποψιάστηκαν την υποτίμηση της αξίας αυτών των εταιρικών ομολόγων με αποτέλεσμα να αρχίσουν να απαλλάσσονται μαζικά απ' αυτά ή ακόμα και να στοιχηματίζουν πάνω τους. Όμως, αυτά τα τοξικά παράγωγα είχαν μετατραπεί σε τοξικό ιδιωτικό χρήμα που κινούσε το διεθνές τραπεζικό σύστημα, με αποτέλεσμα εντός μερικών ημερών, και κυρίως μετά την κατάρρευση της Lehman Brothers η οποία είχε επενδύσει τεράστια ποσά σε αυτά τα τοξικά παράγωγα, όλο αυτό το ιδιωτικό χρήμα να εξανεμιστεί. Για να διασωθεί το τραπεζικό σύστημα και να μην καταρρεύσουν οι τράπεζες, οι Ηνωμένες Πολιτείες και η Ευρωπαϊκή Ένωση αποφάσισαν να αναπληρώσουν το ιδιωτικό χρήμα που διέρρευσε από τις τράπεζες με αξιόπιστο δημόσιο χρήμα. Για να το πετύχουν αυτό οι κυβερνήσεις των Ηνωμένων Πολιτειών και της Ευρωπαϊκής Ένωσης αναγκάστηκαν να μην το τυπώσουν, αλλά να το δανειστούν από εκείνους που είχαν τις αποταμιεύσεις, δηλαδή τους Κινέζους, τους Ιάπωνες, τους Άραβες και τους Γερμανούς επενδυτές (π.χ. από ασφαλιστικά ταμεία αλλά και αρκετούς ιδιώτες οι οποίοι, μετά το «ξεμπρόστιασμα» των τραπεζών, απέφευγαν να δανείζουν τράπεζες

και προτιμούσαν να δανείζουν κράτη). Το σχέδιο διάσωσης των τραπεζών στις ΗΠΑ και την Ευρώπη απεικονίζεται στον ακόλουθο πίνακα.

Πίνακας 1.2: Σχέδιο διάσωσης των τραπεζών

	Κόστος Σχεδίου	% ΑΕΠ 2009
Ιταλία	€52 δισ.	3,2 %
Βέλγιο	€19.6 δισ.	5,5 %
Ελλάδα	€28 δισ.	10,8 %
Νορβηγία	NOK 350 δισ.	13,5 %
Πορτογαλία	€24 δισ.	13,9 %
ΗΠΑ	\$ 2,500 δισ.	17,2 %
Γαλλία	€360 δισ.	18,0 %
Γερμανία	€500 δισ.	19,5 %
Ισπανία	€250 δισ.	22,4 %
Φινλανδία	€54 δισ.	27,3 %
Αυστρία	€100 δισ.	34,2 %
Ολλανδία	€237 δισ.	39,1 %
Σουηδία	SEK 1,565 δισ.	49,3 %
Ην. Βασίλειο	£ 1,163 δισ.	78,7 %
Ιρλανδία	€410 δισ.	220,0 %
Ε.Ε.-27	€3,460 δισ.	26,8 %

Πηγή: ΔΝΤ, Κεντρικές Τράπεζες και Υπουργεία Οικονομικών (Επεξεργασία από την Eurobank Research, Οικονομία και Αγορές, Τόμος IV, Τεύχος 8, Δεκέμβριος 2009)

Μετά τη διάσωση των τραπεζών από το δημόσιο στις Ηνωμένες Πολιτείες και στην Ευρώπη, οι τράπεζες εξακολουθούσαν να λειτουργούν κατά τον ίδιο τρόπο. Άρχισαν να δανείζουν τα κράτη με τις μεγαλύτερες δανειακές ανάγκες (όπως η Ελλάδα) από το δημόσιο χρήμα που πήραν από εκείνα, ενώ άρχισαν και να εκδίδουν χαρτιά (Credit Default Swap-CDS)¹⁰ με μεγάλο ωστόσο επιτόκιο και με στοιχήματα εις βάρος χωρών που ήταν σε εξαιρετικά δυσμενή οικονομική θέση. Έτσι, όσοι αγόραζαν τα CDS, στη συνέχεια τα μεταπωλούσαν σε τιμές που αυξομειώνονταν ανάλογα με την κρίση των επενδυτών σχετικά με την πιθανότητα που υπήρχε μέρα με τη μέρα να χρεοκοπήσει η Ελλάδα ή η Ιρλανδία κ.λπ. Πολλοί επενδυτές που είχαν σκοπό να δανείσουν χρήματα σε χώρες, όπως η Ελλάδα, συγχρόνως αγόραζαν και CDS με σκοπό να εξασφαλίσουν την επένδυσή τους (σε περίπτωση δηλαδή που τα δανεικά δεν επιστρέφονταν να μην βγουν χαμένοι οικονομικά).

Αποτέλεσμα αυτής της διασύνδεσης ήταν η διαμόρφωση της αξίας των CDS και των επιτοκίων που υποχρεώνονταν να πληρώνει η Ελλάδα ή η Ισπανία ώστε να μπορεί δανείζεται από ιδιώτες. Όσο ανέβαιναν τα CDS, τόσο ανέβαιναν και τα επιτόκια που

¹⁰ Τα CDS είναι ασφαλιστικά συμβόλαια τα οποία σε πληρώνουν, εάν κάποιος άλλος δεν μπορεί να καταβάλλει πληρωμές που είχε δεσμευτεί να καταβάλλει. Χρησιμοποιήθηκαν ως μια μορφή swap που μειώνει τον κίνδυνο μιας επένδυσης ή ενός στοιχήματος. Το πρόβλημα που δημιουργήθηκε με τα CDS είναι ότι σε επίπεδο οικονομικού συστήματος αντί να μειώσουν τον κίνδυνο, τον μεγέθυναν σε μεγάλο βαθμό.

κατέβαλλαν τα κράτη στους ιδιώτες για νέα δάνεια. Σύμφωνα με την ορολογία των αγορών, τα ζακουστά spreads¹¹ συσχετίζονταν με την αξία των CDS.

Εν ολίγοις, αφού διασώθηκαν οι τράπεζες από το δημόσιο, εξακολούθησαν μια παρόμοια τακτική εκμεταλλευμένες το δημόσιο χρήμα που τους παραχώρησαν οι ιδιώτες-φορολογούμενοι. Οι τράπεζες, λοιπόν, ισχυρίζονταν ότι ξεπέρασαν την κρίση, ενώ κατόρθωσαν μάλιστα και να επιστρέψουν και τα δανεικά στα κράτη που τις είχαν δανείσει. Η επιστροφή, όμως, αυτή των δανεικών έγινε με νέο τοξικό ιδιωτικό χρήμα, ίδιο με εκείνο το οποίο είχε προκαλέσει την κατάρρευση των αγορών το 2008 οδηγώντας αναπόφευκτα στην ανακύκλωση της Κρίσης.

Αυτές είναι οι επικρατέστερες «εξηγήσεις» για τα αίτια της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης. Συνοψίζοντας τις παραπάνω ερμηνείες, θα μπορούσαμε να πούμε ότι τα αίτια της κρίσης είναι τα εξής:

- Η αποτυχία των οικονομολόγων και των «διαχειριστών κινδύνου» του χρηματοπιστωτικού τομέα να υπολογίσουν τους συστημικούς κινδύνους.
- Η ραγδαία εξάπλωση στεγαστικών δανείων υψηλού κινδύνου, δηλαδή μια αχαλίνωτη πιστωτική επέκταση σε κατηγορίες νοικοκυριών που υπό κανονικές συνθήκες δεν θα έπρεπε να έχουν δανειοδοτηθεί.
- Η πτώση της αξίας των κατοικιών από το σπάσιμο της φούσκας των ακινήτων σε πολλές περιοχές των ΗΠΑ.
- Η μεταφορά του ρίσκου από τους ισολογισμούς των τραπεζών στο κοινό και τους επενδυτές μέσω τιτλοποιήσεων και η αλόγιστη χρήση αυτής της τιτλοποίησης των στεγαστικών δανείων (securitization) και γενικά οι εγκληματικές μέθοδοι και τα χρηματοπιστωτικά προϊόντα που χρησιμοποίησε το σύνολο του χρηματοπιστωτικού τομέα και η Wall Street.
- Η παγκοσμιοποίηση της Διεθνούς Οικονομίας.
- Η πλημμελής διαβάθμιση των χρηματοπιστωτικών προϊόντων ως προς τους επενδυτικούς κινδύνους, αλλά και των ιδίων των χρηματοοικονομικών εταιριών από τις αρμόδιους οίκους αξιολόγησης επενδυτικών κινδύνων.
- Η ανεξέλεγκτη απληστία των στελεχών του Χρηματοοικονομικού τομέα (Τράπεζες, Ασφαλιστικές Εταιρίες, Επενδυτικές Εταιρίες κ.λπ), για τα υπέρογκα ποσά που ελάμβαναν με τη μορφή Bonus.

¹¹ Τα “spreads” είναι η διαφορά του επιτοκίου των δανείων που πλήρωνε η Ελλάδα στους ιδιώτες, από το επιτόκιο που πλήρωνε η Γερμανία.

- Η έλλειψη ενός αυστηρού νομοθετικού πλαισίου για τον έλεγχο ολόκληρου του Παγκόσμιου Χρηματοοικονομικού Τομέα, με την υιοθέτηση παράλληλα χαλαρών μορφών ελέγχου στη διακίνηση των κεφαλαίων.

1.3 Τα βαθύτερα αίτια της κρίσης

Είναι όμως τα παραπάνω τα πραγματικά αίτια της κρίσης; Στη μελέτη «Η οικονομική κρίση στην Ελλάδα και την Ευρώπη το 2011»¹², υποστηρίζεται ότι όσα συνέβησαν στον κλάδο των ακινήτων και στον χρηματοπιστωτικό τομέα συνδέονται μεν άρρηκτα με την κρίση του 2008, αλλά δεν είναι τόσο τα πραγματικά αίτια της, όπως ευρέως πιστεύεται, όσο τα συμπτώματά της. Για να φτάσει κάποιος στα βαθύτερα αίτια της Κρίσης, θα πρέπει να πάει πιο πίσω στις αρχές της δεκαετίας του 1970 και να εντοπίσει την αφετηρία στην κατάργηση του Bretton Woods¹³ και στην παγκόσμια κυριαρχία αυτού που ονόμασαν «Παγκόσμιο Μινώταυρο»¹⁴.

Με την κατάρρευση του Παγκόσμιου Σχεδίου¹⁵, τη θέση του πήρε ένα νέο παγκόσμιο σύστημα, σχεδόν το αντίθετο του προηγούμενου. Το μεταναστεύον ξένο κεφάλαιο σιγά-σιγά μετατράπηκε σε καταιγίδα ξένων κεφαλαίων που κατέκλυσαν την Wall Street. Δεν άργησε να έρθει η στιγμή που γινόντουσαν 5 δις. δολάρια καθαρές μεταβιβάσεις κεφαλαίων από τον υπόλοιπο κόσμο στις ΗΠΑ καθημερινά. Όπως ήταν

¹² Γιάνης Βαρουφάκης, Τάσος Πατώκος, Λευτέρης Τσερκέζης, Χρήστος Κουτσοπέτρος, (2011), «Οικονομική κρίση στην Ελλάδα και την Ευρώπη το 2011», *Ινστιτούτο Εργασίας ΓΣΕΕ*, Παρατηρητήριο Οικονομικών και Κοινωνικών Εξελίξεων, αντλώντας υλικό από τα βιβλία “The Global Minotaur” του Γ. Βαρουφάκη (Varoufakis, 2011a) και “Modern Political Economics: Making Sense of the post-2008 World” των Βαρουφάκη, Halevi και Θεοχαράκη (Varoufakis et al., 2011). <https://www.inegsee.gr/wp-content/uploads/2014/04/files/study-17.pdf>

¹³ Το σύστημα σταθερών συναλλαγματικών ισοτιμιών του Bretton Woods είχε στόχο (α) την αποτροπή ενός πολέμου νομισμάτων σε περίπτωση κρίσης και (β) την προβλεψιμότητα των ισοτιμιών, κάτι που ενισχύει τις μακροπρόθεσμες εμπορικές ανταλλαγές.

¹⁴ Ο Γιάνης Βαρουφάκης προσδίδει αυτόν τον τίτλο τόσο στην παρούσα μελέτη, όσο και στο βιβλίο του «Παγκόσμιος Μινώταυρος» στις ΗΠΑ, καθώς όπως οι Αθηναίοι, σύμφωνα τουλάχιστον με τον μύθο, ανά τακτά χρονικά διαστήματα έτρεφαν από τις σάρκες τους τον Μινώταυρο ως αντίτιμο της Μινωικής Ειρήνης, έτσι και ο υπόλοιπος κόσμος συντηρούσε εθελοντικά τα ολοένα αυξανόμενα ελλείμματα των ΗΠΑ - από εκεί προέρχεται και η ονομασία «Παγκόσμιος Μινώταυρος».

¹⁵ Το Παγκόσμιο Σχέδιο είχε πολλές πτυχές. Οι δύο σημαντικότερες ήταν οι ακόλουθες: α) Το σύστημα σταθερών συναλλαγματικών ισοτιμιών του Bretton Woods και β) Μεγαλεπήβολες δράσεις που στόχο είχαν τη δημιουργία και τη στήριξη δύο άλλων ισχυρών διεθνών νομισμάτων (του γιεν και του μάρκου) τα οποία θα δρούσαν υποστηρικτικά προς το δολάριο, που σε περίπτωση κρίσης στις ΗΠΑ θα μείωνε τον αντίκτυπο στην Ευρώπη και στην Ασία. Τέτοιες δράσεις ήταν το Σχέδιο Marshall στην Ευρώπη (που στόχο είχε την ενίσχυση της γερμανικής και γαλλικής βιομηχανίας καθώς και την επιδότηση ευρωπαϊκών εισαγωγών από τις ΗΠΑ), η ενθάρρυνση της δημιουργίας της ΕΟΚ (που αργότερα μετονομάστηκε σε ΕΕ), το αντίστοιχο σχέδιο στήριξης της Ιαπωνίας, οι περιοδικές μεταφορές πλούτου από την Ουάσιγκτον στο Τόκυο και στη Βόννη με στόχο τη σταθεροποίηση αυτών των χωρών σε περιόδους τοπικών μικρών κρίσεων.

φυσικό, σε ένα τέτοιο σκηνικό οι Αμερικανοί δεν είχαν κανένα λόγο να περιορίσουν τις εισαγωγές τους και το κράτος τους να μειώσει το έλλειμμα του.

Την περίοδο εκείνη (1973-2008), η διεθνής κοινότητα πέτυχε μια ενδιαφέρουσα «σταθερή ανισορροπία» η οποία συμπεριλάμβανε μια περίοδο άνισου πλουτισμού που βελτίωνε τους δείκτες εντυπωσιακά, παρήγαγε ταυτόχρονα εντυπωσιακό πλούτο και μεγάλη δυστυχία, αύξανε τις ανισορροπίες και έχτιζε διαφόρων ειδών «παλάτια στην άμμο». Δημιουργήθηκε, λοιπόν, ένας μηχανισμός ανακύκλωσης πλεονασμάτων από τις ΗΠΑ, σύμφωνα με τον οποίο οι Ηνωμένες Πολιτείες αύξαναν όλο και περισσότερο το διπλό τους έλλειμμα απορροφώντας με αυτόν τον τρόπο τα εμπορικά πλεονάσματα της Ευρώπης και της Ασίας, δημιουργώντας έτσι την απαραίτητη ζήτηση για τα γερμανικά, ιαπωνικά και κινεζικά προϊόντα. Όμως, η Wall Street παρήγαγε τόσο πολύ τοξικό χρήμα που ο μηχανισμός αυτός κατέρρευσε. Από το Κραχ του 2008, και χωρίς αυτόν το μηχανισμό να ανακυκλώνει τα πλεονάσματα της υφελίου, η διεθνής οικονομία είναι ασταθής και η μία κρίση διαδέχεται την άλλη.

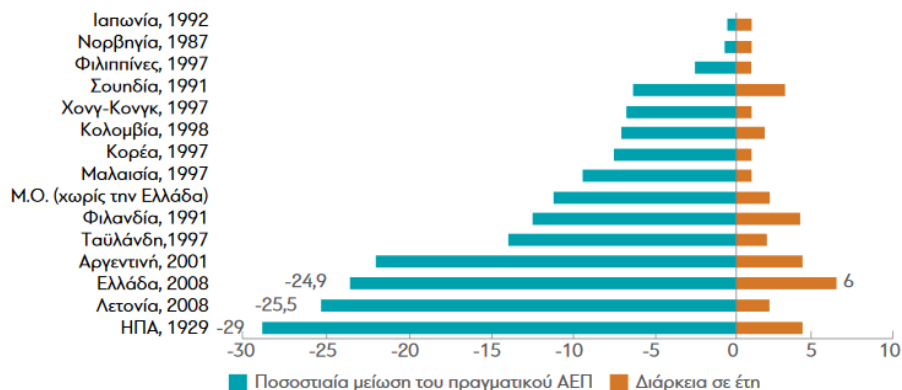
Μετά από την έλευση των γεγονότων των τελευταίων χρόνων, είναι διαδεδομένη πλέον η αντίληψη ότι αυτό που λείπει από την παγκόσμια οικονομία σήμερα είναι ένα διεθνές σύστημα κανόνων που να ρυθμίζουν τις νομισματικές ισοτιμίες, τις ροές κεφαλαίων και τα ισοζύγια πληρωμών μεταξύ των μεγάλων οικονομικών δυνάμεων, σαν αυτό δηλαδή που συζητήθηκε και συμφωνήθηκε στο Bretton Woods το 1944. Τον τελευταίο καιρό όλο και πιο συχνά οι απόψεις αυτές παίρνουν τη μορφή προτροπών για ένα «νέο Bretton Woods».

1.4 Η Ελλάδα στο επίκεντρο της κρίσης

Κατά την τελευταία οκταετία η Ελλάδα έχει το ενδιαφέρον της παγκόσμιας κοινότητας στραμμένο πάνω της, γεγονός που θα μπορούσε να προκαλεί απορία αν σκεφτεί κανείς ότι ο πληθυσμός της αποτελεί περίπου το 0,15% του πληθυσμού του πλανήτη και το ΑΕΠ της λιγότερο από το 0,3% του παγκόσμιου ΑΕΠ σε ονομαστικούς όρους ή λιγότερο σε όρους πραγματικής αγοραστικής δύναμης. Αυτό φυσικά συμβαίνει γιατί τα τελευταία χρόνια η ελληνική οικονομία υφίσταται μια κρίση που παρόμοιά της δεν έχει υποστεί καμία άλλη οικονομία κράτους-μέλους του ΟΟΣΑ τις τελευταίες δεκαετίες και μία από τις πλέον μακροχρόνιες που έχουν καταγραφεί εν καιρό ειρήνης μεταπολεμικά, ενώ μεταξύ του 2008 -της πρώτης

χρονιάς με αρνητικούς ρυθμούς Ανάπτυξης- και του 2013 το ΑΕΠ μειώθηκε σχεδόν κατά ένα τέταρτο, όπως φαίνεται στο γράφημα 1.5.

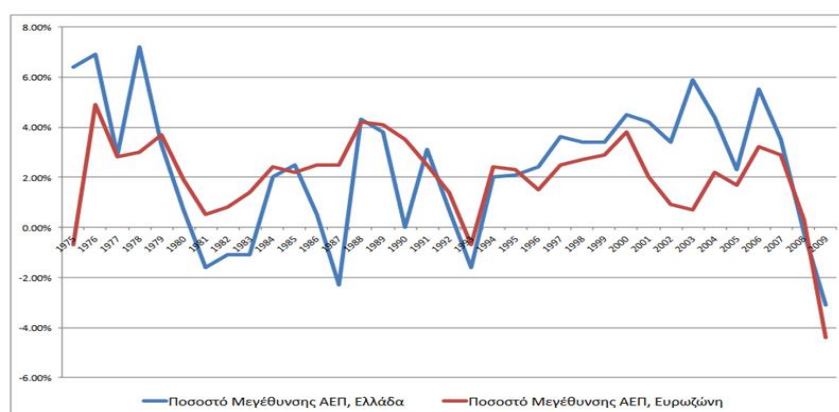
Γράφημα 1.5: Απώλεια ΑΕΠ και Διάρκεια Οικονομικών Κρίσεων

Πηγή: IMF, Reinhart and Rogoff (2009) and Eurostat (Επεξεργασία από Διανέοσις, «Χάρτης εξόδου από την κρίση - ένα νέο παραγωγικό μοντέλο για την Ελλάδα»)¹⁶

Ένα πλήθος συνεργειών οδήγησαν τα πράγματα στις τραγικές συνέπειες της κρίσης στη χώρα μας, οι οποίες έχουν τις ρίζες τους από τη δεκαετία του 1970 και μετά, και κυρίως από το 1995 και μέχρι το 2007, την περίοδο δηλαδή της οικονομικής ευημερίας της Ελλάδας. Στο γράφημα 1.6 φαίνεται η Μεγέθυνση ΑΕΠ Ελλάδος & Ευρωζώνης από το 1975 έως το 2009.

Γράφημα 1.6: Μεγέθυνση ΑΕΠ Ελλάδος & Ευρωζώνης από το 1975 έως το 2009

Πηγή: Καθ. Γ. Αλογοσκούφης, Διεθνής Οικονομική, 2013, «Η Ελληνική Οικονομία ως μια Μικρή Ανοικτή Οικονομία»

¹⁶ Πάνος Τσακόγλου, Γιώργος Οικονομίδης, Γιώργος Παγουλάτος, Χρήστος Τριαντόπουλος, Αποστόλης Φιλιππόπουλος, (2016), «Χάρτης εξόδου από την κρίση - ένα νέο παραγωγικό μοντέλο για την Ελλάδα», Εκδόσεις Διανέοσις

Από το 1974 παρατηρείται μία πρωτόγνωρη διεύρυνση του δημόσιου τομέα. Η οικονομία ήταν αδύνατον να υποστηρίξει τη διεύρυνση αυτή, καθώς από το 1973 βρισκόταν σε μία στασιμοπληθωριστική ύφεση. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα καθ' όλη τη διάρκεια της δεκαετίας του 1980 την εμφάνιση διαρκών ελλειμμάτων και τη μεγέθυνση του δημόσιου χρέους. Συνέπεια των παραπάνω ήταν στις αρχές της δεκαετίας του 1990, η χώρα να βρεθεί στα πρόθυρα της δημοσιονομικής κατάρρευσης. Το δημόσιο χρέος έφθανε στα 110,9% (1993) του ΑΕΠ και οι δαπάνες εξυπηρέτησής του στο 11,0% του ΑΕΠ. Όταν συμφωνήθηκε η είσοδος της Ελλάδας στην Ευρωζώνη το 1998, το δημόσιο χρέος έφθανε στο 115,3% του ΑΕΠ με τη διατήρησή του κοντά στα επίπεδα αυτά έως και το 2002.

Όμως, η συνεχής διεύρυνση του δημόσιου τομέα σε συνδυασμό με τη διαρκή απώλεια της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας της χώρας είχαν ως αποτέλεσμα τη συνεχή δημιουργία ελλειμμάτων τα οποία χρηματοδοτούνταν εύκολα από τις διεθνείς αγορές σε πολύ χαμηλά επιτόκια. Η πτώση, όμως, των επιτοκίων, όπως ήταν επόμενο, οδήγησε σε μεγάλη πιστωτική επέκταση, αφού οι εμπορικές τράπεζες μπορούσαν πλέον να έχουν πρόσβαση σε άφθονο και φθινό δανεισμό, με συνέπεια και αυτές να αυξήσουν τη δανειοδότηση τους προς νοικοκυριά και επιχειρήσεις. Όλα τα παραπάνω άρχισαν να δημιουργούν ένα κλίμα διάχυτης αισιοδοξίας σχετικά με την πορεία της οικονομίας της χώρας, ειδικά στα τέλη της δεκαετίας του 1990 και στις αρχές της δεκαετίας του 2000, ωστόσο τα πράγματα, δυστυχώς, δεν εξελίχθηκαν τόσο καλά.

Πρωτίστως, η μεγάλη πιστωτική επέκταση στην οποία οδήγησαν, όπως προαναφέρθηκε τα χαμηλά επιτόκια σε συνδυασμό με τις αισιόδοξες προβλέψεις σχετικά με την πορεία της οικονομίας, αύξησαν την εγχώρια ζήτηση, η οποία με τη σειρά της οδήγησε, σε αύξηση των εισαγωγών. Κατόπιν, από τα χαμηλά επιτόκια επηρεάστηκε και η δραστηριότητα του κράτους, το οποίο άρχισε να αυξάνει τον δανεισμό του, με αποτέλεσμα την περαιτέρω ενίσχυση της εγχώριας ζήτησης. Είναι απαραίτητο στις εξελίξεις αυτές να συνυπολογίσει κανείς και τις επιπτώσεις από τις ροές κεφαλαίων που έρχονταν στη χώρα μας από τα διαρθρωτικά ταμεία της Ε.Ε. (structural funds, ΕΣΠΑ), καθώς επίσης και τις ανάγκες για άμεση χρηματοδότηση που δημιουργήθηκε λόγω της διοργάνωσης των Ολυμπιακών Αγώνων το 2004. Από την τέλεση των Ολυμπιακών Αγώνων ενισχύθηκαν οι εγχώριες υποδομές με συνέπεια την περαιτέρω αύξηση της εγχώριας ζήτησης. Αποτέλεσμα της εξέλιξης αυτής ήταν να δημιουργηθεί μια «φούσκα» εγχώριας ζήτησης ή οικονομικής δραστηριότητας η

οποία συντηρήθηκε για αρκετά χρόνια κυρίως από τον εξωτερικό δανεισμό, αλλά και από κεφάλαια προερχόμενα από τα διαρθρωτικά ταμεία της Ε.Ε. Μέχρι και το 2007, η «φούσκα» αυτή οδήγησε σε ασυνήθιστα υψηλούς για τη χώρα μας ρυθμούς οικονομικής μεγέθυνσης, δημιουργώντας μία αυταπάτη μακροχρόνιας ευημερίας. Όμως δυστυχώς, όλα τα παραπάνω δεν ήταν τίποτα άλλο παρά μια προσωρινή ανάπτυξη που στηρίχθηκε σχεδόν αποκλειστικά στον τομέα της εγχώριας ζήτησης, χωρίς να υπάρχει ανάλογη συνεισφορά από τον τομέα της παραγωγής της οικονομίας. Επίπτωση αυτής της εκρηκτικής διόγκωσης της εγχώριας ζήτησης ήταν η άνοδος των τιμών σε σύγκριση με την αντίστοιχη των εμπορικών μας εταίρων, με τη μεγαλύτερη αύξηση να παρατηρείται στις τιμές των πραγματικών περιουσιακών στοιχείων, όπως για παράδειγμα των ακινήτων. Η άνοδος αυτή των τιμών έπληξε ανεπανόρθωτα την εγχώρια ανταγωνιστικότητα της ελληνικής οικονομίας. Συγκριτικά με τους εμπορικούς εταίρους της χώρας μας στην Ευρωζώνη, μεταξύ του τέλους της δεκαετίας του 1990 και του μέσου της δεκαετίας του 2000, οι όροι εμπορίου επιδεινώθηκαν κατά περίπου 30%. Λόγω της μείωσης της εγχώριας ανταγωνιστικότητας αυξήθηκε σημαντικά το εμπορικό έλλειμμα και έτσι το εμπορικό ισοζύγιο οδηγήθηκε σε περαιτέρω ανισορροπία. Παράλληλα, εκτινάχθηκε στα ύψη και το μοναδιαίο εργατικό κόστος παραγωγής της ελληνικής οικονομίας, λόγω της αύξησης του μισθολογικού κόστους στον δημόσιο τομέα, απόρροια της διόγκωσης του μεγέθους του μέσω διορισμών, καθώς και της αύξησης της συνταξιοδοτικής δαπάνης. Τα παραπάνω σε συνδυασμό με την αδυναμία του κράτους να εισπράξει τα αναλογούντα στα εισοδήματα φορολογικά έσοδα, λόγω της εκτεταμένης φοροδιαφυγής που υπήρχε από ολόκληρους κλάδους της οικονομίας -και που θα αναφερθούμε λεπτομερώς παρακάτω- οδήγησαν στη δημιουργία μεγάλων δημοσιονομικών ελλειμμάτων ακόμη και κατά τις περιόδους που ακολούθησαν την υιοθέτηση του κοινού νομίσματος, δηλαδή της ραγδαίας οικονομικής μεγέθυνσης της χώρας. Αντίθετα λοιπόν σε κάθε οικονομική λογική, η δημοσιονομική πολιτική της δεκαετίας του 2000 ήταν έντονα προ-κυκλική, και άρα αποσταθεροποιητική. Όπως ήταν φυσικό, τα διαρκή δημοσιονομικά ελλείμματα οδήγησαν σταδιακά σε διόγκωση του δημοσίου χρέους, εν μέσω που η οικονομία αναπτυσσόταν. Αποτέλεσμα του ολέθριου συνδυασμού της δυνατότητας φθηνού δανεισμού, με την ενίσχυση των ανισορροπιών στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών και τα επίμονα δημοσιονομικά ελλείμματα ήταν να ανατραπεί η σύνθεση του ελληνικού δημοσίου χρέους, υπό την έννοια ότι ήταν πλέον οι ξένες τράπεζες που παρακρατούσαν το μεγαλύτερο τμήμα

του. Όμως, δεν διογκώθηκε μόνο ο δημόσιος δανεισμός, αλλά και ο ιδιωτικός δανεισμός, όπως προαναφέρθηκε παραπάνω. Όλα αυτά αθροιστικά οδήγησαν στην αλματώδη αύξηση του εξωτερικού χρέους της ελληνικής οικονομίας κατά τη δεκαετία του 2000. Κάτι παρεμφερές συνέβη σε όλες τις περιφερειακές χώρες της Ευρωζώνης. Από αξιολόγηση των στοιχείων προκύπτει ότι τα ελλείμματα των ισοζυγίων τρεχουσών συναλλαγών στις χώρες της ευρωπαϊκής περιφέρειας, μαζί και της χώρας μας, συμβάδιζαν με τα πλεονάσματα των ισοζυγίων τρεχουσών συναλλαγών στις χώρες του πυρήνα της Ευρωζώνης, γεγονός το οποίο αποδεικνύει ότι τα δεύτερα στην ουσία χρηματοδοτούσαν τα πρώτα. Από την κατάσταση αυτή προκύπτει το χάσμα ανταγωνιστικότητας που υπήρχε μεταξύ των χωρών του πυρήνα και των χωρών της περιφέρειας της Ευρωζώνης. Η χρηματοδότηση αυτή συνεχίστηκε για μεγάλο χρονικό διάστημα, εκφράζοντας μια λανθασμένη υπερβολικά αισιόδοξη εκτίμηση των αγορών για τη μελλοντική πορεία των υπό χρηματοδότηση χωρών, καθώς όπως τελικά αποδείχθηκε από την εξέλιξη των πραγμάτων, έκρυβε μια μωπική συμπεριφορά και από τις δύο πλευρές, των δανειστών δηλαδή και των δανειζόμενων. Είναι σημαντικό, επίσης, να τονιστεί ότι η ραγδαία και χωρίς μέτρο αύξηση της εγχώριας ζήτησης επηρέασε και τον τομέα της προσφοράς της οικονομίας, καθώς οι πόροι που αντλήθηκαν δεν κατανεμήθηκαν με ορθολογικό τρόπο μεταξύ των διαφόρων παραγωγικών δραστηριοτήτων κι αυτό φαίνεται από το γεγονός ότι ένα μεγάλο κομμάτι της εγχώριας ζήτησης κατευθύνθηκε προς τον τομέα των κατασκευών, ο οποίος γνώρισε τεράστια ανάπτυξη. Η οικονομία στη χώρα μας κατά τη δεκαετία του 2000 στηρίχθηκε σε ένα λανθασμένο πρότυπο οικονομικής δραστηριότητας το οποίο εξασφάλιζε βραχυπρόθεσμα ένα υψηλό επίπεδο οικονομικής ευμάρειας, που ήταν όμως αδύνατο να διατηρηθεί μεσοπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα.¹⁷

Αποτέλεσμα των παραπάνω είναι ότι, όταν ξέσπασε η παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση, η χώρα μας βρισκόταν ήδη σε δυσμενή οικονομική θέση το 2008. Δεν ήταν λοιπόν η παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση εκείνη που προκάλεσε τα οικονομικά προβλήματα στη χώρα μας. Η κρίση απλώς έφερε στην επιφάνεια τις αδυναμίες ενός ανορθολογικού και λανθασμένου υποδείγματος οργάνωσης και οικονομικής διαχείρισης, το οποίο είχε υιοθετηθεί από τη χώρα μας πολλά χρόνια πριν, και το

¹⁷ Πάνος Τσακόγλου, Γιώργος Οικονομίδης, Γιώργος Παγουλάτος, Χρήστος Τριαντόπουλος, Αποστόλης Φιλιππόπουλος, (2016), «Χάρτης εξόδου από την κρίση – ένα νέο παραγωγικό μοντέλο για την Ελλάδα», Εκδόσεις Διανέοσις

οποίο, ήταν αδύνατο να συνεχιστεί σε μακροπρόθεσμο επίπεδο, σε συνδυασμό με τις καινούργιες συνθήκες που προέκυψαν το 2008.

1.5 Φοροδιαφυγή εν μέσω Οικονομικής Κρίσης

Ένα μεγάλο πρόβλημα της Ελλάδας το οποίο αποτελεί και ένα από τα κυριότερα αίτια της κρίσης, είναι η φοροδιαφυγή. Από τότε που ιδρύθηκε το ελληνικό κράτος, η φοροδιαφυγή αποτελεί ένα πάγιο καθεστώς στην Ελλάδα. Όμως, το φαινόμενο της φοροδιαφυγής δεν αποτελεί χαρακτηριστικό μόνο της ελληνικής πραγματικότητας. Είναι ένα παγκόσμιο πρόβλημα που εμφανίζεται σε διαφορετικές μορφές και με διαφορετική έκταση και ένταση ανάλογα με τις συνθήκες και τα χαρακτηριστικά της εκάστοτε αγοράς και οικονομίας.

Ποια είναι όμως η έννοια της φοροδιαφυγής;

Η έννοια της φοροδιαφυγής θα μπορούσε να περιγραφεί ως η παράνομη ενέργεια της ηθελημένης απόκρυψης φορολογητέου εισοδήματος και άλλων φορολογικών αντικειμένων κατά τη δήλωση και τον υπολογισμό του οφειλόμενου φόρου, καθώς και η μη απόδοση του οφειλόμενου φόρου στις αρμόδιες κρατικές αρχές (π.χ. του φόρου προστιθέμενης αξίας και λοιπών παρακρατούμενων φόρων, τελών ή εισφορών).

Σύμφωνα με το άρθρο 66 του νόμου 4174/2014, όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 8 του νόμου 4337/2015, αδίκημα φοροδιαφυγής διαπράττει όποιος με πρόθεση:

α) προκειμένου να αποφύγει την πληρωμή φόρου εισοδήματος, ενιαίου φόρου ιδιοκτησίας ακινήτων (ΕΝΦΙΑ) ή ειδικού φόρου ακινήτων (ΕΦΑ), αποκρύπτει από τα όργανα της Φορολογικής Διοίκησης φορολογητέα εισοδήματα από οποιαδήποτε πηγή ή περιουσιακά στοιχεία, ιδίως παραλείποντας να υποβάλει δήλωση ή υποβάλλοντας ανακριβή δήλωση ή καταχωρίζοντας στα λογιστικά αρχεία εικονικές (ολικά ή μερικά) δαπάνες ή επικαλούμενος στη φορολογική δήλωση τέτοιες δαπάνες, ώστε να μην εμφανίζεται φορολογητέα ύλη ή να εμφανίζεται αυτή μειωμένη,

β) προκειμένου να αποφύγει την πληρωμή του φόρου προστιθέμενης αξίας, του φόρου κύκλου εργασιών, του φόρου ασφαλιστρών και των παρακρατούμενων και επιρριπτόμενων φόρων, τελών ή εισφορών, δεν αποδίδει ή αποδίδει ανακριβώς ή συμψηφίζει ή εκπίπτει ανακριβώς αυτούς, καθώς και όποιος παραπλανά τη Φορολογική Διοίκηση με την παράσταση ψευδών γεγονότων ως αληθινών ή με την αθέμιτη παρασιώπηση ή απόκρυψη αληθινών γεγονότων και δεν αποδίδει ή αποδίδει

ανακριβώς ή συμψηφίζει ή εκπίπτει ανακριβώς αυτούς ή λαμβάνει επιστροφή, καθώς και όποιος διακρατεί τέτοιους φόρους, τέλη ή εισφορές,

γ) προκειμένου να αποφύγει την πληρωμή φόρου πλοίων δεν αποδίδει ή αποδίδει ανακριβώς στο Δημόσιο το φόρο αυτόν.

Το σχέδιο για την πάταξη της φοροδιαφυγής τα τελευταία χρόνια έχει ξεφύγει από τα στενά όρια της Ελλάδας, αποκτώντας μια παγκόσμια διακρατική διάσταση η οποία αποτυπώνεται στις δράσεις που έχουν αναπτυχθεί σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης και ΟΟΣΑ. Η φοροδιαφυγή αποτελεί ένα σύνθετο και διαρθρωτικό φαινόμενο, το οποίο συμβάλλει στη μείωση της αποτελεσματικότητας της οικονομίας, ενώ παράλληλα διευρύνει και την κοινωνική ανισότητα, καθώς διαστρεβλώνει την κατανομή και την αναδιανομή των οικονομικών πόρων βραχυχρόνια και μακροχρόνια, περιορίζει την αναδιανεμητική λειτουργία της προοδευτικής φορολογίας από τα πλουσιότερα προς τα φτωχότερα στρώματα, αυξάνει τα φορολογικά βάρη των νομοταγών φορολογουμένων και επηρεάζει αρνητικά τη δίκαιη και ίση μεταχείριση ατόμων με παρόμοιο εισόδημα. Επιπροσθέτως, η φοροδιαφυγή στερεί σημαντικά έσοδα από τους δημόσιους πόρους, τα οποία θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν για τη χρηματοδότηση κρατικών δαπανών, με συνέπεια να αυξάνει τις ανάγκες για εξωτερικό δανεισμό, καθώς περιορίζει τη δυνατότητα για χρηματοδότηση των κρατικών δαπανών και επενδύσεων από εσωτερικές πηγές. Αποτέλεσμα είναι η αύξηση του δημόσιου χρέους, λόγω των υψηλών επιτοκίων δανεισμού που επικρατούν. Έτσι, για να μπορέσει το κράτος να καλύψει τα δημόσια ελλείμματα που προκαλεί η φοροδιαφυγή, υποχρεούται πολλές φορές να προβεί σε αύξηση των φορολογικών συντελεστών, ακόμα και σε περιορισμό στην ποιότητα και στο πλήθος των δημόσιων παρεχόμενων υπηρεσιών. Από τα παραπάνω προκύπτει ότι το κόστος από τη φοροδιαφυγή σε ατομικό επίπεδο έχει άμεσες και έμμεσες συνέπειες στο ευρύτερο κοινωνικό σύνολο, θίγοντας έτσι και κοινωνικές ομάδες που καταβάλλουν συστηματικά και με συνέπεια τους αναλογούντες φόρους τους.

Από το 2010 μέχρι σήμερα, υπάρχει μια σταθερή μείωση των εσόδων του τακτικού προϋπολογισμού στην Ελλάδα σε ετήσια βάση, εξέλιξη η οποία είναι ενδεικτική της έκτασης της ύφεσης στη χώρα μας τα τελευταία πέντε χρόνια, παρά το γεγονός ότι παρατηρείται μια συνεχώς αυξανόμενη άμεση και έμμεση φορολογία τα τελευταία χρόνια. Για το 2015 τα εκτιμώμενα συνολικά έσοδα ανέρχονται σε €49,5 δισ., κατά περίπου 12% χαμηλότερα από τα συνολικά έσοδα του 2010. Από αυτά το 40% του συνόλου (€19,7 δισ.) αφορά άμεσους φόρους και το 48% του συνόλου (€23,7 δισ.)

έμμεσους φόρους, ενώ το υπόλοιπο αφορά μη φορολογικά έσοδα (συμπεριλαμβανομένων των εσόδων από αποκρατικοποιήσεις).

Επίσης, παρατηρείται ότι τα έσοδα από άμεσους φόρους τείνουν να είναι σταθερά κατά τα τελευταία πέντε έτη (μεταξύ 19,8 δισ. και 21,3 δισ.), ενώ για τους έμμεσους φόρους παρατηρείται μια συνεχής πτώση, από τα €31 δισ. το 2010 στα €23,8 δισ. το 2015, μείωση η οποία προσεγγίζει σωρευτικά το 26% (γράφημα 1.7)¹⁸.

Γράφημα 1.7: Έσοδα Τακτικού Προϋπολογισμού

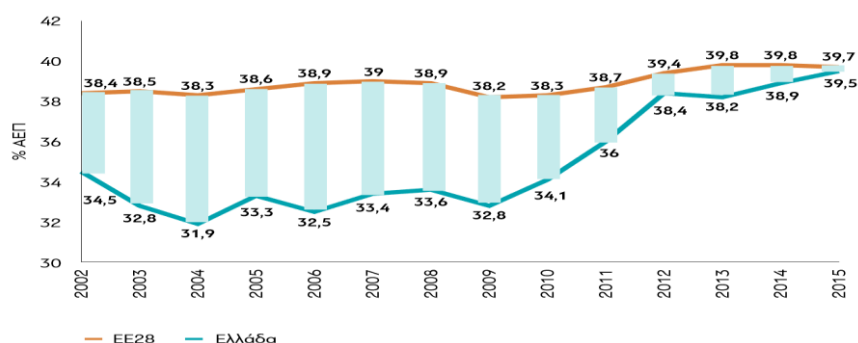
Πηγή: Έκθεση του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος* Προσωρινά στοιχεία

Από την προηγούμενη δεκαετία υπάρχει μονίμως μια μεγάλη απόκλιση των φορολογικών εσόδων (περιλαμβανομένων των εισφορών κοινωνικής ασφάλισης) στην Ελλάδα σε σύγκριση με την ΕΕ-28. Η διαφορά αυτή έφτασε μέχρι και τις 6,4 ποσοστιαίες μονάδες το 2004 και το 2006, πριν αρχίσει να περιορίζεται. Επιπροσθέτως, τα τελευταία χρόνια, η σημαντική αύξηση των φορολογικών συντελεστών στην Ελλάδα έχει οδηγήσει στην ουσιαστική σύγκλιση των φορολογικών εσόδων τα οποία πλησιάζουν το 40% του ΑΕΠ, τόσο στην Ελλάδα όσο και στην ΕΕ-28 κατά μέσο όρο¹⁹.

¹⁸ Διανέοσις, (2016), «Η φοροδιαφυγή στην Ελλάδα - αιτίες, έκταση και προτάσεις καταπολέμησής της», Διανέοσις - ERNST & YOUNG (EY), Ιούνιος 2016, https://www.dianeosis.org/wp-content/uploads/2017/03/Tax_Evasion_diaNEOsis

¹⁹ Διανέοσις, (2018), «Φορολογία Εισοδήματος στην Ελλάδα - Συγκριτική Ανάλυση και Προτάσεις Αναμόρφωσης», Διανέοσις - Ίδρυμα Οικονομικών & Βιομηχανικών Ερευνών, https://www.dianeosis.org/wp-content/uploads/2018/05/Forologia_Eisodimatos_Stin_Ellada

Γράφημα 1.8: Φορολογικά Έσοδα ως Ποσοστό του ΑΕΠ στην Ελλάδα και στην ΕΕ-28, 2002-2015

Πηγή: Eurostat (Επεξεργασία Διανέοσις, Φορολογία Εισοδήματος στην Ελλάδα - Συγκριτική Ανάλυση και Προτάσεις Αναμόρφωσης)

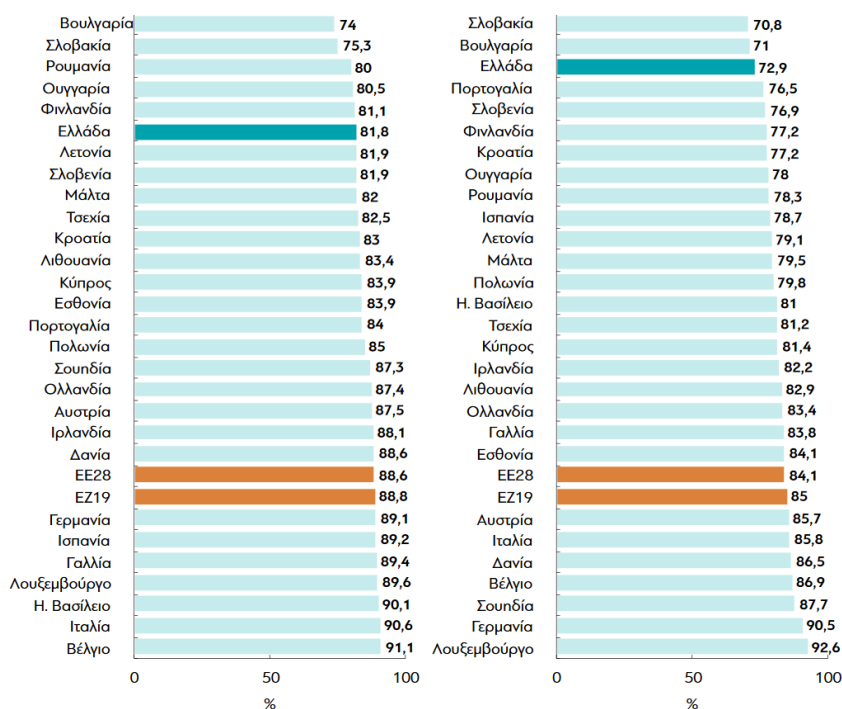
Ως γνωστόν, βασικός σκοπός της φορολογίας είναι η επαρκής χρηματοδότηση των δημόσιων δαπανών. Για να θεωρηθεί, λοιπόν, η ασκούμενη φορολογική πολιτική επιτυχημένη θα πρέπει να καλύπτει σε αρκετά ικανοποιητικό βαθμό τις δημόσιες δαπάνες από τα φορολογικά έσοδα, με τις μικρότερες στρεβλώσεις στις επιμέρους αγορές και στα κίνητρα ατόμων και επιχειρήσεων, ενώ θα πρέπει συνάμα να δημιουργεί και ένα αίσθημα οικονομικής και κοινωνικής δικαιοσύνης.

Παρακάτω παρουσιάζονται δύο δείκτες που αποτυπώνουν τη συμβολή των φορολογικών εσόδων στα συνολικά έσοδα της γενικής κυβέρνησης και την επάρκεια με την οποία τα φορολογικά έσοδα καλύπτουν τις δημόσιες δαπάνες²⁰.

²⁰ Διανέοσις, (2018), «Φορολογία Εισοδήματος στην Ελλάδα - Συγκριτική Ανάλυση και Προτάσεις Αναμόρφωσης», Διανέοσις - Ίδρυμα Οικονομικών & Βιομηχανικών Ερευνών, https://www.dianeosis.org/wp-content/uploads/2018/05/Forologia_Eisodimatos_Stin_Ellada

Γράφημα 1.9: Επάρκεια Φορολογικών Εσόδων στα Κράτη - Μέλη της ΕΕ-28, 2015

Α. Εξάρτηση από φορολογικά έσοδα Β. Έσοδα από φόρους ως ποσοστό των δαπανών

Πηγή: Eurostat, Ανάλυση IOBE (Επεξεργασία Διανέοσις, Φορολογία Εισοδήματος στην Ελλάδα - Συγκριτική Ανάλυση και Προτάσεις Αναμόρφωσης)

Επιπροσθέτως, τα φορολογικά έσοδα²¹ στην Ελλάδα συμβάλλουν σε μικρότερο βαθμό, στα συνολικά δημόσια έσοδα συγκριτικά με τα υπόλοιπα κράτη μέλη της ΕΕ (Γράφημα 1.9). Η απόσταση του δείκτη εξάρτησης από τα φορολογικά έσοδα στην Ελλάδα, από τον μέσο όρο στην ΕΕ-28, είναι 7 ποσοστιαίες μονάδες (81,8% έναντι 88,8%, αντιστοίχως). Μόνο η Φινλανδία και τέσσερα πιο νέα κράτη μέλη της ΕΕ έχουν χαμηλότερο δείκτη εξάρτησης εσόδων από τα φορολογικά έσοδα έναντι της Ελλάδας.

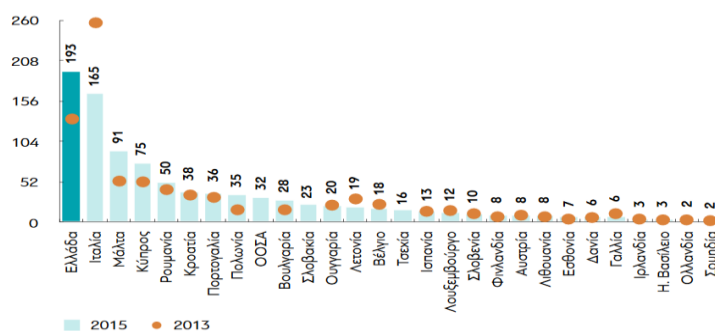
Η κατάταξη της Ελλάδας ως προς τον δείκτη επάρκειας κάλυψης των δημοσίων δαπανών από τα φορολογικά έσοδα είναι επίσης χαμηλή. Εδώ, η απόσταση της Ελλάδας από τον μέσο όρο της ΕΕ-28 είναι ακόμα μεγαλύτερη (11,2 ποσοστιαίες μονάδες) και μόνο η Σλοβακία και η Βουλγαρία, χώρες που εφαρμόζουν ενιαίους αλλά αρκετά χαμηλούς συντελεστές, έχουν μικρότερη επάρκεια κάλυψης των κρατικών δαπανών από τα φορολογικά έσοδα.

²¹ Έσοδα από φόρους και εισφορές κοινωνικής ασφάλισης (περιλαμβανομένων των τεκμαρτών εισφορών) μετά από την αφαίρεση των ποσών που δεν είναι πιθανό να εισπραχθούν ως προς τα συνολικά έσοδα γενικής κυβέρνησης.

Για την αποτελεσματική αντιμετώπιση της εκτεταμένης φοροδιαφυγής που επιτελείται στη χώρας μας, προωθήθηκαν τα τελευταία χρόνια νομοθετικές πρωτοβουλίες και ρυθμίσεις, με σκοπό την ενίσχυση των εξουσιών των φορολογικών ελεγκτικών υπηρεσιών και τη βελτίωση των πληροφοριακών και λοιπών εργαλείων που αυτές διαθέτουν για την καλύτερη εκπλήρωση του έργου τους.

Είναι σημαντικό να τονιστεί ότι ένας αποτελεσματικός φοροεισπρακτικός μηχανισμός μειώνει τη δυνατότητα απόκρυψης φορολογητέας ύλης και βοηθάει να επιτευχθούν οι στόχοι που έχει θέσει το φορολογικό σύστημα. Τη φορολογική διοίκηση, όμως, στην Ελλάδα τη χαρακτηρίζουν διαχρονικά σημαντικές αδυναμίες, μία εξ αυτών είναι και ο χαμηλός βαθμός ανεξαρτησίας που διαθέτει από πολιτικές επιρροές. Η αλήθεια είναι ότι γίνεται σοβαρή προσπάθεια περιορισμού αυτών των αδυναμιών, ιδιαίτερα με τη σύσταση της Ανεξάρτητης Αρχής Δημόσιων Εσόδων με τον Ν. 4389/27.05.2016, η οποία ξεκίνησε να λειτουργεί από το 2017. Όμως εξακολουθεί δυστυχώς να έχει χαμηλές επιδόσεις στην είσπραξη των φόρων και στον έλεγχο των φορολογούμενων τα τελευταία χρόνια, γεγονός που αποτελεί συνέπεια των διαχρονικών αδυναμιών της φορολογικής διοίκησης, της βαθιάς και παρατεταμένης οικονομικής κρίσης, αλλά, και της αστάθειας και περιπλοκότητας που χαρακτηρίζει το φορολογικό σύστημα. Η επίτευξη της είσπραξης των φόρων στην Ελλάδα είναι αρκετά χαμηλή, γεγονός που αντανακλάται στη σημαντική συσσώρευση ληξιπρόθεσμων οφειλών (όλων των ειδών φορολογίας) οι οποίες το 2015 αποτέλεσαν το 193% των ετήσιων φόρων, από 133% το 2013. Ως συνέπεια, η Ελλάδα κατατάσσεται στην πρώτη θέση μεταξύ των χωρών μελών του ΟΟΣΑ, με μεγάλη απόσταση από τον μέσο όρο του ΟΟΣΑ (32%), γεγονός που παρουσιάζεται στο Γράφημα 1.10.

Γράφημα 1.10: Υπόλοιπο Ληξιπρόθεσμων Οφειλών Προς το Δημόσιο / Σύνολο Φόρων, 2013, 2015

Πηγή: OECD, Tax Administration 2017(Επεξεργασία Διανοέσις, Φορολογία Εισοδήματος στην Ελλάδα - Συγκριτική Ανάλυση και Προτάσεις Αναμόρφωσης)

1.6 Παράγοντες που εντείνουν το φαινόμενο της Φοροδιαφυγής στην Ελλάδα

Παίρνοντας σαν δεδομένα το επίπεδο των δημοσίων δαπανών, συμπεραίνεται ότι το εύρος της φορολογικής βάσης και η έκταση της φοροδιαφυγής εξαρτιούνται από το ύψος των φορολογικών συντελεστών, τόσο στην άμεση όσο και στην έμμεση φορολογία. Όσο πιο στενή είναι η φορολογική βάση και όσο πιο εκτεταμένη είναι η φοροδιαφυγή, τόσο υψηλότεροι πρέπει να είναι οι φορολογικοί συντελεστές, ώστε να εξασφαλίζονται τα απαιτούμενα έσοδα. Όμως, το ύψος των φορολογικών συντελεστών παίζουν τεράστιο ρόλο, καθώς δημιουργούν ή αντίθετα περιορίζουν τα κίνητρα φοροδιαφυγής προκαλώντας έτσι έναν φαύλο κύκλο, ο οποίος ανατροφοδοτείται και για να σταματήσει να συμβαίνει αυτό απαιτούνται δραστικές παρεμβάσεις στην κατεύθυνση τόνωσης της συμμόρφωσης των φορολογούμενων και ενίσχυσης της εμπιστοσύνης τους στο φορολογικό σύστημα και στην οικονομική δικαιοσύνη.

Δεν είναι, όμως, μόνο το ύψος των φορολογικών συντελεστών, το οποίο έχει αυξηθεί σημαντικά τα τελευταία χρόνια, που τροφοδοτούν τη φοροδιαφυγή, καθώς υπάρχουν και άλλοι παράγοντες. Σύμφωνα με τους Ράπανος και Καπλάνογλου, (2014)²², παράγοντες που εντείνουν το φαινόμενο της φοροδιαφυγής είναι η πολυπλοκότητα των νομοθετικών ρυθμίσεων στην οικονομική δραστηριότητα, η αστάθεια και ασάφεια των φορολογικών νόμων, ο μεγάλος αριθμός αυτοαπασχολούμενων, η χαμηλή αποτελεσματικότητα της φορολογικής διοίκησης, η εκτεταμένη παραοικονομία, η λανθασμένη νοοτροπία και οι κοινωνικές αντιλήψεις για τη φοροδιαφυγή, η πεποίθηση μη ανταποδοτικότητας των φόρων που πληρώνονται και η άνιση κατανομή των φορολογικών βαρών.

Σύμφωνα με τη μελέτη της Διανέοσις (2018)²³, προκύπτουν παρόμοια συμπεράσματα. Οι παράγοντες που συντελούν στην εμφάνιση και στην εξέλιξη της φοροδιαφυγής διακρίνονται σε:

1) Νομοθετικούς και Πολιτικούς: Πολυνομία και πολυπλοκότητα του φορολογικού συστήματος, ανασφάλεια δικαίου, συνεχιζόμενη αύξηση του φορολογικού βάρους, συμπεριλαμβανομένου του ΦΠΑ, αλλά και του φόρου εισοδήματος των φυσικών και

²² Βασίλης Θ. Ράπανος, Γεωργία Καπλάνογλου, (2014), «Φορολογία και οικονομική ανάπτυξη, η περίπτωση της Ελλάδας»,

<https://www.hba.gr/5Ekdosis/UplPDFs/sylltomos14/609-638Rapanos2014.pdf>

²³ Διανέοσις, (2018), «Φορολογία Εισοδήματος στην Ελλάδα - Συγκριτική Ανάλυση και Προτάσεις Αναμόρφωσης», Διανέοσις - Ίδρυμα Οικονομικών & Βιομηχανικών Ερευνών, https://www.dianeosis.org/wp-content/uploads/2018/05/Forologia_Eisodimatos_Stin_Ellada

των νομικών προσώπων. Σύμφωνα με τον ΟΟΣΑ, το 2014 ο λόγος φόρων προς ΑΕΠ αυξήθηκε από 34,4% σε 35,9%. Επίσης, σε αυτό συντελεί και η έλλειψη και ανεπάρκεια πολιτικής βούλησης για την αντιμετώπιση του φαινομένου.

2) Τεχνολογικούς: Ανεπάρκεια τεχνολογικής και οργανωτικής υποδομής της φορολογικής διοίκησης, καθώς και η αδυναμία αξιοποίησης των δυνατοτήτων που προσφέρει η νέα τεχνολογία. Λόγω αυτών οφείλεται και η καθυστέρηση που υπάρχει στη μηχανογράφηση της φορολογικής διοίκησης και η αδυναμία διασύνδεσης πληροφοριακών συστημάτων και βάσεων δεδομένων.

3) Οργανωτικούς και Γραφειοκρατικούς: Αναποτελεσματική λειτουργία διοίκησης λόγω υποστελέχωσης υπηρεσιών, κακή οργάνωση δημόσιου τομέα, ελλιπής εκπαίδευσης του ανθρώπινου δυναμικού και προσκόλληση στην τήρηση διαδικασιών και όχι στην επίτευξη αποτελεσμάτων.

4) Διαρθρωτικούς: Δυσχέρεια των φορολογικών ελέγχων λόγω του εξαιρετικά υψηλού ποσοστού αυτοαπασχολούμενων (διπλάσιο από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο), καθώς και του ποσοστού των απασχολούμενων σε μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις (59% σε επιχειρήσεις 0-9 ατόμων, έναντι 29% μέσου όρου της Ε.Ε.), που δυσχεραίνει τους φορολογικούς ελέγχους. Η φοροδιαφυγή εντείνεται περισσότερο σε συγκεκριμένες επαγγελματικές κατηγορίες αυτοαπασχολούμενων²⁴, καθώς και σε συγκεκριμένες περιοχές της περιφέρειας της χώρας σε σύγκριση με τα αστικά κέντρα.

5) Πολιτισμικούς: Φορολογική πεποίθηση των πολιτών ως προς την ανταποδοτικότητα του κράτους, τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις τους.

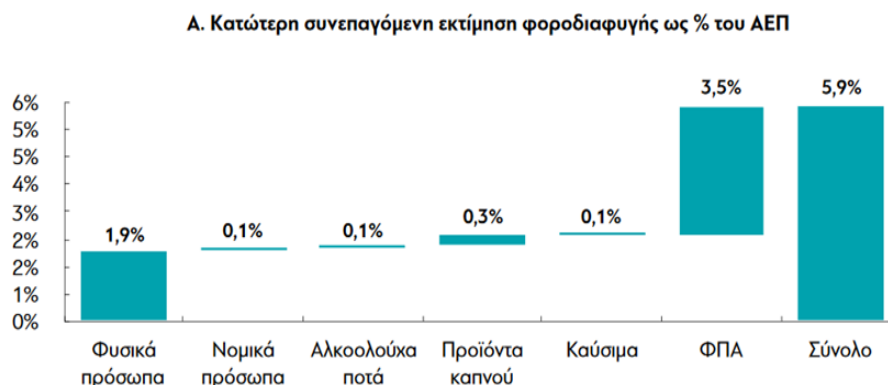
Η φοροδιαφυγή των φυσικών και νομικών προσώπων στην Ελλάδα είναι εξαιρετικά διαδεδομένη, όπως προκύπτει από εκτιμήσεις της Διανέοσις (2016α)²⁵. Είναι μάλιστα σχεδόν σίγουρο ότι αποτελεί τη σημαντικότερη πηγή φοροδιαφυγής, καθώς οι εκτιμήσεις για το μέγεθός της χαρακτηρίζονται από υψηλό βαθμό αβεβαιότητας. Συνολικά, η φοροδιαφυγή φυσικών και νομικών προσώπων εκτιμάται ότι κυμαίνεται

²⁴ Πάνω από 300 εκατ. ευρώ είναι η φοροδιαφυγή καλλιτεχνών, δικηγόρων, αγροτών, επιχειρήσεων παροχής υπηρεσιών σύμφωνα με τον Ειδικό Γραμματέα του ΣΔΟΕ, ενώ κορυφαίο όλων είναι ότι στα 4 χρόνια της κρίσης (2008-2011) 54.000 Έλληνες έβγαλαν στο εξωτερικό καταθέσεις ύψους 54 δισ. ευρώ. Από αυτά τα 20 δισ. ευρώ θεωρούνται καταθέσεις που δεν μπορούν να δικαιολογηθούν από τα πόθεν έσχες - εισοδήματα των καταθετών.

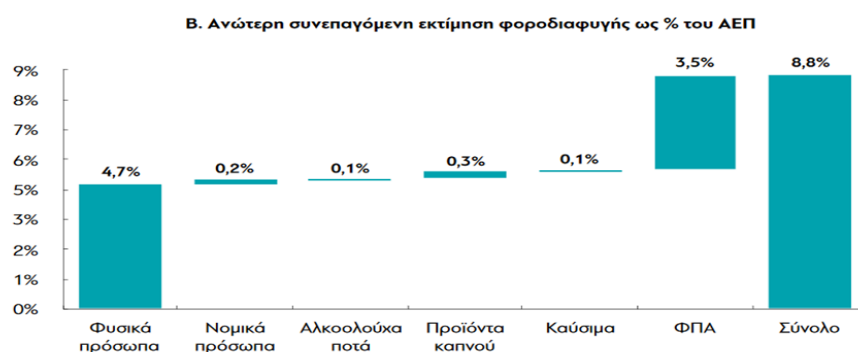
²⁵ Διανέοσις, (2016), «Η φοροδιαφυγή στην Ελλάδα - αιτίες, έκταση και προτάσεις καταπολέμησής της», Διανέοσις - ERNST & YOUNG (EY), Ιούνιος 2016, https://www.dianeosis.org/wp-content/uploads/2017/03/Tax_Evasion_diaNEOsis

μεταξύ 1,96% και 4,85% του ΑΕΠ, κάτι που συνεπάγεται ότι τα διαφυγόντα φορολογικά έσοδα κυμαίνονται από €3,4 δις. έως €8,5 δις απέναντι σε αυτό.

Γράφημα 1.11: Εκτιμήσεις Φοροδιαφυγής ως % του ΑΕΠ

Πηγή: Διανέοσις (2016α)

Πηγή: Διανέοσις (2016α)

Όσο λοιπόν το πρόβλημα της φοροδιαφυγής δεν αντιμετωπίζεται αποτελεσματικά, η ανεπαρκής εισπραξιμότητα των δημοσίων εσόδων, που δημιουργεί τα δημοσιονομικά κενά, θα συνεχίσει να καλύπτεται με αύξηση της φορολογίας εντείνοντας την ύφεση, καθώς, όπως είναι γνωστό, η φοροδιαφυγή είναι άμεσα συνδεδεμένη με την υπερφορολόγηση και την άνιση κατανομή του φορολογικού βάρους.

1.7 Ωφέλειες που προκύπτουν από την αντιμετώπιση της Φοροδιαφυγής

Τα ευεργετικά αποτελέσματα από την πάταξη της φοροδιαφυγής είναι πολλά και ουσιώδη για την περαιτέρω πορεία της ελληνικής οικονομίας. Τα σημαντικότερα που

προκύπτουν σύμφωνα με τη μελέτη της Διανέοσις, (2016) ²⁶, «Η φοροδιαφυγή στην Ελλάδα - αιτίες, έκταση και προτάσεις καταπολέμησής της», παραθέτονται παρακάτω.

✓ **Μείωση Απώλειας Κρατικών Εσόδων**

Όπως είναι γνωστό, η φοροδιαφυγή στερεί σημαντικά δημόσια έσοδα από τον κρατικό προϋπολογισμό τα οποία είναι απαραίτητα για τη χρηματοδότηση των κρατικών επενδύσεων και δαπανών και περιορίζει την αναδιανομή των κρατικών παροχών και ενισχύσεων, με συνέπεια να αυξάνονται οι ανάγκες του κράτους για δανεισμό. Με την ενίσχυση, λοιπόν, των φορολογικών εσόδων από την πάταξη της φοροδιαφυγής, θα ενισχυθεί η πιθανότητα αύξησης του ΑΕΠ, θα περιοριστεί η ανάγκη για εξωτερικό δανεισμό, με αποτέλεσμα τη χαλάρωση των αυστηρών όρων δανεισμού της χώρας και τον περιορισμό ή την κατάργηση μιας σειράς φορολογικών και δημοσιονομικών μέτρων που εφαρμόστηκαν λόγω του δημοσιονομικού ελλείμματος. Αποτέλεσμα θα είναι η εγκαθίδρυση μιας αποδοτικότερης και ισχυρότερης οικονομίας.

✓ **Σωστή κατανομή των φορολογικών βαρών**

Όπως προαναφέρθηκε, υπάρχει έντονη εξάρτηση μεταξύ αναποτελεσματικής φοροεισπρακτικής πολιτικής και μη δίκαιης κατανομής των φορολογικών βαρών. Καθώς τα φορολογικά βάρη δεν κατανέμονται ορθά και τα χαμηλότερα εισοδηματικά στρώματα μαζί με τους υποδειγματικούς φορολογούμενους επωμίζονται το μεγαλύτερο φορολογικό φορτίο, διευρύνονται οι κοινωνικές ανισότητες. Για να περιοριστούν ή ακόμα και να εκμηδενιστούν οι κοινωνικές ανισότητες και να ενισχυθεί το αίσθημα της φορολογικής δικαιοσύνης, θα πρέπει να αντιμετωπιστεί αποτελεσματικά η φοροδιαφυγή. Επιπροσθέτως, θα μειωθούν οι φορολογικοί συντελεστές και έτσι θα μειωθεί το οικονομικό βάρος που επωμίζονται οι υποδειγματικοί φορολογούμενοι, καθώς τα φορολογικά βάρη θα επιμερίζονται με βάση τα πραγματικά πλέον εισοδήματα των φορολογουμένων και με την πραγματική φοροδοτική τους ικανότητα, είτε είναι φυσικά, είτε είναι νομικά πρόσωπα.

²⁶ Διανέοσις, (2016), «Η φοροδιαφυγή στην Ελλάδα - αιτίες, έκταση και προτάσεις καταπολέμησής της», *Διανέοσις - ERNST & YOUNG (EY)*, Ιούνιος 2016, https://www.dianeosis.org/wp-content/uploads/2017/03/Tax_Evasion_diaNEOsis

✓ **Κράτος που ανταποδίδει**

Για να μπορέσει το κράτος να ανταπεξέλθει στην απώλεια των κρατικών εσόδων που υφίσταται λόγω της εκτεταμένης φοροδιαφυγής, αναγκάζεται να μειώσει σημαντικά τα κρατικά έσοδα και να περιορίσει τις δημόσιες δαπάνες, έχοντας αρνητικό αντίκτυπο στην ποιότητα και την ποσότητα των παρεχόμενων δημόσιων αγαθών. Το μεγαλύτερο ποσοστό περικοπών σημειώνεται στον τομέα της εκπαίδευσης και της υγείας, καθώς και σε άλλες υψηλής σημαντικότητας δημόσιες παροχές και υπηρεσίες. Από αυτό, σε συνδυασμό με το γεγονός ότι οι κοινωνικές παροχές στην Ελλάδα είναι κατά πολύ χαμηλότερες από το μέσο όρο των υπόλοιπων κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, προκύπτει ότι αποτελεί ένα αδύναμο κοινωνικό κράτος πρόνοιας. Με την αύξηση των κρατικών εσόδων από την αντιμετώπιση της φοροδιαφυγής θα επιτευχθεί ανταποδοτική επιστροφή στους φορολογουμένους με τη μορφή παροχών και υπηρεσιών. Η αναδιανομή αυτή θα προκαλέσει βελτίωση σε κρίσιμους τομείς της κοινωνίας, όπως οι τομείς της δημόσιας υγείας και εκπαίδευσης, ενώ παράλληλα θα ενισχυθούν και βασικές υποδομές με αποτέλεσμα την αύξηση του βιοτικού επιπέδου των πολιτών.

✓ **Βελτίωση της οικονομίας και των επενδύσεων**

Είναι προφανές ότι κάθε προσπάθεια που καταβάλλεται για την ανάπτυξη της οικονομίας, όπως η λήψη ευνοϊκών φορολογικών μέτρων κατά τη χάραξη της οικονομικής πολιτικής, δεν καρποφορεί. Οι προσπάθειες που καταβάλλονται για τη λήψη ευνοϊκών φορολογικών μέτρων κατά τη χάραξη της οικονομικής πολιτικής δεν μπορούν να έχουν αποτελέσματα αν δεν παταχθεί η αυξημένη φοροδιαφυγή και παραοικονομία. Με την αύξηση των δημόσιων εσόδων θα τεθεί η βάση για τη δημιουργία μιας σταθερής και υγιούς οικονομίας που μελλοντικά θα μπορέσει να γίνει ανταγωνιστική με την προσέλκυση επενδύσεων. Επιπροσθέτως, θετικός παράγοντας για την προσέλκυση επενδυτών θα αποτελέσει και το γεγονός ότι με την άνοδο των κρατικών εσόδων θα μειωθούν στην πορεία και οι φορολογικοί συντελεστές και θα τεθεί σε λειτουργία ένα υγιές, σταθερό οικονομικό και φορολογικό περιβάλλον με αποτέλεσμα την ανάπτυξη και ευημερία των επιχειρήσεων και, κατ' επέκταση, των πολιτών. Συνεπακόλουθο της προσέλκυσης επενδύσεων θα είναι και η δημιουργία νέων θέσεων εργασίας, καθώς θα δημιουργηθεί μια νέα πιο ανταγωνιστική οικονομία

με μεγάλη αγοραστική δύναμη επιφέροντας περαιτέρω ανάπτυξη στην εθνική οικονομία.

✓ **Υγιής επιχειρηματικός ανταγωνισμός**

Οι επιχειρήσεις που φοροδιαφεύγουν ή που αναπτύσσουν μη καταγεγραμμένη οικονομική δραστηριότητα αποκτούν ένα αθέμιτο ανταγωνιστικό πλεονέκτημα έναντι των νομοταγών επιχειρήσεων, καθώς καταφέρνουν να διατηρούν χαμηλότερο κόστος παραγωγής. Δημιουργείται με αυτόν τον τρόπο μια ανισορροπία μεταξύ τους, η οποία γέρνει αρνητικά προς την ανταγωνιστικότητα των υγιών επιχειρήσεων, καθώς αυτές δεν μπορούν να μειώσουν το κόστος παραγωγής τους, για να ανταγωνιστούν το χαμηλό κόστος που καταφέρνουν να έχουν οι επιχειρήσεις που φοροδιαφεύγουν ή δραστηριοποιούνται μέσω της παραοικονομίας. Αποτέλεσμα είναι η εκρίζωση των υγιών και νομοταγών επιχειρήσεων από τον κλάδο και, κατ' επέκταση, η μείωση της ανταγωνιστικότητας όλης της οικονομίας. Με τη μείωση των τιμών των αγαθών και των υπηρεσιών (όχι μόνον για τους καταναλωτές, αλλά και για τις επιχειρήσεις), που θα επιτευχθεί με την αποτελεσματική αντιμετώπιση της φοροδιαφυγής, θα ενισχυθεί ο υγιής ανταγωνισμός μεταξύ των επιχειρήσεων και θα δημιουργηθούν νέες θέσεις εργασίας. Είναι σημαντικό να τονιστεί ότι η φορολογική συμμόρφωση των επιχειρήσεων διαθέτει και μια κοινωνική προέκταση, καθώς δημιουργεί μία κοινωνική υπευθυνότητα των επιχειρήσεων που επεκτείνεται πέρα από την εκπλήρωση των φορολογικών και γενικά των νομικών τους υποχρεώσεων, καθώς ουσιαστικά επενδύοντας οι επιχειρήσεις στο κράτος υποστηρίζουν την ανάπτυξη της κοινωνίας, γιατί η επιτυχία των επιχειρήσεων συνδέεται στενά με την επιτυχία της κοινωνίας μέσα στην οποία δραστηριοποιούνται.

✓ **Ενίσχυση της εμπιστοσύνης των φορολογουμένων απέναντι στο κράτος**

Βασικός παράγοντας, όπως προαναφέρθηκε, για την επέκταση της φοροδιαφυγής είναι η έλλειψη εμπιστοσύνης των φορολογουμένων προς το κράτος και τους θεσμούς. Η εμπιστοσύνη των πολιτών απέναντι στο κράτος διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στη γενικότερη συμμόρφωσή τους. Η απουσία της εμπιστοσύνης των πολιτών σε συνδυασμό με τα φαινόμενα διαφθοράς επηρεάζουν τις αποφάσεις και τη φορολογική συμμόρφωσή τους. Οι φορολογούμενοι

καταβάλλουν τους φόρους που τους αναλογούν στο κράτος, είτε επειδή το θέλουν, είτε επειδή υποχρεούνται. Επίσης, όσο οι φορολογούμενοι πιστεύουν πως το κράτος θα αξιοποιήσει σωστά, κατάλληλα και ανταποδοτικά τα δημόσια έσοδα που συγκεντρώνει από τους φόρους, τόσο οι φορολογούμενοι θα καταβάλλουν ηθελημένα τους φόρους τους. Έτσι, όταν υπάρχει εμπιστοσύνη των πολιτών απέναντι στο κράτος ενισχύεται η εκούσια καταβολή των φόρων απ' αυτούς και η φορολογική συμμόρφωσή τους, ενώ η απουσία του αισθήματος εμπιστοσύνης δημιουργεί αρνητικά αποτελέσματα ως προς τη φορολογική συμμόρφωσή τους²⁷.

Τα ευεργετικά αποτελέσματα, που θα επιφέρει η αποτελεσματική καταπολέμηση της φοροδιαφυγής, της παραοικονομίας και της διαφθοράς, θα συμβάλλουν μακροπρόθεσμα στην οικονομική ανάπτυξη της Ελλάδας, ώστε να σταματήσει αυτός ο φαύλος κύκλος της λιτότητας και της ύφεσης, καθώς όπως διαπιστώθηκε και με μελέτες που έχουν εκπονηθεί, υπάρχει στενή σύνδεση και αλληλεξάρτηση μεταξύ της οικονομικής κρίσης, της φοροδιαφυγής και της φορολογικής πολιτικής.

²⁷ Διανέοσις, (2016), «Η φοροδιαφυγή στην Ελλάδα - αιτίες, έκταση και προτάσεις καταπολέμησής της», *Διανέοσις - ERNST & YOUNG (EY)*, Ιούνιος 2016, https://www.dianeosis.org/wp-content/uploads/2017/03/Tax_Evasion_diaNEOsis

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ

2.1 Φορολογική πολιτική και Οικονομική ανάπτυξη

Το θέμα της φορολογικής πολιτικής και της ανάπτυξης απασχολεί οικονομολόγους εδώ και πολλές δεκαετίες και ως εκ τούτου δεκάδες μελέτες έχουν εκπονηθεί. Το 2012 μια έκθεση του Tax Foundation²⁸, ισχυρίστηκε ότι «σχεδόν κάθε εμπειρική μελέτη σχετικά με τους φόρους και την οικονομική ανάπτυξη, που έχει δημοσιευτεί σε ακαδημαϊκές εφημερίδες οι οποίες έχουν σχολιαστεί από ειδικούς του είδους, καταλήγει στο συμπέρασμα ότι οι φορολογικές αυξήσεις βλάπτουν την οικονομική ανάπτυξη».

Η έκθεση αυτή αναφερόταν σε 26 μελέτες (19 σχετικά με το αντίκτυπο των ομοσπονδιακών ή εθνικών φόρων στην εθνική αύξηση και 7 για τις επιπτώσεις των κρατικών φόρων στην κρατική αύξηση), υποστηρίζοντας ότι 23 από αυτές βρίσκουν ότι οι φόροι έχουν «αρνητικό» αντίκτυπο στην οικονομική ανάπτυξη, ενώ οι άλλοι τρεις βρίσκουν ένα «ουδέτερο» αποτέλεσμα²⁹.

Οι Ergete Ferede και Bev Dahlby, «Οι επιπτώσεις των φορολογικών περικοπών στην οικονομική ανάπτυξη: Στοιχεία από τις Καναδικές επαρχίες», *National Tax Journal*, (2012)³⁰, εξετάζουν τον αντίκτυπο των φορολογικών συντελεστών των καναδικών κυβερνήσεων στην οικονομική ανάπτυξη, χρησιμοποιώντας στοιχεία που καλύπτουν την περίοδο 1977-2006. Διαπιστώνουν ότι ένας υψηλότερος νόμιμος συντελεστής φόρου εισοδήματος εταιριών συνδέεται με χαμηλότερες ιδιωτικές επενδύσεις και βραδύτερη οικονομική ανάπτυξη. Οι εμπειρικές εκτιμήσεις τους υποδηλώνουν ότι η μείωση του συντελεστή του εταιρικού φόρου κατά μία (1) ποσοστιαία μονάδα σχετίζεται με την αύξηση του ετήσιου ρυθμού αύξησης κατά 0,1-0,2 ποσοστιαίες μονάδες. Τα αποτελέσματά τους δείχνουν επίσης ότι η μετάβαση από τον φόρο λιανικής πώλησης σε φόρο επί των πωλήσεων που εναρμονίζεται με τον

²⁸ William McBride, "What Is the Evidence on Taxes and Growth", *Tax Foundation Special Report No. 207*, December 18, 2012. <https://files.taxfoundation.org/legacy/docs/sr207.pdf>

²⁹ Chye-Ching Huang and Nathaniel Frentz, (2014), "What Really Is the Evidence on Taxes and Growth?", *Center Budget Policy Priorities Org.*, <https://www.cbpp.org/research/what-really-is-the-evidence-on-taxes-and-growth>

³⁰ Ferede, Ergete and Dahlby, Bev (2012), The Impact of Tax Cuts on Economic Growth: Evidence From the Canadian Provinces, *National Tax Journal*, 65:3, pp. 563-94, <https://www.ntanet.org/NTJ/65/3/ntj-v65n03p563-94-impact-tax-cuts-economic.pdf>

ομοσπονδιακό φόρο επί των πωλήσεων προστιθέμενης αξίας ενισχύει τις επαρχιακές επενδύσεις και την ανάπτυξη. Επιπροσθέτως, τα αποτελέσματα δείχνουν ότι σε μακροπρόθεσμη βάση το κατά κεφαλήν ΑΕΠ με τη μείωση του συντελεστή φόρου εισοδήματος εταιρειών θα είναι περίπου 16% υψηλότερο από ό,τι αν δεν υπάρχει περικοπή φόρου. Έτσι μακροπρόθεσμα η μικρή «προσωρινή» αύξηση του κατά κεφαλήν ΑΕΠ μεταφράζεται σε σημαντικό μακροπρόθεσμο κέρδος παραγωγής για την επαρχία.

Η μελέτη των Karel Mertens και Morten Ravn, «Οι Δυναμικές Επιπτώσεις των Αλλαγών Φορολογίας Εισοδήματος φυσικών και νομικών προσώπων στις Ηνωμένες Πολιτείες», (2012)³¹, παρουσιάζει στοιχεία σχετικά με τα συνολικά αποτελέσματα των αλλαγών στη φορολογική πολιτική στις ΗΠΑ. Παρατηρούν μέσα από την έρευνά τους τις επιδράσεις των μεταβολών των μέσων συντελεστών φόρου εισοδήματος φυσικών προσώπων (APITR) και των επιπτώσεων των μεταβολών στο μέσο συντελεστή φόρου εισοδήματος εταιριών (ACITR). Η ανάλυσή τους δείχνει ότι οι μεταβολές των φόρων έχουν σημαντικές συνέπειες για την οικονομία. Βλέπουν μεγάλες βραχυπρόθεσμες επιπτώσεις στη συνολική παραγωγή, όταν γίνονται απρόβλεπτες αλλαγές στους φορολογικούς συντελεστές. Οι περικοπές των φόρων εισοδήματος φυσικών προσώπων οδηγούν σε μείωση των φορολογικών εσόδων, ενώ οι περικοπές φόρου εισοδήματος εταιριών κατά μέσο όρο έχουν μικρή επίπτωση στα φορολογικά έσοδα. Οι περικοπές των μέσων συντελεστών φόρου εισοδήματος φυσικών προσώπων αυξάνουν την απασχόληση, την κατανάλωση και τις επενδύσεις. Οι περικοπές στο μέσο συντελεστή φόρου εισοδήματος εταιριών ενισχύουν τις επενδύσεις, δεν επηρεάζουν ούτε καν χαμηλότερη ιδιωτική κατανάλωση και δεν έχουν άμεσες επιπτώσεις στην απασχόληση. Έτσι η μελέτη τους υποστηρίζει (i) σχετικά μεγάλα και άμεσα αποτελέσματα εξόδου μετά από αλλαγές στους μέσους φορολογικούς συντελεστές, (ii) πολλαπλασιαστές φόρου που είναι μεγαλύτεροι από τις περισσότερες κυβερνητικές εκτιμήσεις, (iii) μειώσεις του φόρου εισοδήματος φυσικών προσώπων που είναι πιο αποτελεσματικές στη δημιουργία θέσεων εργασίας και την κατανάλωση βραχυπρόθεσμα σε σχέση με τις περικοπές στους φόρους εταιρικών κερδών και (iv) τις αλλαγές στις τιμές των εταιρικών φορολογικών συντελεστών που είναι περίπου ουδέτεροι από πλευράς εσόδων.

³¹ Karel Mertens, Morten O. Ravn, (2012), "The Dynamic Effects of Personal and Corporate Income Tax Changes in the United States", *Economics Mit*, March 9, 2012, <https://economics.mit.edu/files/7666>

Σύμφωνα με τους Jens Arnold et al., «Φορολογική πολιτική για οικονομική ανάκαμψη και ανάπτυξη», *The Economic Journal*, (2011)³², η προοδευτικότητα του ΦΠΑ επιδεινώνει την ανάπτυξη, είναι εξαιρετικά επιλεκτική και εντελώς παραπλανητική δεδομένου ότι ένα από τα συμπεράσματα του εγγράφου είναι πως η περικοπή των φόρων εισοδήματος για τα νοικοκυριά χαμηλού εισοδήματος είναι ο καλύτερος δυνατός φόρος που πρέπει να κοπεί σε περίοδο ύφεσης ή οικονομικής ανάκαμψης. Σύμφωνα με το σύγγραμμα η μείωση των φόρων εισοδήματος με ταυτόχρονη αύξηση των άλλων φόρων μπορεί να είναι καλή για μακροπρόθεσμη ανάπτυξη, αν και σημειώνει ότι «ο καθορισμός του μεγέθους αυτών των επιπτώσεων απαιτεί πρόσθετη εργασία». Επιπλέον, το άρθρο παρουσιάζει εμπειρικά αποτελέσματα που υποστηρίζουν τις θεωρητικές πεποιθήσεις ότι η οικονομική ανάπτυξη μπορεί να αυξηθεί με τη σταδιακή μετακίνηση της φορολογικής βάσης προς την κατανάλωση και την ακίνητη περιουσία (ιδιαίτερα κατοικημένη ιδιοκτησία). Υποστήριξε, επίσης, ότι η ανάπτυξη μπορεί να ενισχυθεί με τη βελτίωση του σχεδιασμού των επιμέρους φόρων. Σε ορισμένες περιπτώσεις, όπως με τη μείωση των εταιρικών φόρων και τον υψηλότερο συντελεστή φόρου εισοδήματος φυσικών προσώπων, είναι απίθανο αυτές οι αλλαγές, που ενισχύουν την ανάπτυξη, να συμβάλουν στην ανάκαμψη από την τρέχουσα κρίση. Ταυτόχρονα, υπάρχουν φορολογικές αλλαγές που φαίνεται να είναι κακές για την ανάπτυξη, όπως είναι οι μειώσεις των φόρων επί των πωλήσεων (ιδίως εάν λαμβάνουν τη μορφή απαλλαγών και μειώσεων) και των φόρων ακίνητης περιουσίας που δεν θα επέτρεπαν την ταχεία ανάκαμψη. Η πολλά υποσχόμενη φορολογική αλλαγή από την άποψη τόσο της αυξημένης ανάπτυξης όσο και της οικονομικής ανάκαμψης είναι η μείωση των φόρων εισοδήματος (συμπεριλαμβανομένων των εισφορών κοινωνικής ασφάλισης) των ατόμων με χαμηλά εισοδήματα. Αυτό θα τονώσει τη ζήτηση, θα αυξήσει τα κίνητρα για εργασία και θα μειώσει την ανισότητα των εισοδημάτων. Τέλος, το άρθρο έχει υποστηρίξει ότι οι απαραίτητες αυξήσεις των εσόδων μετά την ανάκτηση θα ήταν λιγότερο επιβλαβείς για την ανάπτυξη εάν βασίζονταν στην αύξηση των επαναλαμβανόμενων φόρων επί των ακινήτων και των φόρων κατανάλωσης (ειδικά εάν αυτό είχε τη μορφή μειώσεως των απαλλαγών και μειώσεων των συντελεστών).

³² Jens Matthias Arnold, Bert Brys, Christopher Heady, Åsa Johansson, Cyrille Schwellnus, Laura Vartia, (2011), "Tax Policy for Economic Recovery and Growth", *The economic journal*, <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/j.1468-0297.2010.02415.x>

Οι Alberto Alesina και Silvia Ardagna, «Οι μεγάλες αλλαγές στη φορολογική πολιτική: οι φόροι σε σχέση με τις δαπάνες, η φορολογική πολιτική και η οικονομία», (2010)³³, εξετάζουν τα στοιχεία σχετικά με τη δημοσιονομική πολιτική, τα δημοσιονομικά κίνητρα όσο και τις δημοσιονομικές προσαρμογές στις χώρες του ΟΟΣΑ από το 1970 έως το 2007. Τα φορολογικά ερεθίσματα που βασίζονται σε φορολογικές περικοπές είναι πιο πιθανό να αυξήσουν την ανάπτυξη από αυτά με βάση τις αυξήσεις των δαπανών. Όσον αφορά τις δημοσιονομικές προσαρμογές, εκείνες που βασίζονται στη μείωση των δαπανών και όχι στις αυξήσεις των φόρων, είναι πιο πιθανό να μειώσουν τα ελλείμματα και το χρέος έναντι του ΑΕΠ. Επιπλέον, προσαρμογές στις δαπάνες από πλευράς φορολογίας είναι λιγότερο πιθανό να δημιουργήσουν ύφεση. Η ανάλυσή τους δείχνει ότι, εκτός κι αν μειωθούν οι βασικές δαπάνες, είναι δύσκολο να επιτευχθεί δημοσιονομική σταθερότητα, επειδή οι δαπάνες ενδέχεται να αυξηθούν ταχύτερα από τα φορολογικά έσοδα.

Οι Young Lee και Roger H. Gordon στη μελέτη τους «Φορολογική διάρθρωση και οικονομική ανάπτυξη», (2005)³⁴, δηλώνουν ότι οι προηγούμενες θεωρητικές εργασίες προβλέπουν πως οι υψηλότεροι φορολογικοί συντελεστές θα πρέπει να μειώσουν την οικονομική ανάπτυξη, ενώ οι επιπτώσεις των υψηλών ποσοστών προσωπικών φόρων είναι λιγότερο σαφείς. Στην εργασία τους εξετάζουν τον τρόπο που οι φορολογικές πολιτικές στην πραγματικότητα επηρεάζουν τον ρυθμό ανάπτυξης μιας χώρας, χρησιμοποιώντας στοιχεία μεταξύ χωρών κατά την περίοδο 1970-1997. Βρίσκουν ότι οι νόμιμοι συντελεστές φορολογίας εταιριών σχετίζονται σημαντικά αρνητικά με τη διατομεακή διαφορά στον μέσο ρυθμό οικονομικής ανάπτυξης, ελέγχοντας για διάφορους άλλους καθοριστικούς παράγοντες, για την οικονομική ανάπτυξη και άλλες τυπικές φορολογικές μεταβλητές. Στις παλινδρομήσεις σταθερού αποτελέσματος βρίσκουν και πάλι οι αυξήσεις των φορολογικών συντελεστών των εταιριών ότι οδηγούν σε χαμηλότερους ρυθμούς ανάπτυξης στο εσωτερικό των χωρών. Η εκτίμηση του συντελεστή δείχνει πως η μείωση του συντελεστή φορολογίας εταιριών κατά δέκα (10) ποσοστιαίες μονάδες θα αυξήσει τον ετήσιο ρυθμό ανάπτυξης κατά μία (1) έως δύο (2) εκατοστιαίες μονάδες. Διαπιστώνουν όμως, επίσης, ότι οι άλλες φορολογικές μεταβλητές συμπεριλαμβανόμενου και του μέσου φορολογικού συντελεστή του εισοδήματος, από εργασία του Koester και της

³³ Alberto Alesina, Silvia Ardagna, (2010), "Large Changes in Fiscal Policy: Taxes versus Spending", *National Bureau of Economic Research*, <http://www.nber.org/chapters/c11970.pdf>

³⁴ Young Lee, Roger H. Gordon, (2005), "Tax structure and economic growth", *Journal of Public Economics* 89 1027–1043, <http://www.sba.muohio.edu/davisgk/growth%20readings/17.pdf>

Kormendi και οι αποτελεσματικοί συνολικοί οριακοί φορολογικοί συντελεστές δεν συνδέονται σημαντικά με τον ρυθμό ανάπτυξης.

Με βάση μελέτη των Stefan Fölster και Magnus Henrekson, «Οι επιπτώσεις της αύξησης των δημόσιων δαπανών και της φορολογίας στις πλούσιες χώρες», *Ευρωπαϊκή Οικονομική Επισκόπηση*, (2001)³⁵, τα αποτελέσματα (για τις χώρες του ΟΟΣΑ) δείχνουν μια ισχυρή αρνητική σχέση μεταξύ των δημόσιων δαπανών και της ανάπτυξης στις πλούσιες χώρες. Σε αυτή την εργασία διεξάγεται μια οικονομετρική μελέτη σε ένα δείγμα πλούσιων χωρών που κάλυπτε την περίοδο 1970-95. Το μέγεθος των εκτιμώμενων συντελεστών υποδηλώνει ότι η αύξηση του δείκτη δαπανών κατά δέκα (10) ποσοστιαίες μονάδες συνδέεται με τη μείωση του ρυθμού ανάπτυξης της τάξεως των 0,7-0,8 ποσοστιαίων μονάδων. Όταν το δείγμα πλούσιων χωρών επεκτείνεται σε χώρες που δεν ανήκουν στον ΟΟΣΑ, τόσο οι δημόσιες δαπάνες όσο και η φορολογία συνδέονται αρνητικά με την οικονομική ανάπτυξη. Αυτά τα ευρήματα είναι εύρωστα ακόμη και σύμφωνα με το αυστηρό κριτήριο των ακραίων ορίων.

Με βάση έρευνα τους οι Richard Kneller, Michael F. Bleaney και Norman Gemmill, «Φορολογική πολιτική και ανάπτυξη: Στοιχεία από χώρες του ΟΟΣΑ», *Journal of Public Economics*, (1999)³⁶, καταλήγουν στο συμπέρασμα ότι η οικονομική δραστηριότητα επηρεάζεται όχι μόνο από το επίπεδο των δημόσιων δαπανών, αλλά και από το είδος της. Οι παραγωγικές κυβερνητικές δαπάνες, ακόμα και όταν χρηματοδοτούνται με υψηλότερους φόρους, μπορούν να αυξήσουν την ανάπτυξη, και καταλήγουν: «Όταν χρηματοδοτείται από κάποιον συνδυασμό μη φορολογικής επιβάρυνσης και μη παραγωγικών δαπανών, η αύξηση των παραγωγικών δαπανών ενισχύει σημαντικά την ανάπτυξη και η αύξηση της στρεβλωτικής φορολογίας μειώνει σημαντικά την ανάπτυξη».

Σύμφωνα με μελέτη των Stephen Miller και Frank Russek, «Φορολογικές δομές και οικονομική ανάπτυξη: διεθνή αποδεικτικά στοιχεία», *Οικονομική Έρευνα*, (1997)³⁷, οι κρατικές και τοπικές κυβερνήσεις αντιμετώπισαν πρόσφατα σοβαρά προβλήματα

³⁵ Stefan Fölster & Magnus Henrekson, (2001), "Growth Effects of Government Expenditure and Taxation in Rich Countries", *European Economic Review*, Vol. 45, No. 8, 2001, <https://econpapers.repec.org/article/eeeeecrev/>

³⁶ Richard Kneller, Michael F. Bleaney and Norman Gemmill, (1999), "Fiscal policy and growth: evidence from OECD countries", *Journal of Public Economics*, vol. 74, issue 2, 171-190, <https://econpapers.repec.org/article/eeepubeco/>

³⁷ Stephen M. Miller, Frank S. Russek, (1997), "Fiscal Structures and Economic Growth at the State and Local Level" *Journals Sage*, First Published March 1, <http://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/109114219702500204>

προϋπολογισμού. Πολλοί νομοθέτες και διοικητές του κράτους έχουν μειώσει τις δαπάνες ή έχουν αυξήσει τους φόρους. Τέτοιες αλλαγές στη δημοσιονομική διάρθρωση ενδέχεται να αποκαταστήσουν τη δημοσιονομική ισορροπία, αλλά μπορούν να έχουν αρνητικές συνέπειες στην κρατική και τοπική οικονομική ανάπτυξη. Από την ανάλυσή τους προκύπτει ότι «οι χρηματοδοτούμενες από φόρους δαπάνες μειώνουν την ανάπτυξη στις ανεπτυγμένες χώρες». Οι εταιρικοί φόροι εισοδήματος παίζουν πολύ μικρό ρόλο στην κρατική και τοπική χρηματοδότηση και οι φόροι επί των πωλήσεων έχουν πολύ μεγάλο ρόλο. Οι δαπάνες για την εκπαίδευση, τη μεταφορά και τη δημόσια ασφάλεια ενδέχεται να αποτελέσουν το μεγαλύτερο κομμάτι από τη δημοσιονομική πίτα.

Οι Charles B.Garrison και Feng-YaoLee, «Η επίδραση των μακροοικονομικών μεταβλητών στους ρυθμούς οικονομικής μεγέθυνσης: Μια μελέτη μεταξύ χωρών», (1995)³⁸, μελετούν τον αντίκτυπο των μακροοικονομικών μεταβλητών στην οικονομική ανάπτυξη κατά την περίοδο 1960-1987. Δηλώνουν ότι δεν βρήκαν στοιχεία που να αποδεικνύουν ότι οι χώρες που ακολουθούν μακροοικονομικές πολιτικές που οδηγούν σε υψηλό πληθωρισμό, μεγάλα δημοσιονομικά ελλείμματα και υψηλά επίπεδα δαπανών της δημόσιας κατανάλωσης υποφέρουν από χαμηλά ποσοστά αύξησης του κατά κεφαλήν ΑΕΠ. Εντούτοις, διαπιστώνουν ανεπαρκή στοιχεία για την αρνητική επίδραση των υψηλών οριακών φορολογικών συντελεστών στην ανάπτυξη. Περαιτέρω, βρίσκουν ισχυρές ενδείξεις ότι χώρες που επιτυγχάνουν χαμηλή μεταβλητότητα της αύξησης της παραγωγής και οι οποίες επεκτείνουν το εξωτερικό τους εμπόριο, έχουν υψηλούς ρυθμούς οικονομικής ανάπτυξης.

2.2 Φοροδιαφυγή και Οικονομική ανάπτυξη

Το ζήτημα της φοροδιαφυγής έχει λάβει σημαντική προσοχή από τους ερευνητές και τους φορείς χάραξης πολιτικής τις τελευταίες δεκαετίες. Έχουν διεξαχθεί διάφορες μελέτες για τη φοροδιαφυγή και τη φοροαποφυγή, καθώς και τις επιπτώσεις της στην ανισότητα των εισοδημάτων και την οικονομική ανάπτυξη.

Οι Mohsen Mehrara και Yazdan Gudarzi Farahani, «Η μελέτη των επιπτώσεων της φοροδιαφυγής και των φορολογικών εσόδων στην οικονομική σταθερότητα στις

³⁸ Charles B.GarrisonFeng-YaoLee, (1995), "The effect of macroeconomic variables on economic growth rates: A cross-country study", *Journal of Macroeconomics*, Volume 17, Issue 2, Spring 1995, Pages 303-317, <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/0164070495801030>

χώρες του ΟΟΣΑ», (2016)³⁹, εξετάζουν τις επιπτώσεις της φοροδιαφυγής και των φορολογικών εσόδων της κυβέρνησης στην οικονομική σταθερότητα. Για τον λόγο αυτό χρησιμοποιούν 29 στοιχεία για τις χώρες του ΟΟΣΑ από το 1990 έως το 2013 και ακολουθούν μια προσέγγιση για την εκτίμηση των αποτελεσμάτων. Στο πρώτο βήμα, χρησιμοποιώντας τη νομισματική προσέγγιση, υπολογίζεται ένας δείκτης φοροδιαφυγής για τις χώρες του ΟΟΣΑ. Στο δεύτερο βήμα εξετάζονται οι επιπτώσεις της φοροδιαφυγής και των φορολογικών εσόδων στην οικονομική σταθερότητα. Τα αποτελέσματα δείχνουν ότι η φοροδιαφυγή και ο συντελεστής φόρου εισοδήματος έχουν μια σχέση σχήματος U. Δηλαδή, καθώς αυξάνεται ο φορολογικός συντελεστής, θα αυξηθεί και η πιθανότητα φοροδιαφυγής. Αυτό συμβαδίζει με την κλασική άποψη ότι η υψηλότερη φορολογία δημιουργεί ένα κίνητρο για τους ανθρώπους να παραπλανούν τα κέρδη τους, προσπαθώντας να μειώσουν τις φορολογικές υποχρεώσεις τους. Διαπιστώνεται, επίσης, ότι τα υψηλότερα φορολογικά έσοδα έχουν θετική επίδραση στην οικονομική σταθερότητα και ότι η μεγαλύτερη φοροδιαφυγή έχει δυσμενείς επιπτώσεις στην οικονομική σταθερότητα. Αυτό αποκαλύπτει ότι οι χώρες με υψηλότερο επίπεδο φορολογίας αντιμετωπίζουν μια πιο σταθερή οικονομία. Ως εκ τούτου, δεδομένου ότι οι χώρες αυτές έχουν φορολογικό σύστημα προϋπολογισμού, σε περιόδους ύφεσης οι κυβερνήσεις μπορούν να χειραγωγήσουν φορολογικές πολιτικές όπως φορολογικές απαλλαγές και φορολογικές ελαφρύνσεις ως οικονομικούς διεγέρτες, προκειμένου να αντισταθμίσουν τις αρνητικές επιπτώσεις της ύφεσης. Η φοροδιαφυγή καταλήγουν, ότι οδηγεί σε οικονομική αστάθεια και τα μεγαλύτερα φορολογικά έσοδα θα δημιουργήσουν μια καλύτερη οικονομική κατάσταση.

2.3 Φοροδιαφυγή και αναδιανομή του εισοδήματος

Πρόσφατη έρευνα του Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών, η οποία εκπονήθηκε από τη διδάκτορα Μαρία Φλεβοτόμου και τον Μάνο Ματσαγγάνη «Διανεμητικές επιδράσεις της φοροδιαφυγής στην Ελλάδα», (2010)⁴⁰, προσπάθησε να απαντήσει ακριβώς στο ερώτημα των διανεμητικών επιδράσεων της φοροδιαφυγής. Η έρευνα

³⁹ Mohsen Mehrara, Yazdan Gudarzi Farahani, (2016), "The study of the effects of tax evasion and tax revenues on economic stabilities in OECD countries" *worldscientificnews*, www.worldscientificnews.com

⁴⁰ Matsaganis M., and Flevotomou M., (2010), "Distributional Implications of Tax Evasion in Greece", *LSE Hellenic Observatory Working Paper*. http://eprints.lse.ac.uk/26074/1/GreeSE_No_31.pdf

είχε το πλεονέκτημα της πρόσβασης σε δεδομένα από περίπου 27.400 φορολογικές δηλώσεις του 2005. Το δείγμα φορολογικών δηλώσεων που αναλύσανε τους βοηθά να εκτιμήσουν έμμεσα τη φοροδιαφυγή, συγκρίνοντας το εισόδημα που δηλώνουν στην Εφορία ορισμένες ομάδες φορολογουμένων, με το αντίστοιχο εισόδημα που δηλώνουν παρόμοιες ομάδες στην Έρευνα Οικογενειακών Προϋπολογισμών της ΕΣΥΕ⁴¹. Συγκεκριμένα, χωρίσανε τον πληθυσμό σε 16 σχετικά ομοιογενείς κατηγορίες ανάλογα με την κύρια πηγή εισοδήματος και τη γεωγραφική περιφέρεια. Στη συνέχεια, συγκρίνανε το εισόδημα της κάθε κατηγορίας όπως αυτό δηλώνεται σε καθεμία από τις δύο βάσεις δεδομένων. Τέλος, χρησιμοποίησανε τον λόγο των δύο μεγεθών για να χωρίσουν τα εισοδήματα σε δύο μέρη: σε αυτό που δηλώνεται στην Εφορία και σε εκείνο που αποκρύπτεται. Τα αποτελέσματα, παρότι αναμενόμενα, ήταν μάλλον εντυπωσιακά. Πραγματικά και δηλωθέντα εισοδήματα ταυτίζονται κατά 100% στην περίπτωση των συντάξεων και κατά 99,5% σε εκείνη των μισθών. Αντίθετα, το ποσοστό των αγροτικών εισοδημάτων που δηλώνεται στην Εφορία μετά βίας φτάνει το 47%, ενώ εκείνο των εισοδημάτων από ελεύθερο επάγγελμα δεν υπερβαίνει το 76%. Όσον αφορά τη γεωγραφική περιφέρεια υπολόγισανε το δηλωθέν εισόδημα σε 94% του συνολικού στην Αττική και από 84% έως 88% στην υπόλοιπη Ελλάδα. Τέλος, εκτιμήσανε τον συνολικό λόγο δηλωθέντος και πραγματικού εισοδήματος σε 90,1%. Από τα παραπάνω προκύπτει μια «συνθετική» κατανομή δηλωθέντος εισοδήματος που υπολείπεται της κατανομής του πραγματικού εισοδήματος κυρίως στα άκρα, και μάλιστα περισσότερο στην κορυφή παρά στη βάση. Παρατηρούνε δηλαδή μια καμπύλη με σχήμα μεταξύ J και U. Το ποσοστό απόκρυψης εισοδήματος στο πλουσιότερο 10% του πληθυσμού ήταν 15% (και έφτανε το 24% στο πλουσιότερο 1%). Στην άλλη άκρη του φάσματος, το φτωχότερο 30% του πληθυσμού απέκρυπτε το 10-11% του εισοδήματός του. Όσο για τα ενδιάμεσα κλιμάκια, εκεί το ποσοστό απόκρυψης εισοδήματος κυμαινόταν από 5% έως 8%. Επί πλέον, επειδή καθώς αυξάνεται το εισόδημα ανεβαίνουν οι φορολογικοί συντελεστές, η φοροδιαφυγή δίνει πολλαπλάσιο φορολογικό όφελος για τους πλούσιους από ό,τι για τους φτωχούς.

Συνεπώς, η φοροδιαφυγή αδυνατίζει την αναδιανεμητική ικανότητα του φορολογικού συστήματος. Η έρευνά τους διαπίστωσε ότι εξ αιτίας της φοροδιαφυγής η κατανομή εισοδήματος γίνεται πιο άνιση (κατά 3-9%), η φτώχεια εκτενέστερη (κατά 1-2%) και

⁴¹ Εθνική Στατιστική Υπηρεσία Ελλάδας.

η προοδευτικότητα του φορολογικού συστήματος ασθενέστερη (κατά 10-24%, ανάλογα με τον δείκτη που χρησιμοποιείται). Τέλος, η απόκρυψη του 10% του συνολικού εισοδήματος εκτιμήθηκε ότι προκαλεί απώλεια ίση με το 35% των εσόδων από τον φόρο εισοδήματος.

2.4. Φοροδιαφυγή και απώλεια εσόδων

Με βάση έρευνα των Μαργαρίτα Τσούτσουρα, Ανάιρ Μόρσε και Νικόλαου Αρταβάνη με τίτλο «Φοροδιαφυγή ανά επαγγελματικό κλάδο: Στοιχεία από τη χορήγηση πιστώσεων στην Ελλάδα», (2015)⁴², αξιοποιώντας τραπεζικά δεδομένα σχετικά με το δανεισμό των νοικοκυριών, εκτιμούν ότι η διαφεύγουσα φορολογητέα ύλη εισοδήματος για τους ελεύθερους επαγγελματίες το 2009 στην Ελλάδα ανέρχεται στα 28 δισ. ευρώ. Η εκτίμησή τους αυτή βασίζεται σε μία νέα προσέγγιση, σύμφωνα με την οποία σε χώρες όπως η Ελλάδα, στις οποίες έχει διαμορφωθεί ένα περιβάλλον στο οποίο οι οικονομικές μονάδες, ο ιδιωτικός τομέας (άτομα και επιχειρήσεις), ενεργούν μεν μέσα στο πλαίσιο της επίσημης οικονομίας, αλλά ταυτόχρονα αποκρύπτουν, μερικώς, εισοδήματα από τις φορολογικές αρχές, τα οποία προσαρμόζονται σε αυτό το περιβάλλον. Αυτό το περιβάλλον χαρακτηρίζεται ως «μερικώς τυπικό» (semi-formal).

Οι τράπεζες προσαρμόζονται στο εν λόγω μερικώς τυπικό περιβάλλον προκειμένου να παραμείνουν ανταγωνιστικές, χορηγώντας δάνεια βάσει των εκτιμήσεών τους για τα πραγματικά εισοδήματα των νοικοκυριών και όχι βάσει των δηλωθέντων εισοδημάτων τους.

Ως απόδειξη της εν λόγω προσαρμογής, σημειώνουν ότι ο αυτοαπασχολούμενος στην Ελλάδα εμφανίζεται να δαπανά το 82% των δηλωθέντων εισοδημάτων του στην εξυπηρέτηση χρεών. Μάλιστα υπάρχουν κλάδοι, όπως γιατροί και μηχανικοί, στους οποίους το ποσοστό αυτό είναι ακόμη υψηλότερο και φθάνει έως και το 155%.

Είναι εύληπτο ότι η πιθανότητα να πηγαίνουν 82 λεπτά από κάθε ευρώ του μισθού είναι πρακτικά ανέφικτη. Ο γενικός κανόνας για τη χορήγηση πιστώσεων υποδεικνύει

⁴² Nikolaos Artavanis, Adair Morse and Margarita Tsoutsoura, (2015), Measuring Income Tax Evasion using Bank Credit: Evidence from Greece, *Chicago Booth Research Paper* No. 12-25 https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2109500

τη μη χορήγηση δανείου, στην περίπτωση που το αναγκαίο ποσό για την εξυπηρέτηση των χρεών υπερβαίνει το 30% του εισοδήματος.

Συνεπώς, οι τράπεζες προσαρμόζουν τις αποφάσεις τους, αναφορικά με τη χορήγηση πιστώσεων, συνεκτιμώντας ότι το πραγματικό εισόδημα είναι υψηλότερο του δηλωθέντος. Στόχος της Εργασίας τους είναι να αξιοποιήσουν τα λεπτομερή δεδομένα που έχουν στη διάθεσή τους, προκειμένου να παρέχουν μια εκτίμηση της φοροδιαφυγής συνολικά στην Ελλάδα, αλλά και ανά επαγγελματικό κλάδο. Επίσης, επιχειρούν την ανάλυση των παραγόντων που επιτρέπουν τη συνέχιση της φοροδιαφυγής. Χρησιμοποιούν μία πλούσια βάση δεδομένων σχετικά με τις αιτήσεις καταναλωτικής πίστης η οποία περιλαμβάνει όλες τις πληροφορίες που συνεκτιμώνται από την τράπεζα στα μοντέλα αξιολόγησης της πιστοληπτικής της ικανότητας των πελατών.

Στη μελέτη τους υπολόγισαν με βάση τα δεδομένα αυτά ότι το 2009 το σύνολο των εισοδημάτων που δεν δηλώθηκε από τους ελεύθερους επαγγελματίες φθάνει τα 28 δισ. ευρώ. Αν στο ποσό αυτό υπολογιστεί ένας συντελεστής 40% τότε ο φόρος που δεν καταβάλλεται ανέρχεται σε 11,2 δισ. ευρώ, δηλαδή υπολογίζονται στο 31% του ελλείμματος του προϋπολογισμού του 2009 (ή στο 48% του 2008). Το μέσο πραγματικό εισόδημα των αυτοαπασχολούμενων είναι 1,92 φορές μεγαλύτερο από το δηλωθέν. Οι εκτιμήσεις αυτές είναι συντηρητικές για δύο λόγους:

Πρώτον, οι τράπεζες μπορεί να προβαίνουν σε κούρεμα της εκτίμησής τους για το πραγματικό εισόδημα, στον βαθμό που είναι λιγότερο πρόθυμες να προβούν σε δανεισμό βάσει του αδήλωτου εισοδήματος (σε σχέση με τα δηλωθέντα εισοδήματα). Δεύτερον, οι εκτιμήσεις μας βασίζονται στην υπόθεση ότι οι μισθωτοί δεν φοροδιαφεύγουν. Η μελέτη επίσης συνδέει τα υψηλά ποσοστά φοροδιαφυγής που παρατηρούνται σε συγκεκριμένες κατηγορίες ελεύθερων επαγγελματιών, όπως στους γιατρούς, τους δικηγόρους και τους μηχανικούς, με το υψηλό ποσοστό εκπροσώπησής τους στο κοινοβούλιο.

Είναι προφανές ότι υπάρχει έντονη σχέση μεταξύ της οικονομικής κρίσης και της φορολογικής πολιτικής. Η ελληνική οικονομική κρίση προκάλεσε τη μεταβολή του φορολογικού βάρους με την αύξηση της φορολογίας εισοδήματος, των συντελεστών έμμεσης φορολογίας και τη θεσμοθέτηση του φόρου ακίνητης περιουσίας σε όλα τα ακίνητα, κτίσματα, οικόπεδα και αγροτεμάχια, με αποτέλεσμα τη μείωση των εισοδημάτων και την αύξηση της επιβάρυνσης σε όλα τα εισοδηματικά στρώματα. Στο επόμενο κεφάλαιο αναφέρονται οι σημαντικότερες

φορολογικές μεταρρυθμίσεις που ψηφίστηκαν την τελευταία δεκαετία, δηλαδή, πριν και κατά τη διάρκεια της κρίσης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3ο

Η ΑΣΚΟΥΜΕΝΗ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΠΡΙΝ ΚΑΙ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΚΡΙΣΗ (ΠΕΡΙΟΔΟΣ 2007 – 2017)

3.1 Έννοια και σκοπός της Φορολογίας

«Σ’ αυτήν τη ζωή τίποτε δεν είναι σίγουρο, εκτός από τον θάνατο και τους φόρους», είχε πει ο Βενιαμίν Φραγκλίνος⁴³. Και είχε απόλυτο δίκιο καθώς, ο φόρος είναι ένα ποσό το οποίο υποχρεωτικά και βάσει νόμου οι πολίτες καταβάλλουν στο κράτος, είτε κατά την αγορά προϊόντων (ΦΠΑ), είτε για το εισόδημα που βγάζουν, είτε για τα περιουσιακά τους, κ.λπ., ώστε αυτό να έχει έσοδα και να μπορεί να λειτουργήσει. Ουσιαστικά πρόκειται για μία συνεισφορά του πολίτη στο κράτος, ώστε το κράτος να μαζέψει τους οικονομικούς πόρους που χρειάζεται για να καλύψει τις δαπάνες για τις δραστηριότητές του, καθώς οι φόροι αποτελούν τη σημαντικότερη πηγή των κρατικών εσόδων. Είναι σαν να πληρώνει δηλαδή μια «υποχρεωτική συνδρομή» για να ανήκει σε αυτό.

Οι φόροι έχουν δύο βασικά γνωρίσματα:

- αποτελούν αναγκαστικό μέσο μετάθεσης πόρων από τον ιδιωτικό στο δημόσιο τομέα.
- αποτελούν μονομερές μέσο, δηλαδή συνεπάγονται παροχή μόνο από τους ιδιωτικούς φορείς προς τους δημόσιους, χωρίς να υπάρχει αντίστοιχη αντιπαροχή των δημοσίων φορέων προς τους ιδιωτικούς.

Σύμφωνα με το άρθρο 78 παράγραφος 1 και 2 του Συντάγματος:

1. Κανένας φόρος δεν επιβάλλεται ούτε εισπράττεται, χωρίς τυπικό νόμο που καθορίζει το υποκείμενο της φορολογίας και το εισόδημα, το είδος της περιουσίας, τις δαπάνες και τις συναλλαγές ή τις κατηγορίες τους στις οποίες αναφέρεται ο φόρος.
2. Φόρος ή άλλο οποιοδήποτε οικονομικό βάρος δεν μπορεί να επιβληθεί με νόμο αναδρομικής ισχύος, που εκτείνεται πέρα από το οικονομικό έτος το προηγούμενο εκείνου κατά το οποίο επιβλήθηκε.

⁴³ Benjamin Franklin, 1706-1790, Αμερικανός πολιτικός & συγγραφέας

Οι φόροι είναι, λοιπόν, το μέρος του εισοδήματος των ιδιωτών που μεταβιβάζεται στο δημόσιο τομέα μέσω της πράξης της φορολογίας.

Η Φορολογία σαν έννοια είναι η υποχρεωτική επιβολή φόρων υπέρ του κράτους, στα φυσικά και νομικά πρόσωπα, με βασικό σκοπό τη χρηματοδότηση των κρατικών δαπανών κατά τη δημοσιονομική πολιτική, την ενίσχυση της οικονομικής ανάπτυξης, και όσον αφορά την κοινωνική οικονομία, την ανακατανομή του πλούτου με την άμβλυνση των ανισοτήτων. Η φορολογία ανάλογα με τον συσχετισμό της με το εισόδημα του φορολογούμενου διακρίνεται σε άμεση και έμμεση φορολόγηση.

Άμεση φορολόγηση

Η άμεση φορολόγηση θεωρείται η πιο αξιοκρατική, καθώς μπορεί να γίνει διάκριση των προσώπων σε εισοδηματικές τάξεις και να καθοριστεί ανάλογα με το ύψος του εισοδήματος το φορολογικό βάρος με ανάλογη αύξηση του ποσοστού φορολόγησης. Επιβάλλεται τόσο στα φυσικά όσο και στα νομικά πρόσωπα. Επίσης, έχουν σταθερότητα απόδοσης και μικρό κόστος είσπραξης. Όμως, έχουν και μειονεκτήματα, καθώς εισπράττονται δυσκολότερα σε σχέση με τους έμμεσους και ευνοούν τη φοροδιαφυγή. Στην άμεση φορολόγηση ανήκει ο φόρος εισοδήματος (διαμόρφωσης του πλουτισμού), ο οποίος επιβάλλεται στο ετήσιο σύνολο των αποδοχών των φυσικών και νομικών προσώπων, ο φόρος κληρονομιών, δωρεών, γονικών παροχών.

Έμμεση φορολόγηση

Δεν είναι τόσο αξιοκρατική όσο η άμεση, γιατί δεν γίνεται η διάκριση των κοινωνικών ομάδων ανάλογα με το ύψος του εισοδήματός τους και έχουν αβέβαιη είσπραξη σε περιόδους που η χώρα βιώνει οικονομική κρίση. Όμως, έχουν εύκολη είσπραξη, δυσκολότερη φοροδιαφυγή και μεγαλύτερη απόδοση. Πρόκειται για φόρους που επιβάλλονται με έμμεσο τρόπο και σ' αυτούς ανήκουν ο Φόρος Προστιθέμενης Αξίας (ΦΠΑ), οι φόροι κατανάλωσης, τέλη χαρτοσήμου, οι δασμοί κ.α.⁴⁴

Η συγκέντρωση φορολογικών εσόδων είναι απαραίτητη προϋπόθεση για τη σωστή λειτουργία της δημόσιας διοίκησης και την παροχή δημόσιων αγαθών. Για τον καθορισμό από την εκάστοτε κυβέρνηση του γενικού ύψους της φορολόγησης

⁴⁴ Δημήτρης Γκίνογλου, (2014), «Φορολογική – Λογιστική II», Θεσσαλονίκη

σημαντικό ρόλο διαδραματίζει το επίπεδο των δαπανών του κράτους. Η φορολογική πολιτική που ακολουθεί ένα κράτος συνδέεται και επηρεάζει άμεσα τις επιδόσεις μιας οικονομίας, καθώς παίζει καθοριστικό ρόλο στη διανομή του εισοδήματος μεταξύ των νοικοκυριών και μεταβάλλει την κατανομή των πόρων μεταξύ δημόσιων και ιδιωτικών αγαθών. Σκοπός της φορολογίας εκτός από την είσπραξη δημόσιων εσόδων είναι και η σταθεροποίηση της οικονομίας στο πλαίσιο των βασικών στόχων επίτευξης πλήρους απασχόλησης και μεγέθυνσής της, καθώς αποτελεί ένα εξαιρετικό εργαλείο μακροοικονομικής διαχείρισης και πολιτικής.

Ένα δίκαιο και αποτελεσματικό φορολογικό σύστημα καταφέρνει να συγκεντρώνει τα απαραίτητα έσοδα με τις μικρότερες δυνατές αλλοιώσεις στην κατανομή των πόρων, την ακριβοδίκαιη αναδιανομή του εισοδήματος προάγοντας την ισότητα και την οικονομική δικαιοσύνη, ενώ χαρακτηρίζεται από απλότητα και διαφάνεια, ευελιξία και σταθερότητα.

3.2 Γενικές αρχές της φορολογίας

Η επιβολή των φόρων στα ανεπτυγμένα κράτη γίνεται με βάση κανόνων που έχουν θεσπιστεί από το κράτος, για να είναι ένα φορολογικό σύστημα δίκαιο και αποδοτικό. Οι κανόνες αυτοί που είναι αποτέλεσμα της επιστήμης και της εμπειρίας, είναι οι εξής:

Η αρχή της φορολογικής, αλλά και της νομικής ισότητας των πολιτών: Σύμφωνα με την αρχή αυτή, σε φορολογία πρέπει να υπόκεινται όλοι οι πολίτες, αναλόγως όμως την οικονομική αντοχή του καθενός. Η αρχή αυτή περιλαμβάνει δύο παραμέτρους. Την καθολικότητα του φόρου και τη φοροδοτική ικανότητα του φορολογούμενου. **Καθολικότητα ενός φόρου** σημαίνει ότι ο φόρος επιβάλλεται υποχρεωτικά σε όλους τους πολίτες χωρίς εξαιρέσεις (πλην ενδεχομένως εκείνων που εξυπηρετούν το λεγόμενο δημόσιο συμφέρον) βάσει γενικών κριτηρίων. **Φοροδοτική ικανότητα** είναι το μέτρο της αντοχής και των ορίων των εισοδημάτων του φορολογούμενου, ώστε να του απομένουν επαρκείς πόροι για την αξιοπρεπή διαβίωσή του μετά την επιβολή του φόρου.

Η αρχή της παραγωγικότητας του φόρου: Η συγκεκριμένη αρχή έχει να κάνει με τον ταμειυτικό χαρακτήρα της φορολογίας, καθώς για να είναι παραγωγικός ένας φόρος θα πρέπει το γενικό ύψος της φορολογίας να μην είναι υπερβολικό, ώστε να οδηγεί τον φορολογούμενο σε φοροδιαφυγή, να μην καθιερώνει άδικες απαλλαγές, να

υπάρχει σταθερότητα και σαφήνεια στους νόμους και η βεβαίωση και εισπραξιμότητα του φόρου να γίνεται το ταχύτερο δυνατόν με τα λιγότερα δυνατά έξοδα.

Η αρχή της απλότητας του φόρου: Σύμφωνα με την αρχή αυτή, η φορολογική διαδικασία πρέπει να χαρακτηρίζεται από απλότητα και κυρίως σαφήνεια, χωρίς να υπάρχουν περιθώρια παρερμηνειών, από τους υπόχρεους φορολογούμενους και από τα ελεγκτικά όργανα του κράτους, ώστε να αποφεύγεται η σύγχυση και να υπάρχει καλή σχέση μεταξύ των φορολογουμένων και της Φορολογικής Διοίκησης. Όμως, δυστυχώς κάτι τέτοιο δεν συμβαίνει στην Ελλάδα, καθώς το φορολογικό της σύστημα το διέπει η πολυπλοκότητα και η περιπλοσιολογία.

Η αρχή της βεβαιότητας και της σταθερότητας: Σύμφωνα με το άρθρο 78, παρ. 2 του Συντάγματος: «Φόρος ή άλλο οποιοδήποτε οικονομικό βάρος δεν μπορεί να επιβληθεί με νόμο αναδρομικής ισχύος που εκτείνεται πέρα από το οικονομικό έτος το προηγούμενο εκείνου κατά το οποίο επιβλήθηκε». Ο φόρος, λοιπόν, με βάση αυτήν την αρχή πρέπει να είναι γνωστός εκ των προτέρων στον φορολογούμενο, τόσο ως προς το ποσό που οφείλει να καταβάλει όσο και στον τρόπο επιβολής του και τον τρόπο εξόφλησής του. Για να μπορεί να τυγχάνει εφαρμογής η συγκεκριμένη αρχή θα πρέπει ο φορολογικός νόμος να είναι σταθερός, να μην μεταβάλλεται συχνά και να μην επιβάλλεται αναδρομική φορολογία.

Η αρχή της καταλληλότητας του φόρου: Ο φόρος μας λέει αυτή η αρχή, πρέπει να είναι κατάλληλος, α) από την άποψη του χρόνου, ώστε να διευκολύνει τον φορολογούμενο για την πληρωμή του, η οποία συνήθως γίνεται με την πραγματοποίηση του εισοδήματος, β) από την άποψη του τόπου πληρωμής, ορίζοντας σαν τόπο την κατοικία ή τη διαμονή ή την επαγγελματική έδρα του φορολογούμενου και γ) από την άποψη του τρόπου πληρωμής, ώστε να παρέχονται οι απαραίτητες διευκολύνσεις στον φορολογούμενο για την εξόφληση του φόρου.

Η αρχή του ελαχίστου ορίου συντήρησης: Υπάρχει ένα τμήμα του εισοδήματος του κάθε φορολογούμενου, το οποίο καλύπτει τις βασικές ανάγκες του ίδιου και της οικογένειάς του και δεν πρέπει να υπόκεινται σε φορολόγηση. Είναι το τμήμα του εισοδήματος που ονομάζεται «ελάχιστο όριο συντήρησης».

Η αρχή του διαφορισμού των εισοδημάτων: Σύμφωνα με τη συγκεκριμένη αρχή, η φοροδοτική ικανότητα του κάθε πολίτη εξαρτάται από την πηγή προέλευσης του εισοδήματός του και επομένως θα πρέπει να γίνεται διάκριση μεταξύ των εισοδημάτων, ώστε να μην υπάρχει ενιαίο φορολογικό βάρος για όλα τα εισοδήματα.

Αρχή της αποφυγής της διπλής φορολογίας: Όταν ένας φορολογούμενος υποβάλλεται διπλά στον ίδιο φόρο, τότε λέμε ότι υπόκειται σε διπλή φορολόγηση. Στη χώρα μας δυστυχώς παρατηρείται ότι υπάρχουν φόροι που επιβάλλονται επί άλλων φόρων, με τη διαρκή αιτιολογία των έκτακτων δημοσιονομικών καταστάσεων και αναγκών, π.χ. Ειδική Εισφορά Αλληλεγγύης.

Θα πρέπει για να είναι δίκαιο το φορολογικό σύστημα, να αποφεύγεται το φαινόμενο της διπλής φορολόγησης. Αυτό επιτυγχάνεται με διάφορους τρόπους, όπως, α) την έκπτωση του φόρου π.χ. όταν καταβάλλεται ο φόρος σε ένα ξένο κράτος για εισοδήματα που φορολογείται στην Ελλάδα σύμφωνα με την ελληνική φορολογική νομοθεσία, αφαιρείται από τον φόρο που προκύπτει στην Ελλάδα, β) την εξαίρεση ή την απαλλαγή του φόρου, καθώς τα πρόσωπα που αποκτούν εισοδήματα σε κράτη, των οποίων όμως δεν είναι κάτοικοι, απαλλάσσονται από τη φορολογία από αυτά τα κράτη ή φορολογούν μόνο τα εισοδήματα που αποκτώνται στην επικράτειά τους και γ) τη διαίρεση ή την κατανομή του εισοδήματος, ώστε να γίνει διαχωρισμός του εισοδήματος και το κάθε μέρος να φορολογηθεί στη χώρα που αποκτιέται και στη χώρα που κατοικεί ο φορολογούμενος αντίστοιχα⁴⁵.

3.3 Φορολογικά συστήματα

Η διάκριση των φορολογικών συστημάτων γίνεται ανάλογα με τον τρόπο υπολογισμού του φόρου, και έχει ως εξής:

- **Το αναλογικό σύστημα**, σύμφωνα με το οποίο οι φορολογούμενοι που διαθέτουν υψηλά εισοδήματα φορολογούνται με τον ίδιο φορολογικό συντελεστή με τους φορολογούμενους που διαθέτουν χαμηλά εισοδήματα. Ο φορολογικός δηλαδή συντελεστής παραμένει σταθερός ανεξάρτητα από το ύψος του φορολογητέου εισοδήματος. Δεν είναι φυσικά αξιοκρατικό και δίκαιο φορολογικό σύστημα.
- **Το προοδευτικό σύστημα** σύμφωνα με το οποίο οι φορολογούμενοι που διαθέτουν υψηλά εισοδήματα φορολογούνται με υψηλότερο φορολογικό συντελεστή με τους φορολογούμενους που διαθέτουν χαμηλά εισοδήματα. Ο φορολογικός συντελεστής αυξάνεται καθώς αυξάνεται η φορολογητέα ύλη. Με το σύστημα αυτό τα ισχυρότερα οικονομικά στρώματα εισφέρουν περισσότερο από τα ασθενέστερα. Είναι το πλέον δίκαιο και αξιοκρατικό φορολογικό σύστημα

⁴⁵ Αριστείδης Φλώρος, (2010), «Φορολογική Λογιστική», Αθήνα, Σύγχρονη Εκδοτική

καθώς βοηθάει στην καταπολέμηση της ανισότητας και συμβάλλει στην κοινωνική δικαιοσύνη, δηλαδή, τη δικαιοσύνη στη διανομή του πλούτου, των ευκαιριών και των προνομίων σε μία κοινωνία. Στην Ελλάδα εφαρμόζεται το προοδευτικό φορολογικό σύστημα από το 1955.

3.4 Εισαγωγή στη μεταρρυθμιστική φορολογική πολιτική

Οι μεταβολές στη φορολογία των φυσικών και νομικών προσώπων, την περίοδο κυρίως της οικονομικής κρίσης, ήταν εκτενείς, λόγω φυσικά της κρίσης που έκανε αισθητή την ύπαρξή της στη χώρα μας. Πλήθος αλλαγών πραγματοποιήθηκαν με κυριότερες τις αυξήσεις των φορολογικών συντελεστών αλλά και την αναπροσαρμογή υπαρχουσών φορολογικών διατάξεων. Όλα αυτά συνέβησαν στο πλαίσιο του προγράμματος δημοσιονομικής εξυγίανσης όπως αυτό συμφωνήθηκε με τους Ευρωπαίους εταίρους μας και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο και που ήταν υποχρεωμένη να ακολουθήσει η χώρα, προκειμένου να αντιμετωπιστεί το πρόβλημα της μείωσης του τεράστιου δημοσιονομικού ελλείμματος. Το πρόγραμμα διάσωσης της οικονομίας στηριζόταν όχι μόνο στην περικοπή δαπανών, αλλά και στην αύξηση εσόδων. Βέβαια πλήθος μέτρων σχεδιάστηκαν και εφαρμόστηκαν κάτω από πολύ στενά χρονικά περιθώρια, χωρίς να γίνουν πρώτα οι απαραίτητες μελέτες για την αποτελεσματικότητά τους και τις επιπτώσεις τους στην οικονομία της Ελλάδας. Σύμφωνα με μελέτες που έχουν γίνει όπως διαπιστώθηκε, η υπερβολική φορολόγηση όχι μόνο δεν βοηθάει στην ανάπτυξη μιας χώρας, αλλά αντιθέτως θέτει και σοβαρά εμπόδια στην περαιτέρω ανάκαμψή της και δημιουργεί επιπλέον κοινωνικές ανισότητες. Η ανάγκη για σωστή μεταρρύθμιση του φορολογικού συστήματος αποτελεί φλέγον ζήτημα, καθώς πρέπει να γίνεται με τέτοιο τρόπο ώστε από τη μία να επιτευχθούν οι στόχοι της δημοσιονομικής προσαρμογής, χωρίς όμως να υπάρχουν αρνητικές επιδράσεις στην οικονομική ανάπτυξη και στην κοινωνική συνοχή. Η ανάγκη λοιπόν για ένα φορολογικό σύστημα το οποίο θα είναι απλό, δίκαιο και αναπτυξιακό είναι υψίστης σημασίας για την περαιτέρω θετική πορεία της χώρας.

3.5 Φορολογία εισοδήματος φυσικών προσώπων πριν την κρίση

Οι διατάξεις του Ν.2238/1994, «Κύρωση του Κώδικα Φορολογίας Εισοδήματος Κ.Φ.Ε.» υπέστησαν αρκετές τροποποιήσεις όλα αυτά τα χρόνια που ήταν σε ισχύ,

δηλαδή μέχρι τις 31/12/2013 και την έναρξη ισχύος από 1/1/2014 του νέου κώδικα φορολογίας εισοδήματος (Ν. 4172/2013). Στην προ-κρίσης περίοδο και για τα φορολογικά έτη 2007, 2008 και 2009 η φορολογία των φυσικών προσώπων υπέστη αρκετές μεταρρυθμίσεις. Σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 1 του Ν.3522/2006, «Μεταβολές στη φορολογία εισοδήματος, απλουστεύσεις στον Κώδικα Βιβλίων και Στοιχείων και άλλες διατάξεις», η κλίμακα του πρώτου εδαφίου της παραγράφου 1 του άρθρου 9 του Κώδικα Φορολογίας Εισοδήματος, όπως αυτός κυρώθηκε με το Ν. 2238/1994 , αντικαθίσταται ως εξής:

A) ΚΛΙΜΑΚΑ ΜΙΣΘΩΤΩΝ - ΣΥΝΤΑΞΙΟΥΧΩΝ ΧΡΗΣΗ 2009

Κλιμάκιο Εισοδήματος (€)	Φορολογικός Συντελεστής (%)	Φόρος κλιμακίου (€)	Σύνολο Εισοδήματος (€)	Σύνολο φόρου (€)
12.000	0	0	12.000	0
18.000	25	4.500	30.000	4.500
45.000	35	15.750	75.000	20.250
Άνω 75.000	40			

B) ΚΛΙΜΑΚΑ ΜΗ ΜΙΣΘΩΤΩΝ – ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΩΝ ΧΡΗΣΗ 2009

Κλιμάκιο Εισοδήματος (€)	Φορολογικός Συντελεστής (%)	Φόρος κλιμακίου (€)	Σύνολο Εισοδήματος (€)	Σύνολο φόρου (€)
10.500	0	0	10.500	0
1.500	15	225	12.000	225
18.000	25	4.500	30.000	4.725
45.000	35	15.750	75.000	20.475
Άνω 75.000	40			

A) ΚΛΙΜΑΚΑ ΜΙΣΘΩΤΩΝ - ΣΥΝΤΑΞΙΟΥΧΩΝ ΧΡΗΣΗ 2008

Κλιμάκιο Εισοδήματος (€)	Φορολογικός Συντελεστής (%)	Φόρος κλιμακίου (€)	Σύνολο Εισοδήματος (€)	Σύνολο φόρου (€)
12.000	0	0	12.000	0
18.000	27	4.860	30.000	4.860
45.000	37	16.650	75.000	21.510
Άνω 75.000	40			

Β) ΚΛΙΜΑΚΑ ΜΗ ΜΙΣΘΩΤΩΝ - ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΩΝ ΧΡΗΣΗ 2008

Κλιμάκιο Εισοδήματος (€)	Φορολογικός Συντελεστής (%)	Φόρος κλιμακίου (€)	Σύνολο Εισοδήματος (€)	Σύνολο φόρου (€)
10.500	0	0	10.500	0
1.500	15	225	12.000	225
18.000	27	4.860	30.000	5.085
45.000	37	16.650	75.000	21.735
Άνω 75.000	40			

Α) ΚΛΙΜΑΚΑ ΜΙΣΘΩΤΩΝ - ΣΥΝΤΑΞΙΟΥΧΩΝ ΧΡΗΣΗ 2007

Κλιμάκιο Εισοδήματος (€)	Φορολογικός Συντελεστής (%)	Φόρος κλιμακίου (€)	Σύνολο Εισοδήματος (€)	Σύνολο φόρου (€)
12.000	0	0	12.000	0
18.000	29	5.220	30.000	5.220
45.000	39	17.550	75.000	22.770
Άνω 75.000	40			

Β) ΚΛΙΜΑΚΑ ΜΗ ΜΙΣΘΩΤΩΝ - ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΩΝ ΧΡΗΣΗ 2007

Κλιμάκιο Εισοδήματος (€)	Φορολογικός Συντελεστής (%)	Φόρος κλιμακίου (€)	Σύνολο Εισοδήματος (€)	Σύνολο φόρου (€)
10.500	0	0	10.500	0
1.500	15	225	12.000	225
18.000	29	5.220	30.000	5.445
45.000	39	17.550	75.000	22.995
Άνω 75.000	40			

Όπως λοιπόν βλέπουμε, τα εισοδήματα που αποκτήθηκαν το 2007, 2008 και 2009 φορολογήθηκαν με τους άνωθεν φορολογικούς συντελεστές, προσαυξημένους με 1.000 ευρώ αν ο φορολογούμενος είχε ένα τέκνο, με 2.000 ευρώ αν είχε δύο τέκνα, με 10.000 ευρώ αν είχε τρία τέκνα και 1.000 ευρώ για καθένα τέκνο πάνω από τα τρία.

Με τις νέες διατάξεις προβλεπόταν ότι με την κλίμακα (Α) των μισθωτών-συνταξιούχων φορολογούνταν όσοι αποκτούσαν εισόδημα από μισθωτές υπηρεσίες το οποίο υπέρβαινε σε ποσοστό το 50% του συνολικού τους εισοδήματος που

δήλωναν στη δήλωσή τους, για να φορολογηθεί με τις γενικές διατάξεις. Τονίζεται ότι στο συνολικό εισόδημα του φορολογουμένου για την εφαρμογή της διάταξης αυτής, δεν συμπεριλαμβάνονταν εισοδήματα που απαλλάσσονταν της φορολογίας ή φορολογούνταν κατ' ειδικό τρόπο με εξάντληση της φορολογικής υποχρέωσης που δήλωνε στη δήλωση φορολογίας εισοδήματος ο φορολογούμενος. Δεν απαιτείτο αυτή η προϋπόθεση, δηλαδή το εισόδημα από μισθωτές υπηρεσίες να υπερβαίνει το 50% του συνολικού εισοδήματος, για τους συνταξιούχους που εκτός από τη σύνταξή τους δήλωναν στη δήλωσή τους και εισοδήματα από ακίνητα και από γεωργικές επιχειρήσεις. Εάν όμως οι συνταξιούχοι αυτοί εκτός από τα εισοδήματα από συντάξεις, από ακίνητα και από γεωργικές επιχειρήσεις, δήλωναν εισοδήματα και από άλλες πηγές π.χ. από κινητές αξίες, από ελευθέρια επαγγέλματα κ.λπ., τότε φορολογούνταν με την κλίμακα (B) των μη μισθωτών-επαγγελματιών, εφόσον βέβαια το εισόδημά τους από μισθωτές υπηρεσίες ήταν κατώτερο από το 50% του συνολικού τους εισοδήματος.

Το εισόδημα από μισθώσεις ακινήτων επιβαρυνόταν επιπλέον με συμπληρωματικό φόρο 1,5% ο οποίος διαμορφωνόταν στο 3% αν επρόκειτο για εισόδημα από μίσθωση ακινήτου άνω των 300 τ.μ. που χρησιμοποιούνταν ως κατοικία (παρ. 5 και 6 του αρ. 9 του Κώδικα Φορολογίας Εισοδήματος, όπως τροποποιήθηκε από την παρ. 2 του αρ. 1 του Ν. 3091/02).

Επίσης, το εισόδημα από μισθώσεις κατοικιών επιβαρυνόταν επιπλέον με τέλος χαρτοσήμου 1,8% (καταργήθηκε από 1-1-2008) και το εισόδημα από επαγγελματικές μισθώσεις με τέλος χαρτοσήμου 3,6%.

Με τις διατάξεις του Ν. 3522/2006 έγιναν δύο αλλαγές στην κλίμακα του φόρου, που ίσχυαν μέχρι 31-12-2006.

- Διευρύνθηκε το κλιμάκιο εφαρμογής του κεντρικού συντελεστή 30% μέχρι ποσού εισοδήματος 30.000 ευρώ από 23.000 ευρώ που ήταν πριν και περαιτέρω αυτό το ποσοστό 30% μειώθηκε σταδιακά σε ποσοστό 29% το έτος 2007 σε 27% το έτος 2008 και σε 25% το έτος 2009.
- Ο συντελεστής 40% που εφαρμοζόταν μέχρι 31-12-06 για πάνω από το όριο των 23.000 ευρώ μειώθηκε σταδιακά σε 39% για το 2007, σε 37% για το 2008 και σε 35% για το 2009.
- Διατηρήθηκε ο συντελεστής 40% για τα εισοδήματα πάνω από 75.000 ευρώ.

Παρατηρούμε ότι στην προ κρίση εποχή στην Ελλάδα υπάρχει μείωση των φορολογικών συντελεστών από τη χρήση 2007 έως και τη χρήση 2009, ενώ οι μισθωτοί και συνταξιούχοι επωφελήθηκαν το 2009 από την τρίτη κατά σειρά μείωση των δύο πρώτων συντελεστών φόρου. Συγκεκριμένα, οι μισθοί και οι συντάξεις μετά το αφορολόγητο ποσό των 12.000 ευρώ θα φορολογούνταν με 25% το 2009, καθώς το ποσοστό αυτό μειώθηκε σταδιακά (από 29% το 2007 σε 27% το 2008 και σε 25% το 2009). Από 1-1-2007 αυξήθηκε το αφορολόγητο όριο εισοδημάτων α) για τους μισθωτούς-συνταξιούχους από 11.000 ευρώ σε 12.000 ευρώ, β) για τους μη μισθωτούς-συνταξιούχους (ελεύθερους επαγγελματίες, εμπόρους, αγρότες, εισοδηματίες, κ.λπ.) από 9.500 ευρώ σε 10.500 ευρώ.

Με τροποποίηση στην παράγραφο 1 του άρθρου 9 του Ν. 2238/1994, από το άρθρο 14 της παραγράφου 1 του Ν. 3697/2008 «Ενίσχυση της διαφάνειας του Κρατικού Προϋπολογισμού, έλεγχος των δημοσίων δαπανών, μέτρα φορολογικής δικαιοσύνης και άλλες διατάξεις», προστέθηκε νέο δεύτερο εδάφιο ως εξής: «Ο ενδιάμεσος φορολογικός συντελεστής 25% των κλιμάκων αυτών μειώνεται σταδιακά κατά μία ποσοστιαία μονάδα κάθε έτος, από το έτος 2010 μέχρι και το έτος 2014. Το έτος 2014 ο ενδιάμεσος φορολογικός συντελεστής θα ανέρχεται σε 20%». Συγκεκριμένα:

Χρήση	Φορολογικός Συντελεστής
2010	24%
2011	23%
2012	22%
2013	21%
2014	20%

Με την παράγραφο 2 του ίδιου άρθρου προστέθηκαν οι εξής διατάξεις: «Ο φορολογικός συντελεστής του πρώτου κλιμακίου της κλίμακας (β) ορίζεται σε ποσοστό δέκα τοις εκατό (10%) για τους φορολογούμενους που ο φόρος υπολογίζεται με την κλίμακα αυτή και αποκτούν εισοδήματα από υπηρεσίες ελευθερίων επαγγελματιών της παραγράφου 1 του άρθρου 48 ή από ατομική εμπορική επιχείρηση ή και από τις δύο κατηγορίες εισοδήματος. Το προηγούμενο εδάφιο δεν εφαρμόζεται: α) για όσους υποβάλλουν δήλωση έναρξης εργασιών για πρώτη φορά για το έτος της έναρξης και για τα δύο επόμενα έτη. Ειδικά για τους ελεύθερους επαγγελματίες η

παρούσα εξαίρεση ισχύει και για τα επόμενα τρία έτη εφόσον δεν έχουν συμπληρώσει το τριακοστό έτος της ηλικίας τους, β) για όσους αποκτούν εισόδημα από γεωργικές επιχειρήσεις, ανεξάρτητα από τον τρόπο υπολογισμού του εισοδήματός τους, εφόσον το εισόδημα αυτό υπερβαίνει το ποσοστό του πενήντα τοις εκατό (50%) του συνολικού δηλούμενου εισοδήματος που φορολογείται με τις γενικές διατάξεις, γ) για όσους έχουν τρία τέκνα και άνω, τα οποία βαρύνουν τον φορολογούμενο, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 7 του Κ.Φ.Ε. και δ) για όσους παρουσιάζουν αναπηρία εξήντα επτά τοις εκατό (67%) και πάνω από νοητική υστέρηση, φυσική αναπηρία ή ψυχική πάθηση και αποκτούν εισοδήματα ως ελεύθεροι επαγγελματίες ή από ατομική εμπορική επιχείρηση».

Επιπροσθέτως, το πρώτο εδάφιο της παραγράφου 2 του άρθρου 9 του Ν. 2238/1994 αντικαταστάθηκε ως εξής: «Το αφορολόγητο ποσό του πρώτου κλιμακίου της κλίμακας (Α) της παραγράφου 1 αυξάνεται κατά χίλια (1.000) ευρώ εάν ο φορολογούμενος έχει ένα τέκνο που τον βαρύνει, κατά δύο χιλιάδες (2.000) ευρώ εάν έχει δύο τέκνα που τον βαρύνουν, κατά δέκα χιλιάδες (10.000) ευρώ εάν έχει τρία τέκνα που τον βαρύνουν και κατά χίλια (1.000) ευρώ για καθένα τέκνο πάνω από τα τρία. Τα ανωτέρω αφορολόγητα ποσά ισχύουν και για τους φορολογούμενους, που ο φόρος υπολογίζεται με την κλίμακα (Β) χωρίς την εφαρμογή του φορολογικού συντελεστή δέκα τοις εκατό (10%) στο πρώτο κλιμάκιο εισοδήματος της κλίμακας αυτής».

Σύμφωνα με την παράγραφο 4 του άρθρου 14 του Ν. 3697/2008 στο τέλος της παραγράφου 2 του άρθρου 9 του Ν. 2238/1994 προστέθηκαν δύο νέα εδάφια ως εξής: «Για τους φορολογούμενους του προτελευταίου εδαφίου της παραγράφου 1, τα αφορολόγητα ποσά για τα δύο πρώτα τέκνα του πρώτου εδαφίου μειώνουν το πρώτο κλιμάκιο εισοδήματος της κλίμακας (Β). Όταν το εισόδημα του φορολογούμενου, που φορολογείται με την κλίμακα (Β), είναι μικρότερο από τις μειώσεις λόγω τέκνων, η διαφορά αυτή, κατά περίπτωση, προσαυξάνει το αφορολόγητο ποσό του πρώτου κλιμακίου της κλίμακας (Α) ή μειώνει το πρώτο κλιμάκιο εισοδήματος της κλίμακας (Β) του άλλου συζύγου», ενώ με την παράγραφο 5 του ίδιου άρθρου στο τέλος της παραγράφου 10 του άρθρου 9 του Ν. 2238/1994 προστίθεται νέο εδάφιο ως εξής: «Ειδικά για τους κατοίκους της αλλοδαπής, που αποκτούν εισόδημα από υπηρεσίες ελευθερίων επαγγελματιών της παραγράφου 1 του άρθρου 48 ή από ατομική εμπορική επιχείρηση ή και από τις δύο κατηγορίες εισοδήματος, εφαρμόζονται τα δύο τελευταία εδάφια της παραγράφου 1 του άρθρου 9». Οι διατάξεις των παραγράφων 1

έως και 5 ισχύουν για εισοδήματα που αποκτώνται από 1.1.2009 και μετά με βάση την παράγραφο 6, ενώ με την παράγραφο 7 οι διατάξεις των δύο τελευταίων εδαφίων της παραγράφου 1, του δεύτερου και των δύο τελευταίων εδαφίων της παραγράφου 2 και του τελευταίου εδαφίου της παραγράφου 10 του άρθρου 9 του Ν. 2238/1994 εφαρμόζονται και για τα εισοδήματα που αποκτώνται το έτος 2008 και φορολογούνται με βάση την κλίμακα (B) της παραγράφου 3 του άρθρου 1 του Ν. 3522/2006.

Με το άρθρο 41 του Ν 3756/2009 οι διατάξεις των παραγράφων 2, 3, 4, 5, 6 και 7 του άρθρου 14 του Ν. 3697/2008 καταργούνται από την έναρξη ισχύος τους και από την ίδια ημερομηνία επαναφέρονται σε ισχύ οι διατάξεις που αντικαταστάθηκαν από αυτές.

Όσον αφορά τα τεκμήρια διαβίωσης, για τα οικονομικά έτη 2008, 2009 και 2010 (χρήσεις 2007, 2008 και 2009), υπολογίζονταν στις εξής περιπτώσεις:

- Σε ιδιόκτητη ή μισθωμένη κύρια κατοικία που ήταν πάνω από 200 τ.μ. Τεκμήριο εδώ ήταν το ετήσιο τεκμαρτό μίσθωμα (όχι το καταβαλλόμενο), που πολλαπλασιαζόταν με συντελεστή δύο.
- Σε ιδιόκτητη ή μισθωμένη δευτερεύουσα κατοικία πάνω από 150 τ.μ., τεκμήριο ήταν επίσης το ετήσιο τεκμαρτό μίσθωμα επί δύο. Εξαιρέση στις δύο πιο πάνω περιπτώσεις υπήρχε, όταν το ιδιοκατοικούμενο σπίτι ως κύρια κατοικία και το σπίτι ως δευτερεύουσα κατοικία, που ήταν πάνω από 200 και 150 τ.μ. αντίστοιχα, προερχόταν από χαριστική αιτία. Εδώ, το ποσό της ετήσιας τεκμαρτής δαπάνης περιοριζόταν στο μισό.
- Σε αυτοκίνητο Ε.Ι.Χ., που η εργοστασιακή τιμολογιακή αξία του μετά τη μείωση παλαιότητας, υπερέβαινε το ποσό των 50.000 ευρώ.
- Σε σκάφος ή πλοίο αναψυχής ιδιωτικής χρήσης (μη επαγγελματικό). Εξαιρούνταν ένα σκάφος μέχρι 10 μέτρα. Όταν στο σκάφος χρησιμοποιούνταν ναυτολογημένο πλήρωμα, στην παραπάνω δαπάνη του προστίθεντο και η αμοιβή του πληρώματος επί δύο φορές.
- Σε αεροσκάφος ή ελικόπτερο.
- Σε πισίνα κολύμβησης (δεξαμενή).

Όσον αφορά τις δαπάνες που μείωναν τον φόρο ίσχυαν τα εξής:

- Τα ποσά που κατέβαλαν οι φορολογούμενοι, οι σύζυγοί τους και τα προστατευόμενα από αυτούς μέλη για ιατρικές επισκέψεις, νοσήλια σε ιδιωτικά

και κρατικά νοσοκομεία, δαπάνες για φάρμακα, και τα ποσά που κατέβαλε κανείς για χρήση αποκλειστικής νοσοκόμας. Από τον φόρο εκπίπτει το 20% της δαπάνης με μέγιστο ποσό έκπτωσης τα 6.000 ευρώ.

- Η δαπάνη για τόκους στεγαστικών δανείων που συνάφθηκαν για την απόκτηση πρώτης κατοικίας ή χορηγήθηκαν από ασφαλιστικές εταιρίες στους εργαζομένους τους. Αν το δάνειο συνήφθη έως την 31/12/1999 αφαιρούνταν το σύνολο των τόκων. Αν το δάνειο συνήφθη μετά την 31/12/2002 αφαιρούνταν οι τόκοι που αναλογούσαν στο ποσό του δανείου για τα πρώτα 120 τετραγωνικά της κατοικίας. Για τα δάνεια που συνήφθησαν μεταγενέστερα, εξέπιπτε από τον φόρο το 20% της δαπάνης τόκων για επιφάνεια κατοικίας έως 120 τ.μ.
- Τα χρήματα που κατέβαλε ο φορολογούμενος σε κρατικά ασφαλιστικά ταμεία, εφόσον ήταν αυτοαπασχολούμενος ή αγρότης. Το ίδιο ίσχυε και για όσους κατέβαλαν εισφορές για προαιρετική ασφάλιση. Αφαιρούνταν από το εισόδημα το σύνολο της δαπάνης.
- Τα ποσά για ενοίκια κύριας κατοικίας του φορολογουμένου. Η δαπάνη που αναγνωριζόταν ήταν έως 1.100 ευρώ και το 20% της δαπάνης εξέπιπτε από τον φόρο εισοδήματος.
- Το ενοίκιο που κατέβαλαν τα παιδιά του εφόσον σπούδαζαν στο εσωτερικό. Αφαιρούνταν από το εισόδημα το ίδιο ακριβώς ποσό με την προηγούμενη περίπτωση.
- Τα δίδακτρα για φροντιστήρια, ιδιαίτερα ή κατ' οίκο μαθήματα του φορολογουμένου και των προστατευόμενων μελών του. Αναγνωριζόταν ποσό έως 1.100 ευρώ και εξέπιπτε από τον φόρο το 20% της δαπάνης.
- Τα ασφάλιστρα ζωής, υγείας και θανάτου από ιδιωτικό ασφαλιστήριο συμβόλαιο. Το ποσό που αναγνωριζόταν έφτανε έως τα 1.100 ευρώ ανά νοικοκυριό και εξέπιπτε το σύνολό του από το εισόδημα.
- Το κόστος εγκατάστασης οικιακού συστήματος φυσικού αερίου, φωτοβολταϊκού συστήματος ή ηλιακού θερμοσίφωνα. Το ποσό που αναγνωριζόταν ήταν το 20% της δαπάνης, με μέγιστο ποσό έκπτωσης από το εισόδημα τα 500 ευρώ.
- Τα ποσά που δώρισε ο φορολογούμενος σε μη κερδοσκοπικά ή φιλανθρωπικά σωματεία. Τα ποσά αυτά εξέπιπταν στο σύνολό τους από το εισόδημα μόνο όταν ξεπερνούσαν τα 100 ευρώ. Το ίδιο ίσχυε και για τα ποσά από χορηγίες.
- Τα χρήματα που κατέβαλαν όσοι φορολογούμενοι από το 2005 ή από το 2006 είχαν εγκατασταθεί μόνιμα στην περιφέρεια. Η εν λόγω δαπάνη αφορούσε

φορολογουμένους ηλικίας έως 40 ετών και παρεχόταν έκπτωση από το εισόδημα έως 300 ευρώ τον μήνα.

3.6 Φορολογία εισοδήματος νομικών προσώπων πριν την κρίση

Όσον αφορά τώρα τα νομικά πρόσωπα, οι ΟΕ-ΕΕ - Κοινωνίες - Αστικές - Αφανείς (άρθρο 10 Κ.Φ.Ε) για τις διαχειριστικές χρήσεις 2007, 2008 και 2009 φορολογήθηκαν με τους εξής συντελεστές φορολόγησης:

Χρήση	Συντελεστής			
	Ομόρρυθμες εταιρίες - Ετερόρρυθμες εταιρίες	Κοινωνίες αστικού δικαίου	Κοινοπραξίες άρθ. 2§2 ΚΒΣ- Αστικές εταιρίες- Συμμετοχικές εταιρίες- Αφανείς εταιρίες	Εταιρίες των προεδρικών διαταγμάτων 518/1989 (ΦΕΚ220Α') και 284/1993 (ΦΕΚ123 Α')
2009	20%	20%	25%	25%
2008	20%	20%	25%	25%
2007	20%	20%	25%	25%

Πηγή: Taxheaven⁴⁶

Φορολογήθηκε το συνολικό καθαρό εισόδημα των παραπάνω εταιριών που αναφέρονται στην παράγραφο 4 του άρθρου 2 του Ν.2238/1995, όπως αυτό προσδιορίζεται με βάση τις διατάξεις αυτού του Κώδικα, προκειμένου να υπολογιστεί ο φόρος εισοδήματος που προκύπτει μετά την αφαίρεση:

- α)** των κερδών τα οποία απαλλάσσονται από το φόρο ή φορολογούνται αυτοτελώς,
- β)** των κερδών τα οποία προέρχονται από μερίσματα ημεδαπών ανωνύμων εταιριών ή συνεταιρισμών και των κερδών από μερίδια ημεδαπής εταιρίας περιορισμένης ευθύνης ή από τη συμμετοχή σε υπόχρεους που αναφέρονται στην παράγραφο 4 του άρθρου 2.

Ειδικά, προκειμένου για τις ομόρρυθμες και ετερόρρυθμες εταιρίες και κοινωνίες κληρονομικού δικαίου, που ασκούν επιχείρηση ή επάγγελμα, στις οποίες μεταξύ των κοινωνιών περιλαμβάνονται και ανήλικοι, τα κέρδη που αναλογούν στους

⁴⁶ Taxheaven, «Κλίμακες και συντελεστές φορολογίας εισοδήματος» <https://www.taxheaven.gr/pages/klimakes>

ομόρρυθμους εταίρους φυσικά πρόσωπα και στους κοινωνούς φυσικά πρόσωπα, φορολογούνταν στο όνομα της εταιρίας ή κοινωνίας με συντελεστή είκοσι τοις εκατό (20%), αφού αφαιρούνταν επιχειρηματική αμοιβή για μέχρι τρεις (3) ομόρρυθμους εταίρους φυσικά πρόσωπα ή μέχρι τρεις (3) κοινωνούς φυσικά πρόσωπα, με τα μεγαλύτερα ποσοστά συμμετοχής. Σε περίπτωση περισσοτέρων με ίσα ποσοστά συμμετοχής, οι δικαιούχοι επιχειρηματικής αμοιβής καθορίζονταν από την εταιρία ή κοινωνία και δηλώνονταν με την οικεία αρχική ετήσια δήλωσή της. Τα ποσοστά αυτά δεν ίσχυαν για τις εταιρίες του άρθρου 13 του Ν. 718/1977 (ΦΕΚ 304 Α΄).

Η επιχειρηματική αμοιβή προσδιοριζόταν με την εφαρμογή του ποσοστού συμμετοχής των εταίρων ή κοινωνών, στο πενήντα τοις εκατό (50%) των κερδών της εταιρίας ή κοινωνίας που δηλώθηκαν με την οικεία ετήσια δήλωσή της.

Με την επιβολή αυτού του φόρου εξαντλείτο η φορολογική υποχρέωση, επί των κερδών αυτών, των προσώπων που συμμετείχαν σε αυτούς τους υπόχρεους.

Επιπροσθέτως, για τις προσωπικές εταιρίες (ΟΕ - ΕΕ - Κοινωνίες - Αστικές Εταιρίες - Κοινοπραξίες) το ποσοστό προκαταβολής φόρου ήταν 55% (άρθρο 52, παράγραφος 1, του Ν.2238/1994)

Οι Α.Ε. - ΕΠΕ - ΙΚΕ - Συνεταιρισμοί - Αλλοδαπές εταιρίες (άρθρο 109 παρ 1 Κ.Φ.Ε) όπως τροποποιήθηκε από το άρθρο 6 παράγραφος 4 του Ν. 3296/2004, για τις διαχειριστικές χρήσεις 2007, 2008 και 2009 φορολογήθηκαν με τους εξής συντελεστές φορολόγησης:

Χρήση	Συντελεστής					
	Α.Ε.	Α.Ε. Εισηγμένες στο Χ.Α.	Συντελεστής παρ/σης μερισμάτων	Συντελεστής παρακράτησης αμοιβών Δ.Σ.	Ε.Π.Ε.	ΛΟΙΠΕΣ - άρθρου 109 Κ.Φ.Ε
2009	25%	25%	10%	35%	25%	25%
2008	25%	25%	10%	25%	25%	25%
2007	25%	25%	-	25%	25%	25%

Πηγή: Taxheaven

Η παράγραφος 1 του άρθρου 109 του Κώδικα Φορολογίας Εισοδήματος (Ν. 2238/1994), αντικαταστάθηκε από το άρθρο 19 παρ. 1 του Ν. 3697/2008 ως εξής:

«Για τα νομικά πρόσωπα της παραγράφου 1 του άρθρου 101 του Ν. 2238/1994, δηλαδή των ημεδαπών ανωνύμων εταιριών, των ημεδαπών εταιριών περιορισμένης ευθύνης, των συνεταιρισμών και των ενώσεών τους, των δημόσιων, δημοτικών και κοινοτικών επιχειρήσεων και εκμεταλλεύσεων κερδοσκοπικού χαρακτήρα, καθώς και των αλλοδαπών επιχειρήσεων και οργανισμών, μειώνεται σταδιακά κατά μία ποσοστιαία μονάδα ανά διαχειριστική περίοδο από είκοσι πέντε τοις εκατό (25%) σε είκοσι τοις εκατό (20%) μέχρι το 2014. Ειδικά, για τα κέρδη τα οποία προκύπτουν από διαχειριστικές περιόδους που αρχίζουν από την 1.1.2010 έως την 31.12.2010, ο συντελεστής φορολογίας ορίζεται σε είκοσι τέσσερα τοις εκατό (24%), για τα κέρδη τα οποία προκύπτουν από διαχειριστικές περιόδους που αρχίζουν από την 1.1.2011 έως την 31.12.2011 ο συντελεστής φορολογίας ορίζεται σε είκοσι τρία τοις εκατό (23%), για τα κέρδη τα οποία προκύπτουν από διαχειριστικές περιόδους που αρχίζουν από την 1.1.2012 έως την 31.12.2012 ο συντελεστής φορολογίας ορίζεται σε είκοσι δύο τοις εκατό (22%), και για τα κέρδη τα οποία προκύπτουν από διαχειριστικές περιόδους που αρχίζουν από την 1.1.2013 έως την 31.12.2013 ο συντελεστής φορολογίας ορίζεται σε είκοσι ένα τοις εκατό (21%)».

Για τις ΑΕ, ΕΠΕ, συνεταιρισμοί και λοιπά νομικά πρόσωπα του άρθρου 101 παρ.1 του Κ.Φ.Ε. η προκαταβολή φόρου εισοδήματος ήταν 65% για εισοδήματα του οικονομικού έτους 2008, ενώ για δηλώσεις φορολογίας εισοδήματος οικονομικού έτους 2009 και επομένων, το πρώτο εδάφιο της παραγράφου 1 του άρθρου 111 του Κώδικα Φορολογίας Εισοδήματος (Ν. 2238/1994) αντικαθίσταται από το άρθρο 19 παρ. 3 του Ν. 3697/2008 ως εξής: «Με βάση την οριστική δήλωση του νομικού προσώπου ή τον οριστικό τίτλο, ο προϊστάμενος της αρμόδιας δημόσιας οικονομικής υπηρεσίας βεβαιώνει ποσό ίσο με το ογδόντα τοις εκατό (80%) του φόρου που αναλογεί στα εισοδήματα της διαχειριστικής περιόδου ή του ημερολογιακού έτους, κατά περίπτωση, που έληξε».

Σύμφωνα με το άρθρο 109 παράγραφος 3 του Ν. 2238/1994: «Επιπλέον του οριζόμενου στις προηγούμενες παραγράφους φόρου, επιβάλλεται και συμπληρωματικός φόρος στο εισόδημα από ακίνητα που αποκτούν τα νομικά πρόσωπα. Ο φόρος αυτός υπολογίζεται με συντελεστή τρία τοις εκατό (3%) στο συνολικό ακαθάριστο εισόδημα που προέρχεται από ακίνητα, μη δυνάμενος να υπερβεί το ποσό του φόρου εισοδήματος».

Σύμφωνα με την παράγραφο 4 του ίδιου άρθρου, από το συνολικό ποσό του φόρου που αναλογεί στο φορολογούμενο εισόδημα και του συμπληρωματικού φόρου εκπίπτουν:

α) Ο φόρος που προκαταβλήθηκε ή παρακρατήθηκε, σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 12, 13 παράγραφοι 1 και 2, 55, 111 και 114 του Ν.2238/94, στο εισόδημα που υπόκειται σε φόρο.

β) Ο φόρος που αναλογεί στο μέρος των φορολογηθέντων κατά ειδικό τρόπο με εξάντληση της φορολογικής υποχρέωσης εισοδημάτων, που διανέμονται και με τα οποία έχουν προσαυξηθεί τα υποκείμενα σε φορολογία κέρδη του νομικού προσώπου, σύμφωνα με τις διατάξεις της παρ. 3 του άρθρου 106 του παρόντος νόμου.

γ) Ο φόρος που αποδεδειγμένα καταβλήθηκε στην αλλοδαπή για το εισόδημα που προέκυψε σε αυτήν και υπόκειται σε φορολογία.

Όταν το ποσό του φόρου που προκαταβλήθηκε ή παρακρατήθηκε είναι μεγαλύτερο από το φόρο που αναλογεί, η επιπλέον διαφορά συμψηφίζεται στο υπόλοιπο ποσό που προκύπτει για βεβαίωση.

Επιπροσθέτως, διενεργείται παρακράτηση φόρου στα μερίσματα ή κέρδη που κεφαλαιοποιούν ή διανέμουν οι ημεδαπές ανώνυμες εταιρίες σε φυσικά ή νομικά πρόσωπα, ημεδαπά ή αλλοδαπά, ενώσεις προσώπων ή ομάδες περιουσίας. Οι διατάξεις αυτές εφαρμόζονται ανάλογα και για τα κέρδη που κεφαλαιοποιούν ή διανέμουν οι ημεδαπές ανώνυμες εταιρίες με τη μορφή προμερισμάτων σε φυσικά ή νομικά πρόσωπα, ημεδαπά ή αλλοδαπά, ενώσεις προσώπων ή ομάδες περιουσίας, ανεξάρτητα αν η καταβολή τους γίνεται σε μετρητά ή μετοχές. Με την παρακράτηση αυτή εξαντλείται η φορολογική υποχρέωση των δικαιούχων για τα πιο πάνω εισοδήματα. Όταν ημεδαπή ανώνυμη εταιρία προβαίνει σε διανομή κερδών και στα έσοδά της περιλαμβάνονται έσοδα από τη συμμετοχή της σε άλλο νομικό πρόσωπο της παραγράφου 1 του άρθρου 101 και της παραγράφου 4 του άρθρου 2 που τηρούν διπλογραφικά βιβλία, για τα οποία έχει παρακρατηθεί φόρος από τον φόρο που υποχρεούται να αποδώσει με τη δήλωση που ορίζεται από τις διατάξεις της παραγράφου 6 του άρθρου 54 του νόμου 2238/1994, αφαιρείται το μέρος του φόρου που έχει ήδη παρακρατηθεί σε βάρος της και αναλογεί στα διανεμόμενα από την ίδια κέρδη τα οποία προέρχονται από τις πιο πάνω συμμετοχές. Οι διατάξεις του πρώτου εδαφίου δεν εφαρμόζονται όταν τα κέρδη καταβάλλονται σε εταιρία άλλου κράτους μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης, της οποίας η καταβάλλουσα τα κέρδη ημεδαπή

ανώνυμη εταιρία είναι θυγατρική, εφόσον συντρέχουν οι προϋποθέσεις του άρθρου 11 του ν. 2578/1998. Ο φόρος που έχει παρακρατηθεί σε βάρος του νομικού προσώπου του προηγούμενου εδαφίου επιστρέφεται σε αυτό κατά το μέρος που αναλογεί στα κέρδη που διανέμει σε εταιρία άλλου κράτους μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης, εφόσον τηρούνται οι προϋποθέσεις του προηγούμενου εδαφίου. Επίσης, επιστρέφεται ο φόρος που έχει παρακρατηθεί σε βάρος της ανώνυμης εταιρίας κατά το μέρος που αναλογεί στα μερίσματα που διανέμει προς το Δημόσιο.

Όταν πρόκειται για υποκαταστήματα των αλλοδαπών ανώνυμων εταιριών, που η έδρα τους βρίσκεται σε κράτος-μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης με μετοχές εισηγμένες κατά τον χρόνο λήξης της διαχειριστικής περιόδου του υποκαταστήματος, σε οποιοδήποτε χρηματιστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ο συντελεστής ορίζεται σε τριάντα πέντε τοις εκατό (35%), εξαιρουμένων των υποκαταστημάτων τραπεζικών επιχειρήσεων για τα οποία ισχύει ο συντελεστής σαράντα τοις εκατό (40%).

Σύμφωνα με τις διατάξεις της παραγράφου 1α του άρθρου 24 του Κ.Φ.Ε. (Κ.Ν. 2238/94), οι αμοιβές και τα ποσοστά των μελών του Διοικητικού Συμβουλίου, καθώς και τα ποσοστά των διευθυντών και διαχειριστών των ανωνύμων εταιριών που χορηγούνται από τα κέρδη της ανώνυμης εταιρίας, αποτελούν εισόδημα από κινητές αξίες (εισόδημα Γ' πηγής), κτώνται κατά τον χρόνο έγκρισης του ισολογισμού από την τακτική γενική συνέλευση των μετόχων και καταβάλλονται κατά τον χρόνο που ορίζει η ίδια η συνέλευση των μετόχων.

Με τις διατάξεις του άρθρου 54 παράγραφος 1 του ίδιου Κ.Φ.Ε., όπως αυτές αντικαταστάθηκαν με την παρ. 1 του άρθρου 18 του Ν. 3697/2008 και ίσχυσαν από 25/09/2008, στις εν λόγω αμοιβές⁴⁷ ενεργείτο παρακράτηση φόρου με συντελεστή 10%. Με την παρακράτηση αυτή εξαντλείτο η φορολογική υποχρέωση των δικαιούχων για τα εισοδήματα αυτά. Πρέπει να τονιστεί ότι με τις διατάξεις που ίσχυαν πριν από την τροποποίηση της παραγράφου 1 του άρθρου 54 του Κ.Φ.Ε. που έγινε με το άρθρο 18 παράγραφος 1 του Ν. 3697/2008, δηλαδή, πριν από τις 25/09/2008 δεν υπήρχε η συγκεκριμένη παρακράτηση φόρου (10%) με την αιτιολογία ότι τα εισοδήματα αυτά φορολογούνταν στο όνομα του νομικού προσώπου.

⁴⁷ Οι αμοιβές (εκτός μισθού) και ποσοστά που καταβάλλουν στα μέλη του διοικητικού συμβουλίου, σε διευθυντές και εργατοϋπαλληλικό προσωπικό, καθώς και στα μερίσματα ή προμερίσματα που καταβάλλουν σε ημεδαπά και αλλοδαπά φυσικά ή νομικά πρόσωπα, ενώσεις προσώπων ή ομάδες περιουσίας, ανεξάρτητα αν η καταβολή των εν λόγω εισοδημάτων γίνεται με τη μορφή μετρητών ή μετοχών.

Οι συντελεστές παρακράτησης φόρου για τις χρήσεις 2007, 2008 και 2009 είχαν ως εξής:

Χρήση	Συντελεστής				
	Για αμοιβές Δ.Σ. (άρθρο 54 Κ.Φ.Ε.) ⁴⁸	Για αμοιβές με σύμβαση μίσθωσης εργασίας (άρθρου 28 παρ. 3 περ. στ και άρθρου 55 παρ. 1α Κ.Φ.Ε.	Αμοιβές εταιρών Ε.Π.Ε. για υπηρεσίες που παρέχουν σ' αυτή, εφόσον είναι ασφαλισμένοι για τις υπηρεσίες αυτές σε οποιονδήποτε ασφαλιστικό οργανισμό ή ταμείο εκτός του Ι.Κ.Α. (άρθρο 28 παρ. 3 περ. στ Κ.Φ.Ε).	Εργολάβων τεχνικών έργων (άρθρο 55 παρ. 1β Κ.Φ.Ε).	Ελεύθερων επαγγελματιών (άρθρο 58 Κ.Φ.Ε).
2009	35%	35%	35%	1% από 27/5/2009 - 31/12/2009 3% από 01/01/2009 - 26/05/2009	20%
2008	25%	25%	25%	3%	20%
2007	25%	25%	25%	3%	20%

Πηγή: Taxheaven⁴⁹

3.7 Η φορολογικές αλλαγές κατά την περίοδο της κρίσης στην Ελλάδα

Μετά τις αποκαλύψεις στα μέσα περίπου του 2010, ότι το δημοσιονομικό έλλειμμα της Ελλάδας έκλεισε για το 2009 σε επίπεδα πολύ υψηλότερα από αυτά που θα καθιστούσαν το δημόσιο χρέος βιώσιμο, η ελληνική κυβέρνηση δεν ήταν εφικτό να δανειστεί με λογικά επιτόκια από τις αγορές για τη χρηματοδότηση του τρέχοντος δημοσιονομικού ελλείμματος και την αναχρηματοδότηση του χρέους. Η Ελλάδα κατέφυγε στη βοήθεια του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου, της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας που συγκρότησαν τον από κοινού μηχανισμό στήριξής της. Η ανακοίνωση της προσφυγής στον μηχανισμό στήριξης έγινε στις 23 Απριλίου 2010 από τον πρωθυπουργό Γεώργιο Α. Παπανδρέου και το πρώτο μνημόνιο υπογράφηκε στις 3 Μαΐου 2010 και ψηφίστηκε από τη Βουλή στις 6 Μαΐου 2010, χωρίς όμως αυτό να επαρκεί. Επιπροσθέτως,

⁴⁸ Με τις διατάξεις του δεύτερου εδαφίου της παραγράφου 5 του Άρθρου 54 του Κ.Φ.Ε., όπως αυτές τέθηκαν με την παράγραφο 4 του άρθρου 18 του Ν. 3697/2008 και ισχύουν από 1/1/2009, στις αμοιβές αυτές γίνεται παρακράτηση φόρου με συντελεστή τριάντα πέντε τοις εκατό (35%).

⁴⁹ Taxheaven, "Κλίμακες και συντελεστές φορολογίας εισοδήματος"
<https://www.taxheaven.gr/pages/klimakes>

έχουμε την ψήφιση του δεύτερου μνημονίου στις 12 Φεβρουαρίου 2012, το τρίτο μνημόνιο ψηφίστηκε από τη Βουλή στις 14 Αυγούστου του 2015 και ουσιαστικά τέθηκε σε ισχύ στις 20 του ίδιου μήνα, ενώ το συμπληρωματικό του 3^{ου} (4^ο μνημόνιο για πολλούς) ψηφίστηκε στις 18 Μαΐου 2017.

Μερικά από τα μέτρα λιτότητας που ψηφίστηκαν και έφεραν αυτά τα μνημόνια και που αφορούν τη φορολογική πολιτική είναι: αύξηση του ΦΠΑ, αύξηση στον φόρο της βενζίνης, επιβολή επιπλέον φόρων στους ήδη υπάρχοντες φόρους εισαγωγής επί της αξίας των περισσότερων εισαγόμενων αυτοκινήτων, επαναφορά τεκμηρίων διαβίωσης σε όλα ανεξαιρέτως τα αυτοκίνητα (είχαν καταργηθεί τον Σεπτέμβριο του 2003) ακόμα και στα μικρότερου κυβισμού, επέκταση των τεκμηρίων διαβίωσης σε όλα ανεξαιρέτως τα ακίνητα ακόμα και στα μικρότερα, αύξηση στον ειδικό φόρο κατανάλωσης σε καύσιμα, τσιγάρα και ποτά, αλλαγή φορολογικής κλίμακας, έκτακτη εισφορά για όλους όσους έχουν εισόδημα πάνω από 12.000 ευρώ, μετάβαση σε ανώτερη κλίμακα ΦΠΑ προϊόντων και υπηρεσιών εστίασης, επιβολή κλιμακωτής αντικειμενικής δαπάνης κατοικίας, επιβολή ετήσιου τέλους για τους ελεύθερους επαγγελματίες και τους επιτηδευματίες, επιβολή ειδικής εισφοράς αλληλεγγύης με αιτιολογία την καταπολέμηση της ανεργίας, νέος έκτακτος φόρος στην ηλεκτροδοτούμενη δομημένη επιφάνεια ακινήτων που καταβλήθηκε μέσω του λογαριασμού της ΔΕΗ (μετέπειτα καταργήθηκε και καθιερώθηκε στη θέση του ο ΕΝΦΙΑ), αύξηση αντικειμενικών αξιών και ενοποίηση φόρων στα ακίνητα, κλείσιμο 200 εφοριών, κατάργηση φοροαπαλλαγών και χαμηλού ΦΠΑ στα νησιά, αύξηση φόρου στο υγραέριο κίνησης κατά 23 λεπτά, εισαγωγή έκτακτης εισφοράς στα φωτοβολταϊκά.

Ας δούμε όμως αναλυτικά όλες τις φορολογικές αλλαγές που υπέστησαν τα φυσικά και νομικά πρόσωπα από τη χρήση (φορολογικό έτος) 2010 έως και σήμερα.

3.8 Οι σημαντικότερες φορολογικές μεταρρυθμίσεις του έτους 2010

3.8.1 Τροποποίηση του Κώδικα Φορολογίας Κληρονομιών, Γονικών παροχών και Κερδών από λαχεία

Στις 19/1/2010 ψηφίστηκε ο Νόμος 3815 «Τροποποίηση του Κώδικα Φορολογίας Κληρονομιών, Γονικών παροχών και Κερδών από λαχεία» σε αντικατάσταση των ρυθμίσεων του Ν.3634/2008, σύμφωνα με τον οποίο η ακίνητη περιουσία

φορολογούνται με ενιαίο συντελεστή 1% ανεξαρτήτου ύψους μεταβιβαζόμενης περιουσίας, μετά την αφαίρεση του αφορολόγητου ποσού των 95.000 ευρώ.

Με τις διατάξεις του άρθρου 1 του Ν. 3815/2010, επανέρχεται ο θεσμός της προοδευτικότητας του φόρου κληρονομιών, γονικών παροχών και δωρεών και καθιερώνονται κλιμάκια για τον υπολογισμό του φόρου. Το αφορολόγητο όριο στην ακίνητη περιουσία αυξάνεται για τους συγγενείς Α΄ κατηγορίας από 95.000 ευρώ σε 150.000 ευρώ και από 20.000 σε 30.000 ευρώ για τους Β΄ κατηγορίας, ενώ παραμένει ως έχει για τους συγγενείς Γ΄ κατηγορίας. Αναλυτικότερα:

Α΄ Κατηγορία

Κλιμάκια (σε ευρώ)	Συντελεστής Κλιμακίου (%)	Φόρος Κλιμακίου (σε ευρώ)	Φορολογητέα περιουσία (σε ευρώ)	Φόρος που αναλογεί (σε ευρώ)
150.000	-	-	150.000	-
150.000	1	1.500	300.000	1.500
300.000	5	15.000	600.000	16.500
Υπερβάλλον	10	-	-	-

Β΄ Κατηγορία

Κλιμάκια (σε ευρώ)	Συντελεστής Κλιμακίου (%)	Φόρος Κλιμακίου (σε ευρώ)	Φορολογητέα περιουσία (σε ευρώ)	Φόρος που αναλογεί (σε ευρώ)
30.000	-	-	30.000	-
70.000	5	3.500	100.000	3.500
200.000	10	20.000	300.000	23.500
Υπερβάλλον	20	-	-	-

Γ' Κατηγορία

Κλίμακια (σε ευρώ)	Συντελεστής Κλιμακίου (%)	Φόρος Κλιμακίου (σε ευρώ)	Φορολογητέα περιουσία (σε ευρώ)	Φόρος που αναλογεί (σε ευρώ)
6.000	-	-	6.000	-
66.000	20	13.200	72.000	13.200
195.000	30	58.500	267.000	71.700
Υπερβάλλον	40	-	-	-

Σε περίπτωση κληρονομιάς παραμένει ως έχει το αφορολόγητο όριο στην περιουσία μέχρι του ποσού των 400.000 ευρώ για σύζυγο και ανήλικα τέκνα, για τα χρηματικά ποσά που μεταβιβάζονται από συγγενείς Α' κατηγορίας και Β' κατηγορίας δεν υπάρχει αφορολόγητο όριο, ενώ παραμένει η αυτοτελής φορολόγηση με 10% για τους Α' και 20% για τους Β'.

3.8.2 Αποκατάσταση φορολογικής δικαιοσύνης, αντιμετώπιση της φοροδιαφυγής και άλλες διατάξεις

Στις 20/4/2010 ψηφίστηκε ο Νόμος 3842 «Αποκατάσταση φορολογικής δικαιοσύνης, αντιμετώπιση της φοροδιαφυγής και άλλες διατάξεις». **Με βάση τις διατάξεις του άρθρου 1**, τα εισοδήματα των μισθωτών, συνταξιούχων και μη μισθωτών-επαγγελματιών (φυσικά πρόσωπα) φορολογούνταν με την παρακάτω κλίμακα:

Κλίμακιο Εισοδήματος (ευρώ)	Φορολογικός Συντελεστής %	Φόρος Κλιμακίου (ευρώ)	Σύνολο Εισοδήματος (ευρώ)	Σύνολο Φόρου (ευρώ)
12.000	0	0	12.000	0
4.000	18	720	16.000	720
6.000	24	1.440	22.000	2.160
4.000	26	1.040	26.000	3.200
6.000	32	1.920	32.000	5.120
8.000	36	2.880	40.000	8.000
20.000	38	7.600	60.000	15.600
40.000	40	16.000	100.000	31.600
Υπερβάλλον	45			

Προκειμένου ο φορολογούμενος να δικαιούται το αφορολόγητο⁵⁰ έπρεπε να προσκομίσει νόμιμες αποδείξεις αγοράς αγαθών και υπηρεσιών με ελάχιστο ύψος 10% του ατομικού εισοδήματος, αν ήταν μέχρι 12.000 ευρώ και 30% για το τμήμα εκείνο του ατομικού εισοδήματος το οποίο ήταν πάνω από 12.000 ευρώ. Για ατομικό εισόδημα έως 6.000 ευρώ δεν απαιτούνταν προσκόμιση αποδείξεων δαπανών. Επιπροσθέτως, αν ο φορολογούμενος προσκόμιζε αποδείξεις περισσότερες από τις απαιτούμενες δικαιούνταν μείωση φόρου ίση με το 10% και μέχρι του ποσού των 15.000 ευρώ ατομικά και 30.000 ευρώ για οικογένεια, η μείωση αυτή γινόταν στη διαφορά μεταξύ του ποσού των απαιτούμενων αποδείξεων δαπανών και αυτού των δηλούμενων και αντιθέτως είχε μια επιβάρυνση με ποσοστό φόρου 10% στο ποσό των δαπανών που υπολείπονταν από τις απαιτούμενες. Επιτρεπόταν μεταφορά ποσού δαπανών από τον ένα σύζυγο στον άλλο, εφόσον είχε καλύψει το αφορολόγητο ποσό του.

Για ατομικό εισόδημα άνω των σαράντα οχτώ χιλιάδων (48.000) ευρώ οι απαιτούμενες δαπάνες ήταν δώδεκα χιλιάδες ευρώ (12.000) και οι δηλούμενες δεν μπορούσαν να υπερβαίνουν τις δεκαπέντε χιλιάδες ευρώ (15.000) ατομικά ή τριάντα χιλιάδες ευρώ (30.000) για οικογένεια.

Καταργήθηκε η μείωση του φόρου που θεσπίστηκε με το άρθρο 43 του Ν. 3763/2009 με ποσοστό 40% των τόκων των στεγαστικών δανείων που χορηγούνται το 2009 και 2010 για οποιαδήποτε κατοικία έως 200 τ.μ. και για ύψος δανείου έως 350.000 ευρώ.⁵¹ Συνεπώς οι τόκοι αυτών των δανείων που καταβάλλονταν από το 2010 αναγνωρίζονταν με τον γενικό κανόνα της έκπτωσης των τόκων για πρώτη κατοικία μέχρι 120 τ.μ. Τέλος, εξακολούθησε να ισχύει η έκπτωση των τόκων των στεγαστικών δανείων που λαμβάνονταν με σκοπό την αγορά α' κατοικίας καθώς και την αναστήλωση, επισκευή, συντήρηση ή εξωραϊσμό διατηρητέων κτισμάτων, είτε από το εισόδημα είτε από τον φόρο, ως ποσοστό, ανάλογα με την ημερομηνία

⁵⁰ Το αφορολόγητο ποσό των 12.000 ευρώ αυξάνεται κατά 1.500 ευρώ, εάν ο φορολογούμενος έχει ένα (1) τέκνο που τον βαρύνει, κατά 3.000 ευρώ εάν έχει δύο (2) τέκνα που τον βαρύνουν, κατά 11.500 ευρώ εάν έχει τρία (3) τέκνα και κατά 2.000 ευρώ για κάθε τέκνο από τρία και πάνω.

⁵¹ Σύμφωνα με το άρθρο 43 του Ν. 3763/2009 μειώνεται το ποσό του φόρου που προκύπτει κατά ποσοστό σαράντα τοις εκατό (40%) του συνολικού ετήσιου ποσού των δεδουλευμένων τόκων που καταβάλλονται από τον φορολογούμενο, ειδικά για συμβάσεις στεγαστικών δανείων που συνάπτονται από 1ης Ιανουαρίου 2009 μέχρι 31ης Δεκεμβρίου 2010, για απόκτηση, κατά πλήρη κυριότητα, οποιασδήποτε κατοικίας μέχρι 200 τ.μ. και για ύψος δανείων μέχρι τριακόσιες πενήντα χιλιάδες (350.000) ευρώ.

σύναψής τους, όπως σαφώς οριζόταν στις διατάξεις της περ. ε' του άρθρου 8 και της περ. γ' του άρθρου 9 του Κ.Φ.Ε.

Εξακολούθησαν να ισχύουν οι μειώσεις από τον φόρο του άρθρου 9 παρ 3 του Κ.Φ.Ε.

Το ποσό του φόρου που προέκυπτε με βάση την κλίμακα φορολογίας εισοδήματος μειωνόταν:

α) Κατά ποσοστό είκοσι τοις εκατό (20%), του συνολικού ετήσιου ποσού των εξόδων ιατρικής και νοσοκομειακής περίθαλψης του φορολογουμένου και των λοιπών προσώπων που τον βαρύνουν. Το ποσό της μείωσης δεν μπορούσε να υπερβεί τα έξι χιλιάδες (6.000) ευρώ.

β) Κατά ποσοστό είκοσι τοις εκατό (20%) του ποσού του μισθώματος που καταβαλλόταν ετησίως για κύρια κατοικία του φορολογουμένου και της οικογένειάς του. Δεν δικαιούνταν την έκπτωση αυτή όσοι έπαιρναν στεγαστικό επίδομα. Ομοίως, δεν δικαιούνταν τη μείωση αυτή οι φορολογούμενοι, όταν οι ίδιοι ή οι σύζυγοί τους ή τα τέκνα που τους βάρυναν είχαν πλήρη κυριότητα ή κατοχή εξ ολοκλήρου σε οικία με επιφάνεια τουλάχιστον ίση με εκείνη της μισθωμένης κύριας κατοικίας, η οποία βρίσκεται στον ίδιο νομό με τη μισθωμένη. Επιπροσθέτως, του ποσού του μισθώματος που κατέβαλλε ετησίως για τα τέκνα του ο φορολογούμενος που μίσθωνε κατοικίες για την ικανοποίηση των στεγαστικών αναγκών τους, τα οποία φοιτούσαν σε αναγνωρισμένα σχολεία ή σχολές του εσωτερικού, εφόσον αυτά τον βάρυναν και εφόσον οι κατοικίες που μισθώνονταν βρίσκονταν στην πόλη που έχει την έδρα της η σχολή ή το σχολείο που φοιτούσαν τα τέκνα του και αυτός ή τα τέκνα του δεν είχαν άλλη κατοικία σ' αυτή την πόλη.

γ) Κατά ποσοστό είκοσι τοις εκατό (20%) του ποσού της δαπάνης για παράδοση κατ' οίκο ιδιαίτερων μαθημάτων ή για φροντιστήρια οποιασδήποτε αναγνωρισμένης εκπαιδευτικής βαθμίδας ή ξένων γλωσσών, το οποίο κατέβαλλε ετησίως ο φορολογούμενος για κάθε τέκνο που τον βάρυνε ή για τον ίδιο. Το ποσό της κάθε δαπάνης, επί της οποίας υπολογιζόταν η μείωση, δεν μπορούσε να υπερβεί το ποσοστό δέκα τοις εκατό (10%) του αφορολόγητου ποσού του πρώτου κλιμακίου της κλίμακας φόρου εισοδήματος που ίσχυε για μισθωτό χωρίς τέκνα. Για τον υπολογισμό των ποσών μείωσης του φόρου οι δαπάνες λαμβάνονταν και για τον φορολογούμενο και για κάθε παιδί που τον βάρυνε.

δ) Κατά ποσοστό είκοσι τοις εκατό (20%) του ετήσιου ποσού των δεδουλευμένων τόκων που καταβάλλονταν από τον φορολογούμενο για στεγαστικά δάνεια για

απόκτηση πρώτης κατοικίας. Το ποσοστό της μείωσης γινόταν στους τόκους που αντιστοιχούσαν σε ποσό δανείου έως 200.000 ευρώ και σε τμήμα επιφάνειας που αναλογούσε στην πρώτη κατοικία μέχρι 120 τ.μ. Η μείωση αυτή αφορούσε τους τόκους που προέκυπταν από 1/1/2003 και μετά.

ε) Κατά ποσοστό είκοσι τοις εκατό (20%) του ποσού της διατροφής που καταβαλλόταν από τον έναν σύζυγο στον άλλο και επιδικάστηκε ή συμφωνήθηκε με συμβολαιογραφική πράξη. Το ποσό της διατροφής επί της οποίας υπολογιζόταν η μείωση φόρου δεν μπορούσε να υπερβεί τα τρεις χιλιάδες (3.000) ευρώ.

στ) Για τον φορολογούμενο που αποκτούσε εισόδημα από μισθωτές υπηρεσίες, εφόσον αυτός προσέφερε υπηρεσίες ή κατοικούσε για εννέα (9) τουλάχιστον μήνες μέσα στο έτος που απέκτησε το εισόδημα αυτό στους νομούς Ξάνθης, Ροδόπης, Έβρου, Λέσβου, Χίου, Σάμου και Δωδεκανήσου, καθώς και σε περιοχή των νομών Θεσπρωτίας, Ιωαννίνων, Καστοριάς, Φλώρινας, Πέλλης, Κιλκίς, Σερρών και Δράμας, η οποία περιλαμβάνεται σε ζώνη βάθους είκοσι (20) χιλιομέτρων από τη μεθοριακή γραμμή, κατά εξήντα (60) ευρώ για κάθε τέκνο που τον βάρυνε (*αντικαταστάθηκε ως άνω με τον νόμο 3296/2004 άρθρο 1 παρ. 6*).

Σύμφωνα με την παράγραφο του άρθρου 1, προβλεπόταν μείωση φόρου κατά ποσοστό είκοσι τοις εκατό (20%) του ποσού της ετήσιας δαπάνης που κατέβαλλε ο φορολογούμενος για ασφάλιστρα ασφαλίσεων ζωής, θανάτου, προσωπικών ατυχημάτων και ασθένειας, για την ασφάλιση του ίδιου, της συζύγου του και των τέκνων που τους βάρυναν. Το ποσό των ασφαλίσεων στο οποίο υπολογιζόταν η μείωση είκοσι τοις εκατό (20%) δεν μπορούσε να ήταν μεγαλύτερο των χιλίων διακοσίων ευρώ (1.200) για τον άγαμο και των δύο χιλιάδων τετρακοσίων ευρώ (2.400) για την οικογένεια.

Με βάση την παράγραφο 4 του άρθρου 1, οι δαπάνες που αφορούσαν στις χρηματικές δωρεές και χορηγίες, στην παροχή υπηρεσιών από δικηγόρο καθώς και στην αλλαγή εγκατάστασης κεντρικού κλιματισμού χρήσης καυσίμου από πετρέλαιο σε φυσικό αέριο κ.λπ., δεν αφαιρούνταν πλέον από το εισόδημα (καταργήθηκε η έκπτωση από το εισόδημα με βάση την παράγραφο 1 του άρθρου 2 του νόμου 3842 από 1/1/2010 για τα εισοδήματα που αποκτιόνταν και τις δαπάνες που πραγματοποιούνταν από την ημερομηνία αυτή και μετά) αλλά μείωναν τον φόρο. Στις χρηματικές δωρεές και χορηγίες κατά ποσοστό 20%, με την προϋπόθεση η μείωση να μην υπερέβαινε το 10% του συνολικού εισοδήματος, στις δαπάνες για παροχή υπηρεσίας από δικηγόρους και νομικούς συμβούλους κατά ποσοστό 20%, εκτός των

αμοιβών που αφορούσαν σύνταξη συμβολαίων και πράξεων της περίπτωσης α' παρ.1 του άρθρου 23 του Κ.Φ.Ε. και κατά ποσοστό 10% επί των δαπανών για την αλλαγή εγκατάστασης κεντρικού κλιματισμού χρήσης καυσίμου από πετρέλαιο σε φυσικό αέριο ή νέα εγκατάσταση φυσικού αερίου ή αγορά ηλιακών συλλεκτών κ.ά. με την προϋπόθεση οι δαπάνες να μην υπερέβαιναν τις 6.000 ευρώ.

Βάσει του άρθρου 2 του Ν. 3842/2010, καταργήθηκαν οι εκπτώσεις από το εισόδημα των φορολογουμένων των παρακάτω δαπανών:

- του μισθώματος της κύριας κατοικίας λόγω μετεγκατάστασης από τους νομούς της Αττικής και της Θεσσαλονίκης προς την περιφέρεια, καθώς και του μισθώματος της κύριας κατοικίας λόγω μετάθεσης υπαλλήλου που εκμισθώνει ιδιόκτητη κατοικία στον τόπο από όπου μετατέθηκε,
- των δωρεών προς αθλητικά σωματεία,
- των δαπανών για δεξιώσεις γάμων, βαπτίσεων κ.ά.

Επίσης, καταργήθηκαν οι εκπτώσεις από το συνολικό εισόδημα των δαπανών που ακολουθούν και ως αντίμετρο έγινε η αντικατάστασή τους με μείωση του φόρου κατά ποσοστό των δαπανών αυτών σε:

- ασφάλιστρα ασφαλίσεων ζωής, θανάτου κ.ά.,
- δωρεές χρηματικών ποσών στο Δημόσιο, ΟΤΑ, Ιερούς Ναούς κ.ά., καθώς και οι χορηγίες σε νομικά πρόσωπα πολιτιστικού χαρακτήρα,
- αλλαγής εγκατάστασης κεντρικού κλιματισμού χρήσης καυσίμου από πετρέλαιο σε φυσικό αέριο ή νέα εγκατάσταση φυσικού αερίου ή αγορά ηλιακών συλλεκτών κ.ά.,
- δαπάνες για νομικές συμβουλές από δικηγόρους, εκτός των παραστάσεών τους σε συμβόλαια.

Με βάση τις διατάξεις του άρθρου 3 του Ν. 3842/2010 καθιερώθηκε τρόπος υπολογισμού του εισοδήματος με βάση τις δαπάνες διαβίωσης του φορολογούμενου.

Συγκεκριμένα:

Υπάρχει κλιμακωτός προσδιορισμός της ετήσιας αντικειμενικής δαπάνης διαβίωσης με βάση τα τ.μ. της ιδιοκατοικούμενης ή μισθωμένης ή της δωρεάν παραχωρούμενης κύριας κατοικίας, όπου, για τα ογδόντα (80) πρώτα τ.μ. κύριων χώρων αυτής με τριάντα (30) ευρώ το τ.μ., για τα επόμενα από ογδόντα ένα (81) μέχρι και εκατό είκοσι (120) τ.μ κύριων χώρων αυτής με πενήντα (50) ευρώ το τ.μ., για τα επόμενα από εκατό είκοσι ένα (121) μέχρι και διακόσια (200) τ.μ. κύριων χώρων αυτής με

ογδόντα (80) ευρώ το τ.μ., για τα διακόσια ένα (201) έως τριακόσια (300) τ.μ. κύριων χώρων αυτής με εκατό πενήντα (150) ευρώ το τ.μ. και για τα πλέον των τριακοσίων (300) τ.μ. κύριων χώρων αυτής με τριακόσια (300) ευρώ το τ.μ. Για τον υπολογισμό της ετήσιας αντικειμενικής δαπάνης των βοηθητικών χώρων της κύριας κατοικίας ορίζεται ποσό τριάντα (30) ευρώ το τ.μ. Τα παραπάνω ποσά προσαυξάνονται, για κατοικίες που βρίσκονται σε περιοχές με τιμή ζώνης σύμφωνα με τον αντικειμενικό προσδιορισμό των ακινήτων, από 2.800 ευρώ έως 4.999 ευρώ το τ.μ. κατά ποσοστό σαράντα τοις εκατό (40%) και για περιοχές με τιμή ζώνης από 5.000 ευρώ και άνω το τ.μ. κατά ποσοστό εβδομήντα τοις εκατό (70%). Όλα τα παραπάνω ποσά προσαυξάνονται, για μονοκατοικίες, κατά ποσοστό είκοσι τοις εκατό (20%). Επιπροσθέτως, στην περίπτωση μιας ή περισσότερων ιδιοκατοικούμενων ή μισθωμένων δευτερευουσών κατοικιών, η ετήσια αντικειμενική δαπάνη, που εκτιμάται με βάση τα τ.μ. καθώς και των βοηθητικών χώρων αυτών, ορίζεται στο ένα δεύτερο (1/2) της ετήσιας αντικειμενικής δαπάνης όπως ορίζεται στην κύρια κατοικία.

Η ετήσια αντικειμενική δαπάνη επιβατικού αυτοκινήτου ιδιωτικής χρήσης ορίστηκε για τα αυτοκίνητα μέχρι χίλια διακόσια (1.200) κυβικά εκατοστά σε τρεις χιλιάδες (3.000) ευρώ, για αυτοκίνητα μεγαλύτερα των χιλίων διακοσίων (1.200) κυβικών εκατοστών προστίθενται τριακόσια (300) ευρώ ανά εκατό (100) κυβικά εκατοστά μέχρι τα δύο χιλιάδες (2.000) κυβικά εκατοστά, για αυτοκίνητα μεγαλύτερα των δύο χιλιάδων (2.000) κυβικών εκατοστών προστίθενται πεντακόσια (500) ευρώ ανά εκατό (100) κυβικά εκατοστά και μέχρι τρεις χιλιάδες (3.000) κυβικά εκατοστά και για αυτοκίνητα μεγαλύτερα από τρεις χιλιάδες (3.000) κυβικά εκατοστά προστίθενται επτακόσια (700) ευρώ ανά εκατό (100) κυβικά εκατοστά.

Τα παραπάνω ποσά ετήσιας αντικειμενικής δαπάνης από κάθε αυτοκίνητο μειώνονται ανάλογα με την παλαιότητά του, η οποία υπολογίζεται από το έτος πρώτης κυκλοφορίας του στην Ελλάδα κατά ποσοστό τριάντα τοις εκατό (30%) για χρονικό διάστημα πάνω από πέντε (5) και μέχρι δέκα (10) έτη, πενήντα τοις εκατό (50%) για χρονικό διάστημα πάνω από δέκα (10) έτη.

Η ετήσια αντικειμενική δαπάνη εξωτερικής δεξαμενής κολύμβησης που προκύπτει για τον κύριο ή κάτοχο αυτής, ορίζεται, ανάλογα με την επιφάνειά της ανά κλίμακα σε εκατό (100) ευρώ το τ.μ. μέχρι τα εξήντα (60) τ.μ. και σε διακόσια (200) ευρώ το τ.μ. για επιφάνεια άνω των εξήντα (60) τ.μ. Όταν πρόκειται για εσωτερική δεξαμενή κολύμβησης, τα παραπάνω ποσά διπλασιάζονται.

Η ελάχιστη ετήσια αντικειμενική δαπάνη του φορολογουμένου ορίζεται σε τρεις χιλιάδες (3.000) ευρώ, όταν πρόκειται για άγαμο και σε πέντε χιλιάδες (5.000) ευρώ για τους συζύγους που υποβάλλουν κοινή δήλωση (2.500 ευρώ έκαστος).

Σύμφωνα με τις διατάξεις της παραγράφου 4 του άρθρου 3 ως τεκμήριο απόκτησης περιουσιακών στοιχείων θεωρείται η απόκτηση κινητών πραγμάτων με αξία άνω των 10.000 ευρώ. Επιπροσθέτως, καταργήθηκαν οι απαλλαγές από τα τεκμήρια που ίσχυαν για επιχειρήσεις ανέγερσης οικοδομών, για αγορά ή ανέγερση πρώτης κατοικίας, οι απαλλαγές από το τεκμήριο που ίσχυαν για τη χορήγηση δανείων προς εταιρίες, κοινοπραξίες ή κοινωνίες και οι απαλλαγές από το τεκμήριο που ίσχυαν για πληρωμές δανείων για αγορά ή ανέγερση πρώτης κατοικίας ή για αγορά γεωργικού εξοπλισμού ή για αγορά οικοπέδου από επιτηδευματίες ανέγερσης ή πώλησης οικοδομών.

Βάσει του άρθρου 4 του Ν. 3842/2010, καταργούνται οι φορολογικές απαλλαγές εισοδημάτων των κερδών των κυλικείων δημόσιων υπηρεσιών και των περιπτέρων που εκμεταλλεύονται ανάπηροι, όταν δεν υφίστανται κοινωνικοί λόγοι. Επίσης, καταργείται ο ειδικός τρόπος φορολόγησης του ιπτάμενου προσωπικού πολιτικής αεροπορίας, η απαλλαγή από τη φορολογία του επιμισθίου των διπλωματικών υπαλλήλων, ενώ παραμένει αφορολόγητο το επίδομα ανεργίας που καταβάλλει ο ΟΑΕΔ, με την προϋπόθεση, τα υπόλοιπα εισοδήματα του φορολογούμενου που φορολογούνται με τις γενικές διατάξεις να μην ξεπερνούν τις 30.000 ευρώ.

Με τις διατάξεις του άρθρου 5, αυξήθηκε από είκοσι τοις εκατό (20%) σε εικοσιπέντε τοις εκατό (25%) ο συντελεστής που προβλεπόταν στο άρθρο 11 του Κ.Φ.Ε. και εφαρμόστηκε για την αυτοτελή φορολόγηση του εισοδήματος από εκμίσθωση των κοινόχρηστων χώρων των οικοδομών, από είκοσι τοις εκατό (20%) σε εικοσιπέντε τοις εκατό (25%) ο συντελεστής παρακράτησης φόρου που ορίζεται από την παρ. 6 του άρθρου 13 του Κ.Φ.Ε και αφορά στις αποζημιώσεις ή τα δικαιώματα που καταβάλλονται σε αλλοδαπά νομικά ή φυσικά πρόσωπα που είναι κάτοικοι μη συμβατικών χωρών (χώρες με τις οποίες η Ελλάδα δεν έχει υπογράψει διμερή σύμβαση για απαλλαγή διπλής φορολογίας), από 20% σε 25% ο συντελεστής παρακράτησης φόρου που προβλεπόταν από την παρ. 8 του άρθρου 13 του Κ.Φ.Ε. για τις αμοιβές που καταβάλλονταν σε αλλοδαπές επιχειρήσεις και οργανισμούς που αναλαμβάνουν στην Ελλάδα κατάρτιση μελετών και σχεδίων, διεξαγωγή επιστημονικών ερευνών και γενικά παροχή επιστημονικής φύσεως συμβουλών.

Με τις διατάξεις της παραγράφου 1 του άρθρου 6 του Ν. 3842/2010, αντικαταστάθηκε η παράγραφος 1 του άρθρου 10 του Κ.Φ.Ε. και τα κέρδη πλέον των υπόχρεων της παραγράφου 4 του άρθρου 2 του Κ.Φ.Ε (ομόρρυθμες εταιρίες, ετερόρρυθμες εταιρίες, κοινωνίες αστικού δικαίου που ασκούν επιχείρηση ή επάγγελμα, αστικές κερδοσκοπικές εταιρίες, αστικές μη κερδοσκοπικές εταιρίες, συμμετοχικές ή αφανείς και κοινοπραξίες της παραγράφου 2 του άρθρου 2 του ΚΒΣ), φορολογούνταν με συντελεστή εικοσιπέντε τοις εκατό (25%). Ο συντελεστής αυτός εφαρμοζόταν στα καθαρά κέρδη που απόμεναν μετά την αφαίρεση:

α) των κερδών τα οποία απαλλάσσονταν από τον φόρο ή φορολογούνταν αυτοτελώς με εξάντληση της φορολογικής υποχρέωσης,

β) των κερδών τα οποία προέρχονταν από μερίσματα ημεδαπών ανωνύμων εταιριών ή συνεταιρισμών και των κερδών από μερίδια ημεδαπής εταιρίας περιορισμένης ευθύνης ή από τη συμμετοχή σε υπόχρεους που αναφέρονται στην παράγραφο 4 του άρθρου 2.

Με την επιβολή του φόρου αυτού εξαντλείτο η φορολογική υποχρέωση των προσώπων που συμμετείχαν σε αυτά για τα συγκεκριμένα κέρδη. Η εξάντληση της φορολογικής υποχρέωσης ίσχυε για όλους γενικά τους εταίρους, φυσικά ή νομικά πρόσωπα, ημεδαπά ή αλλοδαπά, εκτός φυσικά από την επιχειρηματική αμοιβή.

Ειδικά, για τις ομόρρυθμες και ετερόρρυθμες εταιρίες και κοινωνίες κληρονομικού δικαίου, που ασκούσαν επιχείρηση ή επάγγελμα, στις οποίες κοινωνίες μεταξύ των κοινωνών περιλαμβάνονταν και ανήλικοι, τα κέρδη που αναλογούσαν στους ομόρρυθμους εταίρους φυσικά πρόσωπα και στους κοινωνούς φυσικά πρόσωπα, φορολογούνταν στο όνομα της εταιρίας ή κοινωνίας με συντελεστή είκοσι τοις εκατό (20%), αφού προηγουμένως είχε αφαιρεθεί επιχειρηματική αμοιβή για μέχρι τρεις (3) ομόρρυθμους εταίρους φυσικά πρόσωπα ή μέχρι τρεις (3) κοινωνούς φυσικά πρόσωπα που είχαν τα μεγαλύτερα ποσοστά συμμετοχής.

Η επιχειρηματική αμοιβή προσδιοριζόταν με την εφαρμογή του ποσοστού συμμετοχής κάθε δικαιούχου εταίρου ή κοινωνού στο πενήντα τοις εκατό (50%) των κερδών της εταιρίας ή κοινωνίας, που δηλώθηκαν με την οικεία ετήσια δήλωσή της.

Η αφαίρεση της επιχειρηματικής αμοιβής ήταν υποχρεωτική, καθόσον επρόκειτο για συγκεκριμένο τρόπο φορολογίας των κερδών του νομικού προσώπου.

Σε περίπτωση περισσότερων ομόρρυθμων εταίρων ή κοινωνών με ίσα ποσοστά συμμετοχής, οι δικαιούχοι επιχειρηματικής αμοιβής καθορίζονταν, κάθε έτος, από

την εταιρία ή κοινωνία και δηλώνονταν με την οικεία αρχική ετήσια δήλωση φορολογίας εισοδήματός της.

Με τις προαναφερόμενες προϋποθέσεις, ομόρρυθμος εταίρος ή κοινωνός, που συμμετείχε σε περισσότερες εταιρίες ή κοινωνίες, φορολογείτο για επιχειρηματική αμοιβή από όλες τις εταιρίες ή κοινωνίες στις οποίες συμμετείχε.

Τα ποσοστά αυτά δεν ίσχυαν για τις εταιρίες του άρθρου 13 του Ν. 718/1977 (εταιρίες μεταξύ εκτελωνιστών), για τις οποίες διατηρείται το καθεστώς κατανομής επιχειρηματικής αμοιβής σε όλους τους ομόρρυθμους εταίρους φυσικά πρόσωπα, ανάλογα με το ποσοστό συμμετοχής τους στην εταιρία ανεξάρτητα από τον αριθμό τους.

Επιπροσθέτως, στο επίπεδο του νομικού προσώπου φορολογούνταν με συντελεστή είκοσι τοις εκατό (20%) τα κέρδη των ομόρρυθμων εταίρων φυσικών προσώπων και κοινωνών φυσικών προσώπων κοινωνίας κληρονομικού δικαίου στην οποία περιλαμβάνονται και ανήλικοι και με συντελεστή εικοσιπέντε τοις εκατό (25%) τα κέρδη όλων των λοιπών εταίρων και κοινωνών (ετερόρρυθμοι εταίροι, εταίροι νομικά πρόσωπα), (ΠΟΛ. 1135/2010).

Με τις διατάξεις της παραγράφου 2 του άρθρου 6, αντικαταστάθηκε το πρώτο εδάφιο της παραγράφου 2 του άρθρου 34 του Κ.Φ.Ε. Με τις νέες διατάξεις αυξήθηκε από δεκαπέντε τοις εκατό (15%) σε είκοσι τοις εκατό (20%) ο συντελεστής προσδιορισμού των καθαρών κερδών των επιχειρήσεων που ασχολούνταν με την πώληση ανεγειρόμενων οικοδομών.

Με τις διατάξεις της παραγράφου 3 του άρθρου 6, καταργήθηκαν οι διατάξεις της περίπτωσης α' της παραγράφου 5 του άρθρου 33 του Κ.Φ.Ε, δηλαδή καταργήθηκε η φορολόγηση με τεκμαρτά ποσά εισοδήματος για τις επιχειρήσεις εκμετάλλευσης επιβατικών λεωφορείων των Κ.Τ.Ε.Λ. και εκμετάλλευσης επιβατικών αυτοκινήτων δημόσιας χρήσης (ΤΑΞΙ) και οι επιχειρήσεις αυτές φορολογούνται, πλέον, με τις γενικές διατάξεις της φορολογίας εισοδήματος.

Με την παράγραφο 4 του άρθρου 6, καταργήθηκαν οι διατάξεις της περίπτωσης β' της παραγράφου 5 του άρθρου 33 του Κ.Φ.Ε και επομένως καταργήθηκε για τις επιχειρήσεις εκμετάλλευσης φορτηγών αυτοκινήτων δημόσιας χρήσης η φορολόγηση με τα ποσά ετήσιου φόρου, που κατέβαλαν ανάλογα με το ωφέλιμο φορτίο και με οδηγό τρίτο ή τον ιδιοκτήτη και με τα οποία εξαντλείτο η φορολογική τους υποχρέωση.

Με την παράγραφο 5 του άρθρου αυτού, καταργήθηκαν οι διατάξεις των περιπτώσεων α' και β' της παραγράφου 6 του άρθρου 33 του Κ.Φ.Ε. Επομένως, καταργήθηκε η φορολόγηση των επιχειρήσεων εκμετάλλευσης ενοικιαζόμενων δωματίων και διαμερισμάτων που εκμεταλλεύονται μέχρι 7 δωμάτια με τα καταβαλλόμενα ποσά ετήσιου φόρου. Οι επιχειρήσεις αυτές φορολογούνται με τις γενικές διατάξεις περί φορολογίας εισοδήματος από 1/7/2010. Από την ημερομηνία δηλαδή αυτή και μετά ο προσδιορισμός των κερδών όλων, πλέον, των εκμεταλλευτών ενοικιαζόμενων δωματίων και διαμερισμάτων γίνεται λογιστικά με βάση τα τηρούμενα βιβλία και στοιχεία του ΚΒΣ. Επίσης, και οι επιχειρήσεις εκμετάλλευσης κατασκηνοτικών κέντρων (camping) φορολογούνται από 1/1/2010 με τις γενικές διατάξεις περί φορολογίας εισοδήματος.

Με τις νέες διατάξεις, άλλαξε και ο τρόπος φορολόγησης των επιχειρήσεων των αποκλειστικά πλανόδιων λιανοπωλητών, λιανοπωλητών σε κινητές λαϊκές αγορές και παραγωγών αγροτικών προϊόντων, με την ένταξή τους σε κατηγορία βιβλίων Β' του ΚΦΑΣ και την καθιέρωση του λογιστικού προσδιορισμού των κερδών τους.

Επίσης, με βάση το άρθρο 19 του Ν. 3842/2010, έπαυσαν να είναι απαλλασσόμενοι από την τήρηση βιβλίων οι επιτηδευματίες που παρέχουν υπηρεσίες από επαγγελματική εγκατάσταση ακόμα κι αν δηλώνουν έσοδα κάτω από 5.000 ευρώ. Εντάχθηκαν στα Β' κατηγορίας βιβλία ανεξαρτήτου ύψους κερδών τα πρατήρια υγρών καυσίμων για την εμπορία βενζίνης και πετρελαίου, οι εκμεταλλευτές περιπτέρου και οι εκμεταλλευτές καντινών και αυτονόητα καταργήθηκε η ένταξη των παραπάνω στα Α' κατηγορίας βιβλία. Με τις διατάξεις του ίδιου άρθρου θεσπίστηκε υποχρέωση έκδοσης συνενωμένου στοιχείου δελτίου αποστολής τιμολογίου αγοράς από επιτηδευματία αγροτικών προϊόντων από τα πρόσωπα της παραγράφου 4 του άρθρου 2 του ΚΦΑΣ (αγρότες, αγροτικές εκμεταλλεύσεις του ειδικού καθεστώτος ΦΠΑ) είτε διακινούνταν με σκοπό την αγορά είτε αγοράζονταν άμεσα, με σκοπό τη διευκόλυνση του ελέγχου όλου του φάσματος διακίνησης και διάθεσης στην τελική κατανάλωση των προϊόντων και διασφάλισης του ύψους συναλλαγών των αγροτών.

Άλλαξε ο τρόπος προσδιορισμού των καθαρών κερδών των επιχειρήσεων που τηρούσαν Α' κατηγορίας βιβλία και στοιχεία λόγω αλλαγής τήρησης μέσα στην ίδια χρήση της κατηγορίας αυτών, από την Α' στη Β' ή στη Γ'. Από τη χρονική στιγμή της περιόδου της διαχειριστικής χρήσης του 2010 που θα είχαν ενταχθεί στα Β' ή Γ' κατηγορία τήρησης βιβλίων θα έπρεπε να προσδιορίζουν τα κέρδη τους λογιστικά

κατ' εφαρμογή των διατάξεων του άρθρου 31 του Κ.Φ.Ε και όχι εξωλογιστικά όπως συνήθιζαν έως σήμερα βάσει των διατάξεων του άρθρου 32 του Κ.Φ.Ε.

Μεταβλήθηκε με βάση την παράγραφο 9 του άρθρου 6 από 01/01/2011 ο χρόνος απόκτησης του εισοδήματος από ελεύθερο επάγγελμα. Ορίστηκε πλέον ο χρόνος κατά τον οποίο παρασχέθηκαν οι υπηρεσίες από τον ελεύθερο επαγγελματία και όχι ο χρόνος είσπραξης της αμοιβής, που ίσχυε με βάση τις προ ισχύουσες διατάξεις. Όταν επρόκειτο για παροχή υπηρεσίας διάρκειας, ο χρόνος απόκτησης του εισοδήματος θεωρείτο ο χρόνος που καθίσταται απαιτητό κάθε επί μέρους τμήμα της αμοιβής για το μέρος αυτό και την υπηρεσία που παρασχέθηκε. Για τους ελεύθερους επαγγελματίες που παρείχαν υπηρεσίες προς το Δημόσιο, Ν.Π.Δ.Δ., χρόνος κτήσης του εισοδήματος για τις υπηρεσίες προς τα πρόσωπα αυτά παρέμεινε ο χρόνος είσπραξης της αμοιβής (εξαίρεση). Επιπλέον, δεν υπόκεινται σε παρακράτηση φόρου 20% οι ελεύθεροι επαγγελματίες για συναλλαγές μέχρι 300,00 ευρώ (ανά συναλλαγή χωρίς να λαμβάνεται υπόψη ο ΦΠΑ.).

Το άρθρο 18 του Ν. 3842/2010 αφορούσε τον επαναπατρισμό στη χώρα μας των κεφαλαίων που διέθεταν τα φυσικά και νομικά πρόσωπα σε οποιαδήποτε τρίτη χώρα και τα οποία πρόσωπα υπόκειντο σε φορολόγηση εισοδήματος στην Ελλάδα. Θα φορολογούνταν με συντελεστή φορολόγησης 5% επί των καταθέσεων ή εισαγωγή των κεφαλαίων από την αλλοδαπή, αν η κατάθεσή τους γινόταν σε προθεσμιακό λογαριασμό στην Ελλάδα διάρκειας τουλάχιστον ενός έτους, ενώ αν παρέμεναν τα κεφάλαια στην αλλοδαπή ο συντελεστής φόρου οριζόταν σε 8%. Με την καταβολή του οφειλόμενου φόρου επί της αξίας των κεφαλαίων επερχόταν η εξάντληση της φορολογικής υποχρέωσης του υπόχρεου φυσικού ή νομικού προσώπου. Ταυτόχρονα προβλεπόταν και δυνατότητα επιστροφής άτοκα του 50% του καταβληθέντος φόρου σε περίπτωση τοποθέτησης των κεφαλαίων σε επενδυτικές δραστηριότητες που είχαν στόχο την τόνωση της αγοράς⁵².

Σύμφωνα με το άρθρο 79 του Ν. 3842/2010 τροποποιείται η παράγραφος 4 του άρθρου 14 του νόμου 3296/2004 που αναλύει τις εξαιρέσεις του αυτοελέγχου, με αποτέλεσμα να μην υπόκειντο σε αυτοέλεγχο επιχειρήσεις με βιβλία που χαρακτηρίζονταν ως ανεπαρκή ή ανακριβή και ενέπιπταν σε παραβάσεις των παραγράφων 3, 4 και 6 του άρθρου 30 του ΚΒΣ και όχι αν είχαν υποπέσει σε

⁵² Με τροποποίηση από το νόμο 3943/2011, παρατάθηκε μέχρι τις 30.9.2011 η εφαρμογή των διατάξεων για τον επαναπατρισμό των κεφαλαίων και αυξήθηκε από 5% σε 8% ο συντελεστής φόρου που εφαρμόζεται στην αξία των μεταφερόμενων κεφαλαίων, εξομοιωμένος με τον συντελεστή που επιβάλλεται στα κεφάλαια που παραμένουν κατατεθειμένα στην αλλοδαπή.

οποιαδήποτε παράβαση του ΚΒΣ όπως ίσχυε με τον προηγούμενο νόμο. Επιπροσθέτως, επήλθαν και αλλαγές στον τρόπο υπολογισμού των ακαθάριστων εσόδων των επιχειρήσεων που επιθυμούσαν να υπαχθούν σε αυτοέλεγχο, με κυριότερες τις αλλαγές στον υπολογισμό του συντελεστή αναγωγής καθώς και των ποσών που καθόριζαν το συνολικό ύψος των ακαθάριστων εσόδων, αλλαγή στον τρόπο υπολογισμού των καθαρών κερδών, αλλαγή στον τρόπο περαίωσης ΦΠΑ, μη μεταφορά πιστωτικού υπολοίπου ανέλεγκτης χρήσης, δικαίωμα στο φορολογούμενο να υποβάλλει αίτηση για υπαγωγή του σε τακτικό έλεγχο σε περίπτωση βεβαίωσης φόρων μεγαλύτερων των αναλογούντων, ενώ εάν δεν συνέτρεχαν οι προϋποθέσεις για αυτοέλεγχο ή δεν εφαρμόστηκαν ορθά οι διατάξεις του νόμου, τότε οι χρήσεις δεν θεωρούνταν περαιωμένες.

Όσον αφορά τη φορολογία κερδών ΑΕ, ΕΠΕ και άλλων νομικών προσώπων, με βάση το άρθρο 13 του Ν. 3842/2010 η παράγραφος 1 του άρθρου 54 του Κ.Φ.Ε. αντικαθίσταται και ορίζεται ότι στα διανεμόμενα κέρδη των ημεδαπών ανωνύμων εταιριών με τη μορφή μερισμάτων, προμερισμάτων, αμοιβών και ποσοστών εκτός μισθού, των μελών του διοικητικού συμβουλίου και των διευθυντών, καθώς και των αμοιβών εργατοϋπαλληλικού προσωπικού, ουδεμία παρακράτηση φόρου ενεργείται, καθώς θεωρούνται ως φορολογούμενα τα εισοδήματα αυτά στο όνομα του νομικού προσώπου⁵³, **ενώ η παράγραφος 3 του άρθρου 54 του Κ.Φ.Ε. αντικαθίσταται** και ορίζεται ότι στα μερίσματα που εισπράττουν φυσικά πρόσωπα κάτοικοι Ελλάδας από νομικά πρόσωπα ή νομικές οντότητες της αλλοδαπής, δεν διενεργείται παρακράτηση φόρου και το εισόδημα αυτό φορολογείται μαζί με τα λοιπά εισοδήματα του φυσικού προσώπου.

Επίσης με βάση το ίδιο άρθρο, προβλεπόταν σταδιακή μείωση του φορολογικού συντελεστή και ο συντελεστής 20% θα εφαρμοζόταν για κέρδη που θα προέκυπταν στις διαχειριστικές περιόδους που άρχιζαν από την 1η Ιανουαρίου 2014 και μετά. Συγκεκριμένα για τα κέρδη που προέκυπταν από διαχειριστικές περιόδους που άρχιζαν από 01.01.2010 έως 31.12.2010 ο συντελεστής φορολογίας οριζόταν σε 24%, από 01.01.2011 έως 31.12.2011 σε 23%, για διαχειριστικές περιόδους από 01.01.2012

⁵³ Με τροποποίηση από το νόμο 3943/2011, ρυθμίζεται η φορολογία των νομικών προσώπων του άρθρου 101 του Κώδικα Φορολογίας Εισοδήματος, δηλ. οι ΑΕ, οι ΕΠΕ, οι συνεταιρισμοί κλπ.. Η ισχύς του νόμου αυτού αφορά τα κέρδη που προκύπτουν από τη χρήση 2010 και μετά. Με τον νόμο αυτό επανέρχεται το προηγούμενο καθεστώς που ίσχυε με τον Ν. 3697/2008, με το οποίο υπήρχε παρακράτηση φόρου στα διανεμόμενα κέρδη, μεταβάλλοντας πλέον τους συντελεστές. Αποτέλεσμα είναι ο Ν. 3842/2010, όσον αφορά τη φορολόγηση των νομικών προσώπων, που αναφέρονται παραπάνω να μην ίσχυσε ποτέ.

έως 31.12.2012 σε 22% και από 01.01.2013 έως 31.12.2013 σε 21%. Επίσης, προβλεπόταν ότι και τα Νομικά Πρόσωπα που θα έκλειναν υπερδωδεκάμηνη χρήση η οποία αναφερόταν στο οικονομικό έτος 2011 θα φορολογούνταν με συντελεστή 24%, αντί του προβλεπόμενου 25% με τις προηγούμενες διατάξεις, εφόσον η διαχειριστική τους χρήση μπορεί να είχε αρχίσει προ τις 01.01.2010 χωρίς να εξαντλείτο η φορολογική τους υποχρέωση αν ο δικαιούχος ήταν φυσικό πρόσωπο και όχι νομικό, στο οποίο εξαντλείτο η φορολογική του υποχρέωση. Επιπροσθέτως, για τα κέρδη που διένεμαν οι ημεδαπές ανώνυμες εταιρίες με τη μορφή αμοιβών και ποσοστών στα μέλη του διοικητικού συμβουλίου και στους διευθυντές, αμοιβών στο εργατοϋπαλληλικό προσωπικό, εκτός μισθού, καθώς και μερισμάτων ή προμερισμάτων σε φυσικά ή νομικά πρόσωπα, ημεδαπά ή αλλοδαπά, ή νομικές οντότητες, ενώσεις προσώπων ή ομάδες περιουσίας, ανεξάρτητα αν η καταβολή τους γινόταν σε μετρητά ή μετοχές, η ανώνυμη εταιρία έπρεπε να καταβάλλει φόρο με συντελεστή σαράντα τοις εκατό (40%), ενώ φορολογούνταν με συντελεστή 40% τα κέρδη παρελθουσών χρήσεων που διανέμονταν ή κεφαλαιοποιούνταν από 01/01/2011. Από τον φόρο που οφειλόταν, θα αφαιρείτο ο φόρος που καταβλήθηκε σε επίπεδο νομικού προσώπου με συντελεστή που αναλογούσε στη χρήση στην οποία ανάγονταν (40% ή 35% ή 32% ή 25% κ.λπ.).

Για τις εισηγμένες στο Χ.Α. μετοχές που αποκτιόνταν από 01/01/2011 και πωλούνταν με κέρδος, σύμφωνα με το άρθρο 16, φορολογούνταν αυτοτελώς με συντελεστή 20%, εάν η πώληση των μετοχών γινόταν σε διάστημα τριών (3) μηνών από την κτήση τους και 10% εάν η πώληση γινόταν εντός δωδεκαμήνου (12) (βραχυπρόθεσμες επενδύσεις).

Σημαντικές αλλαγές επήλθαν και στη φορολογία κεφαλαίου. Σύμφωνα με το άρθρο 21, συμπληρώθηκε η διάταξη της απαγόρευσης της χορήγησης της απαλλαγής της πρώτης κατοικίας πριν του χρονικού διαστήματος των 5 ετών από τη μεταβίβαση της επικαρπίας ή της οίκησης ακινήτου του αγοραστή που πληρούσε τις στεγαστικές του ανάγκες, καθώς επίσης και στην περίπτωση μεταβίβασης ιδιωτικού μεριδίου επί ακινήτου της οικογένειας, το οποίο κατά τον χρόνο μεταβίβασης κάλυπτε τις στεγαστικές της ανάγκες, όπως επίσης και στην περίπτωση μεταβίβασης ιδανικού μεριδίου επί ακινήτου της οικογένειας, το οποίο κατά τον χρόνο μεταβίβασης κάλυπτε τις στεγαστικές της ανάγκες.

Καταργήθηκε το σύστημα χορήγησης απαλλαγής πρώτης κατοικίας για αγορά ακινήτου μέχρι 200 τ.μ.,⁵⁴ ανεξάρτητα από την αξία του, ενώ θεσπίστηκε νέο σύστημα απαλλαγής με συγκεκριμένα αφορολόγητα ποσά, τα οποία προσαυξανόνταν ανάλογα με την οικογενειακή κατάσταση του δικαιούχου και το είδος του αγοραζόμενου ακινήτου ως εξής:

Για αγορά κατοικίας:

- από άγαμο μέχρι ποσού αξίας 200.000 ευρώ,
- από άγαμο με αναπηρία τουλάχιστον 67% από διανοητική καθυστέρηση ή φυσική αναπηρία μέχρι ποσού αξίας 250.000 ευρώ,
- από έγγαμο μέχρι ποσού αξίας 250.000 ευρώ, ενώ από έγγαμο με αναπηρία τουλάχιστον 67% από διανοητική καθυστέρηση ή φυσική αναπηρία μέχρι ποσού αξίας 275.000 ευρώ. Το ποσό αυτό προσαυξανόταν κατά 25.000 ευρώ για καθένα από τα δύο πρώτα τέκνα αυτού και κατά 30.000 ευρώ για το τρίτο και καθένα από τα επόμενα τέκνα του.

Για αγορά οικοπέδου:

- από άγαμο μέχρι ποσού αξίας 50.000 ευρώ,
- από έγγαμο μέχρι ποσού αξίας 100.000 ευρώ. Το ποσό αυτό προσαυξανόταν κατά 10.000 ευρώ για καθένα από τα δύο πρώτα τέκνα αυτού και κατά 15.000 ευρώ για το τρίτο και καθένα από τα επόμενα τέκνα του.

Παρεχόταν επίσης απαλλαγή για μια θέση στάθμευσης αυτοκινήτου και μιας αποθήκης, τα οποία μεταβιβάζονταν μαζί με την κατοικία είτε ως τμήματα της ενιαίας κατοικίας, είτε ως παρακολουθήματα, είτε ως αυτοτελείς ορίζοντες ιδιοκτησίας, επιφάνεια ως 20 τ.μ. η καθεμία, με την αιτιολογία ότι οι χώροι αυτοί ήταν απαραίτητοι σε μια σύγχρονη κατοικία.

Παρεχόταν απαλλαγή στους πολίτες τρίτων χωρών, όταν διέμεναν επί μακρόν διάστημα στην Ελλάδα, καθώς και στους αναγνωρισμένους πρόσφυγες με στόχο την ίση φορολογική μεταχείριση των πολιτών τρίτων χωρών και της εφαρμογής των

⁵⁴ Ανεστάλη με βάση το άρθρο 8 του Ν.3899/2010, για μια τριετία και μέχρι 31.12.2012, η εφαρμογή της κατάργησης της απαλλαγής από το πόθεν έσχες σε αγορά ή ανέγερσης πρώτης κατοικίας ή γονικής παροχής με μετρητά ή δωρεάς, μέχρι του ποσού των 200.000 ευρώ. Δωρεές ή γονικές παροχές χρηματικών ποσών που συνιστώνται αποκλειστικά για την αγορά ή ανέγερση πρώτης κατοικίας, κατά τις διατάξεις των προηγούμενων εδαφίων και μέχρι του ποσού που ορίζεται σε αυτές, απαλλάσσονται από τον οικείο φόρο που προβλέπεται από τον Κώδικα Φορολογίας Κληρονομιών, Δωρεών, Γονικών Παροχών, Προϊκίων και Κερδών από Λαχεία, ο οποίος κυρώθηκε με το Ν. 2961/2001.

νόμων που απορρέουν από τις Διεθνείς Συμβάσεις με την προϋπόθεση ο αγοραστής να κατοικεί μόνιμα στην Ελλάδα για ένα (1) έτος τουλάχιστον.

Καταργήθηκε η απαλλαγή των Ελλήνων ή ομογενών κατοίκων του εξωτερικού που είχαν εργαστεί στο εξωτερικό για τουλάχιστον έξι χρόνια, διότι κρίθηκε αναγκαία η μόνιμη διαμονή στην Ελλάδα κατά τον χρόνο της αγοράς.

Καταργήθηκαν όλες οι παρεχόμενες γεωργικές απαλλαγές από τον φόρο κληρονομιών και φορολογούνται όπως οι λοιποί πολίτες

Οι διατάξεις του άρθρου 22, τροποποίησαν τον τρόπο υπολογισμού του φόρου μεταβίβασης ακινήτων και αναπροσαρμόστηκαν οι συντελεστές φόρου μεταβίβασης ακινήτων ως εξής: 8% για το μέχρι 20.000 τμήμα της αξίας του μεταβιβαζόμενου ακινήτου και 10% για το πέραν του ποσού αυτού τμήμα της, ανεξάρτητα από την ύπαρξη ή μη πυροσβεστικής υπηρεσίας στην περιοχή^{55,56}. Επιπλέον καταργήθηκε ο φόρος αυτόματου υπερτιμήματος και το τέλος συναλλαγής ακινήτων (άρθρο 23).

Βάσει του άρθρου 29, παρέμειναν τα δύο πρώτα κλιμάκια του φόρου κληρονομιών, γονικών παροχών και δωρεών που είχαν ψηφιστεί με το άρθρο 1 του Ν. 3815/2010, όπως επίσης και το τρίτο κλιμάκιο που αφορούσε τους συγγενείς Γ' Κατηγορίας.

Όσον αφορά τη φορολόγηση των χρηματικών δωρεών και γονικών παροχών, εξακολουθούν να φορολογούνται αυτοτελώς με τον ανώτερο συντελεστή της κάθε κατηγορίας, που είναι 10% και 20% για τις Α' και Β' αντίστοιχα και για τη Γ' κατηγορία σε 40%.

Ο Ν. 3842 έφερε μεγάλες αλλαγές και στη φορολόγηση της ακίνητης περιουσίας. Καταργήθηκε το Ενιαίο Τέλος Ακινήτων και θεσπίστηκε ο Φόρος Ακίνητης Περιουσίας (Φ.Α.Π.), ο οποίος επιβλήθηκε στα φυσικά πρόσωπα με προοδευτικό συντελεστή και αφορολόγητο ποσό, το οποίο ανερχόταν σε 400.000 ευρώ ανά ιδιοκτήτη.

Τα νομικά πρόσωπα μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα φορολογούνταν με μειωμένο συντελεστή σε σχέση με τα κερδοσκοπικού χαρακτήρα, ενώ επιβλήθηκε μειωμένος

⁵⁵ Με τις διατάξεις του προηγούμενου νομοσχεδίου, για ακίνητα που βρίσκονται εκτός ή εντός σχεδίου πόλεως, εφόσον στο δημοτικό διαμέρισμα στο οποίο βρίσκεται το ακίνητο δεν λειτουργεί πυροσβεστική υπηρεσία, μέχρι του ποσού των 15.000 ευρώ της αξίας του ακινήτου εφαρμόζονταν συντελεστής 7%, ενώ για το επιπλέον μετά τις 15.000 ευρώ εφαρμόζονταν συντελεστής 9%. Όταν τα ακίνητα βρίσκονται εντός σχεδίου πόλεως, σε δημοτικό διαμέρισμα στο οποίο λειτουργεί πυροσβεστική υπηρεσία οι συντελεστές που εφαρμόζονταν είναι 9% και 11% αντίστοιχα.

⁵⁶ Τροποποιούνται οι παραπάνω συντελεστές του φόρου μεταβίβασης ακινήτων από το άρθρο 11 του Ν.4223/2013 και ορίζεται ότι ο συντελεστής του φόρου μεταβίβασης εξ επαχθούς αιτίας θα είναι 3% επί της φορολογητέας αξίας του ακινήτου, ποσοστό που θα ισχύει για μεταβιβάσεις που θα διενεργούνται από 01.01.2014 και μετά.

συντελεστής στα ιδιοχρησιμοποιούμενα ακίνητα των νομικών προσώπων. Η αξία των ακινήτων των νομικών προσώπων φορολογούνται με συντελεστή έξι τοις χιλίοις (6%), των ακινήτων των ημεδαπών και των αλλοδαπών, με τον όρο της αμοιβαιότητας, νομικών προσώπων ιδιωτικού ή δημοσίου δικαίου μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα φορολογούνται με συντελεστή τρία τοις χιλίοις (3%), ενώ φορολογούνται με συντελεστή ένα τοις χιλίοις (1%) η αξία των κτισμάτων των ακινήτων τα οποία ιδιοχρησιμοποιούνται για την παραγωγή ή την άσκηση εμπορικής δραστηριότητας από επιχειρήσεις ανεξαρτήτως αντικειμένου εργασιών, η αξία των κτισμάτων των ακινήτων τα οποία ιδιοχρησιμοποιούνται από τα νομικά πρόσωπα μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα, η αξία των ακινήτων που περιλαμβάνονταν στο ενεργητικό των εταιριών επενδύσεων σε ακίνητη περιουσία και των Αμοιβαίων Κεφαλαίων Ακίνητης Περιουσίας, όπως ορίζονται στο Ν. 2778/1999 (ΦΕΚ 295 Α'), τα ιδιοχρησιμοποιούμενα ακίνητα των Ο.Τ.Α, καθώς και τα κοινής χρήσεως πράγματα που ανήκουν σε δήμο ή κοινότητα και τα ακίνητα που ιδιοχρησιμοποιούνται από τα νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου, τα κάθε είδους ταμεία ή οργανισμοί κοινωνικής ασφάλισης, τις συνδικαλιστικές οργανώσεις, την Αρχαιολογική Εταιρεία και την Τράπεζα της Ελλάδος. Για τα έτη 2010, 2011 και 2012 η αξία των ιδιοχρησιμοποιούμενων ακινήτων των ξενοδοχειακών επιχειρήσεων οποιασδήποτε μορφής φορολογούνται με συντελεστή 0,33%.

Επίσης, με βάση τις διατάξεις του άρθρου 28, από το 2011 και για τα επόμενα έτη, υπόχρεος στον φόρο ακίνητης περιουσίας είναι ο εργολάβος για ακίνητα τα οποία συμφωνήθηκε να μεταβιβαστούν από τον οικοπεδούχο στον εργολάβο ή σε τρίτα πρόσωπα που αυτός θα υποδείξει, εφόσον έχουν παρέλθει τρία έτη από τη χορήγηση της αρχικής οικοδομικής άδειας και δεν έχουν μεταβιβαστεί ή εκμισθωθεί ή χρησιμοποιηθεί με οποιοδήποτε τρόπο εντός των τριών αυτών ετών.

Με το άρθρο 57, σε τροποποίηση του άρθρου 15 του Ν. 3091/2002, επέρχεται αύξηση του ειδικού φόρου από 3% σε 15% επί της αξίας αυτών, σε νομικά πρόσωπα και νομικές οντότητες της παρ. 3 του άρθρου 51Α του Κ.Φ.Ε., που έχουν εμπράγματα δικαιώματα πλήρους ή ψιλής κυριότητας ή επικαρπίας σε ακίνητα τα οποία βρίσκονται στην Ελλάδα.

Βάσει του άρθρου 33, τα φυσικά πρόσωπα φορολογήθηκαν για την ακίνητη περιουσία τους με την παρακάτω κλίμακα:

Κλιμάκιο (€)	Φορολογικός Συντελεστής ανά Κλιμάκιο (%)	Ποσό Φόρου κατά Κλιμάκιο (€)	Σύνολο Φορολογητέας Αξίας (€)	Σύνολο Φόρου (€)
400.000	0	0	400.000	0
100.000	0,1	100	500.000	100
100.000	0,3	300	600.000	400
100.000	0,6	600	700.000	1.000
100.000	0,9	900	800.000	1.900
4.200.000	1,0	42.000	5.000.000	44.400
Υπερβάλλον	2,0			

Για τα έτη 2010, 2011 και 2012 σε φορολογητέα αξία περιουσίας μεγαλύτερη των πέντε εκατομμυρίων (5.000.000,00) ευρώ, ο συντελεστής φορολόγησης ορίστηκε σε ποσοστό δύο τοις εκατό (2%).

3.8.3 Μέτρα για την εφαρμογή του μηχανισμού στήριξης της ελληνικής οικονομίας από τα κράτη – μέλη της ζώνης του ευρώ και το διεθνές νομισματικό ταμείο

Στις 6/5/2010 ψηφίστηκε ο Νόμος 3845 «Μέτρα για την εφαρμογή του μηχανισμού στήριξης της ελληνικής οικονομίας από τα κράτη – μέλη της ζώνης του ευρώ και το διεθνές νομισματικό ταμείο».

Σύμφωνα με το άρθρο 4 αυξήθηκε ο συντελεστής του ΦΠΑ. από 21% σε 23%⁵⁷ εξαιρουμένων των αγαθών και υπηρεσιών που περιλαμβάνονται στο παράρτημα 3 του Κώδικα ΦΠΑ, για τα οποία ο συντελεστής αυξήθηκε από 10% σε 11%.⁵⁸

⁵⁷ Τροποποιείται το άρθρο 21 του Ν. 2859/2000 «Κύρωση του Κώδικα Φόρου Προστιθέμενης Αξίας» από το Άρθρο 52 του Ν. 4389/2016 ως εξής: Ο συντελεστής του φόρου προστιθέμενης αξίας (ΦΠΑ) ορίζεται σε είκοσι τέσσερα τοις εκατό (24%) στη φορολογητέα αξία. Οι διατάξεις της προηγούμενης παραγράφου ισχύουν από 1.6.2016. Μετά την παράγραφος 6 του Άρθρου 21 του Ν. 2859/2000 προστίθεται παράγραφος 6Α ως εξής: «6Α. Η μείωση των συντελεστών των παραγράφων 4, 5 και 6 δεν ισχύει για τα νησιά Θήρα, Μύκονο, Νάξο, Πάρο, Ρόδο, Σκιάθο από 1.10.2015 και για τα νησιά Σύρο, Θάσο, Ανδρο, Τήνο, Κάρπαθο, Μήλο, Σκύρο, Αλόνησο, Κέα, Αντίπαρο και Σίφνο από 1.6.2016.»

⁵⁸ Η παράγραφος 1 του Άρθρου 21 του Ν. 2859/2000 (Α' 248) αντικαθίσταται από το Άρθρο 1 του Ν.4334/2015 ως ακολούθως: Ο συντελεστής του φόρου προστιθέμενης αξίας (ΦΠΑ) ορίζεται σε είκοσι τρία τοις εκατό (23%) στη φορολογητέα αξία. Κατ' εξαίρεση, για τα αγαθά και τις υπηρεσίες που περιλαμβάνονται στο Παράρτημα ΙΙΙ του παρόντος, ο συντελεστής του φόρου ορίζεται σε δεκατρία τοις εκατό (13%). Για τα αγαθά και τις υπηρεσίες για τα οποία υπάρχει ειδική πρόβλεψη στο Παράρτημα ΙΙΙ του παρόντος, ο συντελεστής του φόρου ορίζεται σε έξι τοις εκατό (6%).

Με βάση τις διατάξεις του άρθρου 5 του Ν. 3845/2010, επιβλήθηκε έκτακτη εισφορά στα κέρδη των επιχειρήσεων εφόσον υπερέβαιναν τις 100.000 ευρώ, ανεξάρτητα από τη νομική μορφή που έχουν, με ισχύ από τη διαχειριστική χρήση του 2009. Ειδικότερα για συνολικό καθαρό εισόδημα μέχρι 300.000 ευρώ, η εισφορά ισούται με το γινόμενο τους επί το συντελεστή 4%. Από 301.000 ευρώ έως 1.000.000 ευρώ κέρδη υπολογίζεται εισφορά με συντελεστή 6%, από 1.000.001 ευρώ έως 5.000.000 ευρώ κέρδη ο συντελεστής εισφοράς ανέρχεται σε 8%, ενώ από 5.000.001 ευρώ κέρδη και άνω, ο συντελεστής ορίζεται σε 10%.

Επίσης, επιβλήθηκε ειδικός φόρος στις διαφημίσεις που προβάλλονταν από την τηλεόραση, ο οποίος βάρυνε άμεσα κατά περίπτωση τη διαφημιζόμενη επιχείρηση ή το διαφημιστή που μεσολαβεί με την υποχρέωση να τον εισπράττουν τα τηλεοπτικά μέσα ενημέρωσης και να τον αποδίδουν στο Δημόσιο. Ο ειδικός αυτός φόρος ορίστηκε σε ποσοστό 20% επί της αξίας της διαφήμισης.

3.8.4 Επείγοντα μέτρα εφαρμογής του προγράμματος στήριξης της ελληνικής οικονομίας

Με την ψήφιση του Νόμου 3899 στις 14.12.2010, «Επείγοντα μέτρα εφαρμογής του προγράμματος στήριξης της ελληνικής οικονομίας», λαμβάνονται φορολογικά μέτρα για την αύξηση των δημοσίων εσόδων, ενώ έχουμε εκ νέου αναπροσαρμογή των συντελεστών των έμμεσων φόρων (ΦΠΑ.). Συγκεκριμένα:

- ✓ Αυξήθηκε ο συντελεστής του Φόρου Προστιθέμενης Αξίας (ΦΠΑ.) από 11% σε 13% και από 5,5% σε 6,5% αντίστοιχα. Εντάχθηκαν στο συντελεστή 6,5% οι υπηρεσίες διαμονής σε ξενοδοχεία, ενοικιαζόμενα δωμάτια και κάμπινγκ, τα φάρμακα και τα εμβόλια για τις ιατρικές υπηρεσίες. Στα νησιά του Αιγαίου εφαρμόστηκαν συντελεστές ΦΠΑ. 9% (έναντι 13% στην υπόλοιπη Ελλάδα) και 5% (από 6,5% στη λοιπή Ελλάδα).
- ✓ Αναστάλθηκε αναδρομικώς έως την 01.01.2013 η έναρξη ισχύος των διατάξεων για την επιβολή ειδικού φόρου στις τηλεοπτικές διαφημίσεις, ενώ παρατάθηκε μέχρι την 31.12.2011 η λήγουσα την 31.12.2010 προθεσμία, μετά την οποία παραγράφεται το δικαίωμα του Δημοσίου για την επιβολή φόρου σε υποθέσεις φορολογίας κεφαλαίου.

- ✓ Παρέχεται απαλλαγή από το «πόθεν έσχες» του τεκμηρίου απόκτησης πρώτης κατοικίας, με την προϋπόθεση η επιφάνειά της να μην υπερβαίνει τα 120 τ.μ. και η συνολική της αξία το ποσό των 200.000 ευρώ μέχρι την 31.12.2012.

3.9 Οι σημαντικότερες φορολογικές μεταρρυθμίσεις του έτους 2011

3.9.1 Καταπολέμηση της φοροδιαφυγής, στελέχωση των ελεγκτικών υπηρεσιών και άλλες διατάξεις αρμοδιότητας υπουργείου οικονομικών

Στις 29/3/2011 ψηφίστηκε ο Νόμος 3943 που αφορά την «Καταπολέμηση της φοροδιαφυγής, στελέχωση των ελεγκτικών υπηρεσιών και άλλες διατάξεις αρμοδιότητας υπουργείου οικονομικών». Σύμφωνα με αυτό το νομοσχέδιο μειώνεται ο φορολογικός συντελεστής των νομικών προσώπων (Α.Ε., Ε.Π.Ε.) και μερισμάτων, από 24% σε 20% με πεδίο εφαρμογής το σύνολο των κερδών. Προβλέπεται παρακράτηση φόρου με 25% για τα διανεμόμενα κέρδη με εξάντληση της φορολογικής υποχρέωσης για την πλειοψηφία των μετόχων. Σε περίπτωση εισαγωγής μερισμάτων από χώρες της Ε.Ε., εφόσον δεν διανέμονται τα εισαγόμενα μερίσματα δεν φορολογούνται, ενώ αν διανεμηθούν, διενεργείται η παρακράτηση φόρου που αναλογεί στα μερίσματα. Για τους έχοντες χαμηλά εισοδήματα προβλέπεται επιστροφή του παρακρατούμενου φόρου μερισμάτων.

Για τα εισοδήματα των νομικών προσώπων οικονομικού έτους 2012, ο συντελεστής φορολογίας μειώνεται από 23% σε 20%. Ειδικά για τα εισοδήματα οικονομικού έτους 2011, ο συντελεστής φορολογίας ορίστηκε σε 24%.

Τα υποκαταστήματα αλλοδαπών Ο.Ε. και Ε.Ε. που λειτουργούν στην Ελλάδα φορολογούνται σύμφωνα με τις διατάξεις που ισχύουν για τις ημεδαπές Ο.Ε. και Ε.Ε. (με συντελεστή 25% επί των κερδών που αναλογούν σε εταίρους-νομικά πρόσωπα και 20% επί των κερδών που αντιστοιχούν σε εταίρους-φυσικά πρόσωπα). Η επιχειρηματική αμοιβή υπολογιζόταν και φορολογείτο όπως και για τις ημεδαπές Ο.Ε. και Ε.Ε., ανεξαρτήτως του τύπου κατοικίας του δικαιούχου.

Τα κέρδη που διανέμονταν από ημεδαπές Α.Ε. με τη μορφή αμοιβών και ποσοστών στα μέλη του Δ.Σ. και στους διευθυντές, αμοιβών στο εργατοϋπαλληλικό προσωπικό εκτός μισθού, μερισμάτων ή προμερισμάτων εντός του ημερολογιακού έτους 2011 σε ημεδαπά ή αλλοδαπά φυσικά ή νομικά πρόσωπα, ανεξάρτητα αν η καταβολή γινόταν

σε μετρητά ή μετοχές, υπόκειντο σε αυτοτελή φορολόγηση με παρακράτηση 21% και με εξάντληση της φορολογικής υποχρέωσης των δικαιούχων για τα εισοδήματα αυτά. Για τα διανεμόμενα κέρδη που εγκρίνονταν από γενικές συνελεύσεις από 1.1.2012 και έπειτα, ο αντίστοιχος συντελεστής αυξήθηκε σε 25%.

Σε παρακράτηση φόρου με συντελεστή ύψους 21% (ο οποίος επρόκειτο να αυξηθεί σε 25% από 1.1.2012 και μετά) θα υπόκειντο και τα κέρδη που διανεμόνταν ή κεφαλαιοποιούνταν από ημεδαπές Ε.Π.Ε. και συνεταιρισμούς.

Ειδικά, τα μερίσματα που εισέπρατταν φυσικά πρόσωπα φορολογούνταν με βάση την κλίμακα φόρου εισοδήματος των φυσικών προσώπων, αλλά η φορολογική τους αντιμετώπιση ήταν διαφορετική, ανάλογα με το ύψος των συνολικών εισοδημάτων του φυσικού προσώπου:

- Τα φυσικά πρόσωπα των οποίων το συνολικό εισόδημα (μαζί με τα μερίσματα) φορολογείτο βάσει της κλίμακας με ανώτατο συντελεστή μικρότερο από 25% (ή 21% ειδικά για τα μερίσματα που εισπράττονταν εντός του 2011), είχαν δικαίωμα επιστροφής του πιστωτικού υπολοίπου του φόρου που παρακρατήθηκε στα μερίσματα.
- Για τα φυσικά πρόσωπα των οποίων το συνολικό εισόδημα (μαζί με τα μερίσματα) φορολογείτο βάσει της κλίμακας με ανώτατο συντελεστή μεγαλύτερο από 25% (ή 21% ειδικά για τα μερίσματα που εισπράττονταν εντός του 2011) εξαντλείτο η φορολογική υποχρέωση με την παρακράτηση του φόρου επί των μερισμάτων.

Σε αντίστοιχη φορολογική μεταχείριση με παρακράτηση φόρου 21% (ή 25% από 1.1.2012 και μετά) υπάγονται επίσης:

- τα κέρδη παρελθουσών χρήσεων των ημεδαπών Α.Ε., Ε.Π.Ε. κ.λπ., που διανέμονται ή κεφαλαιοποιούνται,
- τα κέρδη που εξάγει ή πιστώνει μόνιμη εγκατάσταση αλλοδαπής επιχείρησης στην Ελλάδα προς την έδρα της ή σε άλλη μόνιμη εγκατάσταση της τελευταίας στην αλλοδαπή, καθώς και
- τα αφορολόγητα αποθεματικά ή εκπτώσεις που έχουν σχηματιστεί λόγω πραγματοποίησης παραγωγικών επενδύσεων σύμφωνα με τις διατάξεις αναπτυξιακού νόμου (ήτοι των Ν. 3299/2004, Ν. 2601/1998, Ν. 1262/1982 ή οποιουδήποτε άλλου αναπτυξιακού νόμου) κατά τη διανομή ή κεφαλαιοποίησή τους.

Αυξήθηκε ο συντελεστής από 1,5% σε 2% για τα κέρδη από την πώληση μετοχών εισηγμένων στο Χ.Α., για πωλήσεις μετοχών που πραγματοποιούνται είτε στο Χ.Α. είτε σε αλλοδαπά χρηματιστήρια από την 01.01.2011 και μετά, ενώ για μετοχές που αποκτιόνταν από 01.01.2012 και μετά δεν επιβλήθηκε φόρος συναλλαγών, αλλά είχαν εφαρμογή οι διατάξεις για τη φορολόγηση της υπεραξίας.

Παρατάθηκε μέχρι τις 30.9.2011 η εφαρμογή των διατάξεων για τον επαναπατρισμό των κεφαλαίων και αυξήθηκε από 5% σε 8% ο συντελεστής φόρου που εφαρμόζεται στην αξία των μεταφερόμενων κεφαλαίων, εξομοιωμένος με τον συντελεστή που επιβάλλεται στα κεφάλαια που παραμένουν κατατεθειμένα στην αλλοδαπή⁵⁹.

Στον τομέα της έρευνας και της τεχνολογίας αναγνωρίστηκε επιπλέον (50%) στην έκπτωση των δαπανών έρευνας και τεχνολογίας που πραγματοποιήθηκαν στη χρήση με την παράταση που χορηγείται για τέσσερα έτη μέχρι 31.12.2014.

Επίσης, με στόχο την αντιμετώπιση της φοροδιαφυγής, γίνεται αναδιοργάνωση του ελεγκτικού και εισπρακτικού μηχανισμού ως εξής:

- Συνιστάται ως συλλογικό κυβερνητικό όργανο, Επιτροπή, η οποία εγκρίνει το Εθνικό Πρόγραμμα Καταπολέμησης της Φοροδιαφυγής, ενώ ορίζεται με απόφαση του Ανώτατου Δικαστικού Συμβουλίου, Εισαγγελέας Οικονομικού Εγκλήματος.
- Γίνεται αναδιάρθρωση των ελεγκτικών και φορολογικών υπηρεσιών του Υπουργείου Οικονομικών. Δημιουργούνται θέσεις Ελεγκτών Βεβαίωσης και Αναγκαστικής Είσπραξης των Εσόδων του Κράτους και ρυθμίζονται υπηρεσιακά θέματα των Ελεγκτών και ζητήματα που αφορούν το συμβόλαιο αποδοτικότητας που υπογράφουν.
- Στην προσπάθεια καταπολέμησης της διαφθοράς των ελεγκτικών και εισπρακτικών μηχανισμών του κράτους και τον έλεγχο των δηλώσεων περιουσιακής κατάστασης (πόθεν έσχες) των υπαλλήλων του, συνιστάται αυτοτελής υπηρεσία Εσωτερικών Υποθέσεων επιπέδου διεύθυνσης στο Υπουργείο Οικονομικών, η οποία υπάγεται απευθείας στον Υπουργό και αυστηροποιούνται τα κριτήρια επιλογής υπαλλήλων που στελεχώνουν το Σώμα Δίωξης Οικονομικού Εγκλήματος.
- Εισάγεται η διάκριση των χρεών σε εισπράξιμα και ανεπίδεκτα είσπραξης. Εγκρίνεται η δημοσιοποίηση στοιχείων οφειλετών ληξιπρόθεσμων οφειλών προς

⁵⁹ Νέος φορολογικός νόμος, Ν. 3943/2011, (2011), elg-v, elg-v.blogspot.com/2011/04/39432011.html

το Δημόσιο και προσώπων που έχουν υποπέσει σε παραβάσεις του Κώδικα Βιβλίων και Στοιχείων σε διαδικτυακό τόπο του Υπουργείου Οικονομικών και ρυθμίζονται ζητήματα συμψηφισμού απαιτήσεων οφειλετών του Δημοσίου με οφειλές προς αυτό.

- Δημιουργείται Ειδικό Σώμα Φορολογικών Διαιτητών ως ανεξάρτητη αρχή, με σκοπό τη διαιτητική επίλυση των φορολογικών διαφορών και συνιστάται πενταμελής επιτροπή διοικητικής επίλυσης διαφορών στη Γενική Διεύθυνση Φορολογικών Ελέγχων του Υπουργείου Οικονομικών με αντικείμενο την επίλυση των φορολογικών διαφορών που υπερβαίνουν το ποσό των 150.000 ευρώ.
- Στο πεδίο της εισαγωγής, για την καταπολέμηση της φοροδιαφυγής, κωδικοποιείται και συμπληρώνεται η διαδικασία αμοιβαίας συνδρομής για την είσπραξη απαιτήσεων από φόρο, εισφορές κ.ά., ενώ συμπληρώνονται και τροποποιούνται οι διατάξεις του Ν.1402/1983 και οι διατάξεις του Κώδικα Φόρου Προστιθέμενης Αξίας και εισάγονται ρυθμίσεις με αναδρομική ισχύ από 01.01.2011.
- Με το άρθρο 12 του Ν.3943/2011, ορίζεται ότι σε φόρο υπόκειται για το παγκόσμιο εισόδημά του κάθε φυσικό πρόσωπο, το οποίο έχει την κατοικία του ή τη συνήθη διαμονή του (άνω των 183 ημερών) στην Ελλάδα και κάθε φυσικό πρόσωπο για το εισόδημα που προκύπτει στην Ελλάδα, ανεξάρτητα από τον τόπο συνήθους διαμονής ή κατοικίας του. Κατ' εξαίρεση υπόκειται σε φόρο μόνο για το εισόδημα που προκύπτει στην Ελλάδα για τρία διαδοχικά έτη και για μία μόνο φορά, το φυσικό πρόσωπο που έχει τη συνήθη διαμονή του στην Ελλάδα και υπόκειται σε φόρο για το παγκόσμιο εισόδημά του σε κράτος το οποίο δεν έχει συνάψει με την Ελλάδα Σύμβαση για την Αποφυγή Διπλής Φορολογίας (Σ.Α.Δ.Φ.).

3.9.2 Επείγοντα Μέτρα Εφαρμογής Μεσοπρόθεσμου Πλαισίου Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2012–2015

Στις 30/6/2011 ψηφίστηκε ο Νόμος 3986 «Επείγοντα Μέτρα Εφαρμογής Μεσοπρόθεσμου Πλαισίου Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2012–2015», το οποίο επιφέρει τροποποιήσεις και συμπληρωματικές διατάξεις στον Ν.3842/2010.

Βάσει του άρθρου 27, από το συνολικό εισόδημα του φορολογουμένου εκπίπτονταν ως δαπάνη χωρίς δικαιολογητικά ποσό 2.400 ευρώ, για τον ίδιο φορολογούμενο και

για καθένα από τα πρόσωπα που συνοικούσαν με αυτόν ή τον βάρυναν, εφόσον για τη σύζυγο που είχε εισόδημα, οι παραπάνω δαπάνες που αφορούσαν στην ίδια, στα τέκνα της από προηγούμενο γάμο, στα χωρίς γάμο τέκνα της, στους γονείς της και στους ανήλικους ορφανούς από πατέρα και μητέρα συγγενείς της μέχρι το δεύτερο βαθμό, αφαιρούνταν από το δικό της εισόδημα.

Όταν ο ένας από τους συζύγους δεν είχε εισόδημα φορολογούμενο ή αυτό που είχε ήταν κατώτερο από το ποσό της δαπάνης που αφορούσε αυτόν προσωπικά και τα πρόσωπα που τον βάρυναν, ολόκληρο το ποσό της δαπάνης ή η διαφορά προστίθεται στις δαπάνες του άλλου συζύγου.

Όσοι κατοικούσαν στην αλλοδαπή και αποκτούσαν εισόδημα από πηγή που βρισκόταν στην Ελλάδα δεν δικαιούνταν την παραπάνω έκπτωση. Από τη διάταξη αυτή εξαιρούνταν οι κάτοικοι των κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης που αποκτούσαν εισόδημα στην Ελλάδα μεγαλύτερο του 90% του συνολικού εισοδήματός τους.

Το εισόδημα, που απόμενε μετά την αφαίρεση των δαπανών από το συνολικό εισόδημα του φορολογουμένου, υποβαλλόταν σε φόρο με βάση την ακόλουθη κλίμακα:

Κλιμάκιο Εισοδήματος	Φορολογικός Συντελεστής	Φόρος Κλιμακίου	Κλιμάκιο Εισοδήματος	Φορολογικός Συντελεστής	Φόρος Κλιμακίου
8.000 €	0%	0	6.000 €	32%	1920 €
4.000 €	10%	400 €	8.000 €	36%	2880 €
4.000 €	18%	720 €	20.000 €	38%	7600 €
6.000 €	24%	1440 €	40.000 €	40%	16.000 €
4.000 €	26%	1040 €	Υπερβάλλον	45%	-

Για τους νέους ηλικίας έως και τριάντα ετών, για τους συνταξιούχους άνω των εξήντα πέντε ετών και τα άτομα με ειδικές ανάγκες, όπως ορίζονται στην παράγραφο 2 του άρθρου 8 ή συνταξιούχους ανεξαρτήτως ηλικίας με παιδιά με ειδικές ανάγκες, το φορολόγητο ποσό ορίστηκε στις 12.000 ευρώ. Ειδικά για τους παραπάνω συνταξιούχους και τα άτομα με ειδικές ανάγκες, όταν το συνολικό τους εισόδημα ήταν από 12.000 ευρώ και άνω, το ποσό του φόρου που προέκυπτε με βάση την ανωτέρω κλίμακα περιοριζόταν, ώστε το συνολικό καθαρό εισόδημα που προέκυπτε μετά την αφαίρεση του φόρου να μην υπολείπεται του ποσού των 12.000 ευρώ.

Για το «κτίσιμο» του αφορολόγητου⁶⁰ της πρώτης κλίμακας, το ποσό των αποδείξεων δαπανών που απαιτείτο να προσκομισθούν, ορίστηκε σε ποσοστό 25% του ατομικού εισοδήματος του φορολογουμένου του δηλούμενου και φορολογούμενου σύμφωνα με τις γενικές διατάξεις και για ποσό εισοδήματος μέχρι 60.000 €. Αν το ποσό των προσκομιζόμενων αποδείξεων δαπανών του φορολογουμένου υπολειπόταν του πιο πάνω ποσού, τότε επί της διαφοράς επιβαλλόταν φόρος με συντελεστή 10%.

Με βάση τις διατάξεις του άρθρου 28, η ετήσια αντικειμενική δαπάνη με βάση τα τ.μ. της ιδιοκατοικούμενης ή μισθωμένης ή της δωρεάν παραχωρούμενης κύριας κατοικίας ορίζεται κλιμακωτά, για τα ογδόντα (80) πρώτα τ.μ. κύριων χώρων αυτής με σαράντα (40) ευρώ το τ.μ, για τα επόμενα από ογδόντα ένα (81) μέχρι και εκατόν είκοσι (120) τ.μ. κύριων χώρων αυτής με εξήντα πέντε (65) ευρώ το τ.μ, για τα επόμενα από εκατόν είκοσι ένα (121) μέχρι και διακόσια (200) τ.μ. κύριων χώρων αυτής με εκατό δέκα (110) ευρώ το τ.μ., για τα διακόσια ένα (201) έως τριακόσια (300) τ.μ. κύριων χώρων αυτής με διακόσια (200) ευρώ το τ.μ και για τα πλέον των τριακοσίων (300) τετραγωνικών μέτρων κύριων χώρων αυτής με τετρακόσια (400) ευρώ το τ.μ. Για τον υπολογισμό της ετήσιας αντικειμενικής δαπάνης των βοηθητικών χώρων της κύριας κατοικίας ορίζεται ποσό σαράντα (40) ευρώ το τ.μ..

Η ετήσια αντικειμενική δαπάνη επιβατικού αυτοκινήτου ιδιωτικής χρήσης ορίζεται ως εξής: α) για τα αυτοκίνητα μέχρι χίλια διακόσια (1.200) κυβικά εκατοστά σε τέσσερις χιλιάδες (4.000) ευρώ, β) για αυτοκίνητα μεγαλύτερα των χιλίων διακοσίων (1.200) κυβικών εκατοστών προστίθενται εξακόσια (600) ευρώ ανά εκατό (100) κυβικά εκατοστά μέχρι τα δύο χιλιάδες (2.000) κυβικά εκατοστά, γ) για αυτοκίνητα μεγαλύτερα των δύο χιλιάδων (2.000) κυβικών εκατοστών προστίθενται εννιακόσια (900) ευρώ ανά εκατό (100) κυβικά εκατοστά και μέχρι τρεις χιλιάδες (3.000) κυβικά εκατοστά και δ) για αυτοκίνητα μεγαλύτερα από τρεις χιλιάδες (3.000) κυβικά εκατοστά προστίθενται χίλια διακόσια (1.200) ευρώ ανά εκατό (100) κυβικά εκατοστά.

Η ετήσια αντικειμενική δαπάνη εξωτερικής δεξαμενής κολύμβησης ορίζεται ανάλογα την επιφάνεια της κλιμακωτά σε 160 ευρώ το τ.μ. μέχρι 60 τ.μ. και σε 320 ευρώ το τ.μ. για επιφάνεια άνω των 60 τ.μ..

⁶⁰ Το αφορολόγητο ποσό του πρώτου κλιμακίου της κλίμακας της προηγούμενης παραγράφου αυξάνεται κατά 2.000 €, εάν ο φορολογούμενος έχει ένα τέκνο που τον βαρύνει, κατά 4.000 € εάν έχει δύο τέκνα που τον βαρύνουν, κατά 12.500 € εάν έχει τρία τέκνα που τον βαρύνουν και κατά 2.500 € για κάθε τέκνο πάνω από τα τρία που τον βαρύνουν.

Με τις διατάξεις του άρθρου 28, παράγραφος 6 του Ν. 3986/2011, οι διατάξεις της περίπτωσης γ⁶¹ του άρθρου 17 του Κώδικα Φορολογίας Εισοδήματος αναστάλθηκαν από 17/12/2010 μέχρι και 31/12/2013 και κατά συνέπεια αναστάλθηκε η εφαρμογή του «πόθεν έσχες» για το χρονικό αυτό διάστημα για την απόκτηση (αγορά ή ανέγερση ή χρονομεριστική ή χρηματοδοτική μίσθωση) όλων των ακινήτων.

Όπως ορίζουν οι διατάξεις του άρθρου 29, επιβάλλεται ειδική εισφορά αλληλεγγύης στα εισοδήματα άνω των δώδεκα χιλιάδων (12.000) ευρώ των φυσικών προσώπων, που προέκυψαν κατά τις διαχειριστικές χρήσεις 2010 έως και 2014, ενώ για την επιβολή της εισφοράς λαμβάνεται υπόψη το ετήσιο συνολικό καθαρό ατομικό εισόδημα, πραγματικό ή τεκμαρτό, φορολογούμενο ή απαλλασσόμενο του φυσικού προσώπου ή σχολάζουσας κληρονομιάς. Εξαιρούνται από την υποχρέωση καταβολής ειδικής εισφοράς οι μακροχρόνια άνεργοι, που είναι εγγεγραμμένοι στα μητρώα ανέργων του ΟΑΕΔ, καθώς και όσοι λαμβάνουν επίδομα ανεργίας από τον εν λόγω οργανισμό, εφόσον κατά τον χρόνο της βεβαίωσης δεν έχουν πραγματικά εισοδήματα.

Η ειδική εισφορά αλληλεγγύης, που επιβάλλεται στο συνολικό καθαρό εισόδημα της προηγούμενης παραγράφου, υπολογίστηκε ως εξής: α) για συνολικό καθαρό εισόδημα από δώδεκα χιλιάδες ένα (12.001) ευρώ έως είκοσι χιλιάδες (20.000) ευρώ, με συντελεστή ένα τοις εκατό (1%) επί ολόκληρου του ποσού, β) για συνολικό καθαρό εισόδημα από είκοσι χιλιάδες ένα (20.001) ευρώ έως και πενήντα χιλιάδες (50.000) ευρώ, με συντελεστή δύο τοις εκατό (2%) επί ολόκληρου του ποσού, γ) για συνολικό καθαρό εισόδημα από πενήντα χιλιάδες ένα (50.001) έως και εκατό χιλιάδες (100.000) ευρώ, με συντελεστή τρία τοις εκατό (3%) επί ολόκληρου του ποσού, δ) για συνολικό καθαρό εισόδημα από εκατό χιλιάδες ένα (100.001) ευρώ και άνω, με συντελεστή τέσσερα τοις εκατό (4%) επί ολόκληρου του ποσού.

Για τον υπολογισμό της εισφοράς αλληλεγγύης δεν προσμετρούνται τα εισοδήματα από μισθούς, συντάξεις και πάγια αντιμισθία που χορηγούνται σε πρόσωπα που είναι ολικώς τυφλοί, καθώς και σε πρόσωπα που παρουσιάζουν βαριές κινητικές αναπηρίες που υπερβαίνουν σε ποσοστό το 80%, το ποσό του εισοδήματος που αποκτάει το φυσικό πρόσωπο από αποζημίωση λόγω απόλυσης, η παροχή που καταβάλλεται εφάπαξ από τα ταμεία προνοίας και τους άλλους ασφαλιστικούς οργανισμούς, στους

⁶¹ Δαπάνες απόκτησης περιουσιακών στοιχείων. Ως ετήσια δαπάνη του φορολογουμένου, της συζύγου του και των προσώπων που τους βαρύνουν λογίζονται και τα χρηματικά ποσά που πραγματικά καταβάλλονται για αγορά ή χρονομεριστική ή χρηματοδοτική μίσθωση ακινήτων ή ανέγερση οικοδομών ή κατασκευή δεξαμενής κολύμβησης.

ασφαλισμένους και τις οικογένειες τους, το εφάπαξ βοήθημα που παρέχεται σε δημοσίους υπαλλήλους και βοηθητικό προσωπικό λόγω εθελούσιας εξόδου από την υπηρεσία με παραίτηση, καθώς και συγκεκριμένα εφάπαξ βοηθήματα.

Σύμφωνα με το άρθρο 30, επιβάλλεται έκτακτη εισφορά στα ποσά της ετήσιας αντικειμενικής δαπάνης που προκύπτουν από την κυριότητα ή κατοχή επιβατικών αυτοκινήτων ιδιωτικής χρήσης, σκαφών αναψυχής ιδιωτικής χρήσης, αεροσκαφών, ελικοπτέρων και ανεμοπτέρων, καθώς και δεξαμενών κολύμβησης.

Στο άρθρο 31 ορίζεται ότι οι επιτηδευματίες και οι ασκούντες ελευθέριο επάγγελμα, εφόσον τηρούν βιβλία Β΄ ή Γ΄ κατηγορίας του ΚΒΣ, υποχρεούνται σε καταβολή ετήσιου τέλους επιτηδεύματος. Οι επιχειρήσεις ή οι ελεύθεροι επαγγελματίες που έχουν την έδρα τους σε τουριστικούς τόπους και σε πόλεις ή χωριά με πληθυσμό έως διακόσιες χιλιάδες (200.000) κατοίκους, η καταβολή του ορίστηκε σε τετρακόσια (400) ευρώ ετησίως. Για επιχειρήσεις ή ελεύθερους επαγγελματίες που έχουν την έδρα τους σε πόλεις με πληθυσμό πάνω από διακόσιες χιλιάδες (200.000) κατοίκους, σε πεντακόσια (500) ευρώ ετησίως. Επιπλέον, επιβάλλεται επιπλέον τέλος επιτηδεύματος τριακοσίων (300) ευρώ για κάθε υποκατάστημα. Εξαιρούνται από τις υποχρεώσεις καταβολής του τέλους, εκτός εάν πρόκειται για τουριστικούς τόπους, οι εμπορικές επιχειρήσεις και ελεύθεροι επαγγελματίες που ασκούν τη δραστηριότητά τους σε χωριά με πληθυσμό έως πεντακόσιους (500) κατοίκους και σε νησιά κάτω από τρεις χιλιάδες εκατό (3.100) κατοίκους. Επίσης, εξαιρούνται ατομικές εμπορικές επιχειρήσεις και η ατομική άσκηση ελευθέρου επαγγέλματος, εφόσον δεν έχουν παρέλθει πέντε (5) έτη από την πρώτη έναρξη εργασιών, καθώς και οι περιπτώσεις ατομικών επιχειρήσεων εφόσον για τον επιτηδευματία υπολείπονται τρία (3) έτη από το έτος της συνταξιοδότησής του, δηλαδή το 65ο έτος της ηλικίας.

Σύμφωνα με το άρθρο 33 του Ν. 3986/2011 αντικαθίσταται το άρθρο 36 του Ν. 3842/2010, με αποτέλεσμα στη συνολική αξία της ακίνητης περιουσίας των φυσικών προσώπων να επιβληθεί φόρος σύμφωνα με την ακόλουθη κλίμακα:

Κλιμάκιο (€)	Φορολογικός Συντελεστής κατά Κλιμάκιο (%)	Ποσό Φόρου κατά Κλιμάκιο (€)	Σύνολο Φορολογητέας Αξίας (€)	Σύνολο Φόρου (€)
200.000	0	0	200.000	0
300.000	0,2	600	500.000	600
100.000	0,3	300	600.000	900
100.000	0,6	600	700.000	1.500
100.000	0,9	900	800.000	2.400
4.200.000	1	42.000	5.000.000	44.400
Υπερβάλλον ⁶²	2			

Η ακίνητη περιουσία των νομικών προσώπων φορολογείται με αναλογικό συντελεστή ως εξής:

- Γενικός συντελεστής νομικών προσώπων 0,6%.
- Για μη κερδοσκοπικά νομικά πρόσωπα 0,3%.
- Για ιδιοχρησιμοποιούμενα ακίνητα 0,1%.

Με την παράγραφο 4 του άρθρου 33 του Ν. 3986/2011, προστέθηκε η παράγραφος 5 στο τέλος της ενότητας Α΄ του άρθρου 34 του Κώδικα Φορολογίας Κληρονομιών, δωρεών και γονικών παροχών (ο οποίος κυρώθηκε με το Ν. 2961/2001), σύμφωνα με την οποία εξαιρούνται από την επιβολή του φόρου δωρεάς και γονικής παροχής οι δωρεές και οι γονικές παροχές χρημάτων που συνιστώνται αποκλειστικά για την αγορά ή ανέγερση ακινήτων, εφόσον πρόκειται για δαπάνη η οποία κατά τις διατάξεις του Κώδικα Φορολογίας Εισοδήματος δεν προσauζάνει την ετήσια δαπάνη του φορολογουμένου.

3.9.3 Συνταξιοδοτικές ρυθμίσεις, ενιαίο μισθολόγιο βαθμολόγιο, εργασιακή εφεδρεία και άλλες διατάξεις εφαρμογής του μεσοπρόθεσμου πλαισίου δημοσιονομικής στρατηγικής 2012 – 2015

Στις 25.10.2011 ψηφίστηκε ο Νόμος 4024 «Συνταξιοδοτικές ρυθμίσεις, ενιαίο μισθολόγιο βαθμολόγιο, εργασιακή εφεδρεία και άλλες διατάξεις εφαρμογής του

⁶² Το τελευταίο φορολογικό κλιμάκιο 2% ισχύει μόνο για τα οικονομικά έτη 2010-2012.

μεσοπρόθεσμου πλαισίου δημοσιονομικής στρατηγικής 2012 – 2015». (ΦΕΚ 226 Α/27.10.2011) το οποίο επέφερε νέες τροποποιήσεις στη φορολογία εισοδήματος των φυσικών προσώπων.

Στο άρθρο 38, παράγραφος 2 ορίστηκε νέα κλίμακα φόρου εισοδήματος φυσικών προσώπων με την οποία αντικαθίσταται η κλίμακα του άρθρου 27 του Ν. 3986/2011⁶³ ως εξής:

Κλίμακιο Εισοδήματος	Φορολογικός Συντελεστής	Φόρος Κλιμακίου	Κλίμακιο Εισοδήματος	Φορολογικός Συντελεστής	Φόρος Κλιμακίου
5.000 €	0%	0 €	14.000 €	35%	4.900 €
7.000 €	10%	700 €	20.000 €	38%	7.600 €
4.000 €	18%	720 €	40.000 €	40%	16.000 €
10.000 €	25%	2.500 €	Άνω των 100.000 €	45%	-

Για τους νέους ηλικίας έως και τριάντα ετών, για τους συνταξιούχους άνω των εξήντα πέντε ετών και τα άτομα με ειδικές ανάγκες, όπως ορίζονται στην παράγραφο 3 του άρθρου αυτού, ή συνταξιούχους ανεξαρτήτως ηλικίας με παιδιά με ειδικές ανάγκες, το αφορολόγητο ποσό ορίστηκε στις εννιά χιλιάδες (9.000) ευρώ, εφόσον το δηλωθέν εισόδημα, πραγματικό ή αυτό που προέκυπτε με βάση τις αντικειμενικές δαπάνες και υπηρεσίες και δαπάνες απόκτησης περιουσιακών στοιχείων του φορολογουμένου, δεν υπερέβαινε τις εννιά χιλιάδες (9.000) ευρώ. Ειδικά για τα πρόσωπα του προηγούμενου εδαφίου, όταν το συνολικό τους εισόδημα ήταν από εννιά χιλιάδες (9.000) ευρώ και άνω, το ποσό του φόρου που προέκυπτε με βάση την ανωτέρω κλίμακα περιοριζόταν, ώστε το συνολικό καθαρό εισόδημα που προέκυπτε μετά την αφαίρεση του φόρου να μην υπολείπεται του ποσού των εννιά χιλιάδων (9.000) ευρώ.

Το κατά περίπτωση αφορολόγητο⁶⁴ ποσό ίσχυε, εφόσον ο φορολογούμενος είχε προσκομίσει αποδείξεις που είχαν εκδοθεί σύμφωνα με τις διατάξεις του Κώδικα Βιβλίων και Στοιχείων για δαπάνες αγοράς αγαθών και λήψης υπηρεσιών.

⁶³ Η οποία στην πράξη δεν εφαρμόστηκε ποτέ.

⁶⁴ Το αφορολόγητο ποσό του πρώτου κλιμακίου της κλίμακας της προηγούμενης παραγράφου αυξάνεται κατά δύο χιλιάδες (2.000) ευρώ για κάθε τέκνο από τα δύο πρώτα του φορολογούμενου που τον βαρύνουν και κατά τρεις χιλιάδες (3.000) ευρώ για κάθε επόμενο τέκνο που τον βαρύνουν.

Αν στο συνολικό εισόδημα περιλαμβανόταν και εισόδημα από ακίνητα εκτός από το απαλλασσόμενο εισόδημα από ιδιοκατοίκηση γενικά, το ακαθάριστο ποσό αυτού υποβαλλόταν και σε συμπληρωματικό φόρο, ο οποίος υπολογιζόταν με συντελεστή ενάμισι τοις εκατό (1,5%). Ειδικώς, ο συντελεστής του πρώτου εδαφίου αυξανόταν σε τρία τοις εκατό (3%) εφόσον η επιφάνεια κατοικίας υπερέβαινε τα τριακόσια (300) τ.μ. της κατοικίας ή επρόκειτο για επαγγελματική ή εμπορική μίσθωση⁶⁵.

Το αφορολόγητο ποσό της κλίμακας αυξανόταν με το ποσό των δύο χιλιάδων (2.000) ευρώ ως δαπάνη χωρίς δικαιολογητικά, για τον ίδιο φορολογούμενο και για καθένα από τα πρόσωπα που συνοικούσαν με αυτόν ή τον βάρυναν, εφόσον παρουσίαζαν αναπηρία εξήντα επτά τοις εκατό (67%) και πάνω, ήταν τυφλοί, νεφροπαθείς, ανάπηροι αξιωματικοί ή οπλίτες, θύματα πολέμου.

Με βάση την παράγραφο 2 του ίδιου άρθρου, το ποσό του φόρου που προέκυπτε με βάση την κλίμακα φόρου εισοδήματος μειωνόταν κατά ποσοστό **δέκα τοις εκατό (10%)** κάθε καταβαλλόμενης εισφοράς από τις παρακάτω δαπάνες:

1) Των εξόδων ιατρικής και νοσοκομειακής περίθαλψης του φορολογούμενου και των λοιπών προσώπων που τον βάρυναν. Το ποσό της μείωσης δεν μπορούσε να υπερβεί τις τρεις χιλιάδες (3.000) ευρώ.

2) Του ποσού του μισθώματος που καταβαλλόταν ετησίως για κύρια κατοικία του φορολογούμενου και της οικογένειάς του. Δεν δικαιούνταν την έκπτωση αυτή όσοι έπαιρναν στεγαστικό επίδομα. Ομοίως, δεν δικαιούνταν τη μείωση αυτή οι φορολογούμενοι, όταν οι ίδιοι ή οι σύζυγοί τους ή τα τέκνα που τους βάρυναν, είχαν πλήρη κυριότητα ή κατοχή εξ ολοκλήρου σε οικία με επιφάνεια τουλάχιστον ίση με εκείνη της μισθωμένης κύριας κατοικίας, η οποία βρισκόταν στον ίδιο νομό με τη μισθωμένη. Επίσης, του ποσού του μισθώματος που κατέβαλε ετησίως για τα τέκνα του ο φορολογούμενος που μίσθωνε κατοικίες για την ικανοποίηση των στεγαστικών αναγκών τους, τα οποία φοιτούσαν σε αναγνωρισμένα σχολεία ή σχολές του εσωτερικού, εφόσον αυτά τον βάρυναν και εφόσον οι κατοικίες που μισθώνονταν, βρίσκονταν στην πόλη που είχε την έδρα της η σχολή ή το σχολείο που φοιτούσαν τα τέκνα του και αυτός ή τα τέκνα του, δεν είχαν άλλη κατοικία σε αυτή την πόλη. Η μείωση, δεν μπορούσε να υπερβεί το ποσό των χιλίων (1.000) ευρώ.

⁶⁵ Η ως άνω διάταξη διαμορφώθηκε και ισχύει για τα εισοδήματα που αποκτώνται από 1/1/2011, μετά την πλήρη αντικατάσταση του Άρθρου 9 του Κ.Φ.Ε από το άρθρο 38, παράγραφος 2, του Ν. 4024/2012.

- 3)** Του ποσού της δαπάνης για παράδοση κατ' οίκο ιδιαίτερων μαθημάτων ή για φροντιστήρια οποιασδήποτε αναγνωρισμένης εκπαιδευτικής βαθμίδας ή ξένων γλωσσών, το οποίο κατέβαλε ετησίως ο φορολογούμενος για κάθε τέκνο που τον βάρυνε ή για τον ίδιο. Η μείωση δεν μπορούσε να υπερβεί το ποσό των χιλίων (1.000) ευρώ.
- 4)** Του ποσού των δεδουλευμένων τόκων που καταβάλλονταν από τον φορολογούμενο για στεγαστικά δάνεια για απόκτηση πρώτης κατοικίας του. Αν η επιφάνεια της πρώτης κατοικίας υπερέβαινε τα εκατόν είκοσι (120) τ.μ., το ποσό της δαπάνης που μείωναν τον φόρο περιοριζόταν στο μέρος που αναλογούσε επιμεριστικά στη μέχρι των εκατό είκοσι (120) τ.μ. επιφάνεια της κατοικίας. Το ποσοστό της μείωσης υπολογιζόταν στους τόκους που αντιστοιχούσαν στο τμήμα του δανείου ως διακόσιες χιλιάδες (200.000) ευρώ.
- 5)** Του ποσού της ετήσιας δαπάνης που κατέβαλε ο φορολογούμενος για ασφάλιστρα ασφαλίσεων ζωής, θανάτου, προσωπικών ατυχημάτων και ασθένειας για την ασφάλιση του ίδιου, της συζύγου του και των τέκνων που τους βάρυναν. Το ποσό της δαπάνης ασφαλιστρών επί του οποίου υπολογιζόταν η μείωση, δεν μπορούσε να υπερβεί τα χίλια διακόσια (1.200) ευρώ για άγαμο και τα δύο χιλιάδες τετρακόσια (2.400) ευρώ για οικογένεια.
- 6)** Του ποσού της διατροφής που καταβάλλονταν από τον έναν σύζυγο στον άλλο και επιδικάστηκε ή συμφωνήθηκε με συμβολαιογραφική πράξη. Το ποσό της μείωσης του φόρου δεν μπορούσε να υπερβεί τα χίλια πεντακόσια (1.500) ευρώ.
- 7)** Των ποσών που καταβάλλονταν από τον φορολογούμενο λόγω δωρεών και χορηγιών. Όταν τα ποσά των δωρεών και των χορηγιών υπερέβαιναν τα τριακόσια (300) ευρώ ετησίως, λαμβάνονταν υπόψη μόνον εφόσον είχαν κατατεθεί σε ειδικό λογαριασμό του νομικού προσώπου, που έπρεπε να ανοιχθεί για τον σκοπό αυτόν στο Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων ή σε τράπεζα που νόμιμα λειτουργεί στην Ελλάδα. Το συνολικό ποσό των δωρεών και χορηγιών επί του οποίου υπολογιζόταν η μείωση δεν μπορούσε να υπερβαίνει ποσοστό δέκα τοις εκατό (10%) του συνολικού εισοδήματος που φορολογείτο σύμφωνα με τις γενικές διατάξεις. Η μείωση διενεργείτο εφόσον τα ποσά των δωρεών και χορηγιών υπερέβαιναν συνολικά τα εκατό (100) ευρώ.
- 8)** Του ποσού της δαπάνης των εισφορών που καταβάλλονταν από τον φορολογούμενο σε ταμεία ασφάλισής του, εφόσον η καταβολή τους ήταν

υποχρεωτική από τον νόμο, καθώς και το ποσό των καταβαλλόμενων εισφορών στις περιπτώσεις προαιρετικής ασφάλισης του σε ταμεία που έχουν συσταθεί με νόμο.

9) Του ποσού της δαπάνης για επεμβάσεις ενεργειακής αναβάθμισης ακινήτου που εντάσσονταν σε έργα του επιχειρησιακού προγράμματος «Περιβάλλον Αειφόρος Ανάπτυξη» στο πλαίσιο του Εθνικού Στρατηγικού Πλαισίου Αναφοράς (ΕΣΠΑ), σύμφωνα με τις διατάξεις του Ν.3614/2007 ή και για επεμβάσεις ενεργειακής αναβάθμισης ακινήτου που θα προέκυπταν μετά από ενεργειακή επιθεώρηση, σύμφωνα με τις διατάξεις του Ν.3661/2008 και τις κανονιστικές πράξεις που εκδίδονται κατ' εξουσιοδότησή του. Το ποσό της δαπάνης της περίπτωσης αυτής επί της οποίας υπολογιζόταν η μείωση δεν μπορούσε να υπερβεί το ποσό των τριών χιλιάδων (3.000) ευρώ.

10) Για τον φορολογούμενο που αποκτούσε εισόδημα από μισθωτές υπηρεσίες, εφόσον αυτός προσέφερε υπηρεσίες ή κατοικούσε για εννέα (9) τουλάχιστον μήνες μέσα στο έτος που απέκτησε το εισόδημα αυτό στους Νομούς Ξάνθης, Ροδόπης, Έβρου, Λέσβου, Χίου, Σάμου και Δωδεκανήσου, καθώς και σε περιοχή των Νομών Θεσπρωτίας, Ιωαννίνων, Καστοριάς, Φλώρινας, Πέλλης, Κιλίκης, Σερρών και Δράμας, και περιλαμβανόταν σε ζώνη βάθους είκοσι (20) χιλιομέτρων από τη μεθοριακή γραμμή. Το ποσό του φόρου που προέκυπε μειωνόταν κατά εξήντα (60) ευρώ για κάθε τέκνο που τον βάρυνε.

3.10 Οι σημαντικότερες φορολογικές μεταρρυθμίσεις του έτους 2013

3.10.1 «Ρυθμίσεις στη φορολογία εισοδήματος, ρυθμίσεις θεμάτων αρμοδιότητας Υπουργείου Οικονομικών και άλλες διατάξεις»

Στις 11.01.2013 ψηφίστηκε ο Νόμος 4110 με θέμα «Ρυθμίσεις στη φορολογία εισοδήματος, ρυθμίσεις θεμάτων αρμοδιότητας Υπουργείου Οικονομικών και άλλες διατάξεις» ο οποίος επέφερε σημαντικές αλλαγές στον Κώδικα Φορολογίας Εισοδήματος (Κ.Φ.Ε.) του Ν.2238/1994, τροποποιώντας σημαντικά τμήματά του, ιδιαίτερα όσον αφορά την ενότητα της φορολογίας εισοδήματος.

Σύμφωνα με το άρθρο 1, παράγραφος 1, αντικαταστάθηκε το άρθρο 9 του Κώδικα Φορολογίας Εισοδήματος (Κ.Φ.Ε., Ν. 2238/1994), που αφορά το εισόδημα από μισθούς, συντάξεις και μισθούς με έκδοση τιμολογίου ή απόδειξης για παροχή υπηρεσιών και υποβλήθηκε σε φόρο σύμφωνα με την ακόλουθη κλίμακα:

ΚΛΙΜΑΚΑ ΜΙΣΘΩΤΩΝ – ΣΥΝΤΑΞΙΟΥΧΩΝ

Κλίμακιο εισοδήματος (€)	Φορολογικός συντελεστής %	Φόρος κλιμακίου (€)	Σύνολο εισοδήματος (€)	Σύνολο φόρου (€)
25.000	22	5.500	25.000	5.500
17.000	32	5.440	42.000	10.940
Υπερβάλλον	42			

Το εισόδημα από ατομική επιχείρηση (εκτός της περίπτωσης του εισοδήματος από ατομική γεωργική επιχείρηση) και ελευθέριο επάγγελμα, υποβλήθηκε σε φόρο σύμφωνα με την ακόλουθη κλίμακα:

ΚΛΙΜΑΚΑ ΜΗ ΜΙΣΘΩΤΩΝ

Κλίμακιο εισοδήματος (€)	Φορολογικός συντελεστής %	Φόρος κλιμακίου (€)	Σύνολο εισοδήματος (€)	Σύνολο φόρου (€)
50.000	26	13.000	50.000	13.000
Υπερβάλλον	33			

Για νέες ατομικές εμπορικές επιχειρήσεις ή νέους ελεύθερους επαγγελματίες με πρώτη δήλωση έναρξης επιτηδεύματος από 1ης Ιανουαρίου 2013 και για τα τρία (3) πρώτα έτη άσκησης της δραστηριότητάς τους, ο φορολογικός συντελεστής του πρώτου κλιμακίου της παραπάνω κλίμακας μειώνεται κατά πενήντα τοις εκατό (50%) και μέχρι δέκα χιλιάδες (10.000) ευρώ εισόδημα.

Το εισόδημα από ατομική γεωργική επιχείρηση υποβλήθηκε σε φόρο με συντελεστή δεκατρία τοις εκατό (13%). Ειδικά για το οικονομικό έτος 2014 (χρήση 2013) για το δηλωθέν εισόδημα από ατομική γεωργική επιχείρηση εφαρμόστηκε αυτοτελώς η κλίμακα μισθωτών – συνταξιούχων.

Τα εισοδήματα από κινητές αξίες, εκτός από τις περιπτώσεις που με την παρακράτηση φόρου εξαντλείται η φορολογική υποχρέωση, υποβλήθηκε σε φορολόγηση βάσει της παρακάτω κλίμακας:

ΚΛΙΜΑΚΑ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΩΝ ΑΠΟ ΑΚΙΝΗΤΑ ΚΑΙ ΚΙΝΗΤΕΣ ΑΞΙΕΣ

Κλιμάκιο εισοδήματος (€)	Φορολογικός συντελεστής %	Φόρος κλιμακίου (€)	Σύνολο εισοδήματος (€)	Σύνολο φόρου (€)
12.000	10	1.200	12.000	1.200
Υπερβάλλον	33			

Ο φόρος που προέκυπτε με βάση την κλίμακα των μισθωτών και συνταξιούχων της παραγράφου 1 μειωνόταν: α) Για εισόδημα μέχρι και είκοσι μία χιλιάδες (21.000) ευρώ κατά δύο χιλιάδες εκατό (2.100) ευρώ. Εφόσον ο φόρος που προέκυπτε ήταν μικρότερος των δύο χιλιάδων εκατό (2.100) ευρώ το ποσό μείωσης περιοριζόταν στο ποσό του φόρου. β) Για εισόδημα πάνω από είκοσι μία χιλιάδες (21.000) ευρώ το ποσό μείωσης της περίπτωσης α' περιοριζόταν κατά εκατό (100) ευρώ ανά χίλια (1.000) ευρώ εισοδήματος και μέχρι εξαντλήσεως του ποσού των δύο χιλιάδων εκατό (2.100) ευρώ. Προκειμένου να διατηρηθεί ακέραιο το ποσό της μείωσης του φόρου, ο φορολογούμενος απαιτείτο να προσκομίσει αποδείξεις που είχαν εκδοθεί σύμφωνα με τις διατάξεις των Κανόνων Απεικόνισης Συναλλαγών ή σε χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης για δαπάνες αγοράς αγαθών και λήψης υπηρεσιών, τις οποίες είχε πραγματοποιήσει ο ίδιος, η σύζυγός του ή τα τέκνα, που τους βάρυναν. Το ποσό των αποδείξεων δαπανών, που απαιτείτο να προσκομισθούν, ορίστηκε σε ποσοστό είκοσι πέντε τοις εκατό (25%) του δηλούμενου και φορολογούμενου με την κλίμακα της παραγράφου αυτής ατομικού εισοδήματος. Το ποσό των αποδείξεων που προσκομιζόταν, δεν μπορούσε να υπερβαίνει τις δέκα χιλιάδες πεντακόσια (10.500) ευρώ. Στην περίπτωση που δεν προσκομιζόταν το απαιτούμενο ποσό αποδείξεων αγορών, τότε ο φόρος προσαυξανόταν κατά τη θετική διαφορά μεταξύ του απαιτούμενου ποσού αποδείξεων με ανώτατο όριο τις δέκα χιλιάδες πεντακόσια (10.500) ευρώ και του προσκομισθέντος ποσού αποδείξεων, η οποία πολλαπλασιαζόταν με συντελεστή 22%⁶⁶.

Μειώσεις φόρου που εξακολούθησαν να είναι σε ισχύ, βάσει του Ν. 4110:

Το ποσό του φόρου που προέκυπτε από το εισόδημα από μισθούς, συντάξεις και μισθούς με έκδοση τιμολογίου ή απόδειξης για παροχή υπηρεσιών μειωνόταν κατά

⁶⁶ Συντελεστής που ισχύει και σήμερα.

ποσοστό δέκα τοις εκατό (10%) για κάθε καταβαλλόμενη από τις ακόλουθες δαπάνες:

α) Των εξόδων ιατρικής και νοσοκομειακής περίθαλψης του φορολογούμενου και των λοιπών προσώπων που τον βάρυναν κατά το μέρος που δεν καλύπτονταν από ασφαλιστικά ταμεία ή/και ασφαλιστικές εταιρίες και υπερέβαιναν το πέντε τοις εκατό (5%) του φορολογούμενου εισοδήματος. Το ποσό της μείωσης δεν μπορούσε να υπερβεί τις τρεις χιλιάδες (3.000) ευρώ.

β) Το ποσό της διατροφής που επιδικάστηκε και καταβλήθηκε από τον έναν σύζυγο στον άλλο, του οποίου αποτελούσε φορολογητέο εισόδημα. Το ποσό της μείωσης του φόρου δεν μπορούσε να υπερβεί τα χίλια πεντακόσια (1.500) ευρώ.

γ) Των χρηματικών ποσών που καταβάλλονταν από τον φορολογούμενο λόγω δωρεών και χορηγιών. Το συνολικό ποσό των δωρεών και χορηγιών επί του οποίου υπολογιζόταν η μείωση δεν μπορούσε να υπερβαίνει ποσοστό πέντε τοις εκατό (5%) του συνολικού εισοδήματος που φορολογείτο σύμφωνα με τις γενικές διατάξεις. Η μείωση διενεργείτο εφόσον τα ποσά των δωρεών και χορηγιών υπερέβαιναν συνολικά τα εκατό (100) ευρώ. Τα χρηματικά ποσά αυτών των δωρεών και χορηγιών δεν έπρεπε να έχουν εκπέσει με βάση άλλη διάταξη.

Καταργήθηκαν οι λοιπές μειώσεις φόρου των παρακάτω δαπανών από το οικονομικό έτος 2014:

α) Μείωση φόρου λόγω μισθώματος για κύρια κατοικία ή για τέκνα που σπούδαζαν.

β) Μείωση φόρου λόγω παράδοσης κατοίκων ιδιαίτερων μαθημάτων ή για φροντιστήρια.

γ) Μείωση φόρου λόγω δεδουλευμένων τόκων που καταβάλλονταν από τον φορολογούμενο για στεγαστικά δάνεια απόκτησης πρώτης κατοικίας.

δ) Μείωση φόρου από ασφάλιστρα ζωής, θανάτου, προσωπικών ατυχημάτων και ασθένειας για την ασφάλιση του ίδιου, της συζύγου και των τέκνων που τους βάρυναν.

ε) Μείωση φόρου για επεμβάσεις ενεργειακής αναβάθμισης ακινήτου που εντάσσονται σε έργα του επιχειρησιακού προγράμματος «Περιβάλλον - Αειφόρος Ανάπτυξη» στο πλαίσιο του Εθνικού Στρατηγικού Πλαισίου Αναφοράς (ΕΣΠΑ), ή για επεμβάσεις ενεργειακής αναβάθμισης ακινήτου που θα προέκυπταν μετά από ενεργειακή επιθεώρηση.

ζ) Μείωση φόρου λόγω εργασίας σε παραμεθόριες περιοχές.

η) Μείωση φόρου λόγω εισφορών σε ταμεία ασφάλισης.

Επιπροσθέτως, βάσει του άρθρου 1⁶⁷, σε τροποποίηση του άρθρου 38, παράγραφος 2, με το Ν. 4024 παράγραφος 2, έχουμε μείωση από το ποσό του φόρου που προκύπτει με βάση την κλίμακα κατά 200 ευρώ για τον ίδιο τον φορολογούμενο και για καθένα από τα πρόσωπα που συνοικούν με αυτόν και τον βαρύνουν, εφόσον:

- Παρουσιάζουν αναπηρία 67% και άνω, με βάση γνωμάτευση των οικείων υγειονομικών επιτροπών του Κέντρου Πιστοποίησης Αναπηρίας (ΚΕΠΑ), ενώ δεν λαμβάνεται υπόψη η επαγγελματική ή ασφαλιστική αναπηρία.
- Είναι ανάπηροι αξιωματικοί ή οπλίτες, οι οποίοι με την ιδιότητα του αναπήρου παίρνουν σύνταξη από το δημόσιο ταμείο, ή αξιωματικοί οι οποίοι έχουν τεθεί σε κατάσταση πολεμικής διαθεσιμότητας, ή αξιωματικοί που εξαιτίας πολεμικού τραύματος ή νοσήματος που επήλθε λόγω κακουχιών σε πολεμική περίοδο βρίσκονται σε κατάσταση υπηρεσίας γραφείου.
- Είναι θύματα πολέμου, δηλαδή τα πρόσωπα που παίρνουν σύνταξη από πολεμική αιτία.
- Παίρνουν σύνταξη από το δημόσιο ταμείο ως ανάπηροι ή θύματα εθνικής αντίστασης ή εμφυλίου πολέμου.

Βάσει των διατάξεων του άρθρου 1 παράγραφος 2 και συμπληρωματικά στην παράγραφο 1 του άρθρου 45 του Κ.Φ.Ε., ως εισόδημα από μισθωτές υπηρεσίες, αφαιρουμένων των ασφαλιστικών εισφορών, θεωρείται το εισόδημα από ατομική επιχείρηση παροχής υπηρεσιών ή ελευθέριο επάγγελμα, εφόσον συντρέχουν σωρευτικά οι ακόλουθες προϋποθέσεις: **α)** έχουν έγγραφη σύμβαση με τα φυσικά ή/και νομικά πρόσωπα τα οποία λαμβάνουν τις υπηρεσίες τους και **β)** τα φυσικά ή/και νομικά πρόσωπα, τα οποία λαμβάνουν τις υπηρεσίες, δεν υπερβαίνουν τα τρία (3) ή εφόσον υπερβαίνουν τον αριθμό αυτόν, ποσοστό εβδομήντα πέντε τοις εκατό (75%) των ακαθαρίστων εσόδων του εισοδήματος από ατομική επιχείρηση ή ελευθέριο επάγγελμα προέρχεται από ένα (1) από τα φυσικά ή νομικά πρόσωπα που λαμβάνουν τις υπηρεσίες αυτές.

Σε τροποποίηση της παραγράφου 1 του άρθρου 16 του Κ.Φ.Ε. από την παράγραφο 3 του άρθρου 1, η ελάχιστη ετήσια αντικειμενική δαπάνη του φορολογούμενου ορίζεται σε τρεις χιλιάδες (3.000) ευρώ προκειμένου για τον άγαμο

⁶⁷ Σύμφωνα με το Ν. 4024, Άρθρο 38, παράγραφος 2 το αφορολόγητο ποσό της κλίμακας αυξάνεται με το ποσό των δύο χιλιάδων (2.000) ευρώ ως δαπάνη χωρίς δικαιολογητικά, για τον ίδιο φορολογούμενο και για καθένα από τα πρόσωπα που συνοικούν με αυτόν ή τον βαρύνουν.

και σε πέντε χιλιάδες (5.000) ευρώ για τους συζύγους που υποβάλλουν κοινή δήλωση εφόσον δηλώνεται πραγματικό ή τεκμαρτό εισόδημα.

Επίσης, εξακολουθεί να ισχύει ότι όσοι κατοικούν στην αλλοδαπή και αποκτούν εισόδημα από πηγή που βρίσκεται στην Ελλάδα δεν δικαιούνται τις μειώσεις φόρου. Από τη διάταξη αυτή εξαιρούνται οι κάτοικοι των κρατών – μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης που αποκτούν εισόδημα στην Ελλάδα πλέον του ενενήντα τοις εκατό (90%) του συνολικού εισοδήματός τους.

Με τις διατάξεις της παραγράφου 1 του άρθρου 2 του Ν. 4110/2013 αντικαθίσταται το πρώτο εδάφιο της παραγράφου 2 του άρθρου 12 του Κ.Φ.Ε.. Με τις νέες διατάξεις αυξήθηκε από δέκα (10%) σε δεκαπέντε τοις εκατό (15%) ο συντελεστής παρακράτησης φόρου στα εισοδήματα από τόκους καταθέσεων και από πράξεις REPOS. Ο νέος συντελεστής εφαρμόστηκε στα ποσά των τόκων που καταβάλλονταν ή πιστώνονταν από την 1η Ιανουαρίου 2013 και μετά.

Με τις διατάξεις της παραγράφου 4 του άρθρου 2 αντικαθίσταται το δεύτερο και τρίτο εδάφιο της παραγράφου 8 του άρθρου 12 του Κ.Φ.Ε.. Με τις νέες διατάξεις αυξήθηκε από δέκα (10%) σε δεκαπέντε (15%) τοις εκατό ο συντελεστής παρακράτησης φόρου στο ποσό των τόκων που προέκυπταν από ομόλογα ή έντοκα γραμμάτια του Ελληνικού Δημοσίου από την 1η Ιανουαρίου 2013, ανεξάρτητα από τον χρόνο έκδοσης των τίτλων. Μάλιστα, ο νέος συντελεστής παρακράτησης καταλάμβανε και τους τόκους τίτλων που είχαν ανανεωθεί και προέκυπταν από την ημερομηνία αυτή και μετά.

Με τις διατάξεις της παραγράφου 4, του άρθρου 6 αντικαθίσταται η παράγραφος 4 του άρθρου 54 του Κ.Φ.Ε. και αυξήθηκε από δέκα πέντε (15%) σε είκοσι τοις εκατό (20%) ο συντελεστής παρακράτησης στα εισοδήματα από συμβάσεις ή πράξεις επί παραγώγων χρηματοοικονομικών προϊόντων (περ. η' παράγραφος 1 άρθρου 24 Κ.Φ.Ε.). Ο νέος συντελεστής εφαρμόστηκε, σύμφωνα με την περ. α' της παραγράφου 1 του άρθρου 28 του ίδιου νόμου, για τα εισοδήματα που αποκτιόνταν από το οικονομικό έτος 2014 (χρήση 2013) και μετά.

Βάσει των διατάξεων του άρθρου 3, παράγραφος 1, σε αντικατάσταση της παραγράφου 1 του άρθρου 10 του Κ.Φ.Ε., το συνολικό καθαρό εισόδημα των υπόχρεων που αναφέρονται στην παράγραφο 4 του άρθρου 2, δηλαδή ομόρρυθμες εταιρίες (Ο.Ε.), ετερόρρυθμες εταιρίες (Ε.Ε.), κοινωνίες αστικού δικαίου που ασκούν επιχείρηση ή επάγγελμα, αστικές ή μη κερδοσκοπικές εταιρίες, συμμετοχικές ή αφανείς, καθώς και κοινοπραξίες όπως αυτό προσδιορίζεται με βάση τις διατάξεις

αυτού του Κώδικα, μετά την αφαίρεση των κερδών τα οποία απαλλάσσονται από τον φόρο ή φορολογούνται αυτοτελώς, καθώς και των κερδών τα οποία προέρχονται από μερίσματα ημεδαπών ανωνύμων εταιριών ή συνεταιρισμών και των κερδών από μερίδια ημεδαπής εταιρίας περιορισμένης ευθύνης ή από τη συμμετοχή σε υπόχρεους που αναφέρονται στην παράγραφο 4 του άρθρου 2⁶⁸, φορολογήθηκε με την ακόλουθη κλίμακα:

Κλιμάκιο εισοδήματος (€)	Φορολογικός συντελεστής %	Φόρος κλιμακίου (€)	Σύνολο εισοδήματος (€)	Σύνολο φόρου (€)
50.000	26	13.000	50.000	13.000
Υπερβάλλον	33			

Όταν οι παραπάνω υπόχρεοι τηρούσαν διπλογραφικά βιβλία, το συνολικό καθαρό εισόδημά τους υποβλήθηκε σε φόρο με συντελεστή είκοσι έξι τοις εκατό (26%). Σε περίπτωση διανομής κερδών από τους τηρούντες διπλογραφικά βιβλία και εφόσον υπάρχει σχετική πρόβλεψη στο καταστατικό τους, εφαρμόζονται ανάλογα οι διατάξεις του άρθρου 55 σχετικά με την παρακράτηση φόρου.

Το άρθρο 9, παράγραφος 30, αντικαθιστά το πρώτο εδάφιο της παραγράφου 1 του άρθρου 109 του Κ.Φ.Ε. Αυξήθηκε για τα εισοδήματα του οικονομικού έτους 2014 (χρήση 2013) από 20% σε 26% ο συντελεστής φόρου που επιβάλλεται στο συνολικό φορολογητέο εισόδημα των νομικών προσώπων της παραγράφου 1 του άρθρου 101 (Α.Ε., Ε.Π.Ε., κ.λπ.).

⁶⁸ Ουσιαστικά με τις νέες διατάξεις πέραν της αύξησης των φορολογικών συντελεστών, καταργείται η έννοια της επιχειρηματικής αμοιβής και πλέον τα κέρδη που προκύπτουν φορολογούνται όλα στο όνομα της εταιρίας, καθώς οι διατάξεις που αντικαταστάθηκαν και ισχύουν μέχρι και τα εισοδήματα της χρήσης 2012 (οικονομικό έτος 2013) είχαν ως εξής:

Ειδικά, προκειμένου για τις ομόρρυθμες και ετερόρρυθμες εταιρίες και κοινωνίες κληρονομικού δικαίου, που ασκούν επιχείρηση ή επάγγελμα, στις οποίες μεταξύ των κοινωνών περιλαμβάνονται και ανήλικοι, τα κέρδη που αναλογούν στους ομόρρυθμους εταίρους φυσικά πρόσωπα και στους κοινωνούς φυσικά πρόσωπα, φορολογούνται στο όνομα της εταιρίας ή κοινωνίας με συντελεστή είκοσι τοις εκατό (20%), αφού αφαιρεθεί επιχειρηματική αμοιβή για μέχρι τρεις (3) ομόρρυθμους εταίρους φυσικά πρόσωπα ή μέχρι τρεις (3) κοινωνούς φυσικά πρόσωπα, με τα μεγαλύτερα ποσοστά συμμετοχής. Σε περίπτωση περισσοτέρων με ίσα ποσοστά συμμετοχής, οι δικαιούχοι επιχειρηματικής αμοιβής καθορίζονται από την εταιρία ή κοινωνία και δηλώνονται με την οικεία αρχική ετήσια δήλωσή της. Τα ποσοστά αυτά δεν ισχύουν για τις εταιρίες του άρθρου 13 του Ν. 718/1977 (ΦΕΚ 304 Α'). Η επιχειρηματική αμοιβή προσδιορίζεται με την εφαρμογή του ποσοστού συμμετοχής των εταίρων ή κοινωνών στο πενήντα τοις εκατό (50%) των κερδών της εταιρίας ή κοινωνίας που δηλώθηκαν με την οικεία ετήσια δήλωσή της.

Βάσει του άρθρου 6, παράγραφος 2, στα μερίσματα ή κέρδη που κεφαλαιοποιούν ή διανέμουν οι ημεδαπές ανώνυμες εταιρίες, σε φυσικά ή νομικά πρόσωπα, ημεδαπά ή αλλοδαπά, ενώσεις προσώπων ή ομάδες περιουσίας, που εγκρίνονται από γενικές συνελεύσεις από την 1/1/2014 και μετά, ο συντελεστής παρακράτησης του φόρου μειώθηκε από 25% σε 10%. Οι διατάξεις του προηγούμενου εδαφίου εφαρμόζονται ανάλογα και για τα κέρδη που κεφαλαιοποιούν ή διανέμουν οι ημεδαπές ανώνυμες εταιρίες με τη μορφή προμερισμάτων σε φυσικά ή νομικά πρόσωπα, ημεδαπά ή αλλοδαπά, ενώσεις προσώπων ή ομάδες περιουσίας, ανεξάρτητα αν η καταβολή τους γίνεται σε μετρητά ή μετοχές. Με την παρακράτηση αυτή εξαντλείται η φορολογική υποχρέωση των δικαιούχων για τα πιο πάνω εισοδήματα. Σχετικά με τα κέρδη παρελθουσών χρήσεων που διανέμονται με απόφαση έκτακτης γενικής συνέλευσης των μετόχων, επισημαίνεται ότι εξακολουθεί να ισχύει σαν χρόνος απόκτησης των εισοδημάτων αυτών ο χρόνος έγκρισής τους από την τακτική γενική συνέλευση των μετόχων. Η ανώνυμη εταιρία, που διένειμε μερίσματα στους μετόχους της από έκτακτα αποθεματικά προηγούμενων χρήσεων με απόφαση της έκτακτης γενικής συνέλευσης, θα παρακρατήσει φόρο με τους φορολογικούς συντελεστές που ισχύουν κατά τον χρόνο που η τακτική γενική συνέλευση των μετόχων επικυρώνει, ρητά ή έμμεσα, την απόφαση της έκτακτης γενικής συνέλευσης. Κατά συνέπεια, για τα κέρδη παρελθουσών χρήσεων των ανωνύμων εταιριών που διανεμήθηκαν μέσα στο έτος 2013 με απόφαση έκτακτης γενικής συνέλευσης των μετόχων και τα οποία εγκρίθηκαν από την τακτική γενική συνέλευση των μετόχων, η οποία έλαβε χώρα εντός του έτους 2014, θα έπρεπε να παρακρατηθεί φόρος με συντελεστή 10%.

Επίσης, μειώθηκε επίσης από 25% σε 10% ο συντελεστής παρακράτησης φόρου στα κέρδη που διανέμανε οι συνεταιρισμοί ή οι ιδιωτικές κεφαλαιουχικές εταιρίες ή οι ημεδαπές εταιρίες περιορισμένης ευθύνης σε φυσικά ή νομικά πρόσωπα, ημεδαπά ή αλλοδαπά, ενώσεις προσώπων ή ομάδες περιουσίας, κατ' αναλογία των όσων ισχύουν για τα κέρδη που διανέμουν οι ανώνυμες εταιρίες.

Σε περίπτωση διανομής κερδών παρελθουσών χρήσεων Ε.Π.Ε. ή Ι.Κ.Ε. με απόφαση έκτακτης συνέλευσης των εταίρων τους, που θα διανέμονταν μέσα στο έτος 2013 με απόφαση έκτακτης συνέλευσης των εταίρων, θα έπρεπε να παρακρατηθεί φόρος με τον ισχύοντα συντελεστή του έτους 2013 (25%), καθόσον στις Ε.Π.Ε. δεν υφίσταται αντίστοιχη ρύθμιση με αυτή των Α.Ε. ως προς τον χρόνο απόκτησης των σχετικών εισοδημάτων (χρόνος έγκρισης από την τακτική γενική συνέλευση των μετόχων).

Αυξήθηκε ο συντελεστής παρακρατούμενου φόρου για αμοιβές μελών Διοικητικού Συμβουλίου Α.Ε., για Αμοιβές Δ.Σ. (άρθρο 54 Κ.Φ.Ε), για αμοιβές Δ.Σ. με σύμβαση μίσθωσης εργασίας (άρθρου 28 παράγραφος 3 περ. στ' και άρθρου 55 παρ. 1α Κ.Φ.Ε) και αμοιβές εταίρων Ε.Π.Ε. για υπηρεσίες που παρέχουν σ' αυτή, εφόσον είναι ασφαλισμένοι για τις υπηρεσίες αυτές σε οποιονδήποτε ασφαλιστικό οργανισμό ή ταμείο εκτός του Ι.Κ.Α. (άρθρο 28 παρ. 3 περ. στ' Κ.Φ.Ε), από τριανταπέντε τοις εκατό (35%) σε σαράντα τοις εκατό (40%), εξαντλούμενης της φορολογικής υποχρέωσης των δικαιούχων για τα εισοδήματα αυτά.

Με το άρθρο 10 παράγραφος 4, τροποποιείται το άρθρο 31 του Ν. 3986/2011 ως εξής: α) Για νομικά πρόσωπα που ασκούν εμπορική επιχείρηση και έχουν την έδρα τους σε τουριστικούς τόπους και σε πόλεις ή χωριά με πληθυσμό έως διακόσιες χιλιάδες (200.000) κατοίκους, το τέλος επιτηδεύματος ορίζεται σε οκτακόσια (800) ευρώ ετησίως. β) Για νομικά πρόσωπα που ασκούν εμπορική επιχείρηση και έχουν την έδρα τους σε πόλεις με πληθυσμό πάνω από διακόσιες χιλιάδες (200.000) κατοίκους, σε χίλια (1.000) ευρώ ετησίως. γ) Για ατομικές εμπορικές επιχειρήσεις και ελεύθερους επαγγελματίες, σε εξακόσια πενήντα (650) ευρώ ετησίως. δ) Για κάθε υποκατάστημα σε εξακόσια (600) ευρώ ετησίως. Ειδικά για τις Αστικές μη Κερδοσκοπικές Εταιρίες της παραγράφου 4 του άρθρου 2 του Κ.Φ.Ε., καθώς και για τα φυσικά πρόσωπα που το εισόδημά τους προέρχεται από ατομική επιχείρηση παροχής υπηρεσιών ή ελευθέριο επάγγελμα και έχουν έγγραφη σύμβαση με μέχρι τρία (3) φυσικά ή και νομικά πρόσωπα ή το εβδομήντα πέντε τοις εκατό (75%) των ακαθάριστων εσόδων τους προέρχεται από ένα (1) φυσικό ή και νομικό πρόσωπο, τα ποσά του τέλους επιτηδεύματος εξακολουθούν να ισχύουν όπως επιβλήθηκαν κατά το οικονομικό έτος 2012.

Επιπλέον σημαντικές αλλαγές που επέφερε ο Ν. 4110/2013 στον Ν. 2238/1994 στη φορολογία των νομικών προσώπων παράγραφος 1, του άρθρου 101, είναι οι εξής:

α) Επέκταση του αντικειμένου του φόρου όπως προσδιορίζεται από το άρθρο 99 για τις ανώνυμες εταιρίες και εταιρίες περιορισμένης ευθύνης και στις ιδιωτικές κεφαλαιουχικές εταιρίες.

β) Κατάργηση του ειδικού καθεστώσ φορολόγησης των εσόδων για τις τραπεζικές και ασφαλιστικές ανώνυμες εταιρίες, καθώς η φορολόγησή τους θα γίνεται με τις γενικές διατάξεις.

γ) Κατάργηση του ειδικού προσδιορισμού των φορολογητέων κερδών των υποκαταστημάτων αλλοδαπών τραπεζών και ασφαλιστικών επιχειρήσεων που λειτουργούν νόμιμα στην Ελλάδα. Η ρύθμιση αυτή κρίθηκε σκόπιμη μετά τη φορολόγηση των εσόδων των τραπεζών και ασφαλιστικών επιχειρήσεων με τις γενικές διατάξεις.

δ) Κατάργηση της ειδικής φορολογίας των «κατ' ειδικό τρόπο εισοδημάτων». Η φορολόγηση των εσόδων αυτών θα γίνεται με τις γενικές διατάξεις.

ε) Στην προκαταβολή φόρου αντικαθίσταται το πρώτο εδάφιο της παραγράφου 3 του άρθρου 111 του Ν. 2238/1994, ώστε από το ποσό του φόρου που βεβαιώνεται, σύμφωνα με τις διατάξεις του ίδιου άρθρου να εκπίπτει μόνο ο φόρος που παρακρατείτε από πηγή Ελλάδος.

στ) Έγινε νομοτεχνική τακτοποίηση της περ. α' της παραγράφου 1 του άρθρου 104 του Ν. 2238/1994 λόγω της αντικατάστασης του Κ.Β.Σ. με τον Κ.Φ.Α.Σ, δηλαδή για όλα τα νομικά πρόσωπα της παραγράφου 1, του άρθρου 101, ως «Χρονική περίοδος κατά την οποία προκύπτει το εισόδημα λαμβάνεται η διαχειριστική περίοδος» (αντί της εταιρικής χρήσης ή διαχειριστικού έτους) εφόσον τηρούν διπλογραφικά βιβλία.

ζ) Εξακολουθεί να ισχύει η διάταξη του άρθρου 99 όπου στην περίπτωση που διανέμονται κέρδη για τα οποία δεν έχει καταβληθεί φόρος, τα κέρδη αυτά φορολογούνται με 26% και επιπλέον από τα διανεμόμενα κέρδη παρακρατείτε φόρος 10%.⁶⁹

3.10.2. Φορολογία εισοδήματος, επείγοντα μέτρα εφαρμογής του Ν.4046/2012, του Ν.4093/2012 και του Ν.4127/2013 και άλλες διατάξεις

Στις 19/07/2013, ψηφίστηκε ο Νόμος 4172 «Φορολογία εισοδήματος, επείγοντα μέτρα εφαρμογής του Ν.4046/2012, του Ν.4093/2012 και του Ν.4127/2013 και άλλες διατάξεις». Ο νέος Κώδικας Φορολογίας Εισοδήματος (Κ.Φ.Ε.) αντικαθιστά τον Ν. 2238/1994 και ρύθμισε τη φορολογία του εισοδήματος:

α) των φυσικών προσώπων,

β) των νομικών προσώπων και των κάθε είδους νομικών οντοτήτων.

⁶⁹ Γεώργιος Στ. Αληφαντής, «Αλλαγές στη φορολογία εισοδήματος των ανωνύμων εταιριών με το Ν. 4110/2013», www.oetakt.gr/downloads/articles/alifantis_article.pdf

Επιπροσθέτως, ρύθμισε τον τρόπο φορολόγησης για τις κατηγορίες εισοδημάτων, όπως ορίζονται στον Κ.Φ.Ε., καθώς και τον τρόπο απόδοσης των φόρων με την υποβολή της δήλωσης, την προκαταβολή του φόρου και την παρακράτησή του.

Βάσει του άρθρου 3 προσδιορίζονται τα υποκείμενα στο φόρο πρόσωπα, ακολουθώντας τα πρότυπα του ΟΟΣΑ και της Ε.Ε. και ορίζεται ότι ο φορολογούμενος φορολογείται για το παγκόσμιο εισόδημά του, που αποκτάται σε ορισμένο φορολογικό έτος, εφόσον έχει τη φορολογική κατοικία⁷⁰ του στην Ελλάδα.

Αν η φορολογική του κατοικία είναι εκτός Ελλάδας, φορολογείται μόνο για το εισόδημα που προκύπτει στην Ελλάδα το συγκεκριμένο φορολογικό έτος, προς αποφυγή διπλής φορολογίας, σύμφωνα με τις διεθνείς συμβάσεις που έχει συνάψει η Ελλάδα.

Με βάση το άρθρο 5, σαν εισόδημα που προκύπτει στην ημεδαπή είναι κάθε εισόδημα πηγής Ελλάδας και ιδίως:

- α)** το εισόδημα από μισθωτή εργασία και συντάξεις που παρέχεται στην ημεδαπή,
- β)** το εισόδημα από μισθωτή εργασία και συντάξεις που παρέχεται στην αλλοδαπή και πληρώνεται από το Ελληνικό Δημόσιο,
- γ)** το εισόδημα από υπηρεσίες διοίκησης, συμβουλευτικές και τεχνικές που παρέχεται στην ημεδαπή μέσω μόνιμης εγκατάστασης,
- δ)** το εισόδημα από καλλιτεχνικές και αθλητικές δραστηριότητες που παρέχεται στην ημεδαπή,
- ε)** το εισόδημα από επιχειρηματική δραστηριότητα που ασκείται στην ημεδαπή,

⁷⁰ Σύμφωνα με το Άρθρο 4 του Ν. 4172/2013, ένα φυσικό πρόσωπο είναι φορολογικός κάτοικος Ελλάδας, εφόσον έχει στην Ελλάδα τη μόνιμη ή κύρια κατοικία του ή τη συνήθη διαμονή του ή το κέντρο των ζωτικών του συμφερόντων ήτοι τους προσωπικούς ή οικονομικούς ή κοινωνικούς δεσμούς του ή είναι προξενικός, διπλωματικός ή δημόσιος λειτουργός παρόμοιου καθεστώτος ή δημόσιος υπάλληλος που έχει την ελληνική ιθαγένεια και υπηρετεί στην αλλοδαπή. Ένα φυσικό πρόσωπο είναι φορολογικός κάτοικος Ελλάδας, όταν βρίσκεται στην Ελλάδα συνεχώς για χρονικό διάστημα που υπερβαίνει τις εκατό ογδόντα τρεις (183) ημέρες, συμπεριλαμβανομένων και σύντομων διαστημάτων παραμονής στο εξωτερικό και είναι φορολογικός κάτοικος Ελλάδος από την πρώτη ημέρα παρουσίας του στην Ελλάδα. Το προηγούμενο εδάφιο δεν εφαρμόζεται στην περίπτωση φυσικών προσώπων που βρίσκονται στην Ελλάδα αποκλειστικά για τουριστικούς, ιατρικούς, θεραπευτικούς ή παρόμοιους ιδιωτικούς σκοπούς και η παραμονή τους δεν υπερβαίνει τις τριακόσιες εξήντα πέντε (365) ημέρες, συμπεριλαμβανομένων και σύντομων διαστημάτων παραμονής στο εξωτερικό.

Ένα νομικό πρόσωπο ή μία νομική οντότητα είναι φορολογικός κάτοικος Ελλάδας για οποιοδήποτε φορολογικό έτος, εφόσον α) συστάθηκε ή ιδρύθηκε, σύμφωνα με το ελληνικό δίκαιο, β) έχει την καταστατική έδρα του στην Ελλάδα ή γ) ο τόπος άσκησης πραγματικής διοίκησης είναι στην Ελλάδα οποιαδήποτε περίοδο στη διάρκεια του φορολογικού έτους. Τα κριτήρια που λαμβάνονται υπόψη για τον καθορισμό του τόπου άσκησης πραγματικής διοίκησης στην Ελλάδα, δεν αποκλείουν τη συνεκτίμηση πρόσθετων κριτηρίων, με βάση δηλαδή τα πραγματικά περιστατικά και τις συνθήκες.

στ) το εισόδημα από τη μεταβίβαση παγίων περιουσιακών στοιχείων από αλλοδαπού που ασκεί επιχειρηματική δραστηριότητα μέσω μόνιμης εγκατάστασης στην ημεδαπή,

ζ) το εισόδημα από ακίνητη περιουσία και το εισόδημα από λοιπά δικαιώματα που προκύπτει από την ακίνητη περιουσία, εφόσον τα ακίνητα βρίσκονται στην ημεδαπή,

η) το εισόδημα από την πώληση ακίνητης περιουσίας, η οποία βρίσκεται στην ημεδαπή,

θ) το εισόδημα από την πώληση ολόκληρης επιχείρησης, εταιρικών μεριδίων ή ποσοστών συμμετοχής, μετοχών, εισηγμένων ή μη ομολόγων και παραγώγων χρηματοοικονομικών προϊόντων, εφόσον η συναλλαγή πραγματοποιείται στην ημεδαπή ή οι παραπάνω τίτλοι έχουν εκδοθεί από ημεδαπή επιχείρηση,

ι) το εισόδημα από μερίσματα ή λοιπά διανεμόμενα ποσά από νομικό πρόσωπο που έχει τη φορολογική του κατοικία στην ημεδαπή,

ια) το εισόδημα από μερίσματα ή λοιπά διανεμόμενα ποσά από τις νομικές οντότητες που έχουν τη φορολογική τους κατοικία στην ημεδαπή,

ιβ) το εισόδημα από τόκους καταβληθέντες ή πιστωθέντες από κάτοικο Ελλάδας ή αλλοδαπής μέσω μόνιμης εγκατάστασης στην ημεδαπή,

ιγ) το εισόδημα από δικαιώματα που πιστώνονται ή καταβάλλονται από κάτοικο ημεδαπής ή αλλοδαπής μέσω μόνιμης εγκατάστασης στην ημεδαπή.

Σαν εισόδημα, που προκύπτει στην αλλοδαπή, νοείται κάθε εισόδημα που δεν προκύπτει στην ημεδαπή σύμφωνα με τα παραπάνω οριζόμενα.

Σύμφωνα με το άρθρο 7, επήλθε μία σημαντική αλλαγή στην κατηγοριοποίηση του ακαθάριστου εισοδήματος. Προκειμένου να προσδιοριστεί το φορολογητέο εισόδημα ακολουθώντας το μοντέλο του ΟΟΣΑ, η κάθε κατηγορία εισοδήματος υπόκειται σε χωριστό φορολογικό συντελεστή και ορίζεται ότι φορολογητέο εισόδημα είναι αυτό που προκύπτει μετά την αφαίρεση των δαπανών από το ακαθάριστο εισόδημα.

Οι κατηγορίες εισοδημάτων⁷¹ που υπόκεινται σε φόρο είναι οι εξής:

⁷¹ Σύμφωνα με τον προηγούμενο Κ.Φ.Ε. Το εισόδημα ανάλογα με την πηγή της προέλευσής του διακρινόταν κατά τις επόμενες κατηγορίες ως εξής:

Α-Β. Εισόδημα από ακίνητα.

Γ. Εισόδημα από κινητές αξίες.

Δ. Εισόδημα από εμπορικές επιχειρήσεις.

Ε. Εισόδημα από γεωργικές επιχειρήσεις.

ΣΤ. Εισόδημα από μισθωτές υπηρεσίες.

Ζ. Εισόδημα από υπηρεσίες ελεύθερων επαγγελματιών και από κάθε άλλη πηγή.

Για να βρεθεί το συνολικό εισόδημα αθροιζόταν τα επί μέρους εισοδήματα των κατηγοριών Α' έως Ζ' της προηγούμενης παραγράφου τα οποία αποκτιόνταν από κάθε φυσικό πρόσωπο.

- από μισθωτή εργασία και συντάξεις
- από επιχειρηματική δραστηριότητα
- από κεφάλαιο
- από υπεραξία μεταβίβασης κεφαλαίου

Με το άρθρο 8 του Ν. 4172/13, ορίζεται η έννοια του φορολογικού έτους⁷² και το οποίο δεν μπορεί να υπερβαίνει τους δώδεκα μήνες. Κατά παρέκκλιση, ένα νομικό πρόσωπο ή μια νομική οντότητα που είναι φορολογικός κάτοικος στην ημεδαπή και ανήκει κατά ποσοστό που υπερβαίνει το πενήντα τοις εκατό (50%) σε αλλοδαπό νομικό πρόσωπο ή νομική οντότητα μπορεί να χρησιμοποιήσει ως φορολογικό έτος το φορολογικό έτος του αλλοδαπού νομικού προσώπου ή νομικής οντότητας. Ως γενικός κανόνας για τον χρόνο κτήσης εισοδήματος είναι το σύστημα της δεδουλευμένης βάσης, δηλαδή ο χρόνος που ο δικαιούχος απέκτησε το δικαίωμα είσπραξης του εισοδήματος. Κατ' εξαίρεση, για τις ανείσπρακτες δεδουλευμένες αποδοχές που εισπράττει καθυστερημένα ο δικαιούχος εισοδήματος από μισθωτή εργασία και συντάξεις σε φορολογικό έτος μεταγενέστερο, χρόνος απόκτησης του εν λόγω εισοδήματος θεωρείται ο χρόνος που εισπράττεται, εφόσον αναγράφεται διακεκριμένα στην ετήσια βεβαίωση αποδοχών που χορηγείται στον δικαιούχο.

Σε περίπτωση που ο φορολογούμενος προβαίνει σε έναρξη ή παύση εργασιών ή δραστηριοτήτων στη διάρκεια του φορολογικού έτους, το πρώτο φορολογικό έτος λήγει στις 31 Δεκεμβρίου και το τελευταίο φορολογικό έτος αρχίζει την 1η Ιανουαρίου.

Βάσει του άρθρου 9, πίστωση φόρου αλλοδαπής προκύπτει σε περίπτωση που εάν κατά τη διάρκεια του φορολογικού έτους ένας φορολογούμενος που έχει φορολογική κατοικία στην Ελλάδα αποκτά εισόδημα στην αλλοδαπή, ο καταβλητέος φόρος εισοδήματος του εν λόγω φορολογούμενου όσον αφορά στο εν λόγω εισόδημα, μειώνεται κατά το ποσό του φόρου που καταβλήθηκε στην αλλοδαπή για αυτό το εισόδημα. Η μείωση του φόρου εισοδήματος που προβλέπεται στην προηγούμενη παράγραφο δεν δύναται να υπερβαίνει το ποσό του φόρου που αναλογεί για το εισόδημα αυτό στην Ελλάδα.

Στο άρθρο 11 ορίζονται οι προϋποθέσεις για τα εξαρτώμενα μέλη. Ως «εξαρτώμενα μέλη» του φορολογούμενου, θεωρούνται:

- 1) ο (η) σύζυγος, εφόσον δεν έχει φορολογητέα εισοδήματα οποιασδήποτε πηγής,

⁷² Το οποίο αντικαθιστά τις έννοιες «διαχειριστική περίοδος» και «οικονομικό έτος».

2) άγαμα τέκνα, εφόσον:

- είναι ανήλικα έως 18 ετών ή
- είναι ενήλικα έως 25 ετών και φοιτούν σε σχολές ή σχολεία ή ινστιτούτα επαγγελματικής εκπαίδευσης ή κατάρτισης της ημεδαπής ή αλλοδαπής ή - είναι ενήλικα έως 25 ετών και είναι εγγεγραμμένα στα μητρώα ανέργων του Οργανισμού Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού (Ο.Α.Ε.Δ.) ή υπηρετούν τη στρατιωτική θητεία τους,

3) τα παρακάτω φυσικά πρόσωπα με ποσοστό νοητικής ή σωματικής αναπηρίας τουλάχιστον 67%, εφόσον είναι άγαμα, διαζευγμένα ή σε χηρεία:

- τέκνα του φορολογούμενου,
- αδελφοί και αδελφές των δύο συζύγων.

4) ανιόντες,

5) ανήλικα ορφανά από πατέρα και μητέρα που έχουν έως τρίτου βαθμού συγγένεια με τον φορολογούμενο ή τον/τη σύζυγο.

Τα φυσικά πρόσωπα που αναφέρονται στις περιπτώσεις 2, 4 και 5 της προηγούμενης παραγράφου δεν θεωρούνται εξαρτώμενα μέλη, εάν το ετήσιο εισόδημά τους υπερβαίνει το ποσό των τριών χιλιάδων (3.000) ευρώ και εφόσον συνοικούν με το φορολογούμενο. Τα φυσικά πρόσωπα της περίπτωσης 3 της προηγούμενης παραγράφου, δεν θεωρούνται εξαρτώμενα μέλη, εάν το ετήσιο εισόδημά τους υπερβαίνει το ποσό των έξι χιλιάδων (6.000) ευρώ, ενώ δεν λαμβάνονται υπόψη οι παρακάτω κατηγορίες εισοδήματος:

α) διατροφή που καταβάλλεται στο ανήλικο τέκνο με δικαστική απόφαση ή με συμβολαιογραφική πράξη ή με ιδιωτικό έγγραφο,

β) εξωιδρυματικό επίδομα ή προνοιακά επιδόματα αναπηρίας που χορηγούνται από το κράτος.

Επιπροσθέτως, το εισόδημα⁷³ των ανήλικων τέκνων προστίθεται στα εισοδήματα και φορολογείται στο όνομα του γονέα που ασκεί τη γονική μέριμνα και σε κάθε περίπτωση στο όνομα του συζύγου, ο οποίος θεωρείται κατ' αρχήν υπόχρεος για την υποβολή της δήλωσης.

⁷³ Η διάταξη του προηγούμενου εδαφίου δεν εφαρμόζεται για τις ακόλουθες κατηγορίες εισοδημάτων σχετικά με τα οποία το ανήλικο τέκνο υπέχει δική του φορολογική υποχρέωση:

α) το εισόδημα που αποκτά το ανήλικο από εργασιακή σχέση, σύμφωνα με την παράγραφο 2 του άρθρου 12,
β) συντάξεις που περιήλθαν στο ανήλικο τέκνο, λόγω θανάτου του πατέρα ή της μητέρας του.

Με βάση το άρθρο 12, το ακαθάριστο εισόδημα από μισθωτή εργασία και συντάξεις περιλαμβάνει τα πάσης φύσεως εισοδήματα σε χρήμα ή σε είδος, που αποκτώνται στο πλαίσιο υφιστάμενης, παρελθούσας ή μελλοντικής εργασιακής σχέσης.

Σύμφωνα με το άρθρο 13, οποιεσδήποτε παροχές σε είδος που λαμβάνει ένας εργαζόμενος ή συγγενικό πρόσωπο αυτού, συνυπολογίζονται στο φορολογητέο εισόδημά του στην αγοραία αξία τους, εφόσον, η συνολική αξία των παροχών σε είδος υπερβαίνει το ποσό των τριακοσίων (300) ευρώ ανά φορολογικό έτος. Η αγοραία αξία της παραχώρησης ενός οχήματος σε εργαζόμενο ή εταίρο ή μέτοχο από ένα φυσικό ή νομικό πρόσωπο ή νομική οντότητα, για οποιοδήποτε χρονικό διάστημα ενός φορολογικού έτους, υπολογίζεται σε ποσοστό τριάντα τοις εκατό (30%) του κόστους του οχήματος που εγγράφεται ως δαπάνη στα βιβλία του εργοδότη με τη μορφή της απόσβεσης περιλαμβανομένων των τελών κυκλοφορίας, επισκευών, συντηρήσεων, καθώς και του σχετικού χρηματοδοτικού κόστους που αντιστοιχεί στην αγορά του οχήματος ή του μισθώματος. Σε περίπτωση που το κόστος είναι μηδενικό, η αγοραία αξία της παραχώρησης ορίζεται σε ποσοστό τριάντα τοις εκατό (30%) της μέσης δαπάνης ή απόσβεσης κατά τα τελευταία τρία (3) έτη. Επίσης ορίζεται και ο τρόπος αποτίμησης των παροχών σε είδος με τη μορφή δανείου από φυσικό ή νομικό πρόσωπο ή νομική οντότητα προς εργαζόμενο ή εταίρο ή μέτοχο και διευκρινίζεται ότι η προκαταβολή μισθού συνιστά δάνειο μόνο όταν υπερβαίνει τους τρεις μήνες. Σε περίπτωση παραχώρησης κατοικίας σε εργαζόμενο ή εταίρο ή μέτοχο από ένα φυσικό ή νομικό πρόσωπο ή νομική οντότητα, για οποιοδήποτε χρονικό διάστημα ενός φορολογικού έτους, η αγοραία αξία αποτιμάται στο ποσό του μισθώματος που καταβάλλει η επιχείρηση ή σε περίπτωση ιδιόκτητης κατοικίας σε ποσοστό τρία τοις εκατό (3%) επί της αντικειμενικής αξίας του ακινήτου.

Στο άρθρο 14 ορίζονται οι απαλλαγές εισοδήματος από μισθωτή εργασία και συντάξεις. Από τον υπολογισμό του εισοδήματος από μισθωτή εργασία και συντάξεις εξαιρούνται:

- η αποζημίωση εξόδων διαμονής και σίτισης και η ημερήσια αποζημίωση που έχουν καταβληθεί από τον εργαζόμενο αποκλειστικά για σκοπούς της επιχειρηματικής δραστηριότητας του εργοδότη,
- η αποζημίωση για έξοδα κίνησης που καταβάλλονται από τον εργοδότη για υπηρεσιακούς λόγους, εφόσον αφορούν έξοδα κίνησης που πραγματοποιήθηκαν από τον εργαζόμενο κατά την εκτέλεση της υπηρεσίας του,

- το επίδομα αλλοδαπής που χορηγείται σε υπαλλήλους του Υπουργείου Εξωτερικών και των λοιπών δημόσιων πολιτικών υπηρεσιών,
- οι κρατήσεις υπέρ των ασφαλιστικών ταμείων, οι οποίες επιβάλλονται με νόμο,
- οι ασφαλιστικές εισφορές που καταβάλλει ο εργαζόμενος περιλαμβανομένων των εισφορών εργοδότη και εργαζομένου υπέρ των επαγγελματικών ταμείων που έχουν συσταθεί με νόμο,
- η εφάπαξ καταβαλλόμενη παροχή από ταμεία πρόνοιας και ασφαλιστικούς οργανισμούς του Δημοσίου, καθώς και επαγγελματικά ταμεία που έχουν συσταθεί με νόμο στους ασφαλισμένους και τα εξαρτώμενα μέλη του ασφαλισμένου,
- η αξία των διατακτικών σίτισης αξίας έως έξι (6) ευρώ ανά εργάσιμη ημέρα,
- οι παροχές ασήμαντης αξίας μέχρι του ποσού των είκοσι επτά (27) ευρώ ετησίως,
- τα ασφάλιστρα που καταβάλλονται από τον εργαζόμενο ή τον εργοδότη για λογαριασμό του εργαζομένου στο πλαίσιο ομαδικών ασφαλιστηρίων συνταξιοδοτικών συμβολαίων και τα ασφάλιστρα που καταβάλλονται από τον εργοδότη για την ιατροφαρμακευτική και νοσοκομειακή κάλυψη του υπαλληλικού του προσωπικού ή για την κάλυψη του κινδύνου ζωής ή ανικανότητάς του στο πλαίσιο ασφαλιστηρίου συμβολαίου, μέχρι του ποσού των χιλίων πεντακοσίων (1.500) ευρώ ετησίως ανά εργαζόμενο.

Επίσης, οι ακόλουθες κατηγορίες εισοδήματος από μισθωτή εργασία και συντάξεις απαλλάσσονται από τον φόρο:

- Το εισόδημα που αποκτάται κατά την άσκηση των καθηκόντων τους από αλλοδαπό διπλωματικό ή προξενικό εκπρόσωπο, κάθε φυσικό πρόσωπο που εργάζεται σε πρεσβεία, διπλωματική αποστολή, προξενείο ή αποστολή αλλοδαπού κράτους για τη διεκπεραίωση κρατικών υποθέσεων που είναι πολίτης του εν λόγω κράτους και κάτοχος διπλωματικού διαβατηρίου, καθώς και από κάθε φυσικό πρόσωπο που εργάζεται σε θεσμικό όργανο της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή Διεθνούς Οργανισμού που έχει εγκατασταθεί βάσει διεθνούς συνθήκης την οποία εφαρμόζει η Ελλάδα.
- Η διατροφή που λαμβάνει ο/η δικαιούχος, σύμφωνα με δικαστική απόφαση ή συμβολαιογραφική πράξη.

- Η σύνταξη που καταβάλλεται σε ανάπηρους πολέμου και σε θύματα ή οικογένειες θυμάτων πολέμου, καθώς και σε ανάπηρους ειρηνικής περιόδου, στρατιωτικούς γενικά, που υπέστησαν βλάβη κατά την εκτέλεση της υπηρεσίας τους.
- Το εξωιδρυματικό επίδομα και κάθε συναφές ποσό που καταβάλλεται σε ειδικές κατηγορίες ατόμων με αναπηρίες.
- Οι μισθοί, οι συντάξεις και η πάγια αντιμισθία που χορηγούνται σε ανάπηρους με ποσοστό αναπηρίας τουλάχιστον ογδόντα τοις εκατό (80%).
- Το επίδομα ανεργίας που καταβάλλει ο Ο.Α.Ε.Δ. στους δικαιούχους ανέργους, εφόσον το άθροισμα των λοιπών εισοδημάτων του φορολογούμενου δεν υπερβαίνει ετησίως τις δέκα χιλιάδες (10.000) ευρώ.
- Το Επίδομα Κοινωνικής Αλληλεγγύης Συνταξιούχων (Ε.Κ.Α.Σ.) που καταβάλλεται στους δικαιούχους.
- Τα χρηματικά ποσά που καταβάλλονται στους αναγνωρισμένους πολιτικούς πρόσφυγες, σε αυτούς που διαμένουν προσωρινά στην Ελλάδα για ανθρωπιστικούς λόγους και σε όσους έχουν υποβάλει αίτηση για αναγνώριση προσφυγικής ιδιότητας, η οποία βρίσκεται στο στάδιο εξέτασης από το Υπουργείο Δημόσιας Τάξης και Προστασίας του Πολίτη, από φορείς που υλοποιούν προγράμματα παροχής οικονομικής ενίσχυσης των προσφύγων, τα οποία χρηματοδοτούνται από την Ύπατη Αρμοστεία του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών (Ο.Η.Ε.) και την Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

Βάσει του άρθρου 15, οι φορολογικοί συντελεστές των εισοδημάτων από μισθωτή εργασία και συντάξεις παρέμειναν ως είχαν οριστεί στο άρθρο 1 του Ν. 4110/2013, ενώ δεν εφαρμόζονται για το εισόδημα από μισθωτή εργασία που αποκτούν:

α) οι αξιωματικοί που υπηρετούν σε πλοία του εμπορικού ναυτικού και το οποίο φορολογείται με φορολογικό συντελεστή 15% και **β)** το κατώτερο πλήρωμα που υπηρετεί σε πλοία του εμπορικού ναυτικού και το οποίο φορολογείται με φορολογικό συντελεστή 10%.

Επίσης, από τις μειώσεις φόρου, εξακολούθησαν να παραμένουν οι μειώσεις φόρου ιατρικών δαπανών και δωρεών, λόγω προσκόμισης αποδείξεων, ως είχαν οριστεί στο άρθρο 1 του Ν. 4110/2013⁷⁴. Παραμένει και η πρόσθετη μείωση φόρου ποσού

⁷⁴ Διενεργούνταν μόνο στα εισοδήματα που προέρχονταν από μισθωτές υπηρεσίες και συντάξεις. Παράλληλα καταργείται και η μείωση φόρου σε ποσοστό δέκα τοις εκατό (10%) από το ποσό της διατροφής που επιδικάστηκε και καταβαλλόταν από τον έναν σύζυγο στον άλλο, του οποίου αποτελούσε φορολογητέο εισόδημα.

διακοσίων (200) ευρώ που προβλέπεται για τα εξαρτώμενα μέλη του φορολογούμενου, με τουλάχιστον εξήντα επτά τοις εκατό (67%) αναπηρία (άρθρα 15 – 19).

Σύμφωνα με το άρθρο 21, που αφορά τα κέρδη από επιχειρηματική δραστηριότητα, ως κέρδος από επιχειρηματική δραστηριότητα θεωρείται το σύνολο των εσόδων από τις επιχειρηματικές συναλλαγές μετά την αφαίρεση των επιχειρηματικών δαπανών, των αποσβέσεων και των προβλέψεων για επισφαλείς απαιτήσεις. Στα έσοδα από τις επιχειρηματικές συναλλαγές περιλαμβάνονται και τα έσοδα από την πώληση των στοιχείων του ενεργητικού της επιχείρησης, καθώς και το προϊόν της εκκαθάρισής της, όπως αυτά προκύπτουν στη διάρκεια του φορολογικού έτους. Ειδικά, για τον προσδιορισμό του εισοδήματος από αγροτική επιχειρηματική δραστηριότητα στα έσοδα από επιχειρηματικές συναλλαγές περιλαμβάνονται τα έσοδα από την παραγωγή γεωργικών, κτηνοτροφικών, δασοκομικών, υλοτομικών και αλιευτικών προϊόντων. Κάθε προσαύξηση περιουσίας, που προέρχεται από παράνομη ή αδικαιολόγητη ή άγνωστη πηγή ή αιτία, θεωρείται κέρδος από επιχειρηματική δραστηριότητα υπό τις προϋποθέσεις που προβλέπονται στον Κώδικα Φορολογικής Διαδικασίας⁷⁵.

Με το άρθρο 22 ορίζεται η εκπεσιμότητα όλων των επιχειρηματικών δαπανών που πραγματοποιούνται προς το συμφέρον της επιχείρησης, αντιστοιχούν σε πραγματική συναλλαγή και εγγράφονται στα τηρούμενα βιβλία απεικόνισης συναλλαγών της επιχείρησης την περίοδο κατά την οποία πραγματοποιούνται, εκτός από τις παρακάτω οι οποίες ορίζονται στο άρθρο 23. Μη εκπιπτόμενες επιχειρηματικές δαπάνες του άρθρου 23 του νόμου 4172/2013 είναι οι εξής:

α) τόκοι από δάνεια που λαμβάνει η επιχείρηση από τρίτους, εκτός από τα τραπεζικά δάνεια, διατραπεζικά δάνεια, καθώς και τα ομολογιακά δάνεια που εκδίδουν ανώνυμες εταιρίες κατά το μέτρο που υπερβαίνουν τους τόκους που θα προέκυπταν εάν το επιτόκιο ήταν ίσο με το επιτόκιο των δανείων αλληλόχρεων λογαριασμών προς μη χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις, όπως αυτό αναφέρεται στο στατιστικό δελτίο οικονομικής συγκυρίας της Τράπεζας της Ελλάδος για την πλησιέστερη χρονική περίοδο πριν την ημερομηνία δανεισμού,

⁷⁵ Στο τέλος της πρώτης παραγράφου του Άρθρου 21 του Κ.Φ.Ε. προστίθεται νέο εδάφιο βάσει του Άρθρου 2 του Ν. 4328/2015 ως εξής: «Ειδικά, για τους ασκούντες ατομική αγροτική επιχειρηματική δραστηριότητα, οι αγροτικές ενισχύσεις και επιδοτήσεις που χορηγούνται στα πλαίσια της Κοινής Γεωργικής Πολιτικής, περιλαμβάνονται στον προσδιορισμό του κέρδους από αγροτική επιχειρηματική δραστηριότητα μόνο κατά το μέρος των ενισχύσεων και επιδοτήσεων που υπερβαίνει τα δώδεκα χιλιάδες (12.000) ευρώ, οι δε αγροτικές αποζημιώσεις στο σύνολό τους, δεν συνυπολογίζονται.»

- β)** κάθε είδους δαπάνη που αφορά σε αγορά αγαθών ή λήψη υπηρεσιών αξίας άνω των πεντακοσίων (500) ευρώ, εφόσον η τμηματική ή ολική εξόφληση δεν έγινε με τη χρήση τραπεζικού μέσου πληρωμής,
- γ)** οι μη καταβληθείσες ασφαλιστικές εισφορές,
- δ)** προβλέψεις εκτός των οριζόμενων στο άρθρο 26,
- ε)** πρόστιμα και ποινές, περιλαμβανομένων των προσαυξήσεων,
- στ)** η παροχή ή λήψη αμοιβών σε χρήμα ή είδος που συνιστούν ποινικό αδίκημα,
- ζ)** ο φόρος εισοδήματος, συμπεριλαμβανομένων του τέλους επιτηδεύματος και των έκτακτων εισφορών, που επιβάλλεται για τα κέρδη από επιχειρηματική δραστηριότητα, σύμφωνα με τον Κ.Φ.Ε., καθώς και ο Φόρος Προστιθέμενης Αξίας (ΦΠΑ.) που αναλογεί σε μη εκπιπόμενες δαπάνες, εφόσον δεν είναι εκπεστέος ως ΦΠΑ. εισροών,
- η)** το τεκμαρτό μίσθωμα της παραγράφου 2 του άρθρου 39 σε περίπτωση ιδιόχρησης κατά το μέτρο που υπερβαίνει το τρία τοις εκατό (3%) επί της αντικειμενικής αξίας του ακινήτου,
- θ)** οι δαπάνες για την οργάνωση και διεξαγωγή ενημερωτικών ημερίδων και συναντήσεων που αφορούν στη σίτιση και διαμονή πελατών ή εργαζομένων της, κατά το μέτρο που υπερβαίνουν το ποσό των τριακοσίων (300) ευρώ ανά συμμετέχοντα και κατά το μέτρο που η συνολική ετήσια δαπάνη υπερβαίνει το μισό τοις εκατό (0,5%) επί του ετήσιου ακαθάριστου εισοδήματος της επιχείρησης,
- ι)** οι δαπάνες για τη διεξαγωγή εορταστικών εκδηλώσεων, σίτισης και διαμονής φιλοξενούμενων προσώπων κατά το μέτρο που υπερβαίνουν το ποσό των τριακοσίων (300) ευρώ ανά συμμετέχοντα και κατά το μέτρο που η συνολική ετήσια δαπάνη υπερβαίνει το μισό τοις εκατό (0,5%) επί του ετήσιου ακαθάριστου εισοδήματος της επιχείρησης,
- ια)** οι δαπάνες ψυχαγωγίας. Η διάταξη του προηγούμενου εδαφίου δεν εφαρμόζεται στην περίπτωση που η επιχειρηματική δραστηριότητά τους έχει ως κύριο αντικείμενο την παροχή υπηρεσιών ψυχαγωγίας και οι δαπάνες αυτές πραγματοποιούνται στο πλαίσιο της δραστηριότητας αυτής,
- ιβ)** προσωπικές καταναλωτικές δαπάνες και
- ιγ)** το σύνολο των δαπανών που καταβάλλονται προς φυσικό ή νομικό πρόσωπο ή νομική οντότητα που είναι φορολογικός κάτοικος σε κράτος μη συνεργάσιμο ή που υπόκειται σε προνομιακό φορολογικό καθεστώς, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 65 του Κ.Φ.Ε., εκτός αν αποδείξει ότι οι δαπάνες αυτές αφορούν πραγματικές

και συνήθεις συναλλαγές και δεν έχουν ως αποτέλεσμα τη μεταφορά κερδών ή εισοδημάτων ή κεφαλαίων με σκοπό τη φοροαποφυγή ή τη φοροδιαφυγή. Η διάταξη του προηγούμενου εδαφίου δεν αποκλείει την έκπτωση των δαπανών που καταβάλλονται προς φυσικό ή νομικό πρόσωπο ή νομική οντότητα που είναι φορολογικός κάτοικος σε κράτος - μέλος της Ε.Ε. ή του Ε.Ο.Χ., εφόσον υπάρχει νομική βάση για την ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ της Ελλάδας και αυτού του κράτους - μέλους.

Στο άρθρο 24 του ίδιου νόμου, καθορίζεται ότι ο δικαιούχος διενέργειας αποσβέσεων είναι ο ιδιοκτήτης των πάγιων στοιχείων με εξαίρεση την περίπτωση της χρηματοοικονομικής μίσθωσης. Στο ίδιο άρθρο περιγράφονται και τα κριτήρια που πρέπει να πληρούνται, για να υφίσταται ο όρος της χρηματοοικονομικής μίσθωσης. Επίσης, περιγράφονται τα πάγια στοιχεία ενεργητικού που δεν υπόκεινται σε απόσβεση και προσδιορίζονται οι ετήσιοι συντελεστές απόσβεσης ανά κατηγορία παγίου στοιχείου.

1. Κατά τον προσδιορισμό των κερδών από επιχειρηματική δραστηριότητα, οι φορολογικές αποσβέσεις των στοιχείων του ενεργητικού εκπίπτουν από:

α) τον κύριο των παγίων στοιχείων του ενεργητικού της επιχείρησης σε όλες τις περιπτώσεις εκτός της περίπτωσης β', β) τον μισθωτή, σε περίπτωση χρηματοοικονομικής μίσθωσης.

2. Εδαφικές εκτάσεις, έργα τέχνης, αντίκες, κοσμήματα και άλλα πάγια στοιχεία ενεργητικού επιχειρήσεων που δεν υπόκεινται σε φθορά και αχρήστευση λόγω παλαιότητας, δεν υπόκεινται σε φορολογική απόσβεση.

3. Κόστος κτήσης ή κατασκευής, περιλαμβανομένου και του κόστους βελτίωσης, ανανέωσης και ανακατασκευής, αποκατάστασης του περιβάλλοντος, αποσβένονται σύμφωνα με τον παρακάτω πίνακα:

Κατηγορία ενεργητικού επιχείρησης	Συντελεστής φορολογικής απόσβεσης (%) ανά φορολογικό έτος
Κτίρια, κατασκευές, εγκαταστάσεις, βιομηχανικές και ειδικές εγκαταστάσεις, αποθήκες και σταθμοί, περιλαμβανομένων των παραρτημάτων τους (και ειδικών οχημάτων φορτοεκφόρτωσης)	4
Εδαφικές εκτάσεις που χρησιμοποιούνται σε εξόρυξη και λατομεία, εκτός αν χρησιμοποιούνται για τις υποστηρικτικές δραστηριότητες εξόρυξης	5
Μηχανήματα, εξοπλισμός εκτός Η/Υ και λογισμικού	10
Μέσα μεταφοράς ατόμων	16
Μέσα μεταφοράς εμπορευμάτων (εσωτερικές εμπορευματικές μεταφορές)	12
Άυλα στοιχεία και δικαιώματα και έξοδα πολυετούς απόσβεσης	10
Εξοπλισμός Η/Υ, κύριος και περιφερειακός και λογισμικό	20
Λοιπά πάγια στοιχεία της επιχείρησης	10

Ο συντελεστής απόσβεσης του προηγούμενου πίνακα για τα άυλα στοιχεία και δικαιώματα ισχύει, εφόσον δεν προκύπτει συμβατικά από την αρχική συμφωνία διαφορετική των δέκα (10) ετών οικονομική διάρκεια ζωής, οπότε και ο συντελεστής διαμορφώνεται ως το πηλίκο «1 διά έτη διάρκειας ζωής δικαιώματος». Σε περίπτωση δικαιωμάτων που θεμελιώθηκαν πριν από την έναρξη ισχύος της παρούσας διάταξης, για την αναπόσβεστη αξία (εναπομείνισα αξία) ως διάρκεια δικαιώματος λαμβάνεται η υπολειπόμενη διάρκεια του δικαιώματος.

4. Ο υπολογισμός των φορολογικών αποσβέσεων είναι υποχρεωτικός, γίνεται σε ετήσια βάση και δεν επιτρέπεται η μεταφορά αποσβενόμενων ποσών μεταξύ οικονομικών χρήσεων.

5. Η φορολογική απόσβεση ενός πάγιου περιουσιακού στοιχείου αρχίζει από τον επόμενο μήνα, εντός του οποίου χρησιμοποιείται ή τίθεται σε υπηρεσία από τον φορολογούμενο κατ' αναλογία με τους συντελεστές της παραγράφου 4.

6. Το ποσό της φορολογικής απόσβεσης δεν δύναται να υπερβεί το κόστος κτήσης ή κατασκευής, περιλαμβανομένου του κόστους βελτίωσης, ανανέωσης και

ανακατασκευής, καθώς και αποκατάστασης του περιβάλλοντος. Εάν η αποσβέσιμη αξία ενός περιουσιακού στοιχείου της επιχείρησης είναι μικρότερη από χίλια πεντακόσια (1.500) ευρώ, το εν λόγω στοιχείο μπορεί να αποσβεστεί εξ ολοκλήρου μέσα στο φορολογικό έτος που αποκτήθηκε το περιουσιακό στοιχείο. Με απόφαση του Υπουργού Οικονομικών μπορεί να αναπροσαρμόζεται το ποσό που ορίζεται στο προηγούμενο εδάφιο μία φορά ανά πέντε έτη, με βάση τα κατάλληλα στοιχεία που δημοσιεύονται από την Ελληνική Στατιστική Αρχή (ΕΛ.ΣΤΑΤ.).

7. Οι νέες επιχειρήσεις δύνανται να αναβάλουν την φορολογική απόσβεση των περιουσιακών στοιχείων της επιχείρησης κατά τα πρώτα τρία (3) φορολογικά έτη.

8. Ο υπολογισμός της τιμής κτήσης σύμφωνα με τα άρθρα 41 και 42 γίνεται με βάση τις φορολογικές αποσβέσεις.

Σύμφωνα με το άρθρο 25 του Ν. 4172/2013, παρέχεται στις επιχειρήσεις η δυνατότητα επιλογής της μεθόδου αποτίμησης των αποθεμάτων και ημικατεργασμένων προϊόντων, χωρίς τη δυνατότητα αλλαγής της για τα επόμενα τέσσερα (4) έτη μετά το φορολογικό έτος κατά το οποίο χρησιμοποιήθηκε για πρώτη φορά η εφαρμοσθείσα μέθοδος.

Βάσει του άρθρου 26, ορίζεται ότι για ποσά απαιτήσεων μέχρι χίλια (1.000) ευρώ που δεν έχουν εισπραχθεί για διάστημα άνω των δώδεκα (12) μηνών, ο φορολογούμενος δύναται να σχηματίσει πρόβλεψη για το εκατό τοις εκατό (100%) της απαίτησης, ενώ για τα ποσά άνω των χιλίων (1.000) ευρώ προβλέπεται ο κλιμακωτός σχηματισμός προβλέψεων σε ποσοστό πενήντα τοις εκατό (50%), εβδομήντα τοις εκατό (70%) και εκατό τοις εκατό (100%) για ανείσπρακτες επισφαλείς απαιτήσεις για διάστημα άνω των δώδεκα (12) μηνών, άνω των δεκαοκτώ (18) μηνών και άνω των είκοσι τεσσάρων (24) μηνών αντίστοιχα.

Επίσης, προβλέπονται οι περιπτώσεις ανάκτησης της πρόβλεψης με τη μεταφορά της στα κέρδη της επιχείρησης και ορίζονται σωρευτικά οι προϋποθέσεις για τη διαγραφή της απαίτησης καθώς και ο τρόπος υπολογισμού του ποσού της πρόβλεψης επισφαλών απαιτήσεων.

Με βάση το άρθρο 27, εάν με τον προσδιορισμό των επιχειρηματικών κερδών το αποτέλεσμα είναι ζημιά εντός του φορολογικού έτους, η ζημιά αυτή μεταφέρεται για να συμψηφισθεί με τα επιχειρηματικά κέρδη διαδοχικά στα επόμενα πέντε (5) φορολογικά έτη. Η ζημιά του προγενέστερου έτους συμψηφίζεται κατά προτεραιότητα έναντι της ζημίας μεταγενέστερου έτους.

Επίσης, καθιερώνεται ο κανόνας της απαγόρευσης συμψηφισμού του αρνητικού στοιχείου εισοδήματος που προκύπτει στην αλλοδαπή, με επιχειρηματικά κέρδη που προκύπτουν στην ημεδαπή, με εξαίρεση τις ζημιές από επιχειρηματική δραστηριότητα μέσω μόνιμης εγκατάστασης που προκύπτουν σε άλλη χώρα Ε.Ε./Ε.Ο.Χ., με την οποία η Ελλάδα έχει συνάψει σύμβαση αποφυγής διπλής φορολογίας, βάσει της οποίας τα κέρδη από επιχειρηματική δραστηριότητα δεν απαλλάσσονται.

Σε περίπτωση που μεταβληθεί η ιδιοκτησία της εταιρίας σε ποσοστό άνω του 33% της αξίας ή του αριθμού τους, παύουν να έχουν εφαρμογή οι διατάξεις περί μεταφοράς ζημίας που είχε η επιχείρηση αυτή κατά το εν λόγω φορολογικό έτος και τα προηγούμενα πέντε (5) έτη, εκτός αν ο φορολογούμενος αποδείξει ότι η μεταβολή της ιδιοκτησίας έγινε αποκλειστικά για εμπορικούς ή επιχειρηματικούς λόγους και όχι με σκοπό τη φοροαποφυγή ή φοροδιαφυγή.

Σύμφωνα με το άρθρο 28 του Ν. 4172/13, το εισόδημα των φυσικών, των νομικών προσώπων και νομικών οντοτήτων που ασκούν ή προκύπτει ότι ασκούν επιχειρηματική δραστηριότητα, μπορεί να προσδιορίζεται με βάση κάθε διαθέσιμο στοιχείο ή με έμμεσες μεθόδους ελέγχου κατά τις ειδικότερες προβλέψεις του Κώδικα Φορολογικής Διαδικασίας στις ακόλουθες περιπτώσεις:

- α) όταν τα λογιστικά αρχεία δεν τηρούνται ή οι οικονομικές καταστάσεις δεν συντάσσονται σύμφωνα με τον νόμο για τα λογιστικά πρότυπα, ή
- β) όταν τα φορολογικά στοιχεία ή τα λοιπά προβλεπόμενα σχετικά δικαιολογητικά δεν συντάσσονται σύμφωνα με τον Κώδικα Φορολογικής Διαδικασίας ή
- γ) όταν τα λογιστικά αρχεία ή φορολογικά στοιχεία δεν προσκομίζονται στη Φορολογική Διοίκηση μετά από σχετική πρόσκληση.

Με βάση το άρθρο 29, τα κέρδη από επιχειρηματική δραστηριότητα φορολογούνταν με την κλίμακα του άρθρου 1 του Ν. 4110/2013, η οποία είχε ως εξής:

Κλίμακιο εισοδήματος (€)	Φορολογικός συντελεστής %	Φόρος κλιμακίου (€)	Σύνολο εισοδήματος (€)	Σύνολο φόρου (€)
50.000	26	13.000	50.000	13.000
Υπερβάλλον	33			

Για τα φυσικά πρόσωπα με πρώτη δήλωση έναρξης επιτηδεύματος από 1ης Ιανουαρίου 2013 και για τα τρία (3) πρώτα έτη άσκησης της δραστηριότητάς τους ο φορολογικός συντελεστής του πρώτου κλιμακίου της κλίμακας της παραγράφου 1 μειώνεται κατά πενήντα τοις εκατό (50%), εφόσον το ετήσιο ακαθάριστο εισόδημά τους από επιχειρηματική δραστηριότητα δεν υπερβαίνει τις δέκα χιλιάδες (10.000) ευρώ.

Τα κέρδη από ατομική αγροτική επιχείρηση φορολογούνται με συντελεστή δεκατρία τοις εκατό (13%).

Το εισόδημα από προσαύξηση περιουσίας του άρθρου 21⁷⁶ φορολογείται με συντελεστή τριάντα τρία τοις εκατό (33%).

Βάσει του άρθρου 30, θεσπίζεται εναλλακτική ελάχιστη φορολογία όταν το τεκμαρτό εισόδημα του φυσικού προσώπου είναι υψηλότερο από το συνολικό εισόδημά του και προσδιορίζεται η έννοια του συνολικού εισοδήματος που αποκτά ο φορολογούμενος. Εξαιρείται από το πεδίο εφαρμογής του εναλλακτικού τρόπου υπολογισμού της ελάχιστης φορολογίας, κάθε φυσικό πρόσωπο που εργάζεται σε πρεσβεία, διπλωματική αποστολή, προξενείο ή αποστολή αλλοδαπού κράτους για τη διεκπεραίωση κρατικών υποθέσεων που είναι πολίτης του εν λόγω κράτους και κάτοχος διπλωματικού διαβατηρίου, καθώς και για κάθε φυσικό πρόσωπο που εργάζεται σε θεσμικό όργανο της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή Διεθνούς Οργανισμού που έχει εγκατασταθεί βάσει διεθνούς συνθήκης την οποία εφαρμόζει η Ελλάδα.

Σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 31, προσδιορίζεται το τεκμαρτό εισόδημα με βάση τις ετήσιες αντικειμενικές δαπάνες και προβλέπεται ότι μπορεί να αμφισβητηθεί από τον φορολογούμενο το ετήσιο συνολικό ποσό της αντικειμενικής δαπάνης, εφόσον αποδεικνύεται με βάση πραγματικά περιστατικά ή στοιχεία από τον υπόχρεο.

Για τον προσδιορισμό του τεκμαρτού εισοδήματος του φορολογουμένου και των εξαρτώμενων μελών του λαμβάνονται υπόψη οι ετήσιες αντικειμενικές δαπάνες, όπως είχαν οριστεί στο άρθρο 3 του Ν. 3842/2010, με τροποποίηση από το άρθρο 28 του Ν. 3986/2011.

Στο άρθρο 32 ορίζονται οι δαπάνες απόκτησης περιουσιακών στοιχείων. Ως ετήσια δαπάνη του φορολογουμένου και των εξαρτώμενων μελών του λογίζονται και τα χρηματικά ποσά που πραγματικά καταβάλλονται για:

⁷⁶ Κάθε προσαύξηση περιουσίας που προέρχεται από παράνομη ή αδικαιολόγητη ή άγνωστη πηγή ή αιτία θεωρείται κέρδος από επιχειρηματική δραστηριότητα υπό τις προϋποθέσεις που προβλέπονται στον Κώδικα Φορολογικής Διαδικασίας.

α) Αγορά ή χρηματοδοτική μίσθωση αυτοκινήτων, δίτροχων ή τρίτροχων αυτοκινούμενων οχημάτων, πλοίων αναψυχής και λοιπών σκαφών αναψυχής, αεροσκαφών και κινητών πραγμάτων μεγάλης αξίας. Ως κινητά πράγματα μεγάλης αξίας νοούνται εκείνα που η αξία τους υπερβαίνει το ποσό των δέκα χιλιάδων (10.000) ευρώ. Αν η αξία κάθε πράγματος είναι μικρότερη του ποσού αυτού, τα αγορασθέντα όμως πράγματα αποτελούν κατά τις συναλλακτικές αντιλήψεις ενιαίο σύνολο, τότε για τον υπολογισμό της αξίας λαμβάνεται υπόψη η αξία όλων αυτών των πραγμάτων, εφόσον υπερβαίνει το ποσό των δέκα χιλιάδων (10.000) ευρώ.

β) Αγορά επιχειρήσεων ή σύσταση ή αύξηση του κεφαλαίου επιχειρήσεων που λειτουργούν ατομικώς ή με τη μορφή ομόρρυθμης ή ετερόρρυθμης ή ανώνυμης εταιρίας ή περιορισμένης ευθύνης εταιρίας ή ιδιωτικής κεφαλαιουχικής εταιρίας ή κοινωνίας ή κοινοπραξίας ή αστικής εταιρίας ή αγορά εταιρικών μερίδων και χρεογράφων γενικώς.

γ) Αγορά ή χρονομεριστική ή χρηματοδοτική μίσθωση ακινήτων ή ανέγερση οικοδομών ή κατασκευή δεξαμενής κολύμβησης.

δ) Χορήγηση δανείων προς οποιονδήποτε.

ε) Η ετήσια δαπάνη για δωρεές, γονικές παροχές ή χορηγίες χρηματικών ποσών, εφόσον αυτά υπερβαίνουν ετησίως τα τριακόσια (300) ευρώ, εκτός από τις δωρεές προς το Δημόσιο, τους δήμους και τις κοινότητες του κράτους, τα ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα, τα κρατικά και δημοτικά νοσηλευτικά ιδρύματα και τα νοσοκομεία, που αποτελούν νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου και επιχορηγούνται από τον Κρατικό Προϋπολογισμό, καθώς και τα προνοιακά ιδρύματα του ευρύτερου δημόσιου τομέα (κρατικά νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου) ως και τα προνοιακά ιδρύματα ιδιωτικού δικαίου των οποίων οι εν γένει δαπάνες λειτουργίας καλύπτονται τουλάχιστον κατά εβδομήντα τοις εκατό (70%) με επιχορηγήσεις από τον Κρατικό Προϋπολογισμό.

στ) Απόσβεση δανείων ή πιστώσεων οποιασδήποτε μορφής. Στο ποσό της δαπάνης αυτής περιλαμβάνεται και το ποσό των οικείων τόκων, στους οποίους περιλαμβάνονται και οι τυχόν τόκοι υπερημερίας.

Δεν εφαρμόζεται βάσει του άρθρου 33 η ετήσια αντικειμενική δαπάνη και η δαπάνη απόκτησης περιουσιακών στοιχείων στις εξής περιπτώσεις:

α) Προκειμένου για αντικειμενική δαπάνη, η οποία προκύπτει βάσει επιβατικού αυτοκινήτου ιδιωτικής χρήσης αναπήρου, το οποίο απαλλάσσεται από τα τέλη κυκλοφορίας.

β) Προκειμένου για αλλοδαπό προσωπικό που δεν διαμένει μόνιμα στην Ελλάδα ή ημεδαπό προσωπικό που διαμένει μόνιμα στο εξωτερικό και απασχολείται αποκλειστικά σε επιχειρήσεις που υπάγονται στις διατάξεις του Α.Ν.89/1967 (Α' 132), του Α.Ν.378/1968 (Α' 82) και του άρθρου 25 του Ν.27/1975 (Α' 77), για το ποσό της ετήσιας αντικειμενικής δαπάνης, η οποία προκύπτει βάσει του επιβατικού αυτοκινήτου ιδιωτικής χρήσης ή της κατοικίας.

γ) Προκειμένου για επιχειρήσεις μεταπώλησης αυτοκινήτων που έχουν υπαχθεί στο ειδικό καθεστώς φορολογίας του άρθρου 45 του Ν.2859/2000, για την αντικειμενική δαπάνη που προκύπτει βάσει των επιβατικών αυτοκινήτων που έχουν αγορασθεί για μεταπώληση με βάση τις διατάξεις του άρθρου 45 του Ν.2859/2000, εφόσον η άδεια και οι πινακίδες κυκλοφορίας του μεταβιβαζόμενου αυτοκινήτου οχήματος έχουν παραμείνει στη Δ.Ο.Υ., στην οποία έγινε η μεταβίβαση του αυτοκινήτου προς την επιχείρηση μεταπώλησης μέχρι και την ημερομηνία μεταπώλησης από αυτή σε τρίτο και το αυτοκίνητο κατά το χρονικό αυτό διάστημα δεν κυκλοφόρησε παράνομα.

δ) Προκειμένου για αντικειμενική δαπάνη που προκύπτει με βάση σκάφη αναψυχής ιδιωτικής χρήσης, κυριότητας ή κατοχής μονίμων κατοίκων εξωτερικού.

ε) Προκειμένου για αγορά πάγιου εξοπλισμού επαγγελματικής χρήσης από πρόσωπα που ασκούν επιχειρηματική δραστηριότητα.

στ) Προκειμένου για αγορά επιβατικών αυτοκινήτων ιδιωτικής χρήσης, ειδικά διασκευασμένων για πρόσωπα που παρουσιάζουν κινητικές αναπηρίες που υπερβαίνουν σε ποσοστό το εξήντα επτά τοις εκατό (67%). Ως επιβατικά αυτοκίνητα ιδιωτικής χρήσης ειδικά διασκευασμένα για κινητικά αναπήρους θεωρούνται εκείνα που διασκευάστηκαν ύστερα από άδεια της αρμόδιας αρχής για να οδηγούνται από πρόσωπα που παρουσιάζουν κινητική αναπηρία με ποσοστό πάνω από εξήντα επτά τοις εκατό (67%) ή για να μεταφέρουν αυτά τα πρόσωπα μαζί με τα αντικείμενα που είναι απαραίτητα για τη μετακίνησή τους.

ζ) Οι ετήσιες αντικειμενικές δαπάνες που υπολογίζονται σύμφωνα με το άρθρο 31 προκειμένου για συνταξιούχους, οι οποίοι έχουν υπερβεί το 65ο έτος της ηλικίας τους, εφαρμόζονται μειωμένες κατά ποσοστό τριάντα τοις εκατό (30%) των όσων προκύπτουν σύμφωνα με τις προηγούμενες διατάξεις.

η) Προκειμένου για φυσικό πρόσωπο που έχει τη φορολογική κατοικία του στην αλλοδαπή, εφόσον δεν αποκτά εισόδημα στην Ελλάδα.⁷⁷

Σύμφωνα με το άρθρο 34, προβλέπεται ότι η διαφορά που προκύπτει μεταξύ του τεκμαρτού και του συνολικού εισοδήματος προστίθεται στην κατηγορία από την οποία δηλώνονται τα μεγαλύτερα εισοδήματα και φορολογείται σύμφωνα με τους φορολογικούς συντελεστές της κατηγορίας αυτής.

Επίσης ορίζεται ότι για τον προσδιορισμό των κερδών από επιχειρηματική δραστηριότητα σύμφωνα με τις διατάξεις του παρόντος άρθρου, η ζημία του ίδιου φορολογικού έτους ή και των προηγούμενων δεν εκπίπτει και δεν μεταφέρεται για συμψηφισμό στα επόμενα φορολογικά έτη.

Βάσει του άρθρου 35, ορίζεται η γενική έννοια του εισοδήματος από κεφάλαιο, η οποία περιλαμβάνει τα μερίσματα, τους τόκους, τα δικαιώματα, καθώς και το εισόδημα από ακίνητη περιουσία.

Στο άρθρο 36, ορίζεται η έννοια των μερισμάτων, η οποία περιλαμβάνει το εισόδημα που προκύπτει από μετοχές, ιδρυτικούς τίτλους ή άλλα δικαιώματα συμμετοχής σε κέρδη τα οποία δεν αποτελούν απαιτήσεις από οφειλές (χρέη), καθώς και το εισόδημα από άλλα εταιρικά δικαιώματα στα οποία περιλαμβάνονται τα μερίδια, οι μερίδες συμπεριλαμβανομένων των προμερισμάτων και μαθηματικών αποθεματικών, οι συμμετοχές σε κέρδη προσωπικών επιχειρήσεων, οι διανομές των κερδών από κάθε είδους νομικό πρόσωπο ή νομική οντότητα, καθώς και κάθε άλλο συναφές διανεμόμενο ποσό. Επίσης, με την παρακράτηση του φόρου στα διανεμόμενα μερίσματα εξαντλείται η φορολογική υποχρέωση μόνο όμως για τα φυσικά πρόσωπα.

Ορίζεται στο άρθρο 37 για φορολογικούς σκοπούς η έννοια των τόκων, η οποία καταλαμβάνει τις απαιτήσεις κάθε είδους με ή χωρίς ασφάλεια, είτε παρέχουν δικαίωμα συμμετοχής στα κέρδη του οφειλέτη είτε όχι.

Οι τόκοι που προκύπτουν από ομόλογα που εκδίδονται από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Χρηματοοικονομικής Σταθερότητας (Ε.Τ.Χ.Σ.) κατ' εφαρμογή προγράμματος συμμετοχής στην αναδιάρθρωση του ελληνικού χρέους, έχουν την ίδια φορολογική αντιμετώπιση με τους τόκους που προκύπτουν από ομόλογα που εκδίδει το Ελληνικό Δημόσιο στην Ελλάδα και προβλέπεται η απαλλαγή του φόρου εισοδήματος από

⁷⁷ Αντικαθίσταται από το άρθρο 1 του Ν. 4330/2015 ως εξής: «η) Προκειμένου για αντικειμενικές δαπάνες και υπηρεσίες του άρθρου 31 φυσικού προσώπου που έχει τη φορολογική κατοικία του στην αλλοδαπή. Προκειμένου για δαπάνες απόκτησης περιουσιακών στοιχείων του άρθρου 32 φυσικού προσώπου που έχει τη φορολογική κατοικία του στην αλλοδαπή εφόσον δεν αποκτά εισόδημα στην Ελλάδα.»

τόκους ομολογιακών δανείων και εντόκων γραμματίου του Ελληνικού Δημοσίου που αποκτούν φυσικά πρόσωπα. Τέλος, ορίζεται ότι με την παρακράτηση του φόρου στους τόκους, εξαντλείται η φορολογική υποχρέωση μόνο για τα φυσικά πρόσωπα.

Σύμφωνα με το άρθρο 38, ορίζεται η έννοια των δικαιωμάτων, ενώ επίσης ορίζεται ότι με την παρακράτηση του φόρου στα δικαιώματα εξαντλείται η φορολογική μεταχείριση μόνο για τα φυσικά πρόσωπα.

Με βάση τις διατάξεις του άρθρου 39, ορίζεται ο όρος «εισόδημα από ακίνητη περιουσία» και σημαίνει το εισόδημα σε χρήμα ή σε είδος, που προκύπτει από την εκμίσθωση ή την ιδιοχρησιμοποίηση ή τη δωρεάν παραχώρηση χρήσης γης και ακινήτων. Επίσης, ορίζεται το εισόδημα από ιδιοχρησιμοποίηση ή δωρεάν παραχώρηση ως το τρία τοις εκατό (3%) της αντικειμενικής αξίας του ακινήτου. Προβλέπεται η απαλλαγή από τον φόρο του τεκμαρτού εισοδήματος που προκύπτει στην περίπτωση της δωρεάν παραχώρησης κατοικίας μέχρι 200 τμ προς ανιόντες ή κατιόντες. Τέλος καθορίζονται οι δαπάνες που εκπίπτουν από το εισόδημα από την ακίνητη περιουσία.⁷⁸

Επιπροσθέτως, οι ακόλουθες δαπάνες εκπίπτουν με τις παρακάτω προϋποθέσεις:

- 1) Αν ο εκμισθωτής ή ο παραχωρών είναι φυσικό πρόσωπο εκπίπτει ποσοστό πέντε τοις εκατό (5%) για δαπάνες επισκευής, συντήρησης, ανακαίνισης ή άλλες πάγιες και λειτουργικές δαπάνες του ακινήτου.
- 2) Αν ο εκμισθωτής ή ο παραχωρών είναι νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου και τα κάθε είδους ιδρύματα, οι κάθε είδους δαπάνες εκπίπτουν σε ποσοστό εβδομήντα πέντε τοις εκατό (75%). Ειδικά για το Άγιο Όρος το ποσοστό της έκπτωσης για τις δαπάνες του προηγούμενου εδαφίου ανέρχεται σε ποσοστό εκατό τοις εκατό (100%).
- 3) Αν ο εκμισθωτής ή ο παραχωρών είναι νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα, εκπίπτουν σε ποσοστό εβδομήντα πέντε τοις εκατό (75%) οι δαπάνες επισκευής, συντήρησης, ανακαίνισης καθώς και οι πάγιες και λειτουργικές δαπάνες.
- 4) Το μίσθωμα που καταβάλλεται στις περιπτώσεις υπεκμίσθωσης.

⁷⁸ Στο τέλος του Άρθρου 39 του Ν. 4172/2013 προστίθεται νέο εδάφιο βάσει του Άρθρου 1 του Ν. 4330/2015 ως εξής:

«Ειδικά για τους ασκούντες ατομική αγροτική επιχειρηματική δραστηριότητα δεν υπολογίζεται τεκμαρτό εισόδημα από ιδιοχρησιμοποίηση ή δωρεάν παραχώρηση προς ανιόντες, κατιόντες και συζύγους, αγροτικών εκτάσεων στις οποίες περιλαμβάνονται λιβάδια, καλλιεργήσιμες γαίες, βοσκήσιμες γαίες, και κάθε είδους κατασκευές ή εγκαταστάσεις που χρησιμοποιούνται για την άσκηση της δραστηριότητας αυτής.»

5) Οι δαπάνες αντιπλημμυρικών έργων και έργων αποξήρανσης ελών σε ποσοστό δέκα τοις εκατό (10%).

6) Το ποσό της αποζημίωσης που καταβάλλει, βάσει νόμου, ο εκμισθωτής στο μισθωτή για τη λύση της μισθωτικής σχέσης του ακινήτου.

Βάσει των διατάξεων του άρθρου 40, ορίζεται ο συντελεστής φορολόγησης για τα μερίσματα στο 10%, τους τόκους στο 15%, τα δικαιώματα στο 20%, ενώ το εισόδημα από ακίνητη περιουσία φορολογούνται με συντελεστή 11% για ποσά έως 12.000 ευρώ και με 33% για ποσά άνω των 12.000 ευρώ⁷⁹.

Σύμφωνα με το άρθρο 41, ρυθμίζονται θέματα σχετικά με το εισόδημα από υπεραξία⁸⁰ και προβλέπεται συντελεστής απομείωσης της υπεραξίας αυτής. Ορίζεται η έννοια του όρου μεταβίβαση, ενώ απαριθμούνται οι περιπτώσεις που δεν εμπίπτουν στην έννοια της μεταβίβασης και προσδιορίζεται ο χρόνος γέννησης της φορολογικής υποχρέωσης. Επίσης, καθορίζεται η αξία της ψιλής κυριότητας, της επικαρπίας, της χρησικτησίας, της προσωπικής δουλείας ή άλλης δουλείας επί του ακινήτου και προβλέπεται απαλλαγή από τον φόρο της υπεραξίας για το ποσό της υπεραξίας, το οποίο μετά την απομείωσή του, δεν υπερβαίνει τις είκοσι πέντε χιλιάδες (25.000) ευρώ εφόσον ο φορολογούμενος διακράτησε το ακίνητο για πέντε (5) τουλάχιστον έτη και δεν πραγματοποίησε άλλη μεταβίβαση ακίνητης περιουσίας εντός της περιόδου διακράτησης. Επιπροσθέτως, το εισόδημα από υπεραξία μεταβίβασης κεφαλαίου **βάσει του άρθρου 43**, φορολογείται με συντελεστή δεκαπέντε τοις εκατό (15%).

Φόρος εισοδήματος νομικών προσώπων και νομικών οντοτήτων **σύμφωνα με το άρθρο 44**, είναι ο φόρος που επιβάλλεται ετησίως στα κέρδη που πραγματοποιούν τα νομικά πρόσωπα και οι νομικές οντότητες, ενώ **βάσει του άρθρου 45** υποκείμενα του φόρου είναι:

- οι κεφαλαιουχικές εταιρίες που συστήθηκαν στην ημεδαπή ή την αλλοδαπή,
- οι προσωπικές εταιρίες που συστήθηκαν στην ημεδαπή ή την αλλοδαπή,
- τα μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα νομικά πρόσωπα δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου που συστήθηκαν στην ημεδαπή ή την αλλοδαπή και στα οποία περιλαμβάνονται και τα κάθε είδους σωματεία και ιδρύματα, με εξαίρεση μόνο τα κάθε είδους

⁷⁹ Ο συμπληρωματικός φόρος 1,5% και 3% στο ακαθάριστο εισόδημα από εκμίσθωση και από ιδιόχρηση ακινήτων όπως ίσχυσε με τις διατάξεις του Κ.Φ.Ε.- Ν. 2238/94 (άρθρα 9, παρ.5, Άρθρο 10, παράγραφος 2, 109, παράγραφος 3) καταργείται από 1-1-2014.

⁸⁰ Ως υπεραξία νοείται η διαφορά μεταξύ της τιμής κτήσης που κατέβαλε ο φορολογούμενος και της τιμής πώλησης που καταβάλλεται σε αυτόν και λαμβάνεται αποπληθωρισμένη.

έσοδα που πραγματοποιούνται κατά την επιδίωξη της εκπλήρωσης του σκοπού τους, τα οποία δεν αποτελούν αντικείμενο φόρου,

- συνεταιρισμοί και ενώσεις αυτών,
- κοινωνίες αστικού δικαίου, αστικές κερδοσκοπικές ή μη κερδοσκοπικές εταιρίες, συμμετοχικές ή αφανείς εφόσον ασκούν επιχείρηση ή επάγγελμα,
- κοινοπραξίες, οι νομικές οντότητες που ορίζονται στο άρθρο 2⁸¹ του Κ.Φ.Ε. και δεν περιλαμβάνονται σε μια από τις προηγούμενες περιπτώσεις.

Παράλληλα, με τις διατάξεις του άρθρου 46, απαλλάσσονται από τον φόρο εισοδήματος:

- οι φορείς γενικής κυβέρνησης, με εξαίρεση το εισόδημα που αποκτούν από κεφάλαιο και υπεραξία μεταβίβασης κεφαλαίου,
- η Τράπεζα της Ελλάδος,
- οι εταιρίες επενδύσεων χαρτοφυλακίου και οι οργανισμοί συλλογικών επενδύσεων σε κινητές αξίες (ΟΣΕΚΑ),
- οι διεθνείς οργανισμοί, υπό τον όρο ότι η απαλλαγή από τον φόρο προβλέπεται βάσει διεθνούς συμβάσεως που έχει κυρωθεί στην ημεδαπή ή τελεί υπό τον όρο της αμοιβαιότητας,
- το Ταμείο Αξιοποίησης Ιδιωτικής Περιουσίας του Δημοσίου Α. Ε. σύμφωνα με τη νομοθεσία που το διέπει.

Όλα τα έσοδα, που αποκτούν τα νομικά πρόσωπα και οι νομικές οντότητες που αναφέρονται στις περιπτώσεις του άρθρου 45, θεωρούνται έσοδα από επιχειρηματική δραστηριότητα **βάσει του άρθρου 47.**

Τα ενδοομιλικά μερίσματα που εισπράττει ένα νομικό πρόσωπο ή που είναι φορολογικός κάτοικος Ελλάδας απαλλάσσονται από τον φόρο **σύμφωνα με το άρθρο 48**, εφόσον:

α) ο λήπτης φορολογούμενος κατέχει ελάχιστο ποσοστό συμμετοχής τουλάχιστον δέκα τοις εκατό (10%) της αξίας ή το πλήθος του μετοχικού ή βασικού κεφαλαίου ή των δικαιωμάτων ψήφου του νομικού προσώπου που διανέμει,

⁸¹ Κάθε μάρφωμα εταιρικής ή μη οργάνωσης ανεξαρτήτως νομικής προσωπικότητας και κερδοσκοπικού ή μη χαρακτήρα που δεν είναι φυσικό ή νομικό πρόσωπο, όπως ιδίως συνεταιρισμός, οργανισμός, υπεράκτια ή εξωχώρια εταιρία, κάθε μορφής εταιρία ιδιωτικών επενδύσεων, κάθε μορφής καταπίστευμα ή εμπίστευμα ή οποιοδήποτε μάρφωμα παρόμοιας φύσης, κάθε μορφής ίδρυμα ή σωματείο ή οποιοδήποτε μάρφωμα παρόμοιας φύσης, κάθε μορφή προσωπικής επιχείρησης ή οποιαδήποτε οντότητα προσωπικού χαρακτήρα, κάθε μορφής κοινή επιχείρηση, κάθε μορφής εταιρίας διαχείρισης κεφαλαίου ή περιουσίας ή διαθήκης ή κληρονομιάς ή κληροδοσίας ή δωρεάς, κάθε φύσης κοινοπραξία, κάθε μορφής εταιρία αστικού δικαίου, συμμετοχικές ή αφανείς εταιρίες, κοινωνίες αστικού δικαίου.

β) το ελάχιστο ποσοστό συμμετοχής διακρατείται επί τουλάχιστον είκοσι τέσσερις (24) μήνες, και

γ) το νομικό πρόσωπο που προβαίνει σε διανομή κερδών, τα οποία υπόκεινται σε φόρο, δεν έχει έδρα σε κράτος που περιλαμβάνεται στα μη συνεργάσιμα κράτη σύμφωνα με το άρθρο 65 του Κ.Φ.Ε.⁸²

Η προηγούμενη παράγραφος ισχύει επίσης για νομικά πρόσωπα που δεν είναι φορολογικοί κάτοικοι Ελλάδας, εφόσον το ενδοομιλικό μέρισμα συνδέεται με επιχειρηματικές δραστηριότητες που διεξάγονται από αυτά τα νομικά πρόσωπα εντός ή μέσω μόνιμης εγκατάστασης στην Ελλάδα.

Σε περίπτωση που διανέμονται κέρδη από νομικό πρόσωπο σε λήπτη φορολογούμενο που δεν έχει διακρατήσει το ελάχιστο ποσοστό συμμετοχής επί είκοσι τέσσερις (24) μήνες, αλλά πληροί την προϋπόθεση γ', καθώς και αυτή της επόμενης παραγράφου, ο λήπτης φορολογούμενος μπορεί προσωρινά να ζητήσει την απαλλαγή που παρέχεται στις εν λόγω παραγράφους, εφόσον παρέχει εγγύηση στη Φορολογική Διοίκηση ίση με το ποσό του φόρου που θα όφειλε να καταβάλει σε περίπτωση μη χορήγησης της απαλλαγής. Η Φορολογική Διοίκηση μπορεί να απαιτήσει την υπέρ αυτής κατάπτωση της εγγύησης, εφόσον ο λήπτης φορολογούμενος δεν διακρατεί το ελάχιστο ποσοστό συμμετοχής επί τουλάχιστον είκοσι τέσσερις (24) μήνες. Η απαλλαγή καθίσταται οριστική και η εγγύηση λήγει κατά την ημερομηνία που συμπληρώνονται είκοσι τέσσερις (24) μήνες διακράτησης του ελάχιστου ποσοστού συμμετοχής.

Απαλλαγή ενδοομιλικών μερισμάτων έχουμε επίσης, εάν το νομικό πρόσωπο που προβαίνει στη διανομή:

α) περιλαμβάνεται στους τύπους που απαριθμούνται στο Παράρτημα Ι Μέρος Α' της Οδηγίας 2011/96/Ε.Ε., όπως ισχύει⁸³,

β) είναι φορολογικός κάτοικος κράτους - μέλους της Ε.Ε. σύμφωνα με τη νομοθεσία του κράτους αυτού και δεν θεωρείται φορολογικός κάτοικος τρίτου κράτους εκτός Ε.Ε. κατ' εφαρμογή όρων σύμβασης αποφυγής διπλής φορολογίας που έχει συναφθεί με αυτό το τρίτο κράτος, και

γ) υπόκειται, χωρίς τη δυνατότητα επιλογής ή απαλλαγής, σε έναν από τους φόρους που αναφέρονται στο Παράρτημα Ι Μέρος Β' της Οδηγίας 2011/96/Ε.Ε. ή σε

⁸² Το νομικό πρόσωπο που προβαίνει σε διανομή κερδών, τα οποία υπόκεινται σε φόρο, δεν έχει έδρα σε κράτος που περιλαμβάνεται στα μη συνεργάσιμα κράτη σύμφωνα με το άρθρο 65 του Κ.Φ.Ε.

⁸³ <https://www.taxheaven.gr/laws/circular/view/id/13270>

οποιοδήποτε άλλο φόρο που ενδεχομένως στο μέλλον αντικαταστήσει έναν από τους φόρους αυτούς, τότε η προϋπόθεση της περίπτωσης γ' θεωρείται ότι έχει εκπληρωθεί. Σε περίπτωση που η διανομή κερδών που αναφέρεται προκύπτει από συμμετοχή σε άλλο νομικό πρόσωπο, ο φορολογούμενος δεν μπορεί να εκπέσει τις επιχειρηματικές δαπάνες που συνδέονται με τη συμμετοχή αυτή.

Στο άρθρο 49⁸⁴ ορίζεται η υποκεφαλαιοδότηση σύμφωνα με την οποία και με την επιφύλαξη της επόμενης παραγράφου, οι δαπάνες τόκων δεν αναγνωρίζονται ως εκπιπτόμενες επιχειρηματικές δαπάνες στο βαθμό που οι πλεονάζουσες δαπάνες τόκων⁸⁵ υπερβαίνουν το είκοσι πέντε τοις εκατό (25%) των φορολογητέων κερδών προ τόκων, φόρων και αποσβέσεων (EBITDA). Τα κέρδη προ τόκων, φόρων και αποσβέσεων καθορίζονται με βάση τις οικονομικές καταστάσεις που συντάσσονται σύμφωνα με τους ελληνικούς κανόνες λογιστικής με τις φορολογικές αναπροσαρμογές που προβλέπονται στον Κ.Φ.Ε.

Οι δαπάνες τόκων αναγνωρίζονται πλήρως ως εκπιπτόμενες επιχειρηματικές δαπάνες, εφόσον η επιχείρηση:

1. δεν είναι μέλος ομίλου και
2. το ποσό των εγγεγραμμένων στα βιβλία καθαρών δαπανών τόκων δεν υπερβαίνει το ποσό του ενός εκατομμυρίου (1.000.000) ευρώ τον χρόνο.

Κάθε δαπάνη τόκων που δεν εκπίπτει σύμφωνα με την παράγραφο 1 του παρόντος άρθρου μεταφέρεται για πέντε (5) έτη, ενώ οι διατάξεις των προηγούμενων παραγράφων δεν εφαρμόζονται για τα πιστωτικά ιδρύματα.

Βάσει του άρθρου 50, όταν πραγματοποιούνται ενδοομιλικές συναλλαγές μία ή περισσότερες, διεθνείς ή και εγχώριες, με οικονομικούς ή εμπορικούς όρους διαφορετικούς από εκείνους που θα ίσχυαν μεταξύ μη συνδεδεμένων προσώπων (ανεξάρτητων επιχειρήσεων) κατά την έννοια του άρθρου 2 του Κ.Φ.Ε. ή μεταξύ των συνδεδεμένων επιχειρήσεων και τρίτων, οποιαδήποτε κέρδη τα οποία χωρίς τους όρους αυτούς θα είχαν πραγματοποιηθεί από την ημεδαπή επιχείρηση, αλλά τελικά

⁸⁴ Με τις διατάξεις του Άρθρου 49 του ΚΦΕ (Ν. 4172/2013), όπως ισχύουν μετά την τροποποίησή τους με τις διατάξεις της παραγράφου 4 του Άρθρου 23 του Ν. 4223/2013, οι δαπάνες τόκων δεν αναγνωρίζονται ως εκπιπτόμενες επιχειρηματικές δαπάνες στο βαθμό που οι πλεονάζουσες δαπάνες τόκων υπερβαίνουν το τριάντα τοις εκατό (30%) των φορολογητέων κερδών προ τόκων, φόρων και αποσβέσεων (EBITDA). Οι δαπάνες τόκων αναγνωρίζονται πλήρως ως εκπιπτόμενες επιχειρηματικές δαπάνες εφόσον το ποσό των εγγεγραμμένων στα βιβλία καθαρών δαπανών τόκων δεν υπερβαίνει το ποσό των τριών εκατομμυρίων (3.000.000) ευρώ τον χρόνο. Κάθε δαπάνη τόκων που δεν εκπίπτει μεταφέρεται χωρίς χρονικό περιορισμό.

⁸⁵ Ο όρος «πλεονάζουσες δαπάνες τόκων» σημαίνει το πλεόνασμα των δαπανών τόκων έναντι του εισοδήματος από τόκους.

δεν πραγματοποιήθηκαν λόγω των διαφορετικών όρων (αρχή ίσων αποστάσεων), περιλαμβάνονται στα κέρδη της επιχείρησης μόνον στον βαθμό που δεν μειώνουν το ποσό του καταβλητέου φόρου.

Οι διατάξεις της προηγούμενης παραγράφου εφαρμόζονται και ερμηνεύονται σύμφωνα με τις γενικές αρχές και τις κατευθυντήριες γραμμές του ΟΟΣΑ για τις ενδοομιλικές συναλλαγές.

Στο άρθρο 58, ορίστηκε ο φορολογικός συντελεστής που επιβλήθηκε στα κέρδη από επιχειρηματική δραστηριότητα που αποκτούν τα νομικά πρόσωπα και οι νομικές οντότητες που τηρούν διπλογραφικά βιβλία σε είκοσι έξι τοις εκατό (26%). Όταν οι υπόχρεοι των περιπτώσεων β', δ', ε' στ' και ζ' του άρθρου 45 τηρούν απλογραφικά βιβλία τα κέρδη που αποκτούν από επιχειρηματική δραστηριότητα φορολογούνταν σύμφωνα με την κλίμακα της παραγράφου 1 του άρθρου 29.⁸⁶

Τα κέρδη από επιχειρηματική δραστηριότητα που αποκτούν οι αγροτικοί συνεταιρισμοί και οι ομάδες παραγωγών φορολογούνταν με συντελεστή δεκατρία τοις εκατό (13%).

Σύμφωνα με το άρθρο 59, τα παρακάτω πρόσωπα υποχρεούνται να παρακρατούν φόρο σύμφωνα με το σύστημα φορολόγησης στην πηγή:

- κάθε φυσικό πρόσωπο που αποκτά κέρδη από επιχειρηματική δραστηριότητα ή νομικό πρόσωπο ή νομική οντότητα που διενεργεί πληρωμές ή δίνει παροχές σε είδος στους εργαζομένους τους,
- κάθε νομικό πρόσωπο ή νομική οντότητα που καταβάλλει συντάξεις σε φυσικά πρόσωπα και
- ταμεία κοινωνικής ασφάλισης ή παρόμοιες οντότητες που διενεργούν πληρωμές στους ασφαλισμένους τους.

Το πρόσωπο, όπως αναφέρεται στην προηγούμενη παράγραφο, το οποίο καταβάλλει εισόδημα για μισθωτή εργασία σύμφωνα με το άρθρο 12, φέρει την ευθύνη παρακράτησης φόρου και απόδοσής του στο κράτος. Εάν δεν διενεργείται παρακράτηση, ο υπόχρεος οφείλει να καταβάλλει τον φόρο που δεν παρακρατήθηκε, καθώς και τυχόν πρόστιμα και ποινές που προβλέπονται στην κείμενη νομοθεσία, ενώ το εισόδημα που απαλλάσσεται από τον φόρο δεν υπόκειται σε παρακράτηση.

⁸⁶ Οι φορολογικοί συντελεστές των νομικών προσώπων και των νομικών οντοτήτων παρέμειναν δηλαδή ως είχαν σύμφωνα με το άρθρο 3 του Ν. 4110/2013.

Κάθε νομικό πρόσωπο ή νομική οντότητα ή φυσικό πρόσωπο **με βάση το άρθρο 61**, που ασκεί επιχειρηματική δραστηριότητα και έχει τη φορολογική κατοικία του στην Ελλάδα, οι φορείς γενικής κυβέρνησης ή κάθε φορολογούμενος που δεν έχει τη φορολογική κατοικία του στην Ελλάδα, αλλά δραστηριοποιείται μέσω μόνιμης εγκατάστασης στην Ελλάδα, και προβαίνει σε πληρωμές σύμφωνα με τα αναφερόμενα στο άρθρο 62, καθώς και οι συμβολαιογράφοι για τις συναλλαγές της περίπτωσης στ' του άρθρου 62 υποχρεούνται σε παρακράτηση φόρου όπως ορίζεται στο άρθρο 64.

Βάσει του άρθρου 62, οι ακόλουθες πληρωμές υπόκειται σε παρακράτηση φόρου:

α) μερίσματα,

β) τόκοι,

γ) δικαιώματα (royalties),

δ) αμοιβές για τεχνικές υπηρεσίες, αμοιβές διοίκησης, αμοιβές για συμβουλευτικές υπηρεσίες και άλλες αμοιβές για παρόμοιες υπηρεσίες, ανεξαρτήτως εάν έχουν παρασχεθεί στην Ελλάδα, όταν ο λήπτης της αμοιβής είναι φυσικό πρόσωπο,

ε) το ασφάλισμα που καταβάλλεται εφάπαξ ή με τη μορφή περιοδικά καταβαλλόμενης παροχής στο πλαίσιο ομαδικών ασφαλιστηρίων συνταξιοδοτικών συμβολαίων,

στ) η υπεραξία που αποκτά φυσικό πρόσωπο από μεταβίβαση ακίνητης περιουσίας σύμφωνα με το άρθρο 41.

Τα νομικά πρόσωπα και οι νομικές οντότητες που έχουν τη φορολογική κατοικία τους στην Ελλάδα και λαμβάνουν αμοιβές για τις υπηρεσίες που αναφέρονται στην περίπτωση δ' της προηγούμενης παραγράφου δεν υπόκεινται σε παρακράτηση φόρου, με την επιφύλαξη της παραγράφου 2 του άρθρου 64.

Κάθε νομικό πρόσωπο ή νομική οντότητα που δεν έχει τη φορολογική κατοικία του στην Ελλάδα και λαμβάνει αμοιβές για τεχνικές υπηρεσίες, αμοιβές διοίκησης, αμοιβές για συμβουλευτικές υπηρεσίες ή και αμοιβές για παρόμοιες υπηρεσίες, υπόκειται σε παρακράτηση φόρου. Στην περίπτωση που το ως άνω νομικό πρόσωπο ή νομική οντότητα επιλέξει να φορολογηθεί ως εάν το εν λόγω εισόδημα να είχε αποκτηθεί κατά την άσκηση επιχειρηματικής δραστηριότητας μέσω μόνιμης εγκατάστασης στην Ελλάδα, ο παρακρατηθείς φόρος πιστώνεται έναντι του οφειλόμενου φόρου εισοδήματος νομικών προσώπων και νομικών οντοτήτων.

Στο άρθρο 64 ορίστηκαν οι συντελεστές παρακράτησης φόρου, που ήταν οι εξής:

α) για μερίσματα δέκα τοις εκατό (10%),

- β) για τόκους δεκαπέντε τοις εκατό (15%),
- γ) για δικαιώματα (royalties) και λοιπές πληρωμές είκοσι τοις εκατό (20%),
- δ) για αμοιβές για τεχνικές υπηρεσίες, αμοιβές διοίκησης, αμοιβές για συμβουλευτικές υπηρεσίες και άλλες αμοιβές για παρόμοιες υπηρεσίες είκοσι τοις εκατό (20%). Κατ' εξαίρεση, για τις αμοιβές που εισπράττονται από εργολήπτες κατασκευής κάθε είδους τεχνικών έργων και ενοικιαστών δημοσίων, δημοτικών και κοινοτικών ή λιμενικών προσόδων ο συντελεστής είναι τρία τοις εκατό (3%) επί της αξίας του υπό κατασκευή έργου ή του μισθώματος,
- ε) για το ασφάλισμα που καταβάλλεται με τη μορφή περιοδικά καταβαλλόμενης παροχής δεκαπέντε τοις εκατό (15%). Για το ασφάλισμα που καταβάλλεται εφάπαξ μέχρι του ποσού των σαράντα χιλιάδων (40.000) ευρώ δέκα τοις εκατό (10%) και για τα ποσά που υπερβαίνουν τις σαράντα χιλιάδες (40.000) ευρώ είκοσι τοις εκατό (20%). Οι συντελεστές των προηγούμενων εδαφίων της περίπτωσης αυτής αυξάνονται κατά πενήντα τοις εκατό (50%) σε περίπτωση είσπραξης από τον δικαιούχο ποσού πρόωρης εξαγοράς. Δεν θεωρείται πρόωρη εξαγορά κάθε καταβολή που πραγματοποιείται σε εργαζόμενο ο οποίος έχει θεμελιώσει συνταξιοδοτικό δικαίωμα ή έχει υπερβεί το 60ό έτος της ηλικίας του, καθώς και κάθε καταβολή που γίνεται χωρίς τη βούληση του εργαζομένου, όπως σε περίπτωση απόλυσης του εργαζομένου ή πτώχευσης του εργοδότη,
- στ) για την υπεραξία από μεταβίβαση ακίνητης περιουσίας που αποκτά φυσικό πρόσωπο δεκαπέντε τοις εκατό (15%).

Η παρακράτηση φόρου εξαντλεί τη φορολογική υποχρέωση σε περίπτωση που αυτός που λαμβάνει την πληρωμή, εκτός από τις αμοιβές που αναφέρονται στην περίπτωση δ', η οποία υπόκειται σε παρακράτηση φόρου είναι φυσικό πρόσωπο που έχει τη φορολογική κατοικία του στην Ελλάδα ή νομικό πρόσωπο ή νομική οντότητα που δεν έχει τη φορολογική κατοικία του και δεν διατηρεί μόνιμη εγκατάσταση στην Ελλάδα. Σε περίπτωση που η παρακράτηση φόρου δεν εξαντλεί τη φορολογική υποχρέωση ο παρακρατηθείς φόρος πιστώνεται έναντι του φόρου εισοδήματος που πρέπει να βεβαιωθεί από επιχειρηματική δραστηριότητα ή του φόρου εισοδήματος νομικών προσώπων και νομικών οντοτήτων κατά περίπτωση.

Η προκαταβολή του φόρου εισοδήματος από επιχειρηματική δραστηριότητα που αποκτούν φυσικά πρόσωπα **σύμφωνα με το άρθρο 69** βεβαιώνονταν με ποσό ίσο με το πενήντα πέντε τοις εκατό (55%) του φόρου που προέκυπτε.

Αν στη δήλωση περιλαμβάνονται και εισοδήματα για τα οποία ο φόρος παρακρατείται ή καταβάλλεται κατά τις διατάξεις των επόμενων παραγράφων, ο φόρος που παρακρατήθηκε ή καταβλήθηκε για τα εισοδήματα αυτά, εκπίπτει από το φόρο που πρέπει να βεβαιωθεί κατά το προηγούμενο εδάφιο. Αν το εισόδημα με βάση το οποίο ενεργείται η βεβαίωση του φόρου προσδιορίζεται κατά τρόπο τεκμαρτό, ο φόρος που αναλογεί στο τεκμαρτό αυτό εισόδημα λαμβάνεται υπόψη για τον προσδιορισμό του ποσού που πρέπει να βεβαιωθεί κατά το άρθρο αυτό. Όταν υποβάλλεται δήλωση για πρώτη φορά, το προς βεβαίωση ποσό της παραγράφου αυτής περιορίζεται στο μισό. Οι διατάξεις του πρώτου και του τέταρτου εδαφίου της προηγούμενης παραγράφου δεν εφαρμόζονται όταν:

- α)** το ποσό που πρέπει να βεβαιωθεί δεν υπερβαίνει τα τριάντα (30) ευρώ και
- β)** στη δήλωση περιλαμβάνονται μόνο εισοδήματα από μισθωτή εργασία και συντάξεις γενικά και από ιδιοκατοίκηση.

Στο άρθρο 71 ορίστηκε η προκαταβολή του φόρου εισοδήματος νομικών προσώπων και νομικών οντοτήτων η οποία με βάση την οριστική δήλωση του νομικού προσώπου ή της νομικής οντότητας ή τον οριστικό τίτλο, η Φορολογική Διοίκηση βεβαίωνε ποσό ίσο με το ογδόντα τοις εκατό (80%) του φόρου που αναλογούσε στα εισοδήματα του φορολογικού έτους που έληξε. Το εν λόγω ποσοστό αυξάνεται σε εκατό τοις εκατό (100%) ειδικά για τις τραπεζικές ημεδαπές ανώνυμες εταιρίες και τα υποκαταστήματα αλλοδαπών τραπεζών που λειτουργούν νόμιμα στην Ελλάδα.

Για νομικά πρόσωπα των περιπτώσεων β', γ' και στ' μόνο για τις κοινοπραξίες των προσωπικών εταιριών του άρθρου 45, το ποσοστό της παραγράφου 1 ήταν πενήντα πέντε τοις εκατό (55%).⁸⁷

Τα ποσοστά των προηγούμενων παραγράφων μειώνονται κατά πενήντα τοις εκατό (50%) για τα νέα νομικά πρόσωπα κατά τα τρία (3) πρώτα οικονομικά έτη από τη δήλωση έναρξης εργασιών τους. Η μείωση αυτή δεν εφαρμόζεται για τα νομικά πρόσωπα που προέρχονται από μετατροπή ή συγχώνευση άλλων επιχειρήσεων με βάση τις διατάξεις οποιουδήποτε νόμου.

Σύμφωνα με το άρθρο 72, τα μη διανεμηθέντα ή κεφαλαιοποιηθέντα αποθεματικά των νομικών προσώπων του άρθρου 45 του Κ.Φ.Ε., όπως αυτά εμφανίστηκαν στον τελευταίο ισολογισμό που έκλεισαν πριν από την 1.1.2014 και τα οποία προέρχονταν

⁸⁷ Με τροποποίηση από την παράγραφο 4 «Ρυθμίσεις Θεμάτων Αρμοδιότητας Υπουργείου Οικονομικών» του Ν. 4336/2015 ισχύει ως εξής: το ποσοστό της παραγράφου 1 ισχύει και για τα νομικά πρόσωπα των περιπτώσεων β', γ', ε' και στ' μόνο για τις κοινοπραξίες των προσωπικών εταιριών του Άρθρου 45.

από κέρδη που δεν φορολογήθηκαν κατά το χρόνο που προέκυψαν λόγω απαλλαγής αυτών κατ' εφαρμογή διατάξεων του Ν. 2238/1994, όπως ισχύει μετά τη δημοσίευση του Κ.Φ.Ε. ή εγκυκλίων ή αποφάσεων που έχουν εκδοθεί κατ' εξουσιοδότηση αυτού, σε περίπτωση διανομής ή κεφαλαιοποίησής τους - μέχρι την 31η Δεκεμβρίου 2013- φορολογούνταν αυτοτελώς με συντελεστή δεκαπέντε τοις εκατό (15%). Με την καταβολή του φόρου αυτού εξαντλείτο κάθε φορολογική υποχρέωση του νομικού προσώπου και των μετόχων ή εταίρων αυτού. Από την 1η Ιανουαρίου 2014 και εξής, τα μη διανεμηθέντα ή κεφαλαιοποιηθέντα αποθεματικά του προηγούμενου εδαφίου συμψηφίζονται υποχρεωτικά στο τέλος κάθε φορολογικού έτους με ζημιές από οποιαδήποτε αιτία που προέκυψαν κατά τα τελευταία πέντε (5) έτη μέχρι εξαντλήσεώς τους, εκτός αν επρόκειτο να διανεμηθούν ή κεφαλαιοποιηθούν οπότε υπόκειντο σε αυτοτελή φορολόγηση με συντελεστή δεκαεννέα τοις εκατό (19%). Με την καταβολή του φόρου αυτού εξαντλείτο κάθε φορολογική υποχρέωση του νομικού προσώπου και των μετόχων ή εταίρων αυτού.

Επίσης, από την 1η Ιανουαρίου 2015 δεν επιτρέπεται η τήρηση ειδικών λογαριασμών αφορολόγητου αποθεματικού.

3.10.3 Φορολογικές Διαδικασίες και άλλες διατάξεις

Στις 25.07.2013 ψηφίστηκε ο Νόμος 4174/2013 «Φορολογικές Διαδικασίες και άλλες διατάξεις» που περιλαμβάνει ένα πλαίσιο διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων στη λειτουργία της δημόσιας διοίκησης και στον εκσυγχρονισμό της φορολογικής διοίκησης, προκειμένου να ενισχυθεί η διαφάνεια και οι έλεγχοι με φορολογικά κίνητρα και καθεστώτα και στην αναμόρφωση της φορολογικής νομοθεσίας. Οι κυριότερες βασικές διατάξεις που περιλάμβανε είναι οι εξής:

Το Πεδίο εφαρμογής του Κώδικα Φορολογικής Διαδικασίας σύμφωνα με το άρθρο 2, το οποίο περιλαμβάνει τα εξής δημόσια έσοδα:⁸⁸

✓ Φόρο Εισοδήματος

⁸⁸ Αντικαθίσταται με το άρθρο 39 παραγράφου 2 του Ν. 4223/2013 ως εξής: Οι διατάξεις του Κώδικα ισχύουν για τα εξής δημόσια έσοδα: α. Φόρο Εισοδήματος. β. Φόρο Προστιθέμενης Αξίας (ΦΠΑ.). γ. Ενιαίο Φόρο Ιδιοκτησίας Ακινήτων (ΕΝ.Φ.Ι.Α.). δ. Φόρο Κληρονομιών, Δωρεών, Γονικών Παροχών, Προικίων και Κερδών από Τυχρά Παιγνία. ε. Φόρους, τέλη, εισφορές ή χρηματικές κυρώσεις που αναφέρονται στο Παράρτημα του Κώδικα και κάθε άλλο φόρο, τέλος, εισφορά ή χρηματική κύρωση για τη βεβαίωση ή είσπραξη των οποίων, κατά την έναρξη ισχύος του Κώδικα, εφαρμόζονται ανάλογα οι αντίστοιχες διατάξεις των φορολογικών των περιπτώσεων α' και β'. στ. Χρηματικές κυρώσεις και τόκους, οι οποίοι προβλέπονται από τον Κώδικα.

- ✓ Φόρο Προστιθέμενης Αξίας
- ✓ Φόρο Κατοχής Ακίνητης Περιουσίας
- ✓ Κάθε άλλο φόρο, τέλος, εισφορά ή χρηματική κύρωση για τη βεβαίωση ή είσπραξη των οποίων κατά την έναρξη ισχύος του Κώδικα εφαρμόζονται ανάλογα οι αντίστοιχες διατάξεις των φορολογιών των περιπτώσεων α' και β'.
- ✓ Χρηματικές κυρώσεις, οι οποίες προβλέπονται από τον Κώδικα.

Με βάση το άρθρο 4, ο Γενικός Γραμματέας μπορεί με απόφασή του να μεταβιβάζει αρμοδιότητες και να αναθέτει τα καθήκοντα του, σύμφωνα με τον Κώδικα και την κείμενη νομοθεσία σε όργανα της Φορολογικής Διοίκησης, καθώς και να ανακαλεί εγγράφως κάθε μεταβίβαση αρμοδιότητας και ανάθεση καθήκοντος.⁸⁹

Σύμφωνα με το άρθρο 5 που αφορά την κοινοποίηση πράξεων, εάν η πράξη αφορά νομικό πρόσωπο ή νομική οντότητα, η κοινοποίηση συντελείται εφόσον:

- α) κοινοποιηθεί ηλεκτρονικά, σύμφωνα με τις οικείες διατάξεις του Ν. 3979/2011 ή με τις διατάξεις που εκάστοτε ισχύουν για την ηλεκτρονική κοινοποίηση στο νόμιμο εκπρόσωπο ή στον καθορισμένο κατά το άρθρο 8 του Κώδικα φορολογικό εκπρόσωπο, ή
- β) παραδοθεί στην έδρα ή εγκατάσταση του νομικού προσώπου ή της νομικής οντότητας στην Ελλάδα με υπογεγραμμένη απόδειξη παραλαβής από υπάλληλο του νομικού προσώπου ή της νομικής οντότητας, ή
- γ) αποσταλεί με συστημένη επιστολή στην τελευταία δηλωθείσα ταχυδρομική διεύθυνση της έδρας ή της εγκατάστασης του νομικού προσώπου ή της νομικής οντότητας, ή

⁸⁹ **Συμπληρωματικά με το άρθρο 39 παρ. 6 του Ν.4223/2013**, δύναται, με απόφασή του, να εξουσιοδοτεί ιεραρχικά υφιστάμενό του όργανο να υπογράφει, με εντολή του, πράξεις ή άλλα έγγραφα της αρμοδιότητάς του.

δ) επιδοθεί στο νόμιμο εκπρόσωπο ή στον καθορισμένο κατά το άρθρο 8 του Κώδικα φορολογικό εκπρόσωπο κατά τις διατάξεις του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας μόνο εφόσον δεν είναι δυνατή η επίδοση με άλλον τρόπο.⁹⁰

Με βάση το άρθρο 8, ο φορολογούμενος που είναι μη εγκατεστημένος στην Ελλάδα υποχρεούται να ορίσει εκπρόσωπο με φορολογική κατοικία στην Ελλάδα, ενώ για την εκπροσώπηση για σκοπούς του ΦΠΑ του, ισχύουν οι ειδικές διατάξεις του Κώδικα ΦΠΑ.

Κάθε πρόσωπο φυσικό ή νομικό βάσει του άρθρου 10 υπόχρεο σε καταβολή ή παρακράτηση φόρου ή σε υποβολή οποιασδήποτε δήλωσης, υποβάλλει δήλωση εγγραφής στο φορολογικό μητρώο. Ο φορολογούμενος, φυσικό ή νομικό πρόσωπο ή νομική οντότητα, υποχρεούται να ενημερώνει εγγράφως τη Φορολογική Διοίκηση εντός δέκα (10) ημερών για μεταβολές στην επωνυμία, το διακριτικό τίτλο, τη διεύθυνση κατοικίας ή τη διεύθυνση των επαγγελματικών εγκαταστάσεων, την έδρα ή το αντικείμενο της δραστηριότητας, καθώς και τις λοιπές πληροφορίες που παρασχέθηκαν κατά τον χρόνο της εγγραφής.

⁹⁰ **Τροποποιείται από τις διατάξεις του άρθρου 39 παράγραφος 8 του Ν. 4223/2013**, ως εξής: Η κοινοποίηση πράξεων που εκδίδει, σύμφωνα με τον Κώδικα, η Φορολογική Διοίκηση προς φορολογούμενο ή άλλο πρόσωπο γίνεται εγγράφως ή ηλεκτρονικώς. 2. Εάν η πράξη αφορά φυσικό πρόσωπο, η κοινοποίηση συντελείται εφόσον: α) κοινοποιηθεί ηλεκτρονικά, σύμφωνα με τις οικείες διατάξεις του Ν. 3979/2011 ή στο λογαριασμό του εν λόγω προσώπου ή του νόμιμου αντιπροσώπου του ή του φορολογικού εκπροσώπου του στο πληροφοριακό σύστημα της Φορολογικής Διοίκησης, την οποία ακολουθεί ηλεκτρονική ειδοποίηση στη δηλωθείσα διεύθυνση ηλεκτρονικού ταχυδρομείου του, β) αποσταλεί με συστημένη επιστολή στην τελευταία δηλωθείσα ταχυδρομική διεύθυνση κατοικίας ή επαγγελματικής εγκατάστασης του εν λόγω προσώπου ή γ) επιδοθεί στο εν λόγω πρόσωπο κατά τις διατάξεις του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας, μόνο εφόσον δεν είναι δυνατή η επίδοση με άλλον τρόπο. Η κοινοποίηση σύμφωνα με τον Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας, κατά το προηγούμενο εδάφιο, θεωρείται νόμιμη, εφόσον γίνει στην τελευταία δηλωθείσα στη Φορολογική Διοίκηση διεύθυνση κατοικίας ή επαγγελματικής εγκατάστασης του εν λόγω προσώπου. 3. Εάν η πράξη αφορά νομικό πρόσωπο ή νομική οντότητα, η κοινοποίηση συντελείται εφόσον: α) κοινοποιηθεί ηλεκτρονικά σύμφωνα με τις οικείες διατάξεις του Ν. 3979/2011 ή στο λογαριασμό του νομικού προσώπου ή της νομικής οντότητας ή του νομίμου εκπροσώπου ή του φορολογικού εκπροσώπου τους στο πληροφοριακό σύστημα της Φορολογικής Διοίκησης, την οποία ακολουθεί ηλεκτρονική ειδοποίηση στη δηλωθείσα διεύθυνση ηλεκτρονικού ταχυδρομείου του, ή β) παραδοθεί στην έδρα ή εγκατάσταση του νομικού προσώπου ή της νομικής οντότητας στην Ελλάδα με υπογεγραμμένη απόδειξη παραλαβής από υπάλληλο ή νόμιμο εκπρόσωπο του νομικού προσώπου ή της νομικής οντότητας, ή γ) αποσταλεί με συστημένη επιστολή στην τελευταία δηλωθείσα ταχυδρομική διεύθυνση της έδρας ή της εγκατάστασης του νομικού προσώπου ή της νομικής οντότητας, ή δ) επιδοθεί κατά τις διατάξεις του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας μόνο εφόσον δεν είναι δυνατή η επίδοση με άλλον τρόπο.

Με απόφαση του Γενικού Γραμματέα καθορίζεται ο τρόπος ενημέρωσης και η έναρξη της παραπάνω προθεσμίας κατά περίπτωση.⁹¹ Σε περίπτωση που ο φορολογούμενος παραλείψει να εγγραφεί, δεν απαλλάσσεται από την υποχρέωση καταβολής και παρακράτησης φόρου ή τις λοιπές υποχρεώσεις.

Σύμφωνα με το άρθρο 13, τη φορολογική νομοθεσία και τα λογιστικά πρότυπα, κάθε πρόσωπο με εισόδημα από επιχειρηματική δραστηριότητα υποχρεούται να τηρεί βιβλία και στοιχεία που απεικονίζουν πλήρως τις συναλλαγές της επιχείρησης και τα οποία πρέπει να διαφυλάσσονται για διάστημα τουλάχιστον 5 ετών ή εφόσον συντρέχουν οι προϋποθέσεις της παραγράφου 2 του άρθρου 36 του Κώδικα, έως ότου παραγραφεί το δικαίωμα έκδοσης από τη Φορολογική Διοίκηση πράξης προσδιορισμού του φόρου σύμφωνα με τα οριζόμενα στην παράγραφο αυτή ή έως ότου τελεσιδικήσει η απαίτηση της Φορολογικής Διοίκησης σε συνέχεια διενέργειας φορολογικού ελέγχου ή έως ότου αποσβεστεί ολοσχερώς η απαίτηση λόγω εξόφλησης.⁹²

Επιπροσθέτως, ορίζονται και οι εξουσίες της Φορολογικής Διοίκησης.

Βάσει του άρθρου 23 η Φορολογική Διοίκηση έχει την εξουσία να επαληθεύει, να ελέγχει και να διασταυρώνει την εκπλήρωση των φορολογικών υποχρεώσεων εκ μέρους του φορολογούμενου, την ακρίβεια των φορολογικών δηλώσεων που υποβάλλονται σε αυτήν και να επιβεβαιώνει τον υπολογισμό και την καταβολή του οφειλόμενου φόρου, διενεργώντας έλεγχο σε έγγραφα, λογιστικά στοιχεία και στοιχεία γνωστοποιήσεων και παρόμοιες πληροφορίες, θέτοντας ερωτήσεις στον

⁹¹ Αντικαθίσταται από το άρθρο 40 παραγράφου 4 του Ν. 4223/2013 ως εξής: Ο φορολογούμενος, φυσικό ή νομικό πρόσωπο ή νομική οντότητα, υποχρεούται να ενημερώνει εγγράφως τη Φορολογική Διοίκηση εντός δέκα (10) ημερών για μεταβολές στην επωνυμία, το διακριτικό τίτλο, τη διεύθυνση κατοικίας ή τη διεύθυνση των επαγγελματικών εγκαταστάσεων, την έδρα, το αντικείμενο της δραστηριότητας, τη διεύθυνση ηλεκτρονικού ταχυδρομείου, καθώς και τις λοιπές πληροφορίες που παρασχέθηκαν κατά τον χρόνο της εγγραφής. Ο φορολογούμενος δεν μπορεί να επικαλείται έναντι της Φορολογικής Διοίκησης τις μεταβολές του προηγούμενου εδαφίου μέχρι τον χρόνο ενημέρωσής της. Με απόφαση του Γενικού Γραμματέα καθορίζονται ο τρόπος ενημέρωσης και οι λεπτομέρειες εφαρμογής της παρούσας παραγράφου.

⁹² Η παράγραφος 1 του άρθρου 13 του Ν. 4174/2013 (Α' 170) αντικαθίσταται από το άρθρο 3 του Ν. 4337/2015 ως εξής:

1. Κάθε πρόσωπο με εισόδημα από επιχειρηματική δραστηριότητα υποχρεούται να τηρεί αξιόπιστο λογιστικό σύστημα και κατάλληλα λογιστικά αρχεία σύμφωνα με τα λογιστικά πρότυπα που προβλέπονται στην ελληνική νομοθεσία για τη σύνταξη των χρηματοοικονομικών καταστάσεων και άλλων πληροφοριών σύμφωνα με τη φορολογική νομοθεσία. Για την εφαρμογή των διατάξεων του παρόντος νόμου, το λογιστικό σύστημα και τα λογιστικά αρχεία εξετάζονται ως ενιαίο σύνολο και όχι αποσπασματικά τα επιμέρους συστατικά τους σε ό,τι αφορά την αξιοπιστία και την καταλληλότητά τους.

β. Στο πρώτο εδάφιο της παραγράφου 2 του άρθρου 13 η φράση «βιβλία και στοιχεία» αντικαθίσταται με τη φράση «λογιστικά αρχεία, φορολογικοί ηλεκτρονικοί μηχανισμοί, φορολογικές μνήμες και αρχεία που δημιουργούν οι φορολογικοί ηλεκτρονικοί μηχανισμοί».

φορολογούμενο και σε τρίτα πρόσωπα, ερευνώντας εγκαταστάσεις που χρησιμοποιούνται για τη διενέργεια επιχειρηματικών δραστηριοτήτων, σύμφωνα με τις διαδικασίες που ορίζει η νομοθεσία και χρησιμοποιώντας μεθόδους οι οποίες προβλέπονται στον Κώδικα.

Στο άρθρο 24 ορίζεται ότι η Φορολογική Διοίκηση έχει δικαίωμα να λαμβάνει αντίγραφα των βιβλίων και στοιχείων, καθώς και λοιπών εγγράφων για τα οποία ο φορολογούμενος δηλώνει ότι αντιπροσωπεύουν ακριβή αντίγραφα. Σε περίπτωση που ο φορολογούμενος αρνείται να προβεί στην ανωτέρω δήλωση, ο οριζόμενος από τη Φορολογική Διοίκηση υπάλληλος προβαίνει σε σχετική επισημείωση επί των εγγράφων. Ο οριζόμενος υπάλληλος δύναται ταυτόχρονα να απαιτεί από τον φορολογούμενο ή τον φορολογικό εκπρόσωπό του να παρίσταται στον τόπο όπου διενεργείται ο φορολογικός έλεγχος και να απαντά σε ερωτήματα που του τίθενται, ώστε να διευκολύνεται η διενέργεια του φορολογικού ελέγχου. Εάν τα βιβλία και στοιχεία τηρούνται σε ηλεκτρονική μορφή, η Φορολογική Διοίκηση έχει δικαίωμα πρόσβασης σε οποιαδήποτε φυλασσόμενα αρχεία, καθώς και στα λογιστικά προγράμματα και τις πληροφορίες που έχουν καταχωριστεί σε αυτά. Η Φορολογική Διοίκηση δικαιούται να λαμβάνει τα ηλεκτρονικά αρχεία σε αναγνώσιμη ηλεκτρονική ή έντυπη μορφή. Ο υπάλληλος που έχει ορίσει η Φορολογική Διοίκηση δύναται να κατάσχει βιβλία και στοιχεία που τηρούνται ή διαφυλάσσονται σύμφωνα με τη φορολογική νομοθεσία και οποιαδήποτε άλλα ανεπίσημα βιβλία, έγγραφα, αρχεία ή στοιχεία, εφόσον το θεωρήσει αναγκαίο, προκειμένου να διασφαλισθεί η αποδεικτική αξία αυτών.⁹³

Στο άρθρο 27 ορίζονται οι μέθοδοι έμμεσου προσδιορισμού της φορολογητέας ύλης. Η Φορολογική Διοίκηση δύναται να προβαίνει σε εκτιμώμενο, διορθωτικό ή προληπτικό προσδιορισμό της φορολογητέας ύλης και με την εφαρμογή μιας ή περισσοτέρων από τις κατωτέρω τεχνικές ελέγχου:

- της αρχής των αναλογιών,

⁹³ Συμπληρωματικά με το άρθρο 45 παράγραφος 5 του Ν. 4223/2013, συντάσσεται έκθεση κατάσχεσης, η οποία υπογράφεται από το όργανο της Φορολογικής Διοίκησης που ενεργεί την κατάσχεση και τον ίδιο τον φορολογούμενο ή τον παρόντα κατά τη διενέργεια της κατάσχεσης υπάλληλο ή εκπρόσωπό του ή λογιστή του ή στην περίπτωση των νομικών προσώπων και οντοτήτων, εκτός των ανωτέρω προσώπων, από οποιονδήποτε εταίρο ή οποιοδήποτε μέλος της διοίκησής τους ή φορολογικό εκπρόσωπό τους. Αντίγραφο της έκθεσης κατάσχεσης παραδίδεται στον φορολογούμενο ή στα πρόσωπα του προηγούμενου εδαφίου. Σε περίπτωση άρνησης των παραπάνω προσώπων να υπογράψουν, η έκθεση θυροκολλείται. Ο φορολογούμενος δικαιούται να λάβει αντίγραφα ή φωτοτυπίες των κατασχεθέντων με δαπάνες του. Για την κατάσχεση βιβλίων, εγγράφων και λοιπών στοιχείων τρίτου φορολογούμενου δεν απαιτείται επίδοση της έκθεσης κατάσχεσης σε αυτόν.

- της ανάλυσης ρευστότητας του φορολογούμενου,
- της καθαρής θέσης του φορολογούμενου,
- της σχέσης της τιμής πώλησης προς το συνολικό όγκο κύκλου εργασιών και
- του ύψους των τραπεζικών καταθέσεων και των δαπανών σε μετρητά.

Με τις ως άνω τεχνικές μπορούν να προσδιορίζονται τα φορολογητέα εισοδήματα των φορολογουμένων, τα ακαθάριστα έσοδα, οι εκροές και τα φορολογητέα κέρδη των υπόχρεων βάσει των γενικά παραδεκτών αρχών και τεχνικών της ελεγκτικής.

Όπως ορίζεται από το άρθρο 30 του Ν. 4174/2013, η πράξη με την οποία καθορίζεται το ποσό της φορολογικής οφειλής ή απαίτησης του φορολογούμενου σε μια συγκεκριμένη φορολογική περίοδο, ονομάζεται «πράξη προσδιορισμού του φόρου»⁹⁴. Με την πράξη προσδιορισμού φόρου συνιστάται και βεβαιώνεται η φορολογική οφειλή ή απαίτηση του φορολογούμενου. Οι πράξεις προσδιορισμού του φόρου που εκδίδει η Φορολογική Διοίκηση στην περίπτωση που δεν είναι άμεσος ο προσδιορισμός του, δηλαδή χωρίς περαιτέρω ενέργεια, ταυτόχρονα με την υποβολή της δήλωσης διακρίνονται σε:

- πράξη διοικητικού προσδιορισμού του φόρου
- πράξη εκτιμώμενου προσδιορισμού του φόρου
- πράξη διορθωτικού προσδιορισμού του φόρου
- πράξη προληπτικού προσδιορισμού του φόρου

Βάσει του άρθρου 36, η Φορολογική Διοίκηση μπορεί να προβεί σε έκδοση πράξης διοικητικού, εκτιμώμενου ή διορθωτικού προσδιορισμού φόρου εντός πέντε (5) ετών από τη λήξη του οικείου φορολογικού έτους. Η περίοδος που αναφέρεται παραπάνω παρατείνεται στις εξής περιπτώσεις: α) εάν ο φορολογούμενος υποβάλει τροποποιητική δήλωση εντός του πέμπτου έτους της προθεσμίας παραγραφής για περίοδο ενός έτους από τη λήξη της πενταετίας, β) εάν ζητηθούν πληροφορίες από χώρα της αλλοδαπής για όσο χρονικό διάστημα απαιτηθεί για τη διαβίβαση των εν λόγω πληροφοριών προσαυξημένο κατά ένα έτος από την παραλαβή τους από τη Φορολογική Διοίκηση, γ) εάν ασκηθεί ενδικοφανής προσφυγή, ένδικο βοήθημα ή μέσο για περίοδο ενός έτους μετά την έκδοση απόφασης, η οποία δεν προσβάλλεται

⁹⁴ Συμπληρωματικά με το άρθρο 46 παράγραφος 1 του Ν. 4223/2013, πράξη προσδιορισμού φόρου είναι η πράξη, με την οποία καθορίζεται το ποσό της φορολογικής οφειλής ή απαίτησης του φορολογουμένου για μια ή περισσότερες φορολογικές περιόδους ή για ένα ή περισσότερα φορολογικά έτη ή διαχειριστικές περιόδους ή για μια ή περισσότερες φορολογικές υποθέσεις. Με την πράξη προσδιορισμού φόρου συνιστάται και βεβαιώνεται η φορολογική οφειλή ή απαίτηση του φορολογούμενου. Η πράξη αυτή καταχωρίζεται ως εισπρακτέο ή επιστρεπτέο ποσό στα βιβλία της Φορολογικής Διοίκησης»

με ένδικο βοήθημα ή μέσο και μόνο για το ζήτημα το οποίο αφορά. Εξαιρετικά, πράξη διοικητικού, εκτιμώμενου ή διορθωτικού προσδιορισμού φόρου για περιπτώσεις φοροδιαφυγής μπορεί να εκδοθεί εντός είκοσι (20) ετών από τη λήξη του φορολογικού έτους.

Τα αρμόδια όργανα βάσει του άρθρου 40 για την είσπραξη των φόρων και των λοιπών εσόδων του Δημοσίου που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του Κώδικα, συμπεριλαμβανομένης της αναγκαστικής εκτέλεσης, ανήκουν στην αρμοδιότητα του Γενικού Γραμματέα. Η διεκπεραίωση των διαδικασιών είσπραξης για λογαριασμό του Δημοσίου των φόρων και λοιπών εσόδων, μπορεί να ανατεθεί με απόφαση του Γενικού Γραμματέα σε τράπεζες και λοιπά πιστωτικά ιδρύματα, στα Ελληνικά Ταχυδρομεία ή οποιαδήποτε δημόσια υπηρεσία. Με όμοια απόφαση καθορίζεται ο τρόπος και η διαδικασία της είσπραξης από τα προαναφερόμενα πρόσωπα, καθώς και ο έλεγχος για την είσπραξη αυτών. Ο Γενικός Γραμματέας ή τα νομίμως εξουσιοδοτημένα όργανα της Φορολογικής Διοίκησης έχουν το δικαίωμα να προβαίνουν σε κάθε δικαστική ή οποιαδήποτε άλλη νόμιμη ενέργεια που αποσκοπεί, άμεσα ή έμμεσα, στην είσπραξη φόρων και λοιπών εσόδων, περιλαμβανομένων, μεταξύ άλλων, της κατάθεσης αίτησης πτώχευσης του οφειλέτη του Δημοσίου και της αγωγής καταδολίευσης.

Η είσπραξη των φόρων και των λοιπών εσόδων του Δημοσίου **σύμφωνα με το άρθρο 45** που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του Κώδικα πραγματοποιείται δυνάμει εκτελεστού τίτλου. Εκτελεστοί τίτλοι από τον νόμο είναι: α) στην περίπτωση άμεσου προσδιορισμού φόρου, ο προσδιορισμός του φόρου, όπως προκύπτει ταυτόχρονα με την υποβολή της δήλωσης, β) στην περίπτωση διοικητικού προσδιορισμού φόρου, η πράξη προσδιορισμού του φόρου που κοινοποιείται στον φορολογούμενο, γ) στην περίπτωση εκτιμώμενου προσδιορισμού φόρου, η πράξη εκτιμώμενου προσδιορισμού του φόρου, δ) στην περίπτωση διορθωτικού προσδιορισμού του φόρου, η πράξη διορθωτικού προσδιορισμού του φόρου, ε) στην περίπτωση προληπτικού προσδιορισμού φόρου, η πράξη προληπτικού προσδιορισμού του φόρου, στ) σε περίπτωση έκδοσης οριστικής δικαστικής απόφασης, η απόφαση αυτή όπως κοινοποιείται στον φορολογούμενο, ζ) σε περίπτωση καταλογισμού τόκων και προστίμων, οι αντίστοιχες πράξεις.

Το άρθρο 46 αφορά τη λήψη διασφαλιστικών μέτρων σύμφωνα με τα οποία η Φορολογική Διοίκηση προκειμένου να διασφαλίζει την είσπραξη φόρων, μπορεί σε επείγουσες περιπτώσεις στις οποίες αυτό απαιτείται για την αποτροπή επικείμενου

κινδύνου για την είσπραξη των φόρων, να προβαίνει με βάση τον εκτελεστό τίτλο του άρθρου 45 του Κώδικα και χωρίς δικαστική απόφαση στην επιβολή συντηρητικής κατάσχεσης κινητών, ακινήτων, εμπραγμάτων δικαιωμάτων σε αυτά, απαιτήσεων και γενικά όλων των περιουσιακών στοιχείων του οφειλέτη του Δημοσίου είτε βρίσκονται στα χέρια του είτε στα χέρια τρίτου.⁹⁵

Το άρθρο 51 αναφέρεται στην παραγραφή είσπραξης φόρων και σύμφωνα με αυτό το δικαίωμα του Δημοσίου για την είσπραξη των φόρων και λοιπών εσόδων του που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του Κώδικα παραγράφεται πέντε (5) έτη μετά την έκδοση του νόμιμου τίτλου εκτέλεσης. Η κοινοποίηση στον φορολογούμενο οποιασδήποτε πράξης αναγκαστικής εκτέλεσης διακόπτει την παραγραφή. Η μη εκκίνηση της διαδικασίας αναγκαστικής εκτέλεσης για την είσπραξη των φόρων που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του Κώδικα εντός πέντε (5) ετών από την ημερομηνία κατά την οποία ο φορολογούμενος κατέστη υπερέμμερος συνεπάγεται την πειθαρχική ευθύνη του αρμόδιου οργάνου της φορολογικής διοίκησης.⁹⁶

⁹⁵ Σε αντικατάσταση από το άρθρο 47 παράγραφος 9 του Ν. 4223/2013, η Φορολογική Διοίκηση, προκειμένου να διασφαλίζει την είσπραξη φόρων, μπορεί σε επείγουσες περιπτώσεις ή για να αποτραπεί επικείμενος κίνδυνος για την είσπραξη των φόρων να προβαίνει με βάση τον εκτελεστό τίτλο του άρθρου 45 του Κώδικα πριν τη λήξη της προθεσμίας καταβολής της οφειλής και χωρίς δικαστική απόφαση στην επιβολή συντηρητικής κατάσχεσης κινητών, ακινήτων, εμπραγμάτων δικαιωμάτων σε αυτά, απαιτήσεων και γενικά όλων των περιουσιακών στοιχείων του οφειλέτη του Δημοσίου είτε βρίσκονται στα χέρια του είτε στα χέρια τρίτου. Η συντηρητική κατάσχεση τρέπεται αυτοδίκαια σε αναγκαστική με την πάροδο της νόμιμης προθεσμίας καταβολής της οφειλής και έχει τις συνέπειες της αναγκαστικής κατάσχεσης από τον χρόνο της εγγραφής της. Τα μέτρα της προηγούμενης παραγράφου διατάσσονται από τον Πρόεδρο του Διοικητικού Πρωτοδικείου της έδρας του οργάνου της Φορολογικής Διοίκησης χωρίς να απαιτείται προηγούμενη κλήτευση του φορολογούμενου.

⁹⁶ Σε αντικατάσταση από το άρθρο 47 παράγραφος 23 του Ν. 4223/2013, το δικαίωμα του Δημοσίου για την είσπραξη των φόρων και λοιπών εσόδων του που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του Κώδικα παραγράφεται μετά την πάροδο πέντε (5) ετών από τη λήξη του έτους, εντός του οποίου αποκτήθηκε νόμιμος τίτλος εκτέλεσης. Η κοινοποίηση στον φορολογούμενο ατομικής ειδοποίησης και οποιασδήποτε πράξης αναγκαστικής εκτέλεσης διακόπτει την παραγραφή. Επιπροσθέτως, την παραγραφή διακόπτουν η αναγγελία προς επαλήθευση στην πτώχευση, προς κατάταξη στον υπάλληλο πλειστηριασμού, καθώς και στον εκκαθαριστή κληρονομιάς ή διαλυθέντος νομικού προσώπου ή στον ειδικό εκκαθαριστή επιχείρησης, σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις, καθώς και η εγγραφή προσημείωσης ή υποθήκης επί οποιουδήποτε περιουσιακού στοιχείου του φορολογούμενου. Επί αλληλεγγύως ευθυνόμενων, η διακοπή της παραγραφής ως προς έναν από αυτούς ενεργεί και κατά των λοιπών. Η παραγραφή του παρόντος άρθρου αναστέλλεται: α) Για όσο χρονικό διάστημα είχε χορηγηθεί ρύθμιση τμηματικής καταβολής ή η Φορολογική Διοίκηση δεν μπορούσε να εισπράξει το χρέος λόγω αναστολής εκτελέσεως από οποιαδήποτε αιτία. Στην περίπτωση αυτή η παραγραφή δεν συμπληρώνεται πριν περάσει ένα έτος από τη λήξη της αναστολής. β) Κατά τη διάρκεια ανηλικότητας του φορολογούμενου. γ) Κατά τη διάρκεια της δικαστικής αμφισβήτησης του εκτελεστού τίτλου της απαίτησης, ή της νομιμότητας της είσπραξης, ή του κύρους πράξης της εκτέλεσης και μέχρι τη συμπλήρωση ενός έτους από την επίδοση στη Φορολογική Διοίκηση με δικαστικό επιμελητή αμετάκλητης δικαστικής απόφασης. Η μη εκκίνηση της διαδικασίας αναγκαστικής εκτέλεσης για την είσπραξη των φόρων που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του Κώδικα εντός πέντε (5) ετών από τη λήξη του έτους, εντός του οποίου ο φορολογούμενος κατέστη υπερέμμερος, συνεπάγεται την πειθαρχική ευθύνη του αρμοδίου οργάνου της φορολογικής διοίκησης, εκτός εάν αιτιολογημένα κρίνεται από τον Γενικό Γραμματέα ότι η μη εκκίνηση της διαδικασίας αυτής είναι δικαιολογημένη.

3.10.4. Ενιαίος Φόρος Ιδιοκτησίας Ακίνητων

Στις 21/12/2013 ψηφίστηκε ο Νόμος 4223/2013 «Ενιαίος Φόρος Ιδιοκτησίας Ακίνητων» (ΕΝ.Φ.Ι.Α.). Με την ψήφιση του νομοσχεδίου αυτού καταργήθηκε ο Φόρος Ακίνητης Περιουσίας (Φ.Α.Π.), καθώς επίσης και το Έκτακτο Ειδικό Τέλος Ηλεκτροδοτούμενων Δομημένων Επιφανειών (Ε.Ε.Τ.Η.Δ.Ε.) που ίσχυσε για τα προηγούμενα έτη. Ο Ενιαίος Φόρος Ιδιοκτησίας Ακινήτων στόχευε στην καθολική φορολόγηση της ακίνητης περιουσίας, δηλαδή στη φορολόγηση όλων των ακινήτων που βρίσκονται στην Ελληνική Επικράτεια με κριτήρια την έκταση και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του κάθε ακινήτου, διευρύνοντας καθοριστικά με τον τρόπο αυτό τη φορολογητέα ύλη.

Με βάση το άρθρο 1, ο ΕΝ.Φ.Ι.Α. επιβάλλεται σε ακίνητα που βρίσκονται στην Ελλάδα και ανήκουν σε φυσικά ή νομικά πρόσωπα ή κάθε είδους νομικές οντότητες την 1η Ιανουαρίου κάθε έτους και συγκεκριμένα στα εμπράγματα δικαιώματα της πλήρους κυριότητας, της ψιλής κυριότητας, της επικαρπίας, της οίκησης και της επιφάνειας επί του ακινήτου. Ο ΕΝ.Φ.Ι.Α. επιβάλλεται και στα εμπράγματα ή ενοχικά δικαιώματα της αποκλειστικής χρήσης θέσης στάθμευσης, βοηθητικού χώρου και κολυμβητικής δεξαμενής, που βρίσκονται σε κοινόκτητο τμήμα του ακινήτου και αποτελούν παρακολούθημα των παραπάνω εμπραγμάτων δικαιωμάτων.

Ο ΕΝ.Φ.Ι.Α. ισούται με το άθροισμα του κύριου φόρου επί του κάθε ακινήτου και του συμπληρωματικού φόρου επί της συνολικής αξίας των δικαιωμάτων επί των ακινήτων του υποκειμένου στον φόρο. Τα δικαιώματα επί των οποίων επιβάλλεται ο ΕΝ.Φ.Ι.Α. ετησίως είναι αυτά που υπάρχουν την 1η Ιανουαρίου του έτους φορολογίας, ανεξάρτητα από μεταβολές που τυχόν επέρχονται κατά τη διάρκεια του έτους αυτού και ανεξάρτητα από τη μεταγραφή του τίτλου κτήσης.

Για τον καθορισμό του ΕΝ.Φ.Ι.Α. λαμβάνεται υπόψη η πραγματική κατάσταση του ακινήτου. Η πραγματική κατάσταση του ακινήτου προκύπτει από την οριστική εγγραφή στο κτηματολογικό γραφείο. Αν δεν υπάρχει οριστική εγγραφή, λαμβάνονται υπόψη τα στοιχεία του ακινήτου, όπως προκύπτουν από τον τίτλο κτήσης. Αν δεν υπάρχει τίτλος κτήσης, λαμβάνονται υπόψη τα στοιχεία της πραγματικής κατάστασης του ακινήτου. Αν η πραγματική επιφάνεια του ακινήτου υπερβαίνει αυτή που αναγράφεται στην οριστική εγγραφή στο κτηματολογικό γραφείο ή στον τίτλο κτήσης ή στην άδεια οικοδομής ή έχει γίνει αλλαγή της χρήσης

του ακινήτου, λαμβάνεται υπόψη η πραγματική επιφάνεια και η πραγματική χρήση του ακινήτου.

Υποκείμενο του ΕΝ.Φ.Ι.Α. σύμφωνα με το άρθρο 2 είναι κάθε πρόσωπο ή οντότητα του άρθρου 1, ανάλογα με το δικαίωμα και το ποσοστό του, ειδικότερα: α) Αυτός που αποκτά δικαίωμα σε ακίνητο από οποιαδήποτε αιτία, από την ημερομηνία σύνταξης του οριστικού συμβολαίου κτήσης ή από την ημερομηνία τελεσιδικίας της δικαστικής απόφασης με την οποία αναγνωρίζεται δικαίωμα ή καταδικάζεται ο δικαιιοπάροχος σε δήλωση βουλήσεως. β) Ο υπερθεματιστής από την ημερομηνία σύνταξης της κατακυρωτικής έκθεσης. γ) Ο κληρονόμος και ειδικότερα: αα) Ο εκ διαθήκης κληρονόμος εφόσον έχει δημοσιευθεί διαθήκη μέχρι και την 31η Δεκεμβρίου του προηγούμενου της φορολογίας έτους, ββ) Ο εξ αδιαθέτου κληρονόμος εφόσον δεν έχει δημοσιευθεί διαθήκη μέχρι και την 31η Δεκεμβρίου του προηγούμενου της φορολογίας έτους. δ) Όποιος έχει αποκτήσει δικαίωμα σε ακίνητο με οριστικό συμβόλαιο δωρεάς αιτία θανάτου, εφόσον ο θάνατος επήλθε μέχρι και την 31η Δεκεμβρίου του προηγούμενου της φορολογίας έτους.

3.11. Οι σημαντικότερες τροποποιήσεις που υπέστη ο Κ.Φ.Ε (Ν.4172/2013)

Το άρθρο 48 του Ν. 4172/2013 τροποποιείται από την Υποπαράγραφο Δ.1. του Ν. 4254/2014: «Συμπλήρωση κυρίων και μεταβατικών διατάξεων του κώδικα φορολογίας εισοδήματος»:

1. Η παράγραφος 1 αντικαθίσταται ως εξής:

«Τα ενδοομιλικά μερίσματα που εισπράττει ένα νομικό πρόσωπο που είναι φορολογικός κάτοικος Ελλάδας, απαλλάσσονται από τον φόρο, εάν το νομικό πρόσωπο που προβαίνει στη διανομή:

α) περιλαμβάνεται στους τύπους που απαριθμούνται στο Παράρτημα Ι Μέρος Α' της Οδηγίας 2011/96/ΕΕ όπως ισχύει,

β) είναι φορολογικός κάτοικος κράτους-μέλους της ΕΕ, σύμφωνα με τη νομοθεσία του κράτους αυτού και δεν θεωρείται κάτοικος τρίτου κράτους εκτός ΕΕ κατ' εφαρμογή όρων σύμβασης αποφυγής διπλής φορολογίας που έχει συναφθεί με αυτό το τρίτο κράτος,

γ) υπόκειται χωρίς τη δυνατότητα επιλογής ή απαλλαγής, σε έναν από τους φόρους που αναφέρονται στο Παράρτημα Ι Μέρος Β' της Οδηγίας 2011/96/ΕΕ ή σε οποιοδήποτε άλλον φόρο αντικαταστήσει έναν από τους φόρους αυτούς,

δ) ο λήπτης φορολογούμενος κατέχει ελάχιστο ποσοστό συμμετοχής τουλάχιστον δέκα τοις εκατό (10%) της αξίας ή του πλήθους του μετοχικού ή βασικού κεφαλαίου ή των δικαιωμάτων ψήφου του νομικού προσώπου που διανέμει, και

ε) το ελάχιστο ποσοστό συμμετοχής διακρατείται τουλάχιστον είκοσι τέσσερις (24) μήνες.»

2. Η παράγραφος 2 αντικαθίσταται ως εξής:

«Η προηγούμενη παράγραφος ισχύει επίσης για τα ενδοομιλικά μερίσματα που εισπράττονται από μόνιμες εγκαταστάσεις εταιριών άλλων κρατών-μελών που βρίσκονται στην Ελλάδα και προέρχονται από τις θυγατρικές τους σε ένα άλλο κράτος-μέλος.»

3. Η παράγραφος 3 αντικαθίσταται ως εξής:

«Εάν διανέμονται κέρδη από νομικό πρόσωπο σε λήπτη φορολογούμενο που δεν έχει διακρατήσει το ελάχιστο ποσοστό συμμετοχής επί είκοσι τέσσερις (24) μήνες, αλλά πληρούται η προϋπόθεση γ' της παραγράφου 1 ή αυτή της παραγράφου 2, ο λήπτης φορολογούμενος μπορεί προσωρινά να ζητήσει την απαλλαγή που προβλέπεται στις εν λόγω παραγράφους, εφόσον καταθέσει στη Φορολογική Διοίκηση εγγυητική επιστολή υπέρ του Ελληνικού Δημοσίου ίση με το ποσό του φόρου που θα όφειλε να καταβάλει σε περίπτωση μη χορήγησης της απαλλαγής. Η απαλλαγή καθίσταται οριστική και η εγγύηση λήγει κατά την ημερομηνία που συμπληρώνονται είκοσι τέσσερις (24) μήνες διακράτησης του ελάχιστου ποσοστού συμμετοχής. Εάν ο φορολογούμενος παύει να διακρατεί το ελάχιστο ποσοστό συμμετοχής πριν τη συμπλήρωση των είκοσι τεσσάρων (24) μηνών, η εγγύηση καταπίπτει υπέρ του Ελληνικού Δημοσίου κατά την ημερομηνία αυτή.»

Στο άρθρο 72 του Ν. 4172/2013 προστίθεται νέα παράγραφος σύμφωνα με το άρθρο 1 του Ν. 4330/2015 ως εξής:

«Όταν το πραγματικό εισόδημα των φορολογουμένων κατά το φορολογικό έτος 2014 δεν υπερβαίνει το ποσό των 6.000 ευρώ και το τεκμαρτό τους εισόδημα δεν υπερβαίνει το ποσό των 9.500 ευρώ και εφόσον δεν ασκείται επιχειρηματική δραστηριότητα για την οποία απαιτείται η υποβολή δήλωσης έναρξης εργασιών ή ατομική αγροτική δραστηριότητα, το εισόδημα αυτό, εξαιρουμένου του εισοδήματος από κεφάλαιο και από υπεραξία μεταβίβασης κεφαλαίου, και η προστιθέμενη διαφορά τεκμηρίων, φορολογούνται με την κλίμακα των μισθωτών – συνταξιούχων της παραγράφου 1 του άρθρου 15. Εάν το πραγματικό εισόδημα της προηγούμενης παραγράφου υπερβαίνει το ποσό των 6.000 ευρώ, το υπερβάλλον ποσό φορολογείται

με την κλίμακα της επιχειρηματικής δραστηριότητας. Οι διατάξεις του παρόντος άρθρου εφαρμόζονται και για τους φορολογούμενους που διέκοψαν την επιχειρηματική τους δραστηριότητα για το εισόδημα που απέκτησαν μετά τη διακοπή της.»

Αντικαθίσταται το πρώτο εδάφιο της παραγράφου 1 του άρθρου 58 του Ν. 4172/2013 από το άρθρο 1 παραγράφου 4 του Ν. 4334/2015 ως εξής: Τα κέρδη από επιχειρηματική δραστηριότητα που αποκτούν τα νομικά πρόσωπα και οι νομικές οντότητες που τηρούν διπλογραφικά βιβλία φορολογούνται με συντελεστή «είκοσι εννέα τοις εκατό (29%)».

Η παράγραφος 1 του άρθρου 71 του Ν. 4172/2013 (Α' 167) αντικαθίσταται από το άρθρο 1 παραγράφου 5 του Ν. 4334/2015 ως ακολούθως:

Με βάση τη δήλωση που υποβάλλει το νομικό πρόσωπο ή νομική οντότητα και τους λοιπούς τίτλους βεβαίωσης που προβλέπονται στον Κώδικα Φορολογικής Διαδικασίας βεβαιώνεται ποσό ίσο με εκατό τοις εκατό (100%) του φόρου που προκύπτει για τον φόρο που αναλογεί στο εισόδημα του διανυόμενου φορολογικού έτους. Το ίδιο ποσοστό ισχύει και για τις τραπεζικές ημεδαπές ανώνυμες εταιρίες και τα υποκαταστήματα αλλοδαπών τραπεζών που λειτουργούν νόμιμα στην Ελλάδα.

Στο άρθρο 72 του Ν. 4172/2013 προστίθεται νέα παράγραφος 36 βάσει του άρθρου 1 παράγραφος 5 του Ν. 4334/2015, που έχει ως εξής:

Ειδικά, για τα εισοδήματα και τα κέρδη που προκύπτουν στο φορολογικό έτος που αρχίζει από την 1η Ιανουαρίου 2015 έως και την 31η Δεκεμβρίου του ίδιου έτους, το ποσοστό της παραγράφου 2 του άρθρου 71 που εφαρμόζεται για τα νομικά πρόσωπα και τις νομικές οντότητες των περιπτώσεων β', γ' ε' και στ' μόνο για τις κοινοπραξίες των προσωπικών εταιριών του άρθρου 45 ορίζεται σε εβδομήντα πέντε τοις εκατό (75%).

Η παράγραφος 3 του άρθρου 29 του Ν. 3986/2011 (Α' 152) αντικαθίσταται από το άρθρο 1 παράγραφος 7 του Ν. 4334/2015 ως εξής:

Η ειδική εισφορά αλληλεγγύης, που επιβάλλεται στο συνολικό καθαρό εισόδημα της προηγούμενης παραγράφου, υπολογίζεται ως εξής:

α) Για συνολικό καθαρό εισόδημα από δώδεκα χιλιάδες ένα (12.001) ευρώ έως είκοσι χιλιάδες (20.000) ευρώ, η ειδική εισφορά υπολογίζεται με συντελεστή μηδέν κόμμα επτά τοις εκατό (0,7%) επί ολόκληρου του ποσού.

β) Για συνολικό καθαρό εισόδημα από είκοσι χιλιάδες ένα (20.001) ευρώ έως και τριάντα χιλιάδες (30.000) ευρώ, η ειδική εισφορά υπολογίζεται με συντελεστή ένα κόμμα τέσσερα τοις εκατό (1,4%) επί ολόκληρου του ποσού.

γ) Για συνολικό καθαρό εισόδημα από τριάντα χιλιάδες ένα (30.001) έως και πενήντα χιλιάδες (50.000) ευρώ, η ειδική εισφορά υπολογίζεται με συντελεστή δύο τοις εκατό (2%) επί ολόκληρου του ποσού.

δ) Για συνολικό καθαρό εισόδημα από πενήντα χιλιάδες ένα (50.001) έως και εκατό χιλιάδες (100.000) ευρώ, η ειδική εισφορά υπολογίζεται με συντελεστή τέσσερα τοις εκατό (4%) επί ολόκληρου του ποσού.

ε) Για συνολικό καθαρό εισόδημα από εκατό χιλιάδες ένα (100.001) ευρώ έως και πεντακόσιες χιλιάδες (500.000) ευρώ, η ειδική εισφορά υπολογίζεται με συντελεστή έξι τοις εκατό (6%) επί ολόκληρου του ποσού.

στ) Για συνολικό καθαρό εισόδημα από πεντακόσιες χιλιάδες ένα (500.001) και άνω, η ειδική εισφορά υπολογίζεται με συντελεστή οκτώ τοις εκατό (8%) επί ολόκληρου του ποσού.

Η παράγραφος 36 του άρθρου 72 του Ν. 4172/2013, όπως προστέθηκε με την περίπτωση β' της παραγράφου 5 του άρθρου 1 του Ν. 4334/2015 (Α' 80), αντικαθίσταται από την παράγραφο Δ «Ρυθμίσεις Θεμάτων Αρμοδιότητας Υπουργείου Οικονομικών» του Ν. 4336/2015 ως εξής:

Το ποσοστό εκατό τοις εκατό (100%) της προκαταβολής του φόρου εισοδήματος της παραγράφου 1 του άρθρου 71⁹⁷ εφαρμόζεται για τα κέρδη που προκύπτουν σε φορολογικά έτη που αρχίζουν από την 1 η Ιανουαρίου 2014 και μετά. Ειδικά, για τα κέρδη που αποκτούν τα νομικά πρόσωπα και οι νομικές οντότητες που αναφέρονται στην παράγραφο 2 του άρθρου 71 στο φορολογικό έτος που αρχίζει από την 1η Ιανουαρίου 2014 έως και την 31 η Δεκεμβρίου του ίδιου έτους, το ποσοστό της προκαταβολής φόρου ορίζεται σε πενήντα πέντε τοις εκατό (55%) και για τα κέρδη που προκύπτουν στο φορολογικό έτος που αρχίζει από την 1η Ιανουαρίου 2015 έως και την 31 η Δεκεμβρίου του ίδιου έτους το ποσοστό αυτό ορίζεται σε εβδομήντα πέντε τοις εκατό (75%). Με τις διατάξεις δηλαδή της περίπτωσης β' της παραγράφου 11 της υποπαραγράφου Δ.1 της παραγράφου Δ «Ρυθμίσεις Θεμάτων Αρμοδιότητας Υπουργείου Οικονομικών» του Ν. 4336/2015 τροποποιείται η παράγραφος 2 του άρθρου 71 του Ν. 4172/2013, ώστε το ποσοστό της προκαταβολής φόρου

⁹⁷ Προκαταβολή του φόρου εισοδήματος νομικών προσώπων και νομικών οντοτήτων

εισοδήματος της παραγράφου 1 (100%) να ισχύει και για τα κέρδη που αποκτούν τα νομικά πρόσωπα και οι νομικές οντότητες των περιπτώσεων β' (προσωπικές εταιρίες), γ' (μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα νομικά πρόσωπα δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου στα οποία περιλαμβάνονται και τα κάθε είδους σωματεία και ιδρύματα), ε' (κοινωνίες αστικού δικαίου, αστικές κερδοσκοπικές ή μη κερδοσκοπικές εταιρίες, συμμετοχικές ή αφανείς εφόσον ασκούν επιχείρηση ή επάγγελμα) και στ' μόνο για τις κοινοπραξίες των προσωπικών εταιρειών του άρθρου 45 (από το φορολογικό έτος 2016 και μετά).

Το πρώτο εδάφιο⁹⁸ της παραγράφου 1 του άρθρου 69 του Ν. 4172/2013 αντικαθίσταται από την παράγραφο Δ «Ρυθμίσεις Θεμάτων Αρμοδιότητας Υπουργείου Οικονομικών» του Ν. 4336/2015 ως εξής: Με βάση τη δήλωση που υποβάλει ο φορολογούμενος και τους λοιπούς τίτλους βεβαίωσης που προβλέπονται στον Κώδικα Φορολογικής Διαδικασίας βεβαιώνεται ποσό ίσο με το εκατό τοις εκατό (100%) του φόρου που προκύπτει από επιχειρηματική δραστηριότητα για τον φόρο που αναλογεί στο εισόδημα του διανυόμενου φορολογικού έτους (από φορολογικό έτος 2016).

Στο άρθρο 72 του Ν. 4172/2013 προστίθεται νέα παράγραφος 38 βάσει της παραγράφου Δ «Ρυθμίσεις Θεμάτων Αρμοδιότητας Υπουργείου Οικονομικών» του Ν. 4336/2015 που έχει ως εξής: Το ποσοστό της προκαταβολής του φόρου εισοδήματος της παραγράφου 1 του άρθρου 69⁹⁹ ορίζεται σε πενήντα πέντε τοις εκατό (55%) για τα κέρδη που προκύπτουν στο φορολογικό έτος που αρχίζει από την 1η Ιανουαρίου 2014 έως και την 31η Δεκεμβρίου του ίδιου έτους και σε εβδομήντα πέντε τοις εκατό (75%) για τα κέρδη που προκύπτουν στο φορολογικό έτος που αρχίζει από την 1η Ιανουαρίου 2015 έως και την 31η Δεκεμβρίου του ίδιου έτους.

Με βάση τις διατάξεις του άρθρου 112 παραγράφου 1 που αφορά τις Ρυθμίσεις φορολογίας εισοδήματος του Ν. 4387/2016 τροποποιείται η κλίμακα Φορολογίας εισοδήματος Φυσικών προσώπων του άρθρου 15 του Κ.Φ.Ε. (4172/2013) Η νέα κλίμακα ισχύει πλέον για εισοδήματα από 1.1.2016 για: α) Μισθωτούς, β) Συνταξιούχους, γ) Ατομική επιχειρηματική δραστηριότητα, δ) Αγρότες

⁹⁸ Προκαταβολή του φόρου εισοδήματος από επιχειρηματική δραστηριότητα που αποκτούν φυσικά πρόσωπα. Με βάση τη δήλωση που υποβάλει ο φορολογούμενος και τους λοιπούς τίτλους βεβαίωσης που προβλέπονται στον Κώδικα Φορολογικής Διαδικασίας βεβαιώνεται ποσό ίσο με το πενήντα πέντε τοις εκατό (55%) του φόρου που προκύπτει για τον φόρο που αναλογεί στο εισόδημα του διανυόμενου φορολογικού έτους.

⁹⁹ Προκαταβολή του φόρου εισοδήματος από επιχειρηματική δραστηριότητα που αποκτούν φυσικά πρόσωπα.

Κλιμάκιο Εισοδήματος (ευρώ)	Φορολογικός Συντελεστής %	Φόρος Κλιμακίου (ευρώ)	Σύνολο	
			Εισοδήματος	Φόρου
			(ευρώ)	(ευρώ)
20000	22	4400	20000	4400
10000	29	2900	30000	7300
10000	37	3700	40000	11000
Υπερβάλλον	45			

Με την τροποποίηση του άρθρου 16 εισάγεται πλέον διαφορετική έκπτωση φόρου η οποία συνδέεται με τον αριθμό των τέκνων. Η έκπτωση φόρου ισχύει πλέον για εισοδήματα που αποκτώνται από 1.1.2016 για:

α) Μισθωτούς, β) Συνταξιούχους, γ) Αγρότες

Δεν ισχύει η έκπτωση φόρου για το εισόδημα από επιχειρηματική δραστηριότητα¹⁰⁰.

Αναλυτικά ο φόρος που προκύπτει κατά την εφαρμογή του άρθρου 15 μειώνεται κατά το ποσό των χιλίων εννιακοσίων (1.900) ευρώ για το φορολογούμενο χωρίς εξαρτώμενα τέκνα, όπως αυτά ορίζονται στο άρθρο 11, όταν το φορολογητέο εισόδημα από μισθωτές υπηρεσίες και συντάξεις δεν υπερβαίνει το ποσό των είκοσι χιλιάδων (20.000) ευρώ. Η μείωση του φόρου ανέρχεται σε χίλια εννιακόσια πενήντα (1.950) ευρώ για το φορολογούμενο με ένα (1) εξαρτώμενο τέκνο, σε δύο χιλιάδες (2.000) ευρώ για δύο (2) εξαρτώμενα τέκνα και σε δύο χιλιάδες εκατό (2.100) ευρώ για τρία (3) εξαρτώμενα τέκνα και άνω. Εάν το ποσό του φόρου είναι μικρότερο των ποσών αυτών, η μείωση του φόρου περιορίζεται στο ποσό του αναλογούντος φόρου.

Για φορολογητέο εισόδημα από μισθωτές υπηρεσίες και συντάξεις το οποίο υπερβαίνει το ποσό των είκοσι χιλιάδων (20.000) ευρώ, το ποσό της μείωσης μειώνεται κατά δέκα (10) ευρώ ανά χίλια (1.000) ευρώ του φορολογητέου εισοδήματος από μισθούς και συντάξεις.

Τα κέρδη από ατομική αγροτική επιχείρηση φορολογούνται αυτοτελώς με την κλίμακα της παραγράφου 1 του άρθρου 15, όπως αντικαταστάθηκε από την

¹⁰⁰ Τα κέρδη από επιχειρηματική δραστηριότητα φορολογούνται με την κλίμακα της παραγράφου 1 του άρθρου 15, όπως αντικαταστάθηκε από την κλίμακα του άρθρου 112 του Ν. 4387/2016 αφού προστεθούν σε τυχόν εισοδήματα από μισθούς και συντάξεις. Για τα κέρδη από επιχειρηματική δραστηριότητα δεν εφαρμόζονται οι μειώσεις του άρθρου 16.

κλίμακα του άρθρου 112 του Ν. 4387/2016 και ισχύει για εισοδήματα που αποκτώνται από 1.1.2016.¹⁰¹

Η παράγραφος 3 του άρθρου 29 του Ν. 4172/2013 (Α' 167) αντικαθίσταται ως εξής:

Ο φόρος που προκύπτει για το εισόδημα από ατομική αγροτική επιχείρηση μειώνεται κατά το ποσό που προβλέπεται στο άρθρο 16.

Οι μειώσεις του φόρου του άρθρου 16 του Ν. 4172/2013 εφαρμόζονται και για τους κατ' επάγγελμα αγρότες όπως αυτοί ορίζονται στην κείμενη νομοθεσία (άρθρο 65 του Ν.4389/2016),¹⁰² εφόσον δηλαδή τουλάχιστον το 50% του εισοδήματός τους προέρχεται από αγροτική δραστηριότητα.

Στην περίπτωση που αποκτάται εισόδημα από μισθούς και συντάξεις μαζί με εισόδημα ατομικής αγροτικής επιχείρησης, η μείωση φόρου υπολογίζεται μία φορά για το σύνολο των εισοδημάτων.

Στην περίπτωση που αποκτάται εισόδημα από μισθωτή εργασία και συντάξεις ή και από ατομική αγροτική επιχείρηση μαζί με εισόδημα από λοιπές κατηγορίες, η μείωση του φόρου θα είναι αυτή που αναλογεί μόνο στο μέρος του εισοδήματος που προέρχεται αποκλειστικά από μισθωτή εργασία και συντάξεις ή και από ατομική αγροτική επιχείρηση.

Το τελευταίο εδάφιο της παραγράφου 1 του άρθρου 21 του Ν. 4172/2013 αντικαθίσταται από τις διατάξεις του άρθρου 11 του Ν. 4387/2016 ως εξής:

Ειδικά, για τους ασκούντες ατομική αγροτική επιχειρηματική δραστηριότητα στον προσδιορισμό του κέρδους από επιχειρηματική δραστηριότητα περιλαμβάνονται εκ των άμεσων ενισχύσεων του Πυλώνα Ι της Κοινής Γεωργικής Πολιτικής, όπως αυτές ορίζονται, μόνο η βασική ενίσχυση καθώς και, κατά το ποσό που υπερβαίνουν τις δώδεκα χιλιάδες (12.000) ευρώ, οι πράσινες και συνδεδεμένες ενισχύσεις. Οι αγροτικές αποζημιώσεις στο σύνολό τους δεν περιλαμβάνονται στον προσδιορισμό

¹⁰¹ Τα κέρδη από ατομική αγροτική επιχείρηση φορολογούνται αυτοτελώς με την κλίμακα της παραγράφου 1 του άρθρου 15 (ως ανωτέρω περίπτωση) του Ν. 4172/2013, και καταργείται πλέον η φορολόγηση με 13%.

¹⁰² Επαγγελματίας αγρότης είναι το ενήλικο φυσικό πρόσωπο που έχει δικαίωμα εγγραφής στο Μητρώο Αγροτών και Αγροτικών Εκμεταλλεύσεων, εφόσον πληροί σωρευτικά τις ακόλουθες προϋποθέσεις:

αα) Είναι κάτοχος αγροτικής εκμετάλλευσης.

αβ) Ασχολείται επαγγελματικά με αγροτική δραστηριότητα στην εκμετάλλευσή του τουλάχιστον κατά 30% του συνολικού ετήσιου χρόνου εργασίας του.

αγ) Λαμβάνει από την απασχόλησή του σε αγροτική δραστηριότητα το 50% τουλάχιστον του συνολικού ετήσιου εισοδήματός του.

αδ) Είναι ασφαλισμένος ο ίδιος και η αγροτική του εκμετάλλευση, όπου απαιτείται, σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία.

αε) Τηρεί λογιστικά βιβλία σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία.

του κέρδους από επιχειρηματική δραστηριότητα.

Η διάταξη της προηγούμενης παραγράφου εφαρμόζεται για τα εισοδήματα που αποκτώνται στα φορολογικά έτη που αρχίζουν από 1η Ιανουαρίου 2016 και εφεξής.

Οι παράγραφοι 1 και 4 του άρθρου 40 του Ν. 4172/2013 αντικαθίστανται από το άρθρο 112 του Ν. 4387/2016 ως εξής:

Τα μερίσματα φορολογούνται με συντελεστή δεκαπέντε τοις εκατό (15%)¹⁰³.

Επίσης και η περίπτωση α' της παραγράφου 1 του άρθρου 64 του Ν. 4172/2013 αντικαθίσταται ως εξής: «α) για μερίσματα δεκαπέντε τοις εκατό (15%)».¹⁰⁴

Το εισόδημα από ακίνητη περιουσία φορολογείται αυτοτελώς, σύμφωνα με την ακόλουθη κλίμακα:

Εισόδημα από ακίνητη Περιουσία (ευρώ)	Συντελεστής %
0-12000	15%
12001-35000	35%
35001-	45%

Στον Κώδικα Φορολογίας Εισοδήματος (Ν. 4172/2013) προστίθεται άρθρο 43Α (άρθρο 112 του Ν. 4387/2016) ως εξής:

«Επιβολή ειδικής εισφοράς αλληλεγγύης στα φυσικά πρόσωπα».

Επιβάλλεται ειδική εισφορά αλληλεγγύης στα εισοδήματα άνω των δώδεκα χιλιάδων (12.000) ευρώ των φυσικών προσώπων ή σχολάζουσας κληρονομίας. Για την επιβολή της εισφοράς λαμβάνεται υπόψη το σύνολο του εισοδήματος, όπως αυτό προκύπτει από την άθροιση των εισοδημάτων από μισθωτή εργασία και συντάξεις, από επιχειρηματική δραστηριότητα, από κεφάλαιο, από υπεραξία μεταβίβασης κεφαλαίου, φορολογούμενο ή απαλλασσόμενο, πραγματικό ή τεκμαρτό.

Εξαιρούνται και δεν προσμετρώνται τα εισοδήματα των προσώπων που είναι ολικώς τυφλοί, καθώς και των προσώπων που παρουσιάζουν βαριές κινητικές αναπηρίες σε ποσοστό από ογδόντα τοις εκατό (80%) και άνω, η αποζημίωση για τη λύση ή καταγγελία της εργασιακής σχέσης της περίπτωσης ε' της παραγράφου 3 του άρθρου

¹⁰³ Με τροποποίηση από το Ν4603/2019, άρθρο 65, τα μερίσματα φορολογούνται με συντελεστή δέκα τοις εκατό (10%). Η διάταξη έχει εφαρμογή για τα εισοδήματα που αποκτώνται κατά τα φορολογικά έτη που αρχίζουν από την 1.1.2019 και μετά.

¹⁰⁴ Με τροποποίηση από το Ν4603/2019, άρθρο 65, «για μερίσματα δέκα τοις εκατό (10%)». Η διάταξη έχει εφαρμογή για τα εισοδήματα που αποκτώνται κατά τα φορολογικά έτη που αρχίζουν από την 1.1.2019 και μετά.

12 και της περίπτωσης στ' της παραγράφου 1 του άρθρου 14. Επίσης, εξαιρούνται από την υποχρέωση καταβολής ειδικής εισφοράς οι μακροχρόνια άνεργοι που είναι εγγεγραμμένοι στα μητρώα ανέργων του ΟΑΕΔ, καθώς και όσοι λαμβάνουν επίδομα ανεργίας από τον εν λόγω οργανισμό, εφόσον κατά το έτος της βεβαίωσης δεν έχουν πραγματικά εισοδήματα. Από την υποχρέωση καταβολής ειδικής εισφοράς εξαιρούνται, επίσης, οι μακροχρόνια άνεργοι ναυτικοί που είναι εγγεγραμμένοι στους καταλόγους προσφερόμενων προς ναυτολόγηση του Γραφείου Ευρέσεως Ναυτικής Εργασίας (Γ.Ε.Ν.Ε.), στους οποίους συμπεριλαμβάνονται και οι σχετικοί κατάλογοι των Λιμενικών Αρχών που λειτουργούν ως παραρτήματά του, καθώς και όσοι λαμβάνουν επίδομα ανεργίας από τον εν λόγω Φορέα, εφόσον κατά τον χρόνο βεβαίωσης δεν έχουν πραγματικά εισοδήματα. Η ειδική εισφορά αλληλεγγύης που επιβάλλεται στο συνολικό καθαρό εισόδημα της παραγράφου 1 υπολογίζεται με την ακόλουθη κλίμακα:

Εισόδημα σε ευρώ	Εισφορά Αλληλεγγύης
0-12000	0%
12001-20000	2,2%
20001-30000	5,00%
30001-40000	6,50%
40001-65000	7,50%
65001-220000	9,00%
Υπερβάλλον	10,00%

Η εισφορά προσδιορίζεται με βάση τους εκτελεστούς τίτλους εισπραξης που αναφέρονται στην παράγραφο 2 του άρθρου 45 του Κώδικα Φορολογικής Διαδικασίας (ΚΦΔ)¹⁰⁵, όπου στην περίπτωση διοικητικού προσδιορισμού φόρου, εμφανίζεται στην πράξη προσδιορισμού του φόρου, μαζί με τον φόρο εισοδήματος φυσικών προσώπων κάθε φορολογικού έτους.

¹⁰⁵ Εκτελεστοί τίτλοι από τον νόμο είναι:

α) στην περίπτωση άμεσου προσδιορισμού φόρου, ο προσδιορισμός του φόρου, όπως προκύπτει ταυτόχρονα με την υποβολή της δήλωσης, β) στην περίπτωση διοικητικού προσδιορισμού φόρου, η πράξη προσδιορισμού του φόρου που κοινοποιείται στον φορολογούμενο, γ) στην περίπτωση εκτιμώμενου προσδιορισμού φόρου, η πράξη εκτιμώμενου προσδιορισμού του φόρου, δ) στην περίπτωση διορθωτικού προσδιορισμού του φόρου, η πράξη διορθωτικού προσδιορισμού του φόρου, ε) στην περίπτωση προληπτικού προσδιορισμού φόρου, η πράξη προληπτικού προσδιορισμού του φόρου, στ) σε περίπτωση έκδοσης οριστικής δικαστικής απόφασης, η απόφαση αυτή όπως κοινοποιείται στον φορολογούμενο, ζ) σε περίπτωση καταλογισμού τόκων και προστίμων, οι αντίστοιχες πράξεις.

Η προθεσμία άσκησης της ενδικοφανούς προσφυγής του άρθρου 63 του Κ.Φ.Δ., δεν αναστέλλει τη βεβαίωση και την είσπραξη της οφειλής που προκύπτει από την εφαρμογή των παραπάνω διατάξεων.

Για την καταβολή του ποσού της εισφοράς εφαρμόζονται οι διατάξεις της καταβολής φόρου εισοδήματος φυσικών προσώπων της παραγράφου 6 του άρθρου 67.¹⁰⁶

Υπόχρεος σε καταβολή της εισφοράς είναι το φυσικό πρόσωπο στο όνομα του οποίου υπολογίζεται αυτή. Για τους έγγαμους, εφόσον συντρέχει περίπτωση της παραγράφου 4 του άρθρου 67, η οφειλή για εισφορά που αναλογεί στα εισοδήματά τους υπολογίζεται χωριστά και η ευθύνη της καταβολής βαρύνει κάθε σύζυγο.

Σε περίπτωση θανάτου του υπόχρεου, οι κληρονόμοι του ευθύνονται για την καταβολή της εισφοράς ανάλογα με το ποσοστό της κληρονομικής τους μερίδας.

Στο εισόδημα από μισθωτές υπηρεσίες που αποκτούν οι αμειβόμενοι με μηνιαίο μισθό, οι συνταξιούχοι από φορείς κύριας ασφάλισης, οι αμειβόμενοι με ημερομίσθιο οι οποίοι παρέχουν υπηρεσίες με σχέση μίσθωσης εργασίας πάνω από ένα (1) έτος στον ίδιο εργοδότη ή με σχέση μίσθωσης εργασίας αορίστου χρόνου, οι αξιωματικοί και το κατώτερο πλήρωμα του εμπορικού ναυτικού που παρέχουν υπηρεσίες σε εμπορικά πλοία και με εξαίρεση τα εισοδήματα των προσώπων που είναι ολικώς τυφλοί και των προσώπων που παρουσιάζουν βαριές κινητικές αναπηρίες σε ποσοστό από ογδόντα τοις εκατό (80%) και άνω, διενεργείται παρακράτηση από τους εργοδότες ή από τους φορείς που καταβάλλουν κύριες συντάξεις έναντι της ειδικής εισφοράς αλληλεγγύης. Η παρακράτηση διενεργείται κατά την καταβολή και υπολογίζεται με συντελεστή μετά από προηγούμενη αναγωγή του μισθού ή της σύνταξης ή του ημερομισθίου ή της αμοιβής που ορίζεται με άλλη βάση σε ετήσιο καθαρό εισόδημα που ορίζεται στην παράγραφο 3. Για την απόδοση των ποσών αυτών που παρακρατήθηκαν εφαρμόζονται οι διατάξεις της παραγράφου 6 του άρθρου 60.

Η ειδική εισφορά αλληλεγγύης φυσικών προσώπων δεν αφαιρείται από το συνολικό εισόδημα ούτε από το φόρο εισοδήματος.

Το δεύτερο εδάφιο της παραγράφου 1 του άρθρου 58 του Ν. 4172/2013 (Α' 167) αντικαθίσταται από το άρθρο 112 του Ν. 4387/2016 ως εξής:

¹⁰⁶ Άρθρο 67 παράγραφος 6 του Ν. 4172/2013, με απόφαση του Υπουργού Οικονομικών καθορίζονται ειδικότερα ο τρόπος και ο χρόνος υποβολής, ο τύπος και το περιεχόμενο της δήλωσης φορολογίας εισοδήματος, οι εξαιρετικές περιπτώσεις για τις οποίες επιτρέπεται η μη ηλεκτρονική υποβολή της δήλωσης, καθώς και τα δικαιολογητικά ή άλλα στοιχεία τα οποία συνυποβάλλονται με αυτήν.

«Τα κέρδη από επιχειρηματική δραστηριότητα που αποκτούν οι υπόχρεοι των περιπτώσεων β', δ', ε', στ' και ζ' του άρθρου 45¹⁰⁷ που τηρούν απλογραφικά βιβλία φορολογούνται με συντελεστή 29%»¹⁰⁸. Εξομοιώνεται δηλαδή ο συντελεστής φορολόγησης των κερδών από επιχειρηματική δραστηριότητα που αποκτούν οι υπόχρεοι των περ. β', δ', ε', στ' και ζ' του άρθρου 45 που τηρούν απλογραφικά βιβλία με εκείνους που τηρούν διπλογραφικά βιβλία.¹⁰⁹

Οι διατάξεις των προηγούμενων παραγράφων έχουν εφαρμογή για τα εισοδήματα που αποκτώνται από το φορολογικό έτος 2016 και επόμενα, ενώ η παρακράτηση της εισφοράς από τους μισθούς και τις συντάξεις με τη νέα κλίμακα αρχίζει να πραγματοποιείται από την έναρξη ισχύος του παρόντος νόμου (Ν. 4387/2016).

Οι περιπτώσεις α' και β' της παραγράφου 1 του άρθρου 5 του Ν. 4172/2013 (Α' 167) αντικαθίστανται από το άρθρο 117 του Ν. 4387/2016 ως εξής:

α) το εισόδημα από μισθωτή εργασία που ασκείται στην ημεδαπή, καθώς και το εισόδημα από μισθωτή εργασία που ασκείται στην αλλοδαπή και καταβάλλεται από το Ελληνικό Δημόσιο,

β) το εισόδημα από συντάξεις που καταβάλλονται από το Ελληνικό Δημόσιο, από ημεδαπό κύριο και επικουρικό φορέα υποχρεωτικής ασφάλισης, καθώς και από επαγγελματικά ταμεία που έχουν συσταθεί με νόμο στην Ελλάδα.

Η διάταξη της προηγούμενης παραγράφου ισχύει από την 1η Ιανουαρίου 2015.

Αποσαφηνίζονται οι πηγές εισοδήματος που προκύπτουν στην Ελλάδα. Ειδικότερα, ως εισόδημα πηγής Ελλάδας είναι το εισόδημα από μισθωτή εργασία που ασκείται στην ημεδαπή, καθώς και το εισόδημα από μισθωτή εργασία που ασκείται στην αλλοδαπή, εφόσον η αμοιβή καταβάλλεται στο μισθωτό από το Ελληνικό Δημόσιο. Επίσης, ως εισόδημα πηγής Ελλάδας είναι και το εισόδημα από συντάξεις που καταβάλλονται από το Ελληνικό Δημόσιο, από ημεδαπό κύριο και επικουρικό φορέα

¹⁰⁷ β) οι προσωπικές εταιρείες που συστήθηκαν στην ημεδαπή ή την αλλοδαπή,

δ) συνεταιρισμοί και ενώσεις αυτών,

ε) κοινωνίες αστικού δικαίου, αστικές κερδοσκοπικές ή μη κερδοσκοπικές εταιρείες, συμμετοχικές ή αφανείς εφόσον ασκούν επιχείρηση ή επάγγελμα,

στ) κοινοπραξίες,

ζ) οι νομικές οντότητες που ορίζονται στο άρθρο 2 του Κ.Φ.Ε. και δεν περιλαμβάνονται σε μια από τις προηγούμενες περιπτώσεις.

¹⁰⁸ Φορολογούνται πλέον με συντελεστή 29% και όχι με δύο συντελεστές (26% και 33% για κέρδη άνω των 50.000).

Επισημαίνεται ότι για τα πρόσωπα αυτά δεν εφαρμόζεται η περίπτωση α' της παραγράφου 1 του άρθρου 64 του Ν. 4172/2013, σύμφωνα με τις διατάξεις της παραγράφου 4 του άρθρου 47 του Ν. 4172/2013, όπως προστέθηκαν με το άρθρο 23 του Ν. 4223/2013 (δηλαδή η παρακράτηση φόρου μερισμάτων 10%).

¹⁰⁹ Πηγή: Taxheaven © <https://www.taxheaven.gr/news/news/view/id/29111>

υποχρεωτικής ασφάλισης, καθώς και από επαγγελματικά ταμεία που έχουν συσταθεί με νόμο στη Ελλάδα, ανεξαρτήτως εάν ο δικαιούχος της σύνταξης είναι φορολογικός κάτοικος Ελλάδας ή εξωτερικού.¹¹⁰

Η παράγραφος 2 του άρθρου 13 του Ν. 4172/2013 αντικαθίσταται από το άρθρο 44 του Ν. 4389/2016 ως εξής:

«Η αγοραία αξία της παραχώρησης ενός οχήματος σε εργαζόμενο ή εταίρο ή μέτοχο από ένα φυσικό ή νομικό πρόσωπο ή νομική οντότητα, για οποιοδήποτε χρονικό διάστημα ενός φορολογικού έτους, υπολογίζεται σε ποσοστό ογδόντα τοις εκατό (80%) του κόστους του οχήματος που εγγράφεται ως δαπάνη στα βιβλία του εργοδότη με τη μορφή της απόσβεσης περιλαμβανομένων των τελών κυκλοφορίας, επισκευών, συντηρήσεων καθώς και του σχετικού χρηματοδοτικού κόστους που αντιστοιχεί στην αγορά του οχήματος ή του μισθώματος. Σε περίπτωση που το κόστος είναι μηδενικό, η αγοραία αξία της παραχώρησης ορίζεται σε ποσοστό ογδόντα τοις εκατό (80%) της μέσης δαπάνης ή απόσβεσης κατά τα τελευταία τρία (3) έτη».

Επιβάλλεται σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 53 του Ν. 4389/2016 φόρος υπέρ του Δημοσίου, με την ονομασία «Φόρος Διαμονής» σύμφωνα με τις διατάξεις του παρόντος άρθρου. Ο φόρος διαμονής επιβάλλεται ανά ημερήσια χρήση του δωματίου, σουίτας, διαμερίσματος ή ενιαίας κατοικίας.

Επιβάλλεται σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 54 του Ν. 4389/2016 αναλογικό τέλος υπέρ του Δημοσίου, με την ονομασία «τέλος στη συνδρομητική τηλεόραση», το οποίο βαρύνει τους συνδρομητές των επιχειρήσεων παροχής υπηρεσιών συνδρομητικής τηλεόρασης. Το τέλος αυτό επιβάλλεται επί κάθε μηνιαίου λογαριασμού κάθε σύνδεσης σε συνδρομητική τηλεόραση και υπολογίζεται ως ποσοστό δέκα τοις εκατό (10%) επί του συνολικού μηνιαίου λογαριασμού, περιλαμβανομένου και του πάγιου τέλους που εισπράττεται υπέρ της επιχείρησης, προ του φόρου προστιθέμενης αξίας.

Βάσει των διατάξεων του άρθρου 55 του Ν. 4389/2016 επιβάλλεται αναλογικό τέλος υπέρ του Δημοσίου, με την ονομασία «τέλος συνδρομητών σταθερής τηλεφωνίας», το οποίο βαρύνει τους συνδρομητές των επιχειρήσεων παροχής υπηρεσιών σταθερής τηλεφωνίας. Το τέλος αυτό επιβάλλεται επί κάθε μηνιαίου λογαριασμού κάθε σύνδεσης σταθερής τηλεφωνίας με πρόσβαση σε υπηρεσίες φωνής

¹¹⁰ Πηγή: Taxheaven © <https://www.taxheaven.gr/news/news/view/id/29111>

ή/και ευρυζωνικής πρόσβασης (internet) και υπολογίζεται ως ποσοστό πέντε τοις εκατό (5%) επί του συνολικού μηνιαίου λογαριασμού, περιλαμβανομένου και του πάγιου τέλους που εισπράττεται υπέρ της επιχείρησης προ του φόρου προστιθέμενης αξίας.

Στο άρθρο 16 του Ν. 4172/2013 (Α' 167) προστίθεται νέα παράγραφος 3, με βάση τις διατάξεις της παραγράφου 1 του άρθρου 68 του Ν. 4446/2016 ως εξής:

Προκειμένου να διατηρηθεί η μείωση φόρου σύμφωνα με το άρθρο αυτό, ο φορολογούμενος απαιτείται να πραγματοποιήσει δαπάνες απόκτησης αγαθών και λήψης υπηρεσιών στην ημεδαπή ή σε κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή του Ε.Ο.Χ., οι οποίες να έχουν εξοφληθεί με ηλεκτρονικά μέσα πληρωμής, όπως, ενδεικτικά αλλά όχι περιοριστικά, κάρτες και μέσα πληρωμής με κάρτες, πληρωμή μέσω λογαριασμού πληρωμών Παρόχων Υπηρεσιών Πληρωμών του Ν. 3862/2010, χρήση ηλεκτρονικού πορτοφολιού κ.λπ., το ελάχιστο ποσό των οποίων προσδιορίζεται ως ποσοστό του φορολογητέου εισοδήματος του, σύμφωνα με την ακόλουθη κλίμακα:

Εισόδημα (σε ευρώ)	Ποσοστό ελάχιστης δαπάνης με ηλεκτρονική συναλλαγή και μέσα πληρωμής με κάρτα (Προοδευτική εφαρμογή)
1-10.000	10%
10.000,01-30.000	15%
30.000,01 και άνω	20% και μέχρι 30.000 ευρώ

Από την υποχρέωση χρήσης ηλεκτρονικών μέσων πληρωμής για την πραγματοποίηση των δαπανών της περίπτωσης α' εξαιρούνται φορολογούμενοι εβδομήντα (70) ετών και άνω, άτομα με ποσοστό αναπηρίας ογδόντα τοις εκατό (80%) και άνω, όσοι βρίσκονται σε δικαστική συμπαράσταση, οι φορολογικοί κάτοικοι της Ε.Ε. ή του Ε.Ο.Χ., υπό τις προϋποθέσεις του άρθρου 20 του Ν. 4172/2013, που υποχρεούνται σε υποβολή δήλωσης στην Ελλάδα και φορολογούνται με την κλίμακα από μισθωτή εργασία και συντάξεις. Για τους φορολογούμενους του προηγούμενου εδαφίου, απαιτείται η προσκόμιση αποδείξεων ίσης αξίας σύμφωνα με την κλίμακα της προηγούμενης περίπτωσης.

Αν δεν καλύπτεται το ελάχιστο απαιτούμενο ποσό της παραπάνω κλίμακας, τότε ο φόρος προσαυξάνεται κατά το ποσό που προκύπτει από τη θετική διαφορά μεταξύ του απαιτούμενου και του δηλωθέντος ποσού, πολλαπλασιαζόμενης με συντελεστή είκοσι δύο τοις εκατό (22%).

Εξαιρούνται από την υποχρέωση χρήσης ηλεκτρονικών μέσων πληρωμής και προσκόμισης αποδείξεων για την πραγματοποίηση δαπανών, οι υπάλληλοι του Υπουργείου Εξωτερικών, οι στρατιωτικοί, εφόσον υπηρετούν στην αλλοδαπή, οι υπηρετούντες στη Μόνιμη Ελληνική Αντιπροσωπεία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όσοι διαμένουν σε οίκο ευγηρίας και σε ψυχιατρικό κατάστημα και οι φυλακισμένοι.

Με απόφαση του Γενικού Γραμματέα Δημοσίων Εσόδων καθορίζεται η διαδικασία συγκέντρωσης των απαραίτητων δεδομένων από τους παρόχους υπηρεσιών πληρωμών.

Με απόφαση του Υπουργού Οικονομικών καθορίζονται οι εξαιρούμενες δαπάνες και άλλες κατηγορίες φορολογουμένων που εξαιρούνται από την υποχρέωση πραγματοποίησης των δαπανών με ηλεκτρονικά μέσα πληρωμής, τα επιπλέον κίνητρα για φορολογούμενους που υπερβαίνουν τα προβλεπόμενα ποσοστά ελάχιστης δαπάνης και κάθε άλλη αναγκαία λεπτομέρεια για την εφαρμογή της παρούσας.

Η προηγούμενη παράγραφος ισχύει από το φορολογικό έτος 2017 και μετά.

Στο άρθρο 18 του Ν. 4172/2013 (Α' 167) προστίθεται νέα παράγραφος 4 με βάση τις διατάξεις της παραγράφου 3 του άρθρου 68 του Ν. 4446/2016, ως εξής:

Οι ως άνω αναφερόμενες ιατρικές δαπάνες συνυπολογίζονται για τον προσδιορισμό του ποσού μείωσης φόρου υπό την προϋπόθεση ότι έχουν πραγματοποιηθεί με τη χρήση μέσων πληρωμής με κάρτα ή άλλου ηλεκτρονικού μέσου πληρωμής.

Με απόφαση του Υπουργού Οικονομικών καθορίζονται οι εξαιρέσεις και κάθε άλλη διαφοροποίηση.

Η παράγραφος 3 του άρθρου 20 του Ν. 3842/2010 αντικαθίσταται με βάση τις διατάξεις της παραγράφου 2 του άρθρου 69 του Ν. 4446/2016, ως εξής:

Τα φορολογικά στοιχεία συνολικής αξίας πεντακοσίων (500) ευρώ και άνω, που εκδίδονται για πώληση αγαθών ή παροχή υπηρεσιών σε ιδιώτες, εξοφλούνται από τους λήπτες τους, αγοραστές των αγαθών ή των υπηρεσιών, αποκλειστικώς με τη χρήση μέσων πληρωμής με κάρτα ή άλλου ηλεκτρονικού μέσου πληρωμής, όπως ενδεικτικά άλλα όχι περιοριστικά τραπεζικό έμβασμα, πληρωμή μέσω λογαριασμού

πληρωμών, χρήση ηλεκτρονικού πορτοφολιού. Δεν επιτρέπεται εξόφληση των στοιχείων αυτών με μετρητά.

Στο άρθρο 23 του Ν. 4172/2013 «Μη εκπίπτουσες επιχειρηματικές δαπάνες», προστίθεται νέα παράγραφος ιδ' με βάση τις διατάξεις του άρθρου 72 του Ν. 4446/2016, ως εξής:

Οι δαπάνες που πραγματοποιούνται στο πλαίσιο εργασιακής σχέσης όπως αυτή ορίζεται στην παράγραφο 2 του άρθρου 12 του Ν. 4172/2013, εφόσον η τμηματική ή ολική εξόφληση δεν έχει πραγματοποιηθεί με τη χρήση ηλεκτρονικού μέσου πληρωμής ή μέσω παρόχου υπηρεσιών πληρωμών. Αναγκαία λεπτομέρεια για την εφαρμογή της παρούσας.

Η παράγραφος 2 του άρθρου 13 του Ν. 4172/2013, όπως τροποποιήθηκε με την παράγραφο 1 του άρθρου 44 του Ν. 4389/2016 (Α' 94), με βάση τις διατάξεις της παραγράφου 1 του άρθρου 99 του Ν. 4446/2016, αντικαθίσταται ως εξής:

Η αξία της παραχώρησης ενός οχήματος σε εργαζόμενο ή εταίρο ή μέτοχο από ένα φυσικό ή νομικό πρόσωπο ή νομική οντότητα, για οποιοδήποτε χρονικό διάστημα εντός του φορολογικού έτους, υπολογίζεται ως ποσοστό της Λιανικής Τιμής Προ Φόρων (ΛΤΠΦ) του οχήματος ως εξής:

- α)** για ΛΤΠΦ από 0 έως 12.000 ευρώ ως ποσοστό τέσσερα τοις εκατό (4%) της ΛΤΠΦ ως επιπλέον ετήσιο εισόδημα,
- β)** για ΛΤΠΦ από 12.001 έως 17.000 ευρώ ως ποσοστό επτά τοις εκατό (7%) της ΛΤΠΦ ως επιπλέον ετήσιο εισόδημα,
- γ)** για ΛΤΠΦ από 17.001 έως 20.000 ευρώ ως ποσοστό δεκατέσσερα τοις εκατό (14%) της ΛΤΠΦ ως επιπλέον ετήσιο εισόδημα,
- δ)** για ΛΤΠΦ από 20.001 έως 25.000 ευρώ ως ποσοστό δεκαοκτώ τοις εκατό (18%) της ΛΤΠΦ ως επιπλέον ετήσιο εισόδημα,
- ε)** για ΛΤΠΦ πλέον των 25.001 ευρώ ως ποσοστό είκοσι δύο τοις εκατό (22%) της ΛΤΠΦ ως επιπλέον ετήσιο εισόδημα, ανεξάρτητα αν το όχημα ανήκει στην επιχείρηση ή είναι μισθωμένο με οποιονδήποτε τρόπο στα ανωτέρω πρόσωπα. Το ανωτέρω ποσοστό καθενός οχήματος δεν επιμερίζεται σε περισσότερα του ενός πρόσωπα.

Η αξία της παραχώρησης του οχήματος μειώνεται βάσει παλαιότητας ως εξής:

- i)** 0-2 έτη καμία μείωση
- ii)** 3-5 έτη μείωση δέκα τοις εκατό (10%)
- iii)** 6-9 έτη μείωση είκοσι πέντε τοις εκατό (25%)

iv) Από 10 έτη και μετά μείωση πενήντα τοις εκατό (50%).

Από τις διατάξεις του παρόντος εξαιρούνται τα οχήματα που παραχωρούνται αποκλειστικά για επαγγελματικούς σκοπούς και έχουν Λιανική Τιμή Πώλησης προ Φόρων έως 12.000 ευρώ.

Οι διατάξεις της παραγράφου αυτής εφαρμόζονται για εισοδήματα που αποκτώνται από την 1η Ιανουαρίου 2016 και μετά.

Με βάση τις διατάξεις της παραγράφου 2 του άρθρου 99 του Ν. 4446/2016 τροποποιήθηκε το δεύτερο εδάφιο της παραγράφου 1 του άρθρου 47 του Ν. 4172/2013 προκειμένου για τον προσδιορισμό των κερδών από επιχειρηματική δραστηριότητα των νομικών προσώπων και νομικών οντοτήτων, στην περίπτωση που λαμβάνει χώρα διανομή ή κεφαλαιοποίηση κερδών χωρίς να έχει καταβληθεί φόρος εισοδήματος.

Ειδικότερα, με τις νέες διατάξεις οι οποίες έχουν εφαρμογή για φορολογικά έτη που αρχίζουν από την 1η Ιανουαρίου 2017 και μετά, ορίζεται ότι σε περίπτωση κεφαλαιοποίησης ή διανομής κερδών για τα οποία δεν έχει καταβληθεί φόρος εισοδήματος νομικών προσώπων ή νομικών οντοτήτων το ποσό που διανέμεται ή κεφαλαιοποιείται φορολογείται σε κάθε περίπτωση ως κέρδος από επιχειρηματική δραστηριότητα ανεξάρτητα από την ύπαρξη φορολογικών ζημιών.

Οι διατάξεις της προηγούμενης παραγράφου έχουν εφαρμογή για φορολογικά έτη που αρχίζουν από την 1 η Ιανουαρίου 2017 και μετά.

Η παράγραφος 1 του άρθρου 16 του Ν. 4172/2013 (Α' 167) αντικαθίσταται από το άρθρο 10 «Τροποποιήσεις στις μειώσεις φόρου του Κώδικα Φορολογίας Εισοδήματος» του Ν. 4472/2017¹¹¹, ως εξής:

Ο φόρος που προκύπτει κατά την εφαρμογή του άρθρου 15 μειώνεται κατά το ποσό των χιλίων διακοσίων πενήντα (1.250) ευρώ για τον φορολογούμενο χωρίς εξαρτώμενα τέκνα, όπως αυτά ορίζονται στο άρθρο 11, όταν το φορολογητέο εισόδημα από μισθωτές υπηρεσίες και συντάξεις δεν υπερβαίνει το ποσό των είκοσι χιλιάδων (20.000) ευρώ. Η μείωση του φόρου ανέρχεται σε χίλια τριακόσια (1.300) ευρώ για τον φορολογούμενο με ένα (1) εξαρτώμενο τέκνο, σε χίλια τριακόσια πενήντα (1.350) ευρώ για δύο (2) εξαρτώμενα τέκνα και σε χίλια τετρακόσια πενήντα (1.450) ευρώ για τρία (3) εξαρτώμενα τέκνα και άνω. Εάν το ποσό του φόρου είναι

¹¹¹ Κατάργηση των άρθρων 10 -13 του ν. 4472/2017 από το Άρθρο 12 του Νόμου 4618/2019 και ισχύει από 10/6/2019.

μικρότερο των ποσών αυτών, η μείωση του φόρου περιορίζεται στο ποσό του αναλογούντος φόρου.

Οι διατάξεις του παρόντος άρθρου ισχύουν για εισοδήματα που αποκτώνται στα φορολογικά έτη που αρχίζουν από την 1.1.2020 και εφεξής.

Η παράγραφος 1 του άρθρου 15 του Ν. 4172/2013 (Α' 167) αντικαθίσταται από το άρθρο 12 «Τροποποιήσεις στην Κλίμακα Φορολογίας Εισοδήματος Φυσικών Προσώπων» του Ν. 4472/2017¹¹², ως εξής:

Το φορολογητέο εισόδημα από μισθωτή εργασία και συντάξεις υποβάλλεται σε φόρο σύμφωνα με την ακόλουθη κλίμακα:

Εισόδημα (Μισθοί, Συντάξεις, Επίχ. Δραστηριότητα)		
Εισόδημα από (ευρώ)	Εισόδημα έως (ευρώ)	Φορολογικός Συντελεστής
0	20.000	20%
20.000,01	30.000	29%
30.000,01	40.000	37%
>=40.000,01		45%

Το πρώτο εδάφιο της παραγράφου 1 του άρθρου 43Α του Ν. 4172/2013 (Α' 167) αντικαθίσταται από το άρθρο 13 «Τροποποιήσεις στην Ειδική Εισφορά Αλληλεγγύης», του Ν. 4472/2017¹¹³, εξής:

Επιβάλλεται ειδική εισφορά αλληλεγγύης στα εισοδήματα άνω των τριάντα χιλιάδων (30.000) ευρώ των φυσικών προσώπων ή σχολάζουσας κληρονομιάς.

Επιπροσθέτως, η παράγραφος 3 του άρθρου 43Α του Ν. 4172/2013 αντικαθίσταται ως εξής:

Η ειδική εισφορά αλληλεγγύης που επιβάλλεται στο συνολικό καθαρό εισόδημα της παραγράφου 1 υπολογίζεται με την ακόλουθη κλίμακα:

¹¹² Κατάργηση των άρθρων 10 -13 του ν. 4472/2017 από το Άρθρο 12 του Νόμου 4618/2019 και ισχύει από 10/6/2019.

¹¹³ Κατάργηση των άρθρων 10 -13 του ν. 4472/2017 από το Άρθρο 12 του Νόμου 4618/2019 και ισχύει από 10/6/2019.

Ειδική Εισφορά Αλληλεγγύης		
Εισόδημα από (ευρώ)	Εισόδημα έως (ευρώ)	Συντελεστής
0	30.000	0%
30.000,01	40.000	2%
40.000,01	65.000	5%
65.000,01	220.000	9%
>220.000		10%

Η παράγραφος 1 του άρθρου 58 του Ν. 4172/2013 (Α' 167) αντικαθίσταται από το άρθρο 14. «Τροποποιήσεις στους συντελεστές φορολογίας εισοδήματος του άρθρου 58 του Ν. 4172/2013» του Ν. 4472/2017 ως εξής:

- 1) Τα κέρδη από επιχειρηματική δραστηριότητα που αποκτούν τα νομικά πρόσωπα και οι νομικές οντότητες που τηρούν διπλογραφικά βιβλία, καθώς και τα νομικά πρόσωπα της περίπτωσης γ' του άρθρου 45 που τηρούν απλογραφικά φορολογούνται με συντελεστή είκοσι έξι τοις εκατό (26%), εξαιρουμένων των πιστωτικών ιδρυμάτων της περίπτωσης β'. Τα κέρδη από επιχειρηματική δραστηριότητα που αποκτούν οι υπόχρεοι των περιπτώσεων β', δ', ε', στ' και ζ' του άρθρου 45 που τηρούν απλογραφικά βιβλία φορολογούνται με συντελεστή είκοσι έξι τοις εκατό (26%).
- 2) Τα πιστωτικά ιδρύματα της περίπτωσης 1 της παραγράφου 1 του άρθρου 3 του Ν. 4261/2014 φορολογούνται με συντελεστή είκοσι εννέα τοις εκατό (29%).¹¹⁴

¹¹⁴ Οι διατάξεις του άρθρου 14 ισχύουν για εισοδήματα που αποκτώνται κατά το φορολογικό έτος που αρχίζει από 1.1.2019 και εφεξής και θα δηλώνονται το επόμενο φορολογικό έτος υπό την προϋπόθεση και στον βαθμό που, σύμφωνα με εκτίμηση του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, σε συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, τον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Σταθερότητας και τις ελληνικές αρχές, στο πλαίσιο της τελικής αξιολόγησης του Προγράμματος Οικονομικής Προσαρμογής, δεν προκαλείται απόκλιση από τους μεσοπρόθεσμους δημοσιονομικούς στόχους, όπως αυτοί καθορίζονται στο ως άνω Πρόγραμμα. Ο Υπουργός Οικονομικών δημοσιεύει στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως ανακοίνωση, στην οποία περιέχονται τα συμπεράσματα της ανωτέρω εκτίμησης. Οι διατάξεις των άρθρων 11 έως 14 εφαρμόζονται αναπροσαρμοζόμενες στον επιτρεπόμενο βαθμό, σύμφωνα με την περίπτωση α'. Με απόφαση του Υπουργού Οικονομικών διαπιστώνεται η ακριβής αντιστοιχία προς το δημοσιονομικό στόχο και ρυθμίζονται οι αναγκαίες λεπτομέρειες για την εφαρμογή των άρθρων 11 έως 14. Αν το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο σε συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, τον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Σταθερότητας και τις ελληνικές αρχές, στο πλαίσιο της τελικής αξιολόγησης του Προγράμματος Οικονομικής Προσαρμογής διαπιστώσει ότι στη βάση μίας προοπτικής εκτίμησης και λαμβάνοντας υπόψη την εφαρμογή των άρθρων 1 και 2 η εμπροσθοβαρής εφαρμογή του άρθρου 10 είναι αναγκαία προκειμένου να επιτευχθεί ο συμφωνημένος δημοσιονομικός στόχος πρωτογενούς ισοζυγίου της Γενικής Κυβέρνησης ύψους 3,5% για το οικονομικό έτος 2019 κατά τρόπο ευνοϊκό για την ανάπτυξη, οι διατάξεις του άρθρου 10 εφαρμόζονται για εισοδήματα που αποκτώνται από την 1.1.2019 και εφεξής.

Με βάση το άρθρο 69 παραγράφου 1 του Ν. 4472/2017 το άρθρο 18 του Ν. 4172/2013 (Α'167) καταργείται (ισχύει για δαπάνες που πραγματοποιούνται από 1.1.2017).¹¹⁵

Με βάση το άρθρο 69 παραγράφου 2 του Ν. 4472/2017, η παράγραφος 3 του άρθρου 60 του Ν. 4172/2013 καταργείται (ισχύει για παρακρατήσεις σε εισοδήματα που αποκτώνται κατά τα φορολογικά έτη που αρχίζουν από 1.1.2018 και εφεξής).¹¹⁶

Επιβολή φόρου με βάση τις διατάξεις του άρθρου 83 του Ν. 4472/2017 επί των εισοδημάτων από περιστασιακές και βραχυπρόθεσμες μισθώσεις ακίνητης περιουσίας, οι οποίες συνήθως εξυπηρετούνται μέσω της διεθνούς διαδικτυακής πλατφόρμας Airbnb. Ειδικότερα, στο ετήσιο εισόδημα από τη βραχυχρόνια μίσθωση ακινήτων που αποκτά από φέτος κάθε φυσικό πρόσωπο, στο πλαίσιο της οικονομίας του διαμοιρασμού, θα επιβληθεί το 2018 φόρος εισοδήματος με βάση την κλίμακα φορολογίας των ενοικίων, δηλαδή με συντελεστές 15% από το πρώτο ευρώ μέχρι τις 12.000 ευρώ του ετησίου εισοδήματος, 35% στο τμήμα του ετησίου εισοδήματος από τις 12.001 έως τις 35.000 ευρώ και 45% στο τμήμα του ετησίου εισοδήματος πάνω από τις 35.000 ευρώ, εφόσον τα ακίνητα εκμισθώνονται επιπλωμένα χωρίς την παροχή οιασδήποτε υπηρεσίας πλην της παροχής κλινοσκεπασμάτων.

Σε περίπτωση που παρέχονται οποιεσδήποτε άλλες υπηρεσίες, το εισόδημα αυτό θα λογίζεται ως εισόδημα από επιχειρηματική δραστηριότητα και φορολογείται με 22% μέχρι τις πρώτα 20.000 ευρώ, 29% στο τμήμα από τις 20.001 έως τις 30.000 ευρώ, 37% στο τμήμα από τις 30.001 έως τις 40.000 ευρώ και 45% στο τμήμα πάνω από τις 40.000 ευρώ.

Το εισόδημα που αποκτάται φέτος από νομικά πρόσωπα ή νομικές οντότητες, από τη βραχυχρόνια μίσθωση ακινήτων της οικονομίας διαμοιρασμού, όπως ορίζεται στην προηγούμενη παράγραφο, θα θεωρείται εισόδημα από επιχειρηματική και θα φορολογείται με συντελεστή 29%.¹¹⁷

¹¹⁵ Μειώσεις φόρου για ιατρικές δαπάνες

Το ποσό του φόρου μειώνεται σε ποσοστό δέκα τοις εκατό (10%) για τα έξοδα ιατρικής και νοσοκομειακής περίθαλψης, εφόσον αυτά υπερβαίνουν το πέντε τοις εκατό (5%) του φορολογητέου εισοδήματος του φορολογούμενου. Το ποσό της μείωσης ανεξαρτήτως του ποσού των εξόδων δεν μπορεί να υπερβεί τις τρεις χιλιάδες (3.000) ευρώ.

¹¹⁶ Ο φόρος που παρακρατείται σύμφωνα με τις διατάξεις των προηγούμενων παραγράφων μειώνεται κατά ποσοστό ενάμιση τοις εκατό (1,5%) κατά την παρακράτησή του.

¹¹⁷ Πηγή: Ελεύθερος Τύπος, «Έρχεται κατάργηση φοροαπαλλαγών και φόρος στα airbnb», <https://www.eleftherostypos.gr/oikonomia/116380-erxetai-katargisi-foroapallagon-kai-foros-sta-airbnb/>

Η Ελλάδα φέρεται να ήταν το πρώτο και μόνο κράτος που ήταν τόσο κοντά στην έξοδο από την Ευρωζώνη. Οι λόγοι για την άθλια οικονομική κατάσταση της Ελλάδας είναι πολλοί όπως προείπαμε, μεταξύ των οποίων μια σειρά από φορολογικά αίτια, όπως η φοροδιαφυγή και η αναποτελεσματικότητα στην είσπραξη φόρων. Ως εκ τούτου ψηφίστηκαν διαδοχικά κι επί σειρά ετών πλήθος επώδυνων και αρκετές φορές άδικων φορολογικών νομοσχεδίων - όπως αναφέρθηκαν παραπάνω – που είχαν σε συνδυασμό με την κρίση που έπληξε τη χώρα μας, δραματικές επιπτώσεις στην πλειοψηφία του ελληνικού λαού, όπως θα αναφερθούμε στο επόμενο κεφάλαιο.

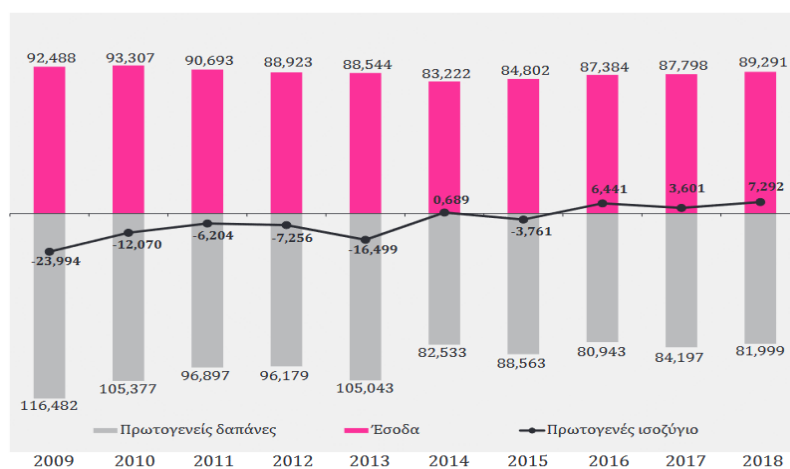
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΣΤΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ

Σήμερα η ελληνική οικονομία έχει πλέον εξέλθει από το καθεστώς υψηλών δημοσιονομικών ανισορροπιών, αλλά με μη βιώσιμο πιθανόν και μη διατηρήσιμο τρόπο. Τα διαθέσιμα στοιχεία δείχνουν ότι από το 2014 καταγράφεται μια αλλαγή του μείγματος της δημοσιονομικής προσαρμογής με το μεγαλύτερο μέρος αυτής να προέρχεται πλέον από το σκέλος των εσόδων. Σύμφωνα με την ετήσια έκθεση της ΙΝΕ ΓΣΕΕ¹¹⁸ για το έτος 2018, η ελληνική οικονομία μέχρι και το Γ' τρίμηνο του 2017 εμφανίζει «ενδείξεις εύθραυστης σταθεροποίησης σε χαμηλούς ρυθμούς οικονομικής μεγέθυνσης χωρίς ενδογενή δυναμική». Γεγονός είναι ότι για πρώτη φορά μετά την κρίση του 2007-2008 τα υπόλοιπα κράτη-μέλη της Ευρωζώνης καταγράφουν ικανοποιητικούς ρυθμούς οικονομικής μεγέθυνσης, σε αντίθεση με την Ελλάδα, ενώ αξιοσημείωτο είναι ότι την περίοδο 2014-2016 η βελτίωση των δημόσιων εσόδων στηρίχτηκε κατά κύριο λόγο στην αύξηση των έμμεσων φόρων καθώς το διάστημα Ιανουάριος-Δεκέμβριος 2017 οι έμμεσοι φόροι αντιστοιχούσαν στο 56,6% των φορολογικών εσόδων του κράτους, έναντι 54% το 2016. Ειδικότερα, οι έμμεσοι φόροι διαμορφώθηκαν στα 26.942 εκατ. ευρώ, σημειώνοντας αύξηση 1.262 εκατ. ευρώ έναντι του 2016, ενώ οι άμεσοι φόροι ανήλθαν στα 20.622 εκατ. ευρώ, 1.217 εκατ. ευρώ χαμηλότερα συγκριτικά με το 2016. Αξίζει να σημειωθεί ότι το 2017 το ύψος των φορολογικών εσόδων είναι μειωμένο κατά 7,2% έναντι του 2010, ενώ υπερβαίνει κατά 7% τα επίπεδα του 2014 ως αποτέλεσμα των υψηλότερων εισπράξεων από έμμεσους φόρους.

¹¹⁸ ΙΝΕ ΓΣΕΕ: Ετήσια Έκθεση 2018 για την Ελληνική Οικονομία και την Απασχόληση, "Η ελληνική οικονομία και η απασχόληση"
<https://www.inegsee.gr/wp-content/uploads/2018/03/ETHSIA-EKTHESI-2018-INE-GSEE>

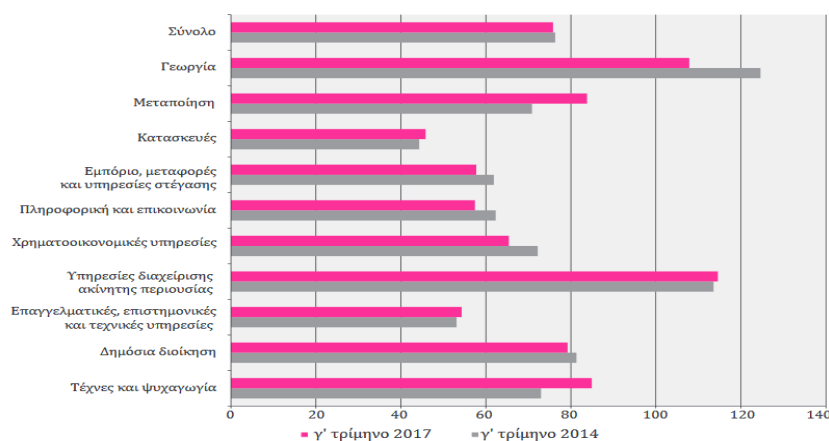
Γράφημα 4.1: Σύνθεση φορολογικών εσόδων και λόγος έμμεσων/άμεσων φόρων (2008-2018)

Πηγή: Υπουργείο Οικονομικών (2017, 2018)

Το Γ' τρίμηνο του 2017 η πραγματική ακαθάριστη προστιθέμενη αξία υστερούσε σημαντικά σε σχέση με τα προ κρίσης επίπεδα, παραμένοντας καθηλωμένη σε επίπεδο αντίστοιχο με αυτό του 2014. Επί του συνόλου η προστιθέμενη αξία το Γ' τρίμηνο του 2017 υστερεί κατά 24% σε σχέση με το Γ' τρίμηνο του 2008 και κατά 0,5% σε σχέση με το αντίστοιχο τρίμηνο του 2014, στοιχείο ενδεικτικό της στασιμότητας της οικονομίας. Αναφορικά με τους κύριους κλάδους δραστηριότητας, η γεωργία είναι ο μόνος κλάδος στον οποίο παρατηρείται βελτίωση σε σχέση με το 2008, με εξαίρεση αυτόν της μεταποίησης. Με βάση όμως τον τρέχοντα ρυθμό μεταβολής της προστιθέμενης αξίας, δεν θα υπάρξει ουσιαστική ανάκαμψη στη μεταποίηση, πριν το 2023. Όσον αφορά τον κλάδο της γεωργίας, το Γ' τρίμηνο του 2017 η προστιθέμενη αξία του κλάδου ήταν υψηλότερη κατά 8% σε σχέση με το αντίστοιχο τρίμηνο του 2008, αλλά υστερούσε σε σχέση με το Γ' τρίμηνο του 2014 κατά 16 ποσοστιαίες μονάδες. Το διάγραμμα που ακολουθεί δείχνει τη μεταβολή της πραγματικής ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας μεταξύ του Γ' τριμήνου του 2017 και του Γ' τριμήνου του 2014 σε σχέση με το αντίστοιχο τρίμηνο του 2008.

Γράφημα 4.2: Δείκτης μεταβολής της πραγματικής ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας ανά κλάδο δραστηριότητας, 2017:3 και 2014:3 σε σχέση με 2008:3 (Ελλάδα, σταθερές τιμές 2010)

Πηγή: Eurostat (επεξεργασία INE ΓΣΕΕ)¹¹⁹

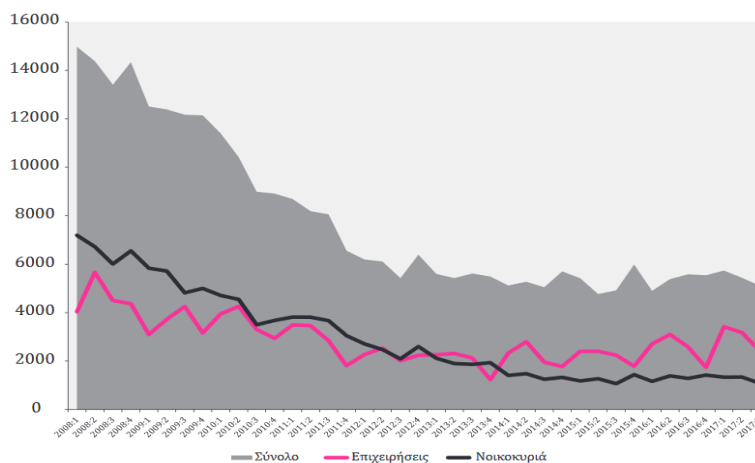
Οι επενδύσεις εξακολουθούν να παραμένουν σε ιδιαίτερα χαμηλά επίπεδα, παρουσιάζοντας οριακές μεταβολές. Οι επενδύσεις των νοικοκυριών σε κατοικίες και σε διαρκή καταναλωτικά αγαθά, που αποτελούσαν το κυριότερο μέρος των επενδύσεων την προ κρίσης περίοδο, είναι σταθεροποιημένες σε ένα πολύ χαμηλό επίπεδο. Το Α' τρίμηνο του 2017 το ύψος των επενδύσεων των νοικοκυριών ήταν ίσο με 1,3 δισ. ευρώ, το οποίο ήταν κατά 168 εκατ. ευρώ υψηλότερο από το επίπεδο του Α' τριμήνου του 2016 αλλά κατά 5,8 δισ. ευρώ χαμηλότερο από το αντίστοιχο τρίμηνο του 2008. Το Β' τρίμηνο του 2017 σημειώθηκε πτώση έναντι του Β' τριμήνου του 2016 κατά 50 εκατ. ευρώ, ενώ η αντίστοιχη πτώση το Γ' τρίμηνο ήταν της τάξης των 203 εκατ. ευρώ. Με δεδομένες τις συνθήκες που επικρατούν, η ανάκαμψη των επενδύσεων σε κατοικίες και διαρκή καταναλωτικά αγαθά δεν είναι πιθανή. Το Γ' τρίμηνο του 2017 οι επενδύσεις ήταν υψηλότερες από αυτές του Γ' τριμήνου του 2014 μόλις κατά 60,5 εκατ. ευρώ. Οι εξαγωγές αγαθών έχουν ανακάμψει σε σχέση με το 2008, όμως η μεγάλη εξάρτηση της εγχώριας παραγωγής από τις εισαγωγές έχει ως αποτέλεσμα την σημαντική αύξηση των εισαγωγών αγαθών, ενώ παράλληλα, οι εξαγωγές υπηρεσιών υστερούν σημαντικά σε σχέση με το επίπεδο του 2008.

Μεγαλύτερο ρόλο για την αναπτυξιακή πορεία της οικονομίας έχουν οι επενδύσεις των επιχειρήσεων. Οι επιχειρήσεις ήταν επιφυλακτικές όσον αφορά την επενδυτική τους δραστηριότητα, ήδη πριν την κρίση. Το Α' τρίμηνο του 2017 οι επενδύσεις των επιχειρήσεων ήταν ίσες με 3,4 δισ. ευρώ, δηλαδή υψηλότερες από το Α' τρίμηνο του

¹¹⁹ Σημείωση: Εποχικά και ημερολογιακά διορθωμένα στοιχεία.

2016 κατά 716 εκατ. ευρώ. Το Β' τρίμηνο του 2017 οι επενδύσεις των επιχειρήσεων ήταν ίσες με 3,1 δισ. ευρώ, υψηλότερες του Β' τριμήνου του 2016 κατά 78 εκατ. ευρώ, ενώ το Γ' τρίμηνο ήταν ίσες με 2,4 δισ. ευρώ, σημειώνοντας πτώση κατά 169 εκατ. ευρώ σε σχέση με το Γ' τρίμηνο του 2016. Παρατηρείται λοιπόν ότι όχι μόνο ο όγκος των παραγωγικών επενδύσεων της οικονομίας είναι χαμηλός, αλλά επιπλέον ότι οι μεταβολές του είναι οριακές. Το γράφημα που ακολουθεί παρουσιάζει την εξέλιξη του όγκου των επενδύσεων στο σύνολο και ανά θεσμικό τομέα.

Γράφημα 4.4: Πραγματικός ακαθάριστος σχηματισμός παγίου κεφαλαίου ανά θεσμικό τομέα σε εκατ. ευρώ (Ελλάδα, 2008:1-2017:3, σταθερές τιμές 2010)

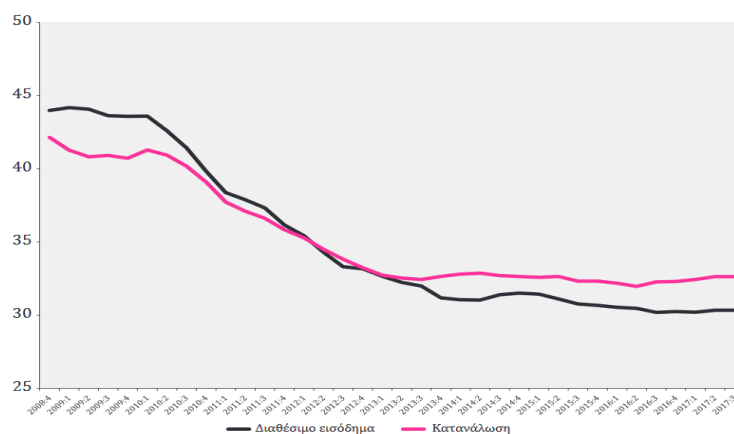
Πηγή: Eurostat (επεξεργασία INE ΓΣΕΕ)¹²⁰

Η κατανάλωση εξακολουθεί να αποτελεί τον βασικό προσδιοριστικό παράγοντα της εγχώριας οικονομικής δραστηριότητας. Το διαθέσιμο εισόδημα παρουσιάζει μεγάλη πτώση στο διάστημα 2009-2013, συνέπεια της δημοσιονομικής και της εισοδηματικής λιτότητας, και στη συνέχεια δείχνει σημάδια σταθεροποίησης. Η κατανάλωση μειώνεται αρχικά, αλλά με μικρότερο ρυθμό, και σταθεροποιείται σε υψηλότερο επίπεδο από το διαθέσιμο εισόδημα. Διατηρείται από το 2012 και ύστερα υπάρχει αρνητική διαφορά μεταξύ διαθέσιμου εισοδήματος και κατανάλωσης, η οποία οφείλεται τόσο στην εκτεταμένη φοροδιαφυγή όσο και στη χρήση συσσωρευμένων πόρων για τη χρηματοδότηση της κατανάλωσης. Η αρνητική διαφορά μεταξύ διαθέσιμου εισοδήματος και κατανάλωσης από το 2012 και έπειτα

¹²⁰ Μη εποχικά διορθωμένα στοιχεία. Στο διάγραμμα δεν παρουσιάζονται οι δημόσιες επενδύσεις και οι επενδύσεις των χρηματοοικονομικών επιχειρήσεων.

οδηγεί σε αρνητικές νέες αποταμιεύσεις για τα νοικοκυριά. Το Γ΄ τρίμηνο του 2017 η κατανάλωση διατηρείται στάσιμη, κυμαινόμενη όμως σε επίπεδο υψηλότερο του διαθέσιμου εισοδήματος με αποτέλεσμα να σταθεροποιεί την εγχώρια οικονομική δραστηριότητα, ενώ παράλληλα υπονομεύει τη βιωσιμότητά της, καθώς οδηγεί σε συρρίκνωση της αποταμίευσης και των καταθέσεων των νοικοκυριών. Για το 2017, το πραγματικό διαθέσιμο εισόδημα μειώθηκε το Α΄ τρίμηνο του 2017 κατά 170 εκατ. ευρώ σε σχέση με το Α΄ τρίμηνο του 2016, αυξήθηκε το Β΄ τρίμηνο κατά 543 εκατ. ευρώ, ενώ το Γ΄ τρίμηνο παρέμεινε στο ίδιο επίπεδο με το αντίστοιχο τρίμηνο του προηγούμενου έτους. Η αυξητική πορεία της διαφοράς μεταξύ διαθέσιμου εισοδήματος και κατανάλωσης εντός του 2016 διατηρήθηκε και το Α΄ εξάμηνο του 2017. Κατά ένα μέρος αυτή η διαφορά οφείλεται στη φοροδιαφυγή, η οποία ανήκει στους παράγοντες που διογκώνουν τη διαφορά κατανάλωσης και διαθέσιμου εισοδήματος. Στο γράφημα που ακολουθεί φαίνεται η σχέση μεταξύ του πραγματικού εισοδήματος και της κατανάλωσης από το 2008 έως το 2017.

Γράφημα 4.3: Πραγματικό διαθέσιμο εισόδημα και κατανάλωση των νοικοκυριών σε δισ. ευρώ (Ελλάδα, 2008:4-2017:3, σταθερές τιμές 2010)

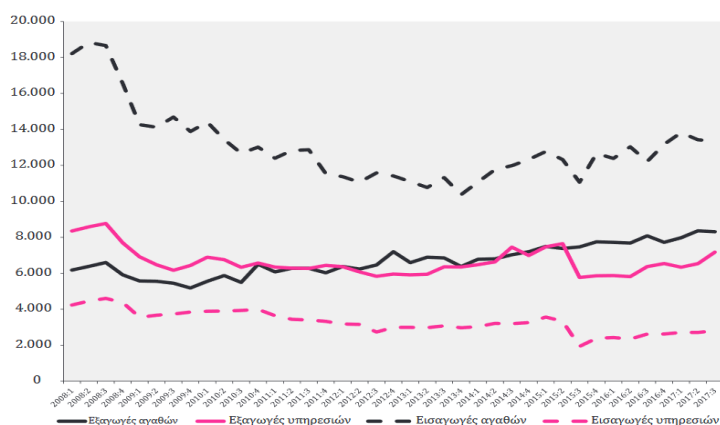
Πηγή: Eurostat (επεξεργασία INE ΓΣΕΕ)¹²¹

Όσον αφορά τις εξαγωγικές επιδόσεις της οικονομίας, αυτές των αγαθών έχουν ανακάμψει σε σχέση με τα προ κρίσης επίπεδα. Το Γ΄ τρίμηνο του 2017 οι εξαγωγές αγαθών ήταν υψηλότερες του Γ΄ τριμήνου του 2008 κατά 1,7 δισ. ευρώ. Δεν μπορεί όμως να ειπωθεί το ίδιο για τις εξαγωγές υπηρεσιών, οι οποίες υστερούν στο ίδιο

¹²¹ Μη εποχικά διορθωμένα στοιχεία. Μετακυλιόμενοι μέσοι όροι τεσσάρων περιόδων.

διάστημα κατά 1,6 δισ. ευρώ. Το Β΄ και το Γ΄ τρίμηνο του 2017 οι εξαγωγές αγαθών ήταν υψηλότερες από τα ίδια τρίμηνα του 2016 κατά 682 εκατ. ευρώ και 228 εκατ. ευρώ αντίστοιχα. Αξίζει να τονιστεί ότι μεταξύ του Β΄ τριμήνου του 2016 και του Β΄ τριμήνου του 2017 οι εισαγωγές αγαθών αυξήθηκαν κατά 392 εκατ. ευρώ και των εισαγωγών υπηρεσιών κατά 362 εκατ. ευρώ, ενώ οι διαφορές μεταξύ των Γ΄ τριμήνων ήταν 1,1 δισ. ευρώ και 181 εκατ. ευρώ αντίστοιχα. Το Β΄ και το Γ΄ τρίμηνο του 2017 οι εξαγωγές υπηρεσιών αυξήθηκαν κατά 723 εκατ. ευρώ και 806 εκατ. ευρώ αντίστοιχα. Ταυτόχρονα, οι εισαγωγές αγαθών είναι κατά 5,3 δισ. ευρώ χαμηλότερες μεταξύ του Γ΄ τριμήνου του 2008 και του Γ΄ τριμήνου του 2017, ενώ επίσης χαμηλότερες είναι οι εισαγωγές υπηρεσιών (διαφορά 1,8 δισ. ευρώ για το ίδιο διάστημα). Γεγονός είναι ότι οι εισαγωγές αγαθών παρουσιάζουν αυξητική δυναμική τα τελευταία τρία έτη, η οποία ακολουθεί την πορεία των εξαγωγών, φανερώνοντας τη μεγάλη εξάρτηση της εγχώριας παραγωγής από τις εισαγωγές. Στο γράφημα που ακολουθεί φαίνεται η εξέλιξη των βασικών συνιστωσών του εμπορικού ισοζυγίου, δηλαδή των εξαγωγών και των εισαγωγών αγαθών και υπηρεσιών σε πραγματικούς όρους.

Γράφημα 4.5: Όγκος εξαγωγών και εισαγωγών αγαθών και υπηρεσιών σε εκατ. ευρώ (Ελλάδα, 2008:1-2017:3, σταθερές τιμές 2010)

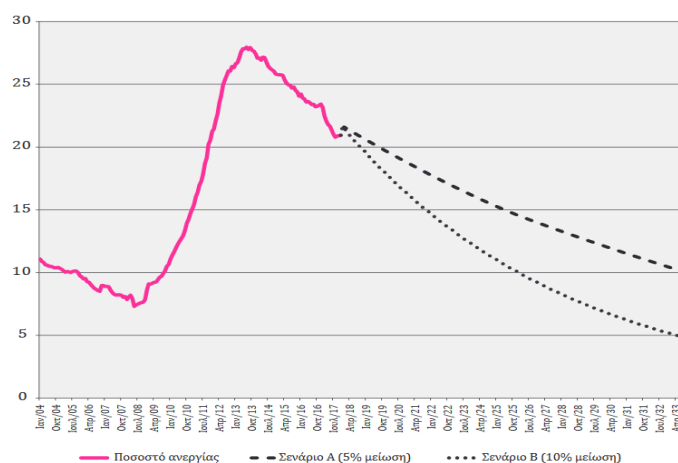
Πηγή: Eurostat

Με βάση τα τελευταία στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ, οι άνεργοι κατά το Γ΄ τρίμηνο του 2017 ανήλθαν σε 970 χιλιάδες άτομα (20,2% του εργατικού δυναμικού), έναντι 1.092.589 ανέργων (22,6% του εργατικού δυναμικού) το αντίστοιχο τρίμηνο του

προηγούμενου έτους. Τα στοιχεία αυτά δείχνουν μια τάση αποκλιμάκωσης της ανεργίας. Είναι σημαντικό να τονίσουμε ότι χρησιμοποιώντας εναλλακτικούς δείκτες για την ανεργία, οι οποίοι λαμβάνουν υπόψη τους την ύπαρξη της υποαπασχόλησης, των αποθαρρημένων ανέργων και του εν δυνάμει πρόσθετου εργατικού δυναμικού, το ποσοστό ανεργίας εμφανίζεται υψηλότερο κατά 7 ποσοστιαίες μονάδες (27,5%) από το επίσημο ποσοστό ανεργίας. Το ποσοστό ανεργίας εμφανίζεται σημαντικά υψηλότερο στις γυναίκες και στους νέους –ακόμα και σ' αυτούς με υψηλή ειδίκευση, καθώς και στις Περιφέρειες της Βόρειας και της Δυτικής Ελλάδας, ενώ οι μακροχρόνια άνεργοι ξεπερνούν το 70% του συνόλου των ανέργων. Πιο συγκεκριμένα, με βάση τα τελευταία στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ, οι άνεργοι κατά το Γ' τρίμηνο του 2017 ανήλθαν σε 970 χιλιάδες άτομα (20,2% του εργατικού δυναμικού) έναντι 1.092.589 ανέργων (22,6% του εργατικού δυναμικού) το αντίστοιχο τρίμηνο του προηγούμενου έτους. Όσον αφορά τα ποιοτικά χαρακτηριστικά της ανεργίας, υπάρχουν σημαντικές διαφοροποιήσεις κατά φύλο, ηλικία, γεωγραφική περιφέρεια και επίπεδο εκπαίδευσης. Ειδικότερα, το ποσοστό ανεργίας στους άνδρες ανήλθε στο 16,5% έναντι 24,9% στις γυναίκες. Αντίστοιχα, υψηλότερη εμφανίζεται η ανεργία στις νεότερες ηλικίες, με τους νέους 15 έως 19 ετών να παρουσιάζουν ποσοστό ανεργίας 52,2% και τους νέους 20 έως 24 ετών ποσοστό ανεργίας 38,5%. Σημαντικά υψηλότερη του μέσου όρου είναι και η ανεργία στις ηλικίες 25 έως 29 ετών με ποσοστό 29%, ενώ αντίστοιχα χαμηλότερη του μέσου όρου εμφανίζεται στις ηλικίες πέραν των 30 ετών. Επιπροσθέτως, σημαντικά υψηλότερη του μέσου όρου εμφανίζεται η ανεργία στις Περιφέρειες Δυτικής Μακεδονίας, Ηπείρου και Δυτικής Ελλάδας, ενώ σημαντικά χαμηλότερη στις Περιφέρειες Ιονίων Νήσων, Πελοποννήσου, Νοτίου Αιγαίου και Κρήτης. Κρίσιμη παράμετρο για την κατανόηση της επίπτωσης του φαινομένου της ανεργίας στον πληθυσμό αποτελεί το γεγονός ότι οι απόφοιτοι της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, δηλαδή άτομα με υψηλό επίπεδο ειδίκευσης, εμφανίζουν ποσοστό ανεργίας 16,1%, φανερώνοντας έτσι ότι κύριο στοιχείο που επηρεάζει την κατάσταση στην αγορά εργασίας είναι η έλλειψη επαρκούς ζήτησης, και όχι οι δεξιότητες των εργαζομένων. Το ποσοστό των μακροχρόνια (άνω του ενός έτους) ανέργων στο σύνολο των ανέργων ανέρχεται σταθερά από το 2013 και μετά, σε ποσοστό άνω του 70%, φανερώνοντας έτσι την ιδιαίτερη δυσκολία που αντιμετωπίζουν οι άνεργοι να επανέλθουν στην εργασία και, συνεπώς, την ανάγκη για ουσιαστικές παρεμβάσεις προκειμένου να αντιμετωπιστεί το φαινόμενο της ανεργίας. Θετικό στοιχείο παρουσιάζει το γεγονός ότι στο δεύτερο

μισό του 2017 ο ρυθμός αποκλιμάκωσης του ποσοστού ανεργίας εμφανίζεται σημαντικά αυξημένος. Ειδικότερα, την περίοδο 2014-2016 ο μέσος ρυθμός υποχώρησης της ανεργίας ήταν περίπου 5% από έτος σε έτος, γεγονός που οδηγεί σε πρόβλεψη μείωσης της ανεργίας κάτω από 10% στις αρχές της δεκαετίας του 2030. Αντίθετα, κατά το Β' εξάμηνο του 2017 ο ρυθμός αποκλιμάκωσης της ανεργίας εμφανίζεται αυξημένος σε 10%, γεγονός που διαμορφώνει ένα θετικότερο σενάριο υποχώρησης της ανεργίας κάτω από 10% στα μέσα της δεκαετίας του 2020. Στο γράφημα που ακολουθεί φαίνεται η εξέλιξη της ανεργίας στην Ελλάδα και οι σχετικές προβλέψεις.

Γράφημα 4.6: Ποσοστό ανεργίας και προβλέψεις (Ελλάδα)

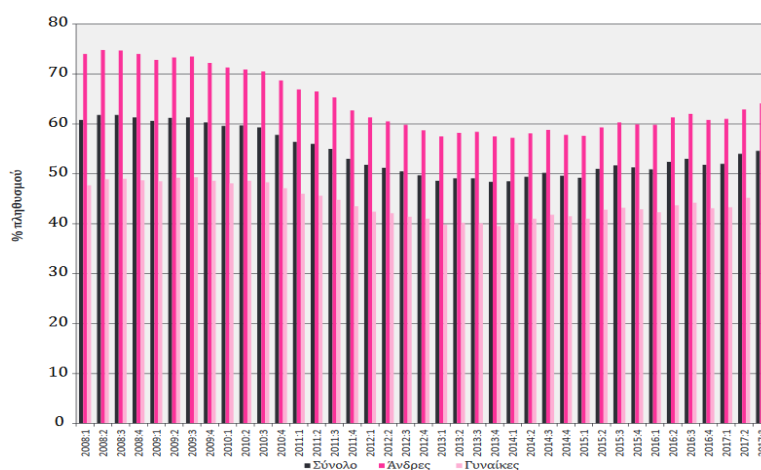
Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού (1/2004-11/2017) (επεξεργασία INE ΓΣΕΕ)

Όσον αφορά το πεδίο της απασχόλησης υπάρχει μία σταθεροποίηση στην αγορά εργασίας, η οποία όμως εξακολουθεί να βρίσκεται σε βαθιά κρίση, καθώς το ποσοστό των απασχολουμένων στο σύνολο του πληθυσμού εργάσιμης ηλικίας κατά το Γ' τρίμηνο του 2017 ανήλθε σε 54,6%. Το ποσοστό αυτό είναι αυξημένο σε σχέση με το χαμηλότερο σημείο που καταγράφηκε κατά τη διάρκεια της κρίσης (48,4% το Δ' τρίμηνο του 2013), αλλά αρκετά χαμηλότερο από τα επίπεδα πριν την κρίση (61,8% το Γ' τρίμηνο του 2008).

Το ποσοστό απασχόλησης στις γυναίκες βρίσκεται σήμερα στο 45,2%, γεγονός που φανερώνει ότι λιγότερες από τις μισές γυναίκες εργάσιμης ηλικίας εργάζονται, ενώ στο βαθύτερο σημείο της κρίσης το ποσοστό έφτασε μόλις στο 39,8%. Αντίστοιχα αρνητικά είναι τα αποτελέσματα για τις ηλικιακές κατηγορίες των νέων 15 έως 24

ετών και 25 έως 29 ετών, με την πρώτη κατηγορία να υποχωρεί από 23,8% πριν την κρίση σε μόλις 15% σήμερα και τη δεύτερη από 72,9% σε 58,1% αντίστοιχα. Στο γράφημα που ακολουθεί φαίνεται ο βαθμός απασχόλησης στην Ελλάδα το Α' τρίμηνο 2008-Γ' τρίμηνο 2017.

Γράφημα 4.7: Βαθμός απασχόλησης (Ελλάδα, Α' τρίμηνο 2008-Γ' τρίμηνο 2017)

Πηγή: Eurostat, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού

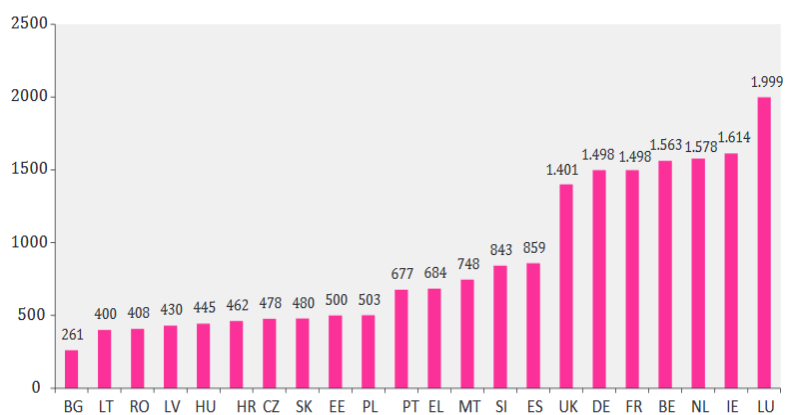
Η πλειονότητά δε των εργαζομένων (46,66%) ανήκει σε άτομα ηλικίας 30 έως 44 ετών, ενώ ακολουθεί (32,18%) η ηλικιακή ομάδα 45 έως 64 ετών, ενώ πολύ χαμηλή είναι η συμμετοχή των νέων στην αγορά εργασίας, καθώς οι νέοι ως 19 ετών αποτελούν μόνο το 0,28% των εργαζομένων, ενώ οι ηλικίες 19 έως 24 ετών και 25 έως 29 ετών αποτελούν μόνο το 7,66% και το 12,72% αντίστοιχα.

Όμως από την κρίση δεν βγήκαν αλώβητοι και οι μισθοί στην Ελλάδα. Από τη σύγκριση των κατώτατων μηνιαίων μισθών σε ευρώ προκύπτει ότι οι αποκλίσεις είναι πολύ μεγάλες ανάμεσα στις χώρες-μέλη του λεγόμενου ευρωπαϊκού νότου (Ισπανία, Πορτογαλία, Ελλάδα) και σε χώρες-μέλη του σκληρού πυρήνα της ΕΕ, αλλά και ανάμεσα στις νέες χώρες-μέλη της ΕΕ (με εξαίρεση τη Μάλτα και τη Σλοβενία) και στο σύνολο των υπόλοιπων χωρών-μελών. Στο γράφημα που ακολουθεί βλέπουμε πως είναι διαμορφωμένοι οι κατώτατοι μηνιαίοι μισθοί σε ευρώ στις χώρες της ΕΕ¹²² (Α' εξάμηνο 2018)¹²³.

¹²² Θεσμοθετημένος εθνικός κατώτατος μισθός υπάρχει σήμερα σε 22 από τις 28 χώρες-μέλη της ΕΕ ύστερα από την εισαγωγή του και στη Γερμανία το 2015.

¹²³ Πρόκειται για τους μεικτούς κατώτατους μηνιαίους μισθούς (δηλαδή πριν από την αφαίρεση του φόρου εισοδήματος και των κοινωνικών εισφορών που καταβάλλουν οι εργαζόμενοι).

Γράφημα 4.9: Κατώτατοι μηνιαίοι μισθοί σε ευρώ στις χώρες της ΕΕ (Α΄ εξάμηνο 2018).

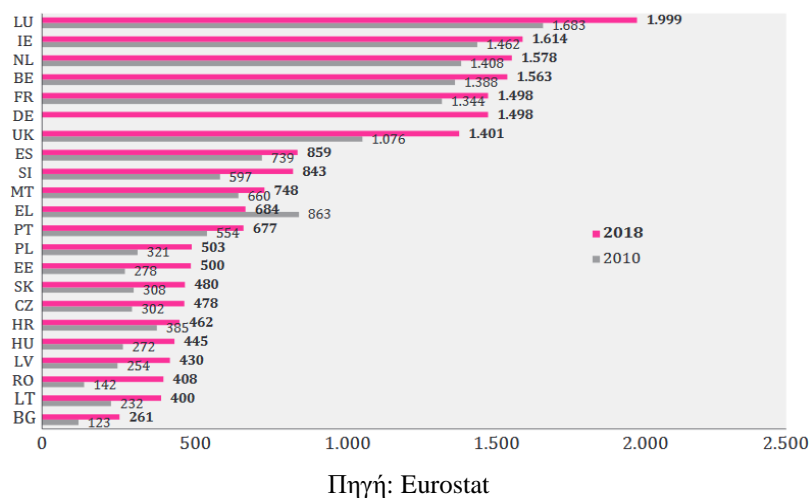

Πηγή: Eurostat¹²⁴

Όπως βλέπουμε στην Ελλάδα ο κατώτατος μεικτός μηνιαίος μισθός σε ευρώ το 2018, που ανέρχεται σε 684 ευρώ σε 12μηνη βάση (από 863 ευρώ το 2010 και 877 ευρώ με την Εθνική Γενική Συλλογική Σύμβαση πριν από το δεύτερο Μνημόνιο), είναι μεγαλύτερος από τον αντίστοιχο μισθό πολλών νέων κρατών-μελών της ΕΕ, αλλά μικρότερος σε σχέση με τον αντίστοιχο μισθό στην Ισπανία (859 ευρώ), στη Σλοβενία (843 ευρώ) και στη Μάλτα (748 ευρώ), ενώ δεν υπάρχει σχεδόν καθόλου απόσταση από τον κατώτατο μισθό της Πορτογαλίας (677 ευρώ). Στην Ισπανία ο κατώτατος μισθός αυξήθηκε κατά 8% το 2017 και κατά 4% το 2018, ενώ στην Πορτογαλία από το 2015 έχουν γίνει διαδοχικές αυξήσεις της τάξης του 4% και 5% ετησίως (4,1% το 2015, 4,9% το 2016, 5,1% το 2017 και 4,1% το 2018). Τέλος, αξίζει να σημειωθεί ότι διευρύνεται όλο και περισσότερο η απόσταση που χωρίζει τον κατώτατο μισθό στην Ελλάδα από τους κατώτατους μισθούς στις πιο αναπτυγμένες χώρες-μέλη της ΕΕ, στις οποίες υπάρχει θεσμοθετημένος εθνικός κατώτατος μισθός που υπερβαίνει τα 1.400 ευρώ. Επιπροσθέτως, αξίζει να δούμε πως ήταν διαμορφωμένοι οι κατώτατοι μισθοί σε ευρώ στις χώρες της ΕΕ με σύγκριση το Α΄ εξάμηνο 2010 και το Α΄ εξάμηνο 2018.

¹²⁴ Η κατάταξη της Ελλάδας γίνεται από τη Eurostat με βάση την ονομαστική μείωση (22%) του κατώτατου μισθού που επιβλήθηκε με την Πράξη 6 του Υπουργικού Συμβουλίου τον Φεβρουάριο του 2012, δηλαδή 684 ευρώ σε 12μηνη βάση (586 ευρώ x 14/12).

Γράφημα 4.10: Κατώτατοι μισθοί σε ευρώ στις χώρες της ΕΕ (σύγκριση Α΄ εξάμηνο 2010 και Α΄ εξάμηνο 2018)

Την τελευταία δεκαετία η Ελλάδα αντιμετώπισε μια μεγάλης έντασης οικονομική κρίση με φανερές τις επιπτώσεις της στην πραγματική οικονομία, οδηγώντας στη μείωση της οικονομικής δραστηριότητας - η οποία εξακολουθεί να βρίσκεται σε συρρίκνωση - και κατά συνέπεια στην ύφεση και στην πτώση της απασχόλησης. Τα προβλήματα τα οποία δημιούργησε η κρίση είναι πολλά, με κυριότερα την ανεργία, την επισφαλή εργασία, την άνοδο των επιτοκίων, τη δύσκολη λήψη δανείων από επιχειρήσεις, την άνοδο των τιμών των αγαθών, τη μείωση της αγοραστικής δύναμης των καταναλωτών που είχε ως αποτέλεσμα φυσικά την πτώση του κύκλου εργασιών των επιχειρήσεων. Τα προβλήματα αυτά οδηγούν στην μείωση της κοινωνικής ευημερίας με ταυτόχρονη ώθηση μεγάλου τμήματος του πληθυσμού στη φτώχεια και στην αύξηση των κοινωνικών ανισοτήτων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ

ΕΜΠΕΙΡΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ

5.1. Αποτελέσματα Φορολογικής Πολιτικής

Στο κεφάλαιο αυτό θα προσπαθήσουμε μέσω των Στοιχείων που δημοσιεύει η Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Εσόδων, να εξηγήσουμε παίρνοντας **σαν έτος βάσης το οικονομικό έτος 2009**¹²⁵ (φορολογικό έτος 2008) τις αποκλίσεις από το δηλωθέν εισόδημα και το σύνολο του φόρου στο σύνολο της Ελλάδας **των φυσικών προσώπων**, για τα φορολογικά έτη (2009, 2010, 2011, 2012, 2013, 2014 και 2015) από το έτος βάσης, με βάση τον αριθμό των φορολογούμενων. Επίσης, επειδή το σύνολο φόρου που κλήθηκαν να πληρώσουν οι φορολογούμενοι βγήκε από το φορολογούμενο εισόδημα και όχι από το δηλωθέν τους θα δούμε και τις αποκλίσεις ανά έτος μεταξύ του δηλωθέν και του φορολογούμενου εισοδήματος. Όλα αυτά λαμβάνοντας υπόψιν τις πολλαπλές φορολογικές μεταρρυθμίσεις και με γνώμονα πάντα την έλευση της κρίσης στην Ελλάδα.

Παρακάτω παραθέτουμε τους πίνακες από το οικονομικό έτος 2009 έως το οικονομικό έτος 2016, κατά κλιμάκια Οικογενειακού Εισοδήματος χωρισμένα ανά 10.000 € έως τις 100.000 € και σε κλιμάκιο από τις 100.000 και άνω.

Θα πρέπει να τονίσουμε ότι μέχρι και το οικονομικό έτος 2013 οι πηγές εισοδήματος φυσικών προσώπων προερχόταν από τις εξής κατηγορίες:

Μισθωτές Υπηρεσίες, Εμπορικές – Βιομηχανικές – Βιοτεχνικές Επιχειρήσεις, Οικοδομές – Γαίες, Ελευθέρια Επαγγέλματα, Κινητές Αξίες, Γεωργικές Επιχειρήσεις, Εισόδημα Αλλοδαπής.

¹²⁵ Η επιλογή σαν έτος βάσης το οικονομικό 2009 (χρήση 2008) έγινε καθώς προς το τέλος του 2008 ξεκίνησε να συζητείται το ενδεχόμενο να παρουσιαστεί πρόβλημα αναχρηματοδότησης του ελληνικού δημόσιου χρέους, ενώ τον Ιανουάριο του 2009 ο οίκος αξιολόγησης [Standard & Poor's](#) υποβάθμισε τη μακροπρόθεσμη πιστοληπτική ικανότητα της Ελλάδας από Α σε Α- αυξάνοντας το κόστος δανεισμού της χώρας. Το πραγματικό ετήσιο δημοσιονομικό έλλειμμα της τάξης του 15% για το 2009 σήμαινε ότι μέσα σε ένα χρόνο το δημόσιο χρέος αυξήθηκε από περίπου 110% σε πάνω από 125% ως ποσοστό του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος. Αυτό συνέβη διότι λόγω της διεθνούς οικονομικής κρίσης, αλλά και άλλων παραγόντων, υπήρχε στασιμότητα του ΑΕΠ και ύφεση ήδη από το τέλος του 2008.

5.1.1 Οικονομικό Έτος 2009 (Έτος Βάσης)

Α) ΚΛΙΜΑΚΑ ΜΙΣΘΩΤΩΝ - ΣΥΝΤΑΞΙΟΥΧΩΝ ΟΙΚ. ΕΤΟΣ 2009

Κλιμάκιο Εισοδήματος (€)	Φορολογικός Συντελεστής (%)	Φόρος κλιμακίου (€)	Σύνολο Εισοδήματος (€)	Σύνολο φόρου (€)
12.000	0	0	12.000	0
18.000	27	4.860	30.000	4.860
45.000	37	16.650	75.000	21.510
Άνω 75.000	40			

Β) ΚΛΙΜΑΚΑ ΜΗ ΜΙΣΘΩΤΩΝ - ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΩΝ ΟΙΚ. ΕΤΟΣ 2009

Κλιμάκιο Εισοδήματος (€)	Φορολογικός Συντελεστής (%)	Φόρος κλιμακίου (€)	Σύνολο Εισοδήματος (€)	Σύνολο φόρου (€)
10.500	0	0	10.500	0
1.500	15	225	12.000	225
18.000	27	4.860	30.000	5.085
45.000	37	16.650	75.000	21.735
Άνω 75.000	40			

ΚΛΙΜΑΚΙΑ ΟΙΚΟΓΕΝ. ΕΙΣΟΔ. ΣΕ ΕΥΡΩ	ΔΗΛΩΘΕΝ ΕΙΣΟΔΗΜΑ	ΣΥΝΟΛΟ ΦΟΡΟΥ	ΑΡΙΘΜΟΣ(ΑΤΟΜΑ) ΦΟΡΟΛΟΥΜΕΝΩΝ
0 - 10.000	10.877.401.292	19.269.770	4.785.440
10.000 – 20.000	24.943.556.816	594.955.434	2.186.564
20.000 – 30.000	18.220.162.470	1.413.443.690	872.746
30.000 – 39.000	11.717.943.067	1.216.569.969	250.573
39.000 - 50.000	10.952.872.115	1.389.562.409	123.168
50.000 – 60.000	6.451.928.431	993.841.155	48.856
60.000 – 70.000	3.890.196.083	700.715.141	25.403
70.000 – 80.000	2.575.148.945	515.870.440	14.929
80.000 – 90.000	1.757.187.183	382.174.327	9.313
90.000 – 100.000	1.236.202.433	289.121.299	6.226
100.000 ΚΑΙ ΑΝΩ	5.438.126.544	1.606.784.553	18.942
ΣΥΝΟΛΟ	98.060.725.379	9.122.308.187	8.342.160

5.1.2 Οικονομικό Έτος 2010

ΚΛΙΜΑΚΙΑ ΟΙΚΟΓ. ΕΙΣΟΔ. ΣΕ ΕΥΡΩ	ΔΗΛΩΘΕΝ ΕΙΣΟΔΗΜΑ	ΑΠΟΚΛΙΣΕΙΣ ΔΗΛ. ΕΙΣ. %
0 - 10.000	10.487.485.169	-3,58
10.000 - 20.000	24.529.146.869	-1,66
20.000 - 30.000	18.564.581.817	1,89
30.000 - 39.000	12.062.132.166	2,94
39.000 - 50.000	11.337.690.460	3,51
50.000 - 60.000	7.103.065.329	10,09
60.000 - 70.000	4.314.193.823	10,9
70.000 - 80.000	2.817.024.184	9,39
80.000 - 90.000	1.924.895.178	9,54
90.000 - 100.000	1.393.930.756	12,76
100.000 ΚΑΙ ΑΝΩ	5.766.601.628	6,04
ΣΥΝΟΛΟ	100.300.747.379	2,28

ΚΛΙΜΑΚΙΑ ΟΙΚΟΓ. ΕΙΣΟΔ. ΣΕ ΕΥΡΩ	ΣΥΝΟΛΟ ΦΟΡΟΥ	ΑΠΟΚΛΙΣΕΙΣ ΦΟΡΟΥ %
0 - 10.000	20.114.592	4,38
10.000 - 20.000	549.893.392	-7,57
20.000 - 30.000	1.360.462.977	-3,75
30.000 - 39.000	1.179.765.038	-3,02
39.000 - 50.000	1.342.452.481	-3,39
50.000 - 60.000	1.007.452.591	1,37
60.000 - 70.000	720.609.989	2,84
70.000 - 80.000	526.085.499	1,98
80.000 - 90.000	390.814.418	2,26
90.000 - 100.000	302.203.990	4,52
100.000 ΚΑΙ ΑΝΩ	1.615.233.612	0,53
ΣΥΝΟΛΟ	9.015.088.579	-1,17

ΚΛΙΜΑΚΙΑ ΟΙΚΟΓ. ΕΙΣΟΔ. ΣΕ ΕΥΡΩ	ΑΡΙΘΜΟΣ(ΑΤΟΜΑ) ΦΟΡΟΛΟΥΜΕΝΩΝ	ΑΠΟΚΛΙΣΕΙΣ ΑΡΙΘΜΟΥ ΦΟΡΟΛΟΓΟΥΜΕΝΩΝ %
0 - 10.000	4859602	1,55
10.000 - 20.000	2153173	-1,53
20.000 - 30.000	912486	4,55
30.000 - 39.000	264446	5,54
39.000 - 50.000	130068	5,60
50.000 - 60.000	51072	4,54
60.000 - 70.000	28029	10,34
70.000 - 80.000	16449	10,18
80.000 - 90.000	10395	11,62
90.000 - 100.000	6670	7,13
100.000 ΚΑΙ ΑΝΩ	19343	2,12
ΣΥΝΟΛΟ	8451733	1,31

Ας θυμηθούμε την κλίμακα με την οποία είχαν φορολογηθεί οι φορολογούμενοι το οικονομικό έτος 2010, πριν προχωρήσουμε να δούμε τις αποκλίσεις σε σχέση με το οικονομικό έτος 2009.

Α) ΚΛΙΜΑΚΑ ΜΙΣΘΩΤΩΝ - ΣΥΝΤΑΞΙΟΥΧΩΝ ΟΙΚ. ΕΤΟΣ 2010

Κλιμάκιο Εισοδήματος (€)	Φορολογικός Συντελεστής (%)	Φόρος κλιμακίου (€)	Σύνολο Εισοδήματος (€)	Σύνολο φόρου (€)
12.000	0	0	12.000	0
18.000	25	4.500	30.000	4.500
45.000	35	15.750	75.000	20.250
Άνω 75.000	40			

Β) ΚΛΙΜΑΚΑ ΜΗ ΜΙΣΘΩΤΩΝ – ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΩΝ ΟΙΚ. ΕΤΟΣ 2010

Κλιμάκιο Εισοδήματος (€)	Φορολογικός Συντελεστής (%)	Φόρος κλιμακίου (€)	Σύνολο Εισοδήματος (€)	Σύνολο φόρου (€)
10.500	0	0	10.500	0
1.500	15	225	12.000	225
18.000	25	4.500	30.000	4.725
45.000	35	15.750	75.000	20.475
Άνω 75.000	40			

Στο οικονομικό έτος 2010, σε σχέση με το οικονομικό έτος 2009 παρατηρούμε ότι για εισοδήματα έως 10.000 € ενώ έχουμε μείωση του δηλωθέν εισοδήματος κατά 3,58%, έχουμε μία αύξηση στο φόρο και στον αριθμό των φορολογουμένων που δήλωσαν εισοδήματα έως 10.000 € κατά 4,38% και 1,55% αντίστοιχα. Από 10.000 έως 30.000 € έχουμε μείωση του φόρου κατά 7,57% και 3,75% αντίστοιχα. Αυτό μπορεί να είναι αποτέλεσμα της μείωσης του φορολογικού συντελεστή από το οικ. έτος 2009 στο οικ. έτος 2010 στο κλιμάκιο εισοδήματος από 12.000 € έως 30.000 € από 27% σε 25%, παρ' όλο που στα εισοδήματα από 20.000 € έως 30.000 € έχουμε αύξηση του δηλωθέν εισοδήματος κατά 1,89% σε σχέση με το οικ. 2009 και αύξηση του αριθμού των φορολογουμένων κατά 4,55%. Το ίδιο ισχύει και για τα εισοδήματα από 30.000 έως 39.000 και 39.000 έως 50.000 €. Παρόλο που έχουμε αύξηση του δηλωθέν εισοδήματος κατά 2,94% και 3,51% αντίστοιχα και αύξηση του αριθμού των φορολογουμένων κατά 5,54% και 5,60% έχουμε μείωση του φόρου κατά 3,02% και 3,39% αντίστοιχα. Αυτό οφείλεται και πάλι ίσως στη μείωση του φορολογικού συντελεστή κατά δύο ποσοστιαίες μονάδες. Σε άνω των 50.000 € εισοδήματα έχουμε αύξηση του δηλωθέν εισοδήματος, του αριθμού των φορολογουμένων που δήλωσαν εισοδήματα πάνω από 50.000 € και των εσόδων από φόρους ταυτόχρονα, όμως με την αύξηση του δηλωθέν εισοδήματος και του αριθμού των φορολογουμένων να είναι μεγαλύτερη από την αύξηση των εσόδων από φόρους. Αυτό μπορεί να συμβαίνει καθώς και στο κλιμάκιο των 45.000 € και άνω έχουμε μείωση του φορολογικού συντελεστή από 37% σε 35%. Στο σύνολο παρατηρούμε ότι ενώ έχουμε αύξηση του δηλωθέν εισοδήματος κατά 2,28% και 1,31% στον αριθμό των φορολογουμένων έχουμε μείωση στο σύνολο του φόρου κατά 1,17%. Αυτό σημαίνει ότι τα αποτελέσματα της κρίσης δεν είχαν κάνει ακόμα αισθητή την παρουσία τους.

Δεν θα προσπαθήσουμε να βγάλουμε αποκλίσεις δηλωθέν και φορολογούμενου εισοδήματος καθώς τα τεκμήρια διαβίωσης για το οικονομικό έτος 2010 υπολογιζόταν μόνο στις εξής περιπτώσεις:

- Σε ιδιόκτητη ή μισθωμένη κύρια κατοικία που ήταν πάνω από 200 τμ. Τεκμήριο εδώ ήταν το ετήσιο τεκμαρτό μίσθωμα (όχι το καταβαλλόμενο), που πολλαπλασιαζόταν με συντελεστή δύο.
- Σε ιδιόκτητη ή μισθωμένη δευτερεύουσα κατοικία πάνω από 150 τ.μ., και εδώ τεκμήριο ήταν το ετήσιο τεκμαρτό μίσθωμα επί δύο. Εξαιρέση στις δύο πιο πάνω περιπτώσεις υπήρχε όταν, το ιδιοκατοικούμενο σπίτι ως κύρια κατοικία και το σπίτι ως δευτερεύουσα κατοικία, που ήταν πάνω από 200 και 150 τ.μ. αντίστοιχα, προερχόταν από χαριστική αιτία. Εδώ, το ποσό της ετήσιας τεκμαρτής δαπάνης περιοριζόταν στο μισό.
- Σε αυτοκίνητο Ε.Ι.Χ., που η εργοστασιακή τιμολογιακή αξία του μετά τη μείωση παλαιότητας, υπερέβαινε το ποσό των 50.000 ευρώ.
- Σε σκάφος ή πλοίο αναψυχής ιδιωτικής χρήσης (μη επαγγελματικό). Εξαιρούνταν ένα σκάφος μέχρι 10 μέτρα. Όταν στο σκάφος χρησιμοποιούνταν ναυτολογημένο πλήρωμα, στην παραπάνω δαπάνη του προσθέτονταν και η αμοιβή του πληρώματος επί δύο φορές.
- Σε αεροσκάφος ή ελικόπτερο.
- Σε πισίνα κολύμβησης (δεξαμενή).

5.1.3 Οικονομικό Έτος 2011

Πριν προσπαθήσουμε να εξηγήσουμε τις αποκλίσεις στο δηλωθέν εισόδημα και στο σύνολο του φόρου από το οικονομικό έτος 2009 στο οικονομικό έτος 2011, ας θυμηθούμε πως είχαν φορολογηθεί τα εισοδήματα τη χρήση του 2010.

Κλιμάκιο Εισοδήματος (ευρώ)	Φορολογικός Συντελεστής %	Φόρος Κλιμακίου (ευρώ)	Σύνολο Εισοδήματος (ευρώ)	Σύνολο Φόρου (ευρώ)
12.000	0	0	12.000	0
4.000	18	720	16.000	720
6.000	24	1.440	22.000	2.160
4.000	26	1.040	26.000	3.200
6.000	32	1.920	32.000	5.120
8.000	36	2.880	40.000	8.000
20.000	38	7.600	60.000	15.600
40.000	40	16.000	100.000	31.600
Υπερβάλλον	45			

Ας θυμηθούμε τι ίσχυε:

Το αφορολόγητο ποσό των δώδεκα χιλιάδων (12.000) ευρώ ισχύει, εφόσον ο φορολογούμενος προσκομίσει αποδείξεις που έχουν εκδοθεί σύμφωνα με τις διατάξεις του Κώδικα Βιβλίων και Στοιχείων για δαπάνες αγοράς αγαθών και λήψης υπηρεσιών, τις οποίες πραγματοποιεί ο ίδιος, η σύζυγός του και τα τέκνα που τους βαρύνουν. Επιπροσθέτως, άλλαξε και ο τρόπος υπολογισμού των τεκμηρίων δαπανών διαβίωσης των φορολογουμένων. Με βάση τις διατάξεις του άρθρου 3 του Ν. 3842/2010 καθιερώθηκε τρόπος υπολογισμού του εισοδήματος με βάση τις δαπάνες διαβίωσης του φορολογούμενου. Συγκεκριμένα:

Υπάρχει κλιμακωτός προσδιορισμός της ετήσιας αντικειμενικής δαπάνης διαβίωσης με βάση τα τετραγωνικά μέτρα της ιδιοκατοικούμενης ή μισθωμένης ή της δωρεάν παραχωρούμενης κύριας κατοικίας όπου, για τα ογδόντα (80) πρώτα τμ κύριων χώρων αυτής, με τριάντα (30) ευρώ το τμ, για τα επόμενα από ογδόντα ένα (81) μέχρι και εκατόν είκοσι (120) τμ κύριων χώρων αυτής, με πενήντα (50) ευρώ το τμ, για τα επόμενα από εκατόν είκοσι ένα (121) μέχρι και διακόσια (200) τμ κύριων χώρων αυτής, με ογδόντα (80) ευρώ το τμ, για τα διακόσια ένα (201) έως τριακόσια (300) τμ κύριων χώρων αυτής, με εκατόν πενήντα (150) ευρώ το τμ και για τα πλέον των τριακοσίων (300) τμ κύριων χώρων αυτής, με τριακόσια (300) ευρώ το τμ. Για τον υπολογισμό της ετήσιας αντικειμενικής δαπάνης των βοηθητικών χώρων της κύριας κατοικίας ορίζεται ποσό τριάντα (30) ευρώ το τετραγωνικό μέτρο. Τα παραπάνω ποσά προσαυξάνονται, προκειμένου για κατοικίες που βρίσκονται σε περιοχές με

τιμή ζώνης, σύμφωνα με τον αντικειμενικό προσδιορισμό των ακινήτων, από 2.800 ευρώ έως 4.999 ευρώ το τετραγωνικό μέτρο, κατά ποσοστό σαράντα τοις εκατό (40%) και για περιοχές με τιμή ζώνης από 5.000 ευρώ και άνω το τετραγωνικό μέτρο, κατά ποσοστό εβδομήντα τοις εκατό (70%). Όλα τα παραπάνω ποσά προσαυξάνονται, προκειμένου για μονοκατοικίες, κατά ποσοστό είκοσι τοις εκατό (20%). Επιπροσθέτως, στην περίπτωση μιας ή περισσοτέρων ιδιοκατοικούμενων ή μισθωμένων δευτερευουσών κατοικιών, η ετήσια αντικειμενική δαπάνη, που εκτιμάται με βάση τα τιμ, καθώς και των βοηθητικών χώρων αυτών, ορίζεται στο ένα δεύτερο (1/2) της ετήσιας αντικειμενικής δαπάνης όπως ορίζεται στην κύρια κατοικία.

Η ετήσια αντικειμενική δαπάνη επιβατικού αυτοκινήτου ιδιωτικής χρήσης, ορίστηκε για τα αυτοκίνητα μέχρι χίλια διακόσια (1.200) κυβικά εκατοστά σε τρεις χιλιάδες (3.000) ευρώ, για αυτοκίνητα μεγαλύτερα των χιλίων διακοσίων (1.200) κυβικών εκατοστών προστίθενται τριακόσια (300) ευρώ ανά εκατό (100) κυβικά εκατοστά μέχρι τα δύο χιλιάδες (2.000) κυβικά εκατοστά, για αυτοκίνητα μεγαλύτερα των δύο χιλιάδων (2.000) κυβικών εκατοστών προστίθενται πεντακόσια (500) ευρώ ανά εκατό (100) κυβικά εκατοστά και μέχρι τρεις χιλιάδες (3.000) κυβικά εκατοστά και για αυτοκίνητα μεγαλύτερα από τρεις χιλιάδες (3.000) κυβικά εκατοστά προστίθενται επτακόσια (700) ευρώ ανά εκατό (100) κυβικά εκατοστά.

Τα παραπάνω ποσά ετήσιας αντικειμενικής δαπάνης από κάθε αυτοκίνητο μειώνονται ανάλογα με την παλαιότητά του, η οποία υπολογίζεται από το έτος πρώτης κυκλοφορίας του στην Ελλάδα, κατά ποσοστό τριάντα τοις εκατό (30%) για χρονικό διάστημα πάνω από πέντε (5) και μέχρι δέκα (10) έτη, πενήντα τοις εκατό (50%) για χρονικό διάστημα πάνω από δέκα (10) έτη.

Η ετήσια αντικειμενική δαπάνη, εξωτερικής δεξαμενής κολύμβησης που προκύπτει για τον κύριο ή κάτοχο αυτής, ορίζεται, ανάλογα με την επιφάνειά της, ανά κλίμακα, σε εκατό (100) ευρώ το τετραγωνικό μέτρο μέχρι τα εξήντα (60) τετραγωνικά μέτρα και σε διακόσια (200) ευρώ το τετραγωνικό μέτρο για επιφάνεια άνω των εξήντα (60) τετραγωνικών μέτρων. Όταν πρόκειται για εσωτερική δεξαμενή κολύμβησης τα παραπάνω ποσά διπλασιάζονται.

Η ελάχιστη ετήσια αντικειμενική δαπάνη του φορολογουμένου ορίζεται σε τρεις χιλιάδες (3.000) ευρώ όταν πρόκειται για άγαμο και σε πέντε χιλιάδες (5.000) ευρώ για τους συζύγους που υποβάλλουν κοινή δήλωση (2.500 ευρώ έκαστος).

Παρακάτω παραθέτουμε τον πίνακα που περιέχει το δηλωθέν εισόδημα των φορολογουμένων και το φορολογούμενο, δηλαδή το εισόδημα που φορολογήθηκαν οι φορολογούμενοι βάσει των τεκμηρίων δαπανών διαβίωσης. Επίσης θα δούμε και τις αποκλίσεις μεταξύ των δύο εισοδημάτων.

ΚΛΙΜΑΚΙΑ ΟΙΚΟΓΕΝ. ΕΙΣΟΔ. ΣΕ ΕΥΡΩ	ΔΗΛΩΘΕΝ ΕΙΣΟΔΗΜΑ	ΦΟΡΟΛΟΓΟΥΜ ΕΝΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ	ΑΠΟΚΛΙΣΕΙΣ %
0 - 10.000	10.351.342.226	15.573.379.777	50,45
10.000 – 20.000	24.518.323.328	24.980.846.805	1,89
20.000 – 30.000	18.340.366.851	18.422.649.253	0,45
30.000 – 39.000	12.071.637.669	12.082.859.387	0,09
39.000 - 50.000	11.014.452.325	11.012.658.778	-0,02
50.000 – 60.000	6.210.838.629	6.207.062.830	-0,06
60.000 – 70.000	3.898.369.748	3.895.334.401	-0,08
70.000 – 80.000	2.590.998.461	2.588.230.832	-0,11
80.000 – 90.000	1.823.860.755	1.821.455.709	-0,13
90.000 – 100.000	1.336.124.331	1.334.220.046	-0,14
100.000 ΚΑΙ ΑΝΩ	5.788.563.897	5.780.673.731	-0,14
ΣΥΝΟΛΟ	97.944.878.220	103.699.371.549	5,87

Με βάση λοιπόν τα παραπάνω:

Παρατηρούμε ότι υπάρχει μία μεγάλη απόκλιση της τάξεως του 50,45% στα εισοδήματα μέχρι 10.000 €, που σημαίνει ότι φορολογούμενοι με πολύ μικρά ή ακόμα και μηδενικά εισοδήματα φορολογήθηκαν με βάση τα τεκμήρια δαπανών διαβίωσης, με αποτέλεσμα να τους αναλογεί φόρος ακόμα και με πενιχρά πραγματικά εισοδήματα. Στα εισοδήματα από 20.000 € έως 39.000 € βλέπουμε ότι η διαφορά πραγματικού με τεκμαρτού εισοδήματος είναι πολύ μικρή, με τις αποκλίσεις αντίστοιχα να είναι πολύ μικρές, ενώ στα εισοδήματα από 39.000 € και άνω οι αποκλίσεις είναι αρνητικές, που σημαίνει ότι οι φορολογούμενοι φορολογήθηκαν με τα πραγματικά τους εισοδήματα.

Παρακάτω παραθέτουμε τις αποκλίσεις που προκύπτουν στο δηλωθέν εισόδημα και στο φόρο που προέκυψε στο οικονομικό έτος 2011, σε σχέση με το οικονομικό έτος 2009.

ΚΛΙΜΑΚΙΑ ΟΙΚΟΓ. ΕΙΣΟΔ. ΣΕ ΕΥΡΩ	ΔΗΛΩΘΕΝ ΕΙΣΟΔΗΜΑ	ΑΠΟΚΛΙΣΕΙΣ ΔΗΛ. ΕΙΣ. %
0 - 10.000	10.351.342.226	-4,84
10.000 - 20.000	24.518.323.328	-1,7
20.000 - 30.000	18.340.366.851	0,66
30.000 - 39.000	12.071.637.669	3,02
39.000 - 50.000	11.014.452.325	0,56
50.000 - 60.000	6.210.838.629	-3,74
60.000 - 70.000	3.898.369.748	0,21
70.000 - 80.000	2.590.998.461	0,61
80.000 - 90.000	1.823.860.755	3,79
90.000 - 100.000	1.336.124.331	8,08
100.000 ΚΑΙ ΑΝΩ	5.788.563.897	6,44
ΣΥΝΟΛΟ	97.944.878.220	-0,12

ΚΛΙΜΑΚΙΑ ΟΙΚΟΓ. ΕΙΣΟΔ. ΣΕ ΕΥΡΩ	ΣΥΝΟΛΟ ΦΟΡΟΥ	ΑΠΟΚΛΙΣΕΙΣ ΦΟΡΟΥ %
0 - 10.000	53.159.400	175,87
10.000 - 20.000	236.303.249	-60,28
20.000 - 30.000	856.923.475	-39,37
30.000 - 39.000	867.722.672	-28,67
39.000 - 50.000	1.036.519.941	-25,41
50.000 - 60.000	801.236.753	-19,38
60.000 - 70.000	622.553.735	-11,15
70.000 - 80.000	476.993.926	-7,54
80.000 - 90.000	371.734.595	-2,73
90.000 - 100.000	293.516.059	1,52
100.000 ΚΑΙ ΑΝΩ	1.720.792.534	7,09
ΣΥΝΟΛΟ	7.337.456.339	-19,57

ΚΛΙΜΑΚΙΑ ΟΙΚΟΓ. ΕΙΣΟΔ. ΣΕ ΕΥΡΩ	ΑΡΙΘΜΟΣ(ΑΤΟΜΑ) ΦΟΡΟΛΟΥΜΕΝΩΝ	ΑΠΟΚΛΙΣΕΙΣ ΑΡΙΘΜΟΥ ΦΟΡΟΛΟΓΟΥΜΕΝΩΝ %
0 - 10.000	4.606.315	-3,74
10.000 - 20.000	2.279.476	4,25
20.000 - 30.000	878.196	0,62
30.000 - 39.000	257.636	2,82
39.000 - 50.000	123.832	0,54
50.000 - 60.000	52.393	7,24
60.000 - 70.000	29.145	14,73
70.000 - 80.000	16.584	11,08
80.000 - 90.000	10.215	9,68
90.000 - 100.000	6.842	9,89
100.000 ΚΑΙ ΑΝΩ	20.320	7,27
ΣΥΝΟΛΟ	8.280.954	-0,73

Παρατηρούμε μία αύξηση στο φόρο της τάξεως του 175,87% για τα εισοδήματα μέχρι 10.000 € και αυτό εν μέρει μπορεί να εξηγηθεί από την αλλαγή που επέφεραν **οι διατάξεις του άρθρου 3 του Ν. 3842/2010** στον υπολογισμό των τεκμηρίων δαπανών διαβίωσης που επέφερε αντίστοιχα και την αύξηση του 50,45% στο φορολογούμενο εισόδημα σε σχέση με το πραγματικό εισόδημα που δήλωσαν οι φορολογούμενοι και αυτό όταν οι φορολογούμενοι που δήλωσαν εισοδήματα έως 10.000 € μειώθηκαν κατά 3,74% και το δηλωθέν τους εισόδημα μειώθηκε κατά 4,84%.

Από τις 10.000 € εισόδημα μέχρι και τις 90.000 € βλέπουμε ότι υπάρχει μία μείωση στον καταλογισμό του φόρου όταν υπάρχει μία αύξηση του εισοδήματος στα περισσότερα κλιμάκια και μία αύξηση του αριθμού των φορολογουμένων σε όλα τα κλιμάκια εισοδήματος από 10.000 € και άνω. Αυτό μπορεί να εξηγηθεί βλέποντας τις κλίμακες φορολογίας εισοδήματος του οικονομικού έτους 2009 σε σχέση με το οικονομικό έτος 2011. Το 2011 καθιερώθηκαν εννέα (9) κλιμάκια εισοδήματος στους μισθωτούς – συνταξιούχους και τους μη μισθωτούς – επαγγελματίες με σταδιακή αύξηση των φορολογικών συντελεστών τα οποία επέφεραν και την αντίστοιχη μείωση στο φόρο.

Αντίστοιχα το οικονομικό έτος 2009 τα κλιμάκια φορολογίας εισοδήματος ήταν πέντε (5). Στα εισοδήματα από 90.000 € και άνω παρατηρούμε μία αύξηση στο φόρο κι

αυτό είναι αποτέλεσμα της αύξησης του φορολογικού συντελεστή στο τελευταίο κλιμάκιο από 40% που ήταν το οικονομικό έτος 2009 σε 45% το οικονομικό έτος 2011. Στο σύνολο παρατηρούμε μία μείωση της τάξεως του 0,12% στο δηλωθέν εισόδημα και μία μείωση στο φόρο 19,57% σε σχέση με το οικονομικό 2009. Το φορολογούμενο όμως εισόδημα το οποίο είναι και εκείνο με το οποίο φορολογήθηκαν οι φορολογούμενοι αυξήθηκε 5,87% σε σχέση με το δηλωθέν εισόδημα της χρήσης του 2010, όταν στο σύνολο ο αριθμός των φορολογουμένων μειώθηκε κατά 0,73%.

5.1.4 Οικονομικό Έτος 2012

Σύμφωνα με το άρθρο 38 του Ν.4024/2011 τα εισοδήματα των μισθωτών και μη φορολογήθηκαν με την ακόλουθη κλίμακα:

Κλιμάκιο Εισοδήματος	Φορολογικός Συντελεστής	Φόρος Κλιμακίου	Κλιμάκιο Εισοδήματος	Φορολογικός Συντελεστής	Φόρος Κλιμακίου
5.000 €	0%	0 €	14.000 €	35%	4.900 €
7.000 €	10%	700 €	20.000 €	38%	7.600 €
4.000 €	18%	720 €	40.000 €	40%	16.000 €
10.000 €	25%	2.500 €	Άνω των 100.000 €	45%	-

Ο υπολογισμός των τεκμηρίων δαπανών διαβίωσης επαναπροσδιορίστηκε με βάση το άρθρο 28 του Ν.3986/2011.

Η ετήσια αντικειμενική δαπάνη, με βάση τα τετραγωνικά μέτρα της ιδιοκατοικούμενης ή μισθωμένης ή της δωρεάν παραχωρούμενης κύριας κατοικίας ορίζεται κλιμακωτά, για τα ογδόντα (80) πρώτα τετραγωνικά μέτρα κύριων χώρων αυτής με σαράντα (40) ευρώ το τετραγωνικό μέτρο, για τα επόμενα από ογδόντα ένα (81) μέχρι και εκατόν είκοσι (120) τετραγωνικά μέτρα κύριων χώρων αυτής με εξήντα πέντε (65) ευρώ το τετραγωνικό μέτρο, για τα επόμενα από εκατόν είκοσι ένα (121) μέχρι και διακόσια (200) τετραγωνικά μέτρα κύριων χώρων αυτής με εκατόν δέκα (110) ευρώ το τετραγωνικό μέτρο, για τα διακόσια ένα (201) έως τριακόσια (300) τετραγωνικά μέτρα κύριων χώρων αυτής με διακόσια (200) ευρώ το τετραγωνικό μέτρο και για τα πλέον των τριακοσίων (300) τετραγωνικών μέτρων

κύριων χώρων αυτής, με τετρακόσια (400) ευρώ το τετραγωνικό μέτρο. Για τον υπολογισμό της ετήσιας αντικειμενικής δαπάνης των βοηθητικών χώρων της κύριας κατοικίας ορίζεται ποσό σαράντα (40) ευρώ το τετραγωνικό μέτρο.

Η ετήσια αντικειμενική δαπάνη επιβατικού αυτοκινήτου ιδιωτικής χρήσης, ορίζεται ως εξής: α) για τα αυτοκίνητα μέχρι χίλια διακόσια (1.200) κυβικά εκατοστά σε τέσσερις χιλιάδες (4.000) ευρώ, β) για αυτοκίνητα μεγαλύτερα των χιλίων διακοσίων (1.200) κυβικών εκατοστών προστίθενται εξακόσια (600) ευρώ ανά εκατό (100) κυβικά εκατοστά μέχρι τα δύο χιλιάδες (2.000) κυβικά εκατοστά, γ) για αυτοκίνητα μεγαλύτερα των δύο χιλιάδων (2.000) κυβικών εκατοστών προστίθενται εννιακόσια (900) ευρώ ανά εκατό (100) κυβικά εκατοστά και μέχρι τρεις χιλιάδες (3.000) κυβικά εκατοστά και δ) για αυτοκίνητα μεγαλύτερα από τρεις χιλιάδες (3.000) κυβικά εκατοστά προστίθενται χίλια διακόσια (1.200) ευρώ ανά εκατό (100) κυβικά εκατοστά.

Η ετήσια αντικειμενική δαπάνη εξωτερικής δεξαμενής κολύμβησης ορίζεται ανάλογα την επιφάνεια της κλιμακωτά σε 160 ευρώ το τμ. μέχρι 60 τμ. και σε 320 ευρώ το τμ. για επιφάνεια άνω των 60 τετραγωνικών μέτρων.

Σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 29 του Ν3986/2011, επιβάλλεται ειδική εισφορά αλληλεγγύης στα εισοδήματα άνω των δώδεκα χιλιάδων (12.000) ευρώ των φυσικών προσώπων, που προέκυψαν κατά τις διαχειριστικές χρήσεις 2010 έως και 2014, ενώ για την επιβολή της εισφοράς λαμβάνεται υπόψη το ετήσιο συνολικό καθαρό ατομικό εισόδημα, πραγματικό ή τεκμαρτό, φορολογούμενο ή απαλλασσόμενο του φυσικού προσώπου ή σχολάζουσας κληρονομιάς.

Η ειδική εισφορά αλληλεγγύης, που επιβάλλεται στο συνολικό καθαρό εισόδημα της προηγούμενης παραγράφου, υπολογίστηκε ως εξής: α) για συνολικό καθαρό εισόδημα από δώδεκα χιλιάδες ένα (12.001) ευρώ έως είκοσι χιλιάδες (20.000) ευρώ, με συντελεστή ένα τοις εκατό (1%) επί ολόκληρου του ποσού, β) για συνολικό καθαρό εισόδημα από είκοσι χιλιάδες ένα (20.001) ευρώ έως και πενήντα χιλιάδες (50.000) ευρώ, με συντελεστή δύο τοις εκατό (2%) επί ολόκληρου του ποσού, γ) για συνολικό καθαρό εισόδημα από πενήντα χιλιάδες ένα (50.001) έως και εκατό χιλιάδες (100.000) ευρώ, με συντελεστή τρία τοις εκατό (3%) επί ολόκληρου του ποσού, δ) για συνολικό καθαρό εισόδημα από εκατό χιλιάδες ένα (100.001) ευρώ και άνω, με συντελεστή τέσσερα τοις εκατό (4%) επί ολόκληρου του ποσού.

Στο άρθρο 31 ορίζεται ότι οι επιτηδευματίες και οι ασκούντες ελευθέριο επάγγελμα, εφόσον τηρούν βιβλία Β΄ ή Γ΄ κατηγορίας του ΚΒΣ, υποχρεούνται σε καταβολή

ετήσιου τέλους επιτηδεύματος. Οι επιχειρήσεις ή οι ελεύθεροι επαγγελματίες που έχουν την έδρα τους σε τουριστικούς τόπους και σε πόλεις ή χωριά με πληθυσμό έως διακόσιες χιλιάδες (200.000) κατοίκους, η καταβολή του ορίστηκε σε τετρακόσια (400) ευρώ ετησίως. Για επιχειρήσεις ή ελεύθερους επαγγελματίες που έχουν την έδρα τους σε πόλεις με πληθυσμό πάνω από διακόσιες χιλιάδες (200.000) κατοίκους, σε πεντακόσια (500) ευρώ ετησίως. Επιπλέον επιβάλλεται επιπλέον τέλος επιτηδεύματος τριακοσίων (300) ευρώ για κάθε υποκατάστημα. Εξαιρούνται από τις υποχρεώσεις καταβολής του τέλους, εκτός εάν πρόκειται για τουριστικούς τόπους, οι εμπορικές επιχειρήσεις και ελεύθεροι επαγγελματίες που ασκούν τη δραστηριότητά τους σε χωριά με πληθυσμό έως πεντακόσιους (500) κατοίκους και σε νησιά κάτω από τρεις χιλιάδες εκατό (3.100) κατοίκους. Επίσης, εξαιρούνται ατομικές εμπορικές επιχειρήσεις και η ατομική άσκηση ελευθέριου επαγγέλματος, εφόσον δεν έχουν παρέλθει πέντε (5) έτη από την πρώτη έναρξη εργασιών, καθώς και οι περιπτώσεις ατομικών επιχειρήσεων εφόσον για τον επιτηδευματία υπολείπονται τρία (3) έτη από το έτος της συνταξιοδότησής του, δηλαδή το 65ο έτος της ηλικίας.

Αφού θυμηθήκαμε τις σημαντικότερες φορολογικές αλλαγές του οικονομικού έτους 2012, ας δούμε τις αποκλίσεις στο δηλωθέν εισόδημα, στο φόρο με βάση τον αριθμό των φορολογουμένων, μεταξύ του οικονομικού έτους 2009 και του οικονομικού έτους 2012, καθώς επίσης και τις αποκλίσεις μεταξύ του δηλωθέν και του φορολογούμενου εισοδήματος τη χρήση 2011.

ΚΛΙΜΑΚΙΑ ΟΙΚΟΓ. ΕΙΣΟΔ. ΣΕ ΕΥΡΩ	ΔΗΛΩΘΕΝ ΕΙΣΟΔΗΜΑ	ΦΟΡΟΛΟΓΟΥΜΕΝΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ	ΑΠΟΚΛΙΣΕΙΣ %
0 - 10.000	10.759.563.854	16.846.751.690	56,57
10.000 - 20.000	23.867.124.127	24.326.689.419	1,93
20.000 - 30.000	17.248.290.298	17.303.678.938	0,32
30.000 - 39.000	11.239.327.037	11.237.360.429	-0,02
39.000 - 50.000	9.460.854.439	9.452.743.748	-0,09
50.000 - 60.000	5.023.367.012	5.016.542.732	-0,14
60.000 - 70.000	3.009.917.310	3.005.374.516	-0,15
70.000 - 80.000	1.991.631.260	1.988.321.620	-0,17
80.000 - 90.000	1.380.911.688	1.378.315.054	-0,19
90.000 - 100.000	1.012.205.766	1.010.241.691	-0,19
100.000 ΚΑΙ ΑΝΩ	4.253.135.999	4.244.768.381	-0,20
ΣΥΝΟΛΟ	89.246.328.790	95.810.788.218	7,36

Παρατηρούμε ότι στα εισοδήματα έως 10.000 € έχουμε αύξηση του τεκμαρτού εισοδήματος σε σχέση με το πραγματικό 56,57%, αποτέλεσμα προφανώς του επαναπροσδιορισμού των τεκμηρίων δαπανών διαβίωσης με βάση το άρθρο 28 του Ν.3986/2011. Αυτό σημαίνει ότι φορολογούμενοι που ανήκουν στην κατηγορία των πολύ μικρών εισοδημάτων ή ακόμα και των μηδενικών εισοδημάτων (άνεργοι, φοιτητές, κ.α) λόγω του υπολογισμού των εισοδημάτων τους με τη μέθοδο των τεκμηρίων δαπανών διαβίωσης κλήθηκαν να πληρώσουν φόρο. Στα κλιμάκια από 10.000 € εισόδημα έως 30.000 € δεν υπάρχουν μεγάλες αποκλίσεις που σημαίνει ότι οι φορολογούμενοι φορολογήθηκαν σχεδόν με τα πραγματικά τους εισοδήματα, ενώ από 30.000 € και πάνω οι αποκλίσεις είναι αρνητικές, δηλαδή, οι φορολογούμενοι φορολογήθηκαν μόνο με τα πραγματικά τους εισοδήματα. Στο σύνολο έχουμε μία αύξηση στα τεκμαρτά εισοδήματα της τάξεως του 7,36%.

ΚΛΙΜΑΚΙΑ ΟΙΚΟΓ. ΕΙΣΟΔ. ΣΕ ΕΥΡΩ	ΔΗΛΩΘΕΝ ΕΙΣΟΔΗΜΑ	ΑΠΟΚΛΙΣΕΙΣ ΔΗΛ. ΕΙΣ. %
0 - 10.000	10.759.563.854	-1,08
10.000 - 20.000	23.867.124.127	-4,31
20.000 - 30.000	17.248.290.298	-5,33
30.000 - 39.000	11.239.327.037	-4,08
39.000 - 50.000	9.460.854.439	-13,62
50.000 - 60.000	5.023.367.012	-22,14
60.000 - 70.000	3.009.917.310	-22,63
70.000 - 80.000	1.991.631.260	-22,66
80.000 - 90.000	1.380.911.688	-21,41
90.000 - 100.000	1.012.205.766	-18,12
100.000 ΚΑΙ ΑΝΩ	4.253.135.999	-21,79
ΣΥΝΟΛΟ	89.246.328.790	-8,99

ΚΛΙΜΑΚΙΑ ΟΙΚΟΓ. ΕΙΣΟΔ. ΣΕ ΕΥΡΩ	ΣΥΝΟΛΟ ΦΟΡΟΥ	ΑΠΟΚΛΙΣΕΙΣ ΦΟΡΟΥ %
0 - 10.000	251.596.341	1205,65
10.000 - 20.000	1.392.723.312	134,08
20.000 - 30.000	1.824.735.557	29,1
30.000 - 39.000	1.452.707.337	19,41
39.000 - 50.000	1.434.352.426	3,22
50.000 - 60.000	916.744.218	-7,76
60.000 - 70.000	625.587.751	-10,72
70.000 - 80.000	452.377.237	-12,31
80.000 - 90.000	333.897.096	-12,63
90.000 - 100.000	259.271.893	-10,32
100.000 ΚΑΙ ΑΝΩ	1.377.029.302	-14,3
ΣΥΝΟΛΟ	10.321.022.470	13,14

ΚΛΙΜΑΚΙΑ ΟΙΚΟΓ. ΕΙΣΟΔ. ΣΕ ΕΥΡΩ	ΑΡΙΘΜΟΣ(ΑΤΟΜΑ) ΦΟΡΟΛΟΥΜΕΝΩΝ	ΑΠΟΚΛΙΣΕΙΣ ΑΡΙΘΜΟΥ ΦΟΡΟΛΟΓΟΥΜΕΝΩΝ %
0 - 10.000	4.803.865	0,38
10.000 - 20.000	2.240.870	2,48
20.000 - 30.000	835.258	-4,29
30.000 - 39.000	232804	-7,09
39.000 - 50.000	105278	-14,52
50.000 - 60.000	44826	-8,25
60.000 - 70.000	23234	-8,54
70.000 - 80.000	13.479	-9,71
80.000 - 90.000	8316	-10,70
90.000 - 100.000	5732	-7,93
100.000 ΚΑΙ ΑΝΩ	15944	-15,83
ΣΥΝΟΛΟ	8.329.606	-0,15

Παρατηρούμε ότι υπάρχει μία πολύ μεγάλη αύξηση στο φόρο που κλήθηκαν να πληρώσουν οι φορολογούμενοι στο πρώτο κλιμάκιο που αφορά εισοδήματα έως και

10.000 €. Η διαφορά δηλωθέν εισοδήματος με το φορολογηθέν είναι της τάξεως του 56,57%. Ο τεκμαρτός τρόπος υπολογισμού των εισοδημάτων σε συνδυασμό με τη μείωση του αφορολόγητου στις 5.000 € από 12.000 € που ήταν με την προηγούμενη κλίμακα, είχε ως αποτέλεσμα μία τεράστια αύξηση στο φόρο για τα εισοδήματα έως 10.000 € της τάξεως του 1205,65%.

Για τα εισοδήματα από 10.000 € έως 20.000 € και 20.000 € έως 30.000 € η αύξηση από το πραγματικό εισόδημα στο τεκμαρτό είναι πολύ μικρές (1,93% και 0.32% αντίστοιχα) σε σχέση με το πρώτο κλιμάκιο με την αντίστοιχη αύξηση στο φόρο να είναι 134,08% και 29,2% αντίστοιχα. Αυτό μπορεί να εξηγηθεί από το συνδυασμό της αύξησης του φορολογούμενου εισοδήματος με την αλλαγή στους φορολογικούς συντελεστές καθώς εισοδήματα από 12.000 € έως 16.000 € φορολογήθηκαν με 18% και από 16.000 € έως 26.000 € με 25%. Ταυτόχρονα έχουμε μία μείωση στο δηλωθέν εισόδημα σε σχέση με τη χρήση του 2008 σε όλα τα κλιμάκια εισοδήματος με τις μεγαλύτερες μειώσεις να παρατηρούνται στα εισοδήματα από 39.000 € και άνω, ενώ έχουμε μείωση του αριθμού των φορολογουμένων που δήλωσαν εισοδήματα από 20.000 € και άνω. Η κρίση έχει κάνει την εμφάνισή της, με την εικόνα της να αντικατοπτρίζεται στα εισοδήματα των Ελλήνων.

Σε γενικές γραμμές, ενώ έχουμε μία συνολική μείωση στα εισοδήματα των φορολογούμενων της τάξεως του 8,99% και στον αριθμό των φορολογουμένων 0,15%, ταυτόχρονα έχουμε μία αύξηση στο φορολογούμενο εισόδημα 7,36% και μία συνολική αύξηση στο φόρο 13,14%.

Αξιοσημείωτο πάντως είναι ότι εισοδήματα πάνω από 50.000 € έχουμε συνδυαστικά μείωση στο δηλωθέν εισόδημα, στο φορολογούμενο και στο φόρο. Ο φόρος δηλαδή αυξήθηκε στους φορολογούμενους με τα χαμηλότερα εισοδήματα και όχι στους φορολογούμενους με τα υψηλότερα εισοδήματα.

5.1.5 Οικονομικό Έτος 2013

Τα εισοδήματα του 2012 φορολογήθηκαν με τον ίδιο τρόπο που φορολογήθηκαν τα εισοδήματα που αποκτήθηκαν το 2011, γι αυτό και παραθέτουμε μόνο τις αποκλίσεις στο δηλωθέν εισόδημα και στο φόρο το οικονομικό έτος 2013 σε σχέση με το οικονομικό έτος 2009, καθώς επίσης και τις αποκλίσεις στο δηλωθέν εισόδημα και στο φορολογούμενο.

ΚΛΙΜΑΚΙΑ ΟΙΚΟΓ. ΕΙΣΟΔ. ΣΕ ΕΥΡΩ	ΔΗΛΩΘΕΝ ΕΙΣΟΔΗΜΑ	ΑΠΟΚΛΙΣΕΙΣ ΔΗΛ. ΕΙΣ. %
0 - 10.000	11.230.203.245	3,24
10.000 - 20.000	23.077.185.021	-7,48
20.000 - 30.000	16.486.928.499	-9,51
30.000 - 39.000	9.480.703.491	-19,09
39.000 - 50.000	7.817.248.157	-28,63
50.000 - 60.000	3.579.781.287	-44,52
60.000 - 70.000	2.166.736.809	-44,3
70.000 - 80.000	1.429.533.650	-44,49
80.000 - 90.000	1.004.578.912	-42,83
90.000 - 100.000	736.360.566	-40,43
100.000 ΚΑΙ ΑΝΩ	3.112.234.331	-42,77
ΣΥΝΟΛΟ	80.121.493.968	-18,29

ΚΛΙΜΑΚΙΑ ΟΙΚΟΓ. ΕΙΣΟΔ. ΣΕ ΕΥΡΩ	ΣΥΝΟΛΟ ΦΟΡΟΥ	ΑΠΟΚΛΙΣΕΙΣ ΦΟΡΟΥ %
0 - 10.000	243.793.375	1165,21
10.000 - 20.000	1.340.190.833	125,25
20.000 - 30.000	1.704.329.756	20,58
30.000 - 39.000	1.175.501.556	-3,38
39.000 - 50.000	1.172.055.368	-15,65
50.000 - 60.000	655.627.792	-34,03
60.000 - 70.000	452.221.245	-35,46
70.000 - 80.000	323.941.465	-37,2
80.000 - 90.000	242.007.162	-36,68
90.000 - 100.000	186.917.130	-35,35
100.000 ΚΑΙ ΑΝΩ	1.016.091.248	-36,76
ΣΥΝΟΛΟ	8.512.676.930	-6,68

ΚΛΙΜΑΚΙΑ ΟΙΚΟΓ. ΕΙΣΟΔ. ΣΕ ΕΥΡΩ	ΑΡΙΘΜΟΣ(ΑΤΟΜΑ) ΦΟΡΟΛΟΓΟΥΜΕΝΩΝ	ΑΠΟΚΛΙΣΕΙΣ ΑΡΙΘΜΟΥ ΦΟΡΟΛΟΓΟΥΜΕΝΩΝ %
0 - 10.000	5.309.551	10,95
10.000 - 20.000	2.178.730	-0,36
20.000 - 30.000	749.289	-10,15
30.000 - 39.000	161.901	-35,39
39.000 - 50.000	79.939	-35,10
50.000 - 60.000	31.965	-34,57
60.000 - 70.000	16.699	-34,26
70.000 - 80.000	9.717	-34,91
80.000 - 90.000	6.198	-33,45
90.000 - 100.000	4.324	-30,55
100.000 ΚΑΙ ΑΝΩ	12.380	-34,62
ΣΥΝΟΛΟ	8.560.693	2,62

ΚΛΙΜΑΚΙΑ ΟΙΚΟΓ. ΕΙΣΟΔ. ΣΕ ΕΥΡΩ	ΔΗΛΩΘΕΝ ΕΙΣΟΔΗΜΑ	ΦΟΡΟΛΟΓΟΥΜΕ ΝΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ	ΑΠΟΚΛΙΣΕΙΣ %
0 - 10.000	11.230.203.245	17.941.972.639	59,76
10.000 - 20.000	23.077.185.021	23.572.408.865	2,15
20.000 - 30.000	16.486.928.499	16.545.628.451	0,35
30.000 - 39.000	9.480.703.491	9.479.935.680	-0,01
39.000 - 50.000	7.817.248.157	7.810.728.244	-0,08
50.000 - 60.000	3.579.781.287	3.574.356.004	-0,15
60.000 - 70.000	2.166.736.809	2.163.883.054	-0,13
70.000 - 80.000	1.429.533.650	1.426.953.541	-0,18
80.000 - 90.000	1.004.578.912	1.002.338.229	-0,22
90.000 - 100.000	736.360.566	734.912.858	-0,20
100.000 ΚΑΙ ΑΝΩ	3.112.234.331	3.106.352.224	-0,19
ΣΥΝΟΛΟ	80.121.493.968	87.359.469.789	9,03

Και στο οικονομικό έτος 2013 τα εισοδήματα των φορολογούμενων φορολογήθηκαν με τα κλιμάκια και τους φορολογικούς συντελεστές που ίσχυαν και το οικονομικό έτος 2012. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα η εικόνα που παρουσιάζεται στις αποκλίσεις στο

δηλωθέν εισόδημα και στο φόρο και μεταξύ του δηλωθέν και του φορολογούμενου εισοδήματος να είναι σχεδόν η ίδια με το προηγούμενο οικονομικό έτος.

Όμως υπάρχει η σημαντική διαφορά ότι στο σύνολο του φόρου που κλήθηκαν να πληρώσουν οι φορολογούμενοι ενώ στο οικονομικό έτος 2012 η απόκλιση ήταν θετική, στο οικονομικό έτος 2013 η απόκλιση είναι αρνητική. Αυτό συμβαίνει γιατί ενώ στα χαμηλά εισοδήματα η απόκλιση κυρίως στο κλιμάκιο μέχρι 10.000 € είναι τεράστια, της τάξεως του 1165,21%, στα υψηλά εισοδήματα, κυρίως στα εισοδήματα πάνω από 50.000 € η αποκλίσεις στο φόρο είναι αρνητικές (πάνω από 30%) με αποτέλεσμα η συνολική απόκλιση στο φόρο να είναι -6,68%. Φορολογήθηκαν λοιπόν για μία ακόμη φορά οι χαμηλοεισοδηματίες και οι άνεργοι, οι οποίοι φορολογήθηκαν για το τεκμαρτό τους εισόδημα και όχι βάσει του πραγματικού τους, με τις αποκλίσεις στο φόρο και μεταξύ του δηλωθέν και του φορολογούμενου εισοδήματος να είναι αντίστοιχα 1165,21% και 59,76%.

Επιπροσθέτως, και ο αριθμός των φορολογουμένων που δήλωσε εισοδήματα έως 10.000 € έχει μία αύξηση 10,95% το οικονομικό 2013 σε σχέση με το οικονομικό έτος 2009, ενώ στα κλιμάκια από 10.000 € και άνω οι αποκλίσεις είναι αρνητικές και μάλιστα πολύ μεγαλύτερες σε σχέση με τις αποκλίσεις του οικονομικού έτους 2012. Το ίδιο ισχύει και για το δηλωθέν εισόδημα. Ενώ στα εισοδήματα έως 10.000 € έχουμε μία αύξηση της τάξεως του 3,24% σε σχέση με το οικονομικό έτος 2009, από τις 10.000 € και άνω παρατηρούμε μειώσεις οι οποίες στα εισοδήματα πάνω από 50.000 € ξεπερνούν το 40%. Βρισκόμαστε στην καρδιά της κρίσης όπως παρατηρούμε.

5.1.6 Φορολογικό Έτος 2013 (Οικονομικό 2014)

Το φορολογικό έτος 2013 (πρώην οικονομικό έτος 2014) ψηφίστηκε ο νέος Κώδικας Φορολογίας Εισοδήματος (Κ.Φ.Ε.) ο οποίος αντικαθιστά τον Ν. 2238/1994 και ρύθμισε τη φορολογία του εισοδήματος. Επίσης, επήλθε μία σημαντική αλλαγή στην κατηγοριοποίηση του ακαθάριστου εισοδήματος **σύμφωνα με το άρθρο 7 του Ν.4172/2013**. Προκειμένου να προσδιοριστεί το φορολογητέο εισόδημα ακολουθώντας το μοντέλο του ΟΟΣΑ, η κάθε κατηγορία εισοδήματος υπόκειται σε χωριστό φορολογικό συντελεστή και ορίζεται ότι φορολογητέο εισόδημα είναι αυτό που προκύπτει μετά την αφαίρεση των δαπανών από το ακαθάριστο εισόδημα.

Οι κατηγορίες εισοδημάτων που υπόκεινται σε φόρο είναι οι εξής:

- από μισθωτή εργασία και συντάξεις
- από επιχειρηματική δραστηριότητα
- από κεφάλαιο
- από υπεραξία μεταβίβασης κεφαλαίου

Σύμφωνα με το άρθρο 1 παρ.1 του Ν.4110/2013 και βάσει του άρθρου15 του Ν.4172/2013, αντικαταστάθηκε το άρθρο 9 του Κώδικα Φορολογίας Εισοδήματος (Κ.Φ.Ε., ν. 2238/1994), που αφορά το εισόδημα από μισθούς, συντάξεις και μισθούς με έκδοση τιμολογίου ή απόδειξης για παροχή υπηρεσιών και υποβλήθηκε σε φόρο σύμφωνα με την ακόλουθη κλίμακα:

Κλιμάκιο εισοδήματος (€)	Φορολογικός συντελεστής %	Φόρος κλιμακίου (€)	Σύνολο εισοδήματος (€)	Σύνολο φόρου (€)
25.000	22	5.500	25.000	5.500
17.000	32	5.440	42.000	10.940
Υπερβάλλον	42			

Ο φόρος που προέκυπτε με βάση την κλίμακα των μισθωτών και συνταξιούχων της παραγράφου 1 μειωνόταν: α) Για εισόδημα μέχρι και είκοσι μία χιλιάδες (21.000) ευρώ κατά δύο χιλιάδες εκατό (2.100) ευρώ. Εφόσον ο φόρος που προέκυπτε ήταν μικρότερος των δύο χιλιάδων εκατό (2.100) ευρώ το ποσό μείωσης περιοριζόταν στο ποσό του φόρου. β) Για εισόδημα πάνω από είκοσι μία χιλιάδες (21.000) ευρώ το ποσό μείωσης της περίπτωσης α' περιοριζόταν κατά εκατό (100) ευρώ ανά χίλια (1.000) ευρώ εισοδήματος και μέχρι εξαντλήσεως του ποσού των δύο χιλιάδων εκατό (2.100) ευρώ. Προκειμένου να διατηρηθεί ακέραιο το ποσό της μείωσης του φόρου, ο φορολογούμενος απαιτείτο να προσκομίσει αποδείξεις που είχαν εκδοθεί σύμφωνα με τις διατάξεις των Κανόνων Απεικόνισης Συναλλαγών ή σε χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης για δαπάνες αγοράς αγαθών και λήψης υπηρεσιών, τις οποίες είχε πραγματοποιήσει ο ίδιος, η σύζυγός του ή τα τέκνα, που τους βάρυναν. Το ποσό των αποδείξεων δαπανών, που απαιτείτο να προσκομισθούν, ορίστηκε σε ποσοστό είκοσι πέντε τοις εκατό (25%) του δηλούμενου και φορολογούμενου με την κλίμακα της παραγράφου αυτής ατομικού εισοδήματος. Το ποσό των αποδείξεων που προσκομιζόταν, δεν μπορούσε να υπερβαίνει τις δέκα χιλιάδες πεντακόσια (10.500)

ευρώ. Στην περίπτωση που δεν προσκομιζόταν το απαιτούμενο ποσό αποδείξεων αγορών, τότε ο φόρος προσαυξανόταν κατά τη θετική διαφορά μεταξύ του απαιτούμενου ποσού αποδείξεων με ανώτατο όριο τις δέκα χιλιάδες πεντακόσια (10.500) ευρώ και του προσκομισθέντος ποσού αποδείξεων, η οποία πολλαπλασιαζόταν με συντελεστή 22%¹²⁶. Στο δηλωθέν εισόδημα από ατομική γεωργική επιχείρηση εφαρμόστηκε αυτοτελώς η κλίμακα μισθωτών – συνταξιούχων.

Καταργήθηκαν οι λοιπές μειώσεις φόρου ενώ εξακολούθησαν να είναι σε ισχύ:

Το ποσό του φόρου που προ έκυπτε από το εισόδημα από μισθούς, συντάξεις και μισθούς με έκδοση τιμολογίου ή απόδειξης για παροχή υπηρεσιών μειωνόταν κατά ποσοστό δέκα τοις εκατό (10%) για κάθε καταβαλλόμενη από τις ακόλουθες δαπάνες:

α) Των εξόδων ιατρικής και νοσοκομειακής περίθαλψης του φορολογούμενου και των λοιπών προσώπων που τον βάρυναν κατά το μέρος που δεν καλύπτονταν από ασφαλιστικά ταμεία ή/και ασφαλιστικές εταιρείες και υπερέβαιναν το πέντε τοις εκατό (5%) του φορολογούμενου εισοδήματος. Το ποσό της μείωσης δεν μπορούσε να υπερβεί τις τρεις χιλιάδες (3.000) ευρώ.

β) Το ποσό της διατροφής που επιδικάστηκε και καταβλήθηκε από τον έναν σύζυγο στον άλλο, του οποίου αποτελούσε φορολογητέο εισόδημα. Το ποσό της μείωσης του φόρου δεν μπορούσε να υπερβεί τα χίλια πεντακόσια (1.500) ευρώ.

γ) Των χρηματικών ποσών που καταβάλλονταν από τον φορολογούμενο λόγω δωρεών και χορηγιών. Το συνολικό ποσό των δωρεών και χορηγιών επί του οποίου υπολογιζόταν η μείωση δεν μπορούσε να υπερβαίνει ποσοστό πέντε τοις εκατό (5%) του συνολικού εισοδήματος που φορολογείτο σύμφωνα με τις γενικές διατάξεις. Η μείωση διενεργείτο εφόσον τα ποσά των δωρεών και χορηγιών υπερέβαιναν συνολικά τα εκατό (100) ευρώ. Τα χρηματικά ποσά αυτών των δωρεών και χορηγιών δεν έπρεπε να έχουν εκπέσει με βάση άλλη διάταξη.

Επιπροσθέτως, παραμένει και η πρόσθετη μείωση φόρου ποσού διακοσίων (200) ευρώ που προβλέπεται για τα εξαρτώμενα μέλη του φορολογούμενου, με τουλάχιστον εξήντα επτά τοις εκατό (67%) αναπηρία.

Σε τροποποίηση της παραγράφου 1 του άρθρου 16 του Κ.Φ.Ε. από το Ν.4110/2013 και 4172/2013, η ελάχιστη ετήσια αντικειμενική δαπάνη του φορολογούμενου ορίζεται σε τρεις χιλιάδες (3.000) ευρώ προκειμένου για τον άγαμο

¹²⁶ Συντελεστής που ισχύει και σήμερα.

και σε πέντε χιλιάδες (5.000) ευρώ για τους συζύγους που υποβάλλουν κοινή δήλωση εφόσον δηλώνεται πραγματικό ή τεκμαρτό εισόδημα.

Τροποποιείται το άρθρο 31 του Ν. 3986/2011 ως εξής: α) Για νομικά πρόσωπα που ασκούν εμπορική επιχείρηση και έχουν την έδρα τους σε τουριστικούς τόπους και σε πόλεις ή χωριά με πληθυσμό έως διακόσιες χιλιάδες (200.000) κατοίκους, το τέλος επιτηδεύματος ορίζεται σε οκτακόσια (800) ευρώ ετησίως. β) Για νομικά πρόσωπα που ασκούν εμπορική επιχείρηση και έχουν την έδρα τους σε πόλεις με πληθυσμό πάνω από διακόσιες χιλιάδες (200.000) κατοίκους, σε χίλια (1.000) ευρώ ετησίως. γ) Για ατομικές εμπορικές επιχειρήσεις και ελεύθερους επαγγελματίες, σε εξακόσια πενήντα (650) ευρώ ετησίως. δ) Για κάθε υποκατάστημα σε εξακόσια (600) ευρώ ετησίως.

Το εισόδημα από ατομική επιχείρηση (εκτός της περίπτωσης του εισοδήματος από ατομική γεωργική επιχείρηση) και ελευθέριο επάγγελμα, υποβλήθηκε σε φόρο σύμφωνα με την ακόλουθη κλίμακα:

Κλιμάκιο εισοδήματος (€)	Φορολογικός συντελεστής %	Φόρος κλιμακίου (€)	Σύνολο εισοδήματος (€)	Σύνολο φόρου (€)
50.000	26	13.000	50.000	13.000
Υπερβάλλον	33			

Αντίστοιχα τα εισοδήματα από ακίνητα και κινητές αξίες φορολογήθηκαν με βάση την ακόλουθη κλίμακα:

Κλιμάκιο εισοδήματος (€)	Φορολογικός συντελεστής %	Φόρος κλιμακίου (€)	Σύνολο εισοδήματος (€)	Σύνολο φόρου (€)
12.000	10	1.200	12.000	1.200
Υπερβάλλον	33			

Αφού ξαναείδαμε τις σημαντικότερες φορολογικές αλλαγές ως προχωρήσουμε τώρα να δούμε τις αποκλίσεις στο δηλωθέν εισόδημα, στο φόρο και στο φορολογούμενο εισόδημα των φυσικών προσώπων.

ΚΛΙΜΑΚΙΑ ΟΙΚΟΓ. ΕΙΣΟΔ. ΣΕ ΕΥΡΩ	ΔΗΛΩΘΕΝ ΕΙΣΟΔΗΜΑ	ΑΠΟΚΛΙΣΕΙΣ ΔΗΛ. ΕΙΣ. %
0 - 10.000	12.033.936.470	10,63
10.000 - 20.000	22.557.178.631	-9,57
20.000 - 30.000	13.670.884.560	-24,97
30.000 - 39.000	8.248.548.185	-29,61
39.000 - 50.000	5.711.007.922	-47,86
50.000 - 60.000	2.496.338.556	-61,31
60.000 - 70.000	1.531.546.306	-60,63
70.000 - 80.000	1.025.545.022	-60,17
80.000 - 90.000	733.129.956	-58,28
90.000 - 100.000	539.251.878	-56,38
100.000 ΚΑΙ ΑΝΩ	2.729.911.355	-49,8
ΣΥΝΟΛΟ	71.277.278.841	-27,31

ΚΛΙΜΑΚΙΑ ΟΙΚΟΓ. ΕΙΣΟΔ. ΣΕ ΕΥΡΩ	ΣΥΝΟΛΟ ΦΟΡΟΥ	ΑΠΟΚΛΙΣΕΙΣ ΦΟΡΟΥ %
0 - 10.000	439.775.655	2182,00
10.000 - 20.000	1.478.834.291	148,56
20.000 - 30.000	1.464.948.981	3,64
30.000 - 39.000	1.085.273.801	-10,79
39.000 - 50.000	926.772.216	-33,30
50.000 - 60.000	498.090.859	-49,88
60.000 - 70.000	342.183.597	-51,17
70.000 - 80.000	244.691.006	-52,57
80.000 - 90.000	184.479.977	-51,73
90.000 - 100.000	140.550.345	-51,39
100.000 ΚΑΙ ΑΝΩ	850.322.973	-47,08
ΣΥΝΟΛΟ	7.655.923.701	-16,07

ΚΛΙΜΑΚΙΑ ΟΙΚΟΓ. ΕΙΣΟΔ. ΣΕ ΕΥΡΩ	ΑΡΙΘΜΟΣ(ΑΤΟΜΑ) ΦΟΡΟΛΟΥΜΕΝΩΝ	ΑΠΟΚΛΙΣΕΙΣ ΑΡΙΘΜΟΥ ΦΟΡΟΛΟΓΟΥΜΕ ΝΩΝ %
0 - 10.000	5.843.212	22,10
10.000 - 20.000	2.095.957	-4,14
20.000 - 30.000	526.902	-39,63
30.000 - 39.000	119.898	-52,15
39.000 - 50.000	56.348	-54,25
50.000 - 60.000	22.110	-54,74
60.000 - 70.000	12.702	-49,50
70.000 - 80.000	7.804	-47,73
80.000 - 90.000	5.193	-44,24
90.000 - 100.000	3.568	-42,69
100.000 ΚΑΙ ΑΝΩ	11.524	-39,16
ΣΥΝΟΛΟ	8.705.218	4,35

ΚΛΙΜΑΚΙΑ ΟΙΚΟΓ. ΕΙΣΟΔ. ΣΕ ΕΥΡΩ	ΔΗΛΩΘΕΝ ΕΙΣΟΔΗΜΑ	ΦΟΡΟΛΟΓΟΥΜ ΕΝΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ	ΑΠΟΚΛΙΣΕΙΣ %
0 - 10.000	12.033.936.470	19.240.480.260	59,88
10.000 - 20.000	22.557.178.631	22.871.063.483	1,39
20.000 - 30.000	13.670.884.560	13.679.301.966	0,06
30.000 - 39.000	8.248.548.185	8.238.560.936	-0,12
39.000 - 50.000	5.711.007.922	5.701.763.612	-0,16
50.000 - 60.000	2.496.338.556	2.491.048.232	-0,21
60.000 - 70.000	1.531.546.306	1.528.317.042	-0,21
70.000 - 80.000	1.025.545.022	1.023.223.111	-0,23
80.000 - 90.000	733.129.956	731.345.532	-0,24
90.000 - 100.000	539.251.878	538.613.970	-0,12
100.000 ΚΑΙ ΑΝΩ	2.729.911.355	2.725.590.075	-0,16
ΣΥΝΟΛΟ	71.277.278.841	78.769.308.219	10,51

Όπως βλέπουμε υπάρχει μία αύξηση τις τάξεως του 10,63% στα εισοδήματα έως 10.000 € σε σχέση με το οικονομικό έτος 2009 ενώ υπάρχει μία σημαντική πτώση στα δηλωθέν εισοδήματα από 20.000 και άνω, με τη μεγαλύτερη πτώση να εμφανίζεται στα εισοδήματα από 50.000 € έως 60.000 € που φτάνει στο 61,31%. Παρόλο όμως που παρατηρούμε ότι η αύξηση στα εισοδήματα έως 10.000 € είναι 10,63%, στον αριθμό των φορολογούμενων είναι 22,10% και στο φορολογούμενο εισόδημα σε σχέση με το δηλωθέν 59,88%, η αντίστοιχη αύξηση στο φόρο είναι 2182%, αποτέλεσμα των φορολογικών αλλαγών που περιγράψαμε παραπάνω. Επιπροσθέτως, παρατηρούμε ότι έχουμε μείωση του αριθμού των φορολογουμένων που δηλώνουν εισοδήματα από 20.000 και άνω, ενώ βλέπουμε ότι στα εισοδήματα από 30.000 € και άνω οι φορολογούμενοι φορολογήθηκαν με τα πραγματικά τους εισοδήματα. Στο σύνολο παρατηρούμε ότι το δηλωθέν εισόδημα έχει μειωθεί κατά 27,31%, ο φόρος έχει μειωθεί κατά 16,07%, σε αντίθεση με τον αριθμό των φορολογούμενων και το φορολογούμενο εισόδημα που έχουν αυξηθεί κατά 4,35% και 10,51% αντίστοιχα.

5.1.7 Φορολογικό Έτος 2014 (Οικονομικό 2015)

ΚΛΙΜΑΚΙΑ ΟΙΚΟΓ. ΕΙΣΟΔ. ΣΕ ΕΥΡΩ	ΔΗΛΩΘΕΝ ΕΙΣΟΔΗΜΑ	ΑΠΟΚΛΙΣΕΙΣ ΔΗΛ. ΕΙΣ. %
0 - 10.000	12.136.673.699	11,58
10.000 - 20.000	22.096.110.772	-11,42
20.000 - 30.000	14.231.143.726	-21,89
30.000 - 39.000	8.520.609.180	-27,29
39.000 - 50.000	6.208.887.729	-43,31
50.000 - 60.000	2.807.338.132	-56,49
60.000 - 70.000	1.755.790.029	-54,87
70.000 - 80.000	1.219.660.053	-52,64
80.000 - 90.000	858.857.232	-51,12
90.000 - 100.000	679.337.515	-45,05
100.000 ΚΑΙ ΑΝΩ	5.498.116.339	1,10
ΣΥΝΟΛΟ	76.012.524.406	-22,48

ΚΛΙΜΑΚΙΑ ΟΙΚΟΓ. ΕΙΣΟΔ. ΣΕ ΕΥΡΩ	ΣΥΝΟΛΟ ΦΟΡΟΥ	ΑΠΟΚΛΙΣΕΙΣ ΦΟΡΟΥ %
0 - 10.000	462.791.622	2301,64
10.000 - 20.000	1.476.370.730	148,15
20.000 - 30.000	1.497.880.804	5,97
30.000 - 39.000	1.085.934.092	-10,74
39.000 - 50.000	958.849.119	-31,00
50.000 - 60.000	521.494.020	-47,53
60.000 - 70.000	362.554.371	-48,26
70.000 - 80.000	268.018.682	-48,04
80.000 - 90.000	196.837.448	-48,49
90.000 - 100.000	160.901.351	-44,35
100.000 ΚΑΙ ΑΝΩ	1.314.960.851	-18,16
ΣΥΝΟΛΟ	8.306.593.090	-8,94

ΚΛΙΜΑΚΙΑ ΟΙΚΟΓ. ΕΙΣΟΔ. ΣΕ ΕΥΡΩ	ΑΡΙΘΜΟΣ(ΑΤΟΜΑ) ΦΟΡΟΛΟΥΜΕΝΩΝ	ΑΠΟΚΛΙΣΕΙΣ ΑΡΙΘΜΟΥ ΦΟΡΟΛΟΓΟΥΜΕ ΝΩΝ %
0 - 10.000	5.836.396	21,96
10.000 - 20.000	2.071.048	-5,28
20.000 - 30.000	561.457	-35,67
30.000 - 39.000	130.043	-48,10
39.000 - 50.000	64.865	-47,34
50.000 - 60.000	25.469	-47,87
60.000 - 70.000	14.921	-41,26
70.000 - 80.000	9.772	-34,54
80.000 - 90.000	6.465	-30,58
90.000 - 100.000	4.789	-23,08
100.000 ΚΑΙ ΑΝΩ	19.178	1,25
ΣΥΝΟΛΟ	8.744.403	4,82

ΚΛΙΜΑΚΙΑ ΟΙΚΟΓ. ΕΙΣΟΔ. ΣΕ ΕΥΡΩ	ΔΗΛΩΘΕΝ ΕΙΣΟΔΗΜΑ	ΦΟΡΟΛΟΓΟΥΜΕΝΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ	ΑΠΟΚΛΙΣΕΙΣ %
0 - 10.000	12.136.673.699	18.740.931.545	54,42
10.000 - 20.000	22.096.110.772	22.446.629.301	1,59
20.000 - 30.000	14.231.143.726	14.280.023.642	0,34
30.000 - 39.000	8.520.609.180	8.530.433.305	0,11
39.000 - 50.000	6.208.887.729	6.213.158.885	0,07
50.000 - 60.000	2.807.338.132	2.809.299.558	0,07
60.000 - 70.000	1.755.790.029	1.756.792.555	0,06
70.000 - 80.000	1.219.660.053	1.220.392.039	0,06
80.000 - 90.000	858.857.232	859.339.951	0,06
90.000 - 100.000	679.337.515	679.508.748	0,02
100.000 ΚΑΙ ΑΝΩ	5.498.116.339	5.499.034.528	0,017
ΣΥΝΟΛΟ	76.012.524.406	83.035.544.057	9,24

Επειδή δεν επήλθαν σημαντικές φορολογικές αλλαγές το φορολογικό έτος 2014 βλέπουμε ότι η εικόνα είναι περίπου η ίδια με το φορολογικό έτος 2013. Στο πρώτο κλιμάκιο στο δηλωθέν εισόδημα μία αύξηση 11,58% με την αντίστοιχη στο φόρο να είναι 2301%, ενώ στο φορολογούμενο εισόδημα σε σχέση με το δηλωθέν η αύξηση είναι 54,42% και στον αριθμό των φορολογούμενων που έχουν εισόδημα έως 10.000 € η αύξηση σε σχέση με το οικονομικό έτος 2009 είναι 21,96%. Από 10.000 € και άνω το δηλωθέν εισόδημα και ο αριθμός των φορολογούμενων μειώνεται σε αντίθεση με το φόρο που μειώνεται από τις 30.000 € εισόδημα και άνω. Αξιοσημείωτο πάντως είναι το γεγονός ότι από τις 100.000 € το δηλωθέν εισόδημα και ο αριθμός των φορολογούμενων έχει αυξηθεί κατά 1,10% και 1,25% αντίστοιχα σε σχέση με το 2009, ενώ αντίθετα ο φόρος έχει μειωθεί κατά 18,16%. Επίσης, παρατηρούμε ότι το φορολογούμενο εισόδημα σε σχέση με το δηλωθέν είναι υψηλότερο σε όλα τα κλιμάκια. Στο σύνολο βλέπουμε ότι το δηλωθέν εισόδημα έχει μειωθεί κατά 22,48% σε σχέση με το οικονομικό 2009, ο φόρος έχει μειωθεί κατά 8,94% σε σχέση με το οικονομικό 2009, ενώ αντίθετα ο αριθμός των φορολογουμένων έχει αυξηθεί κατά 4,82% σε σχέση με το 2009 και το φορολογούμενο εισόδημα σε σχέση με το δηλωθέν έχει αυξηθεί κατά 9,24%.

5.1.8 Φορολογικό Έτος 2015 (Οικονομικό 2016)

ΚΛΙΜΑΚΙΑ ΟΙΚΟΓ. ΕΙΣΟΔ. ΣΕ ΕΥΡΩ	ΔΗΛΩΘΕΝ ΕΙΣΟΔΗΜΑ	ΑΠΟΚΛΙΣΕΙΣ ΔΗΛ. ΕΙΣ. %
0 - 10.000	12.370.560.003	13,73
10.000 - 20.000	22.083.733.744	-11,46
20.000 - 30.000	13.920.015.884	-23,6
30.000 - 39.000	8.435.745.692	-28,01
39.000 - 50.000	5.848.416.833	-46,6
50.000 - 60.000	2.660.141.547	-58,77
60.000 - 70.000	1.679.912.629	-56,82
70.000 - 80.000	1.137.363.786	-55,83
80.000 - 90.000	846.261.073	-51,84
90.000 - 100.000	649.978.513	-47,42
100.000 ΚΑΙ ΑΝΩ	5.525.407.847	1,60
ΣΥΝΟΛΟ	75.157.537.551	-23,36

ΚΛΙΜΑΚΙΑ ΟΙΚΟΓ. ΕΙΣΟΔ. ΣΕ ΕΥΡΩ	ΣΥΝΟΛΟ ΦΟΡΟΥ	ΑΠΟΚΛΙΣΕΙΣ ΦΟΡΟΥ %
0 - 10.000	399.306.559	1972,19
10.000 - 20.000	1.435.727.798	141,32
20.000 - 30.000	1.439.877.790	1,87
30.000 - 39.000	1.062.595.156	-12,66
39.000 - 50.000	916.628.192	-34,03
50.000 - 60.000	503.306.850	-49,36
60.000 - 70.000	353.597.473	-49,54
70.000 - 80.000	255.986.258	-50,38
80.000 - 90.000	198.354.781	-48,1
90.000 - 100.000	157.892.896	-45,39
100.000 ΚΑΙ ΑΝΩ	1.304.738.244	-18,8
ΣΥΝΟΛΟ	8.028.011.997	-12,00

ΚΛΙΜΑΚΙΑ ΟΙΚΟΓ. ΕΙΣΟΔ. ΣΕ ΕΥΡΩ	ΑΡΙΘΜΟΣ(ΑΤΟΜΑ) ΦΟΡΟΛΟΥΜΕΝΩΝ	ΑΠΟΚΛΙΣΕΙΣ ΑΡΙΘΜΟΥ ΦΟΡΟΛΟΓΟΥΜΕ ΝΩΝ %
0 - 10.000	5.917.716	23,66
10.000 - 20.000	2.054.841	-6,02
20.000 - 30.000	533.662	-38,85
30.000 - 39.000	122.228	-51,22
39.000 - 50.000	62.379	-49,35
50.000 - 60.000	24.441	-49,97
60.000 - 70.000	14.472	-43,03
70.000 - 80.000	9.331	-37,50
80.000 - 90.000	6.372	-31,58
90.000 - 100.000	4.652	-25,28
100.000 ΚΑΙ ΑΝΩ	18.223	-3,80
ΣΥΝΟΛΟ	8.768.317	5,11

ΚΛΙΜΑΚΙΑ ΟΙΚΟΓ. ΕΙΣΟΔ. ΣΕ ΕΥΡΩ	ΔΗΛΩΘΕΝ ΕΙΣΟΔΗΜΑ	ΦΟΡΟΛΟΓΟΥΜΕΝΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ	ΑΠΟΚΛΙΣΕΙΣ %
0 - 10.000	12.370.560.003	18.933.866.745	53,06
10.000 - 20.000	22.083.733.744	22.404.318.042	1,45
20.000 - 30.000	13.920.015.884	13.962.463.522	0,30
30.000 - 39.000	8.435.745.692	8.443.863.299	0,10
39.000 - 50.000	5.848.416.833	5.852.285.704	0,07
50.000 - 60.000	2.660.141.547	2.661.509.989	0,05
60.000 - 70.000	1.679.912.629	1.680.679.662	0,05
70.000 - 80.000	1.137.363.786	1.138.008.493	0,06
80.000 - 90.000	846.261.073	846.604.886	0,04
90.000 - 100.000	649.978.513	650.299.304	0,05
100.000 ΚΑΙ ΑΝΩ	5.525.407.847	5.526.701.430	0,02
ΣΥΝΟΛΟ	75.157.537.551	82.100.601.076	9,24

Παρατηρούμε μία αύξηση στα δηλωθέν εισοδήματα από 0 έως 10.000 € της τάξεως του 13,73%, ενώ έχουμε μείωση στα δηλωθέν εισοδήματα από 10.000 € έως 100.000

€, με τις μεγαλύτερες μειώσεις να παρατηρούνται στα εισοδήματα από 39.000 € έως 100.000 €. Αξιοσημείωτο δε είναι ότι στα δηλωθέν εισοδήματα από 100.000 € και πάνω παρατηρούμε μία αύξηση 1,60%. Στο σύνολο του φόρου παρατηρούμε μία τεράστια αύξηση 1972,19% στα εισοδήματα έως 10.000 €, ενώ παρατηρούμε συγχρόνως ότι έχουμε μία αύξηση στο φορολογούμενο εισόδημα της τάξεως του 53,06% σε σχέση με το δηλωθέν και του αριθμού των φορολογουμένων κατά 23,66%. Η αύξηση του φόρου είναι θετική για τα εισοδήματα έως 30.000 € όταν το δηλωθέν εισόδημα και ο αριθμός των φορολογουμένων έχουν μειωθεί στα εισοδήματα από 10.000 € έως 30.000 € και αρνητική για τα εισοδήματα από 30.000 € και άνω. Αυτό σημαίνει ότι για ακόμα μία φορά πλήρωσε η χαμηλή και η μεσαία εισοδηματική τάξη. Γεγονός είναι ότι σε όλα τα κλιμάκια παρατηρούμε ότι οι φορολογούμενοι φορολογήθηκαν με το τεκμαρτό τους εισόδημα.

Στο σύνολο παρατηρούμε ότι στο δηλωθέν εισόδημα έχουμε μείωση κατά 23,36%, στο φόρο έχουμε μείωση κατά 12,00%, ενώ έχουμε αύξηση στον αριθμό των φορολογουμένων κατά 5,11% και αύξηση στο φορολογούμενο εισόδημα σε σχέση με το δηλωθέν κατά 9,24%. Προφανώς όπως βλέπουμε η φορολογική πολιτική που έχει υιοθετήσει το κράτος δεν αποδίδει καθώς παρόλο που έχουμε αύξηση και στον αριθμό των φορολογουμένων και στο φορολογούμενο εισόδημα, ο φόρος αντί να αυξηθεί όπως θα έπρεπε, έχει μειωθεί.

5.2 Συντελεστής Gini και καμπύλη Lorenz

Ο συντελεστής Τζίνι ή συντελεστής Gini είναι μια μέτρηση της στατιστικής διασποράς που προορίζεται να αντιπροσωπεύει την κατανομή του εισοδήματος ή του πλούτου των κατοίκων ενός έθνους και είναι το πιο συχνά χρησιμοποιούμενο ως μέτρο της ανισότητας του εισοδήματος ή του πλούτου. Ο συντελεστής Τζίνι μετρά την ανισότητα μεταξύ των αξιών μιας κατανομής συχνοτήτων όπως τα επίπεδα εισοδήματος. Ένας μηδενικός συντελεστής Τζίνι εκφράζει την τέλεια ισότητα, όπου όλες οι τιμές είναι ίδιες, όταν πχ πρόκειται για εισοδήματα, σημαίνει ότι όλοι έχουν το ίδιο εισόδημα. Ο συντελεστής Τζίνι μιας μονάδας ή 100% εκφράζει τη μέγιστη ανισότητα μεταξύ των αξιών όπου πχ για ένα μεγάλο αριθμό ατόμων, όπου μόνο ένα άτομο έχει όλο το εισόδημα ή την κατανάλωση και όλοι οι άλλοι δεν έχουν. Υπάρχει περίπτωση να προκύψει τιμή μεγαλύτερη από ένα, εάν ορισμένα άτομα αντιπροσωπεύουν αρνητική συμβολή στο σύνολο όταν πχ έχουν αρνητικό εισόδημα ή

πλούτο. Για μεγαλύτερες ομάδες, οι τιμές κοντά ή πάνω από 1 είναι πολύ απίθανες στην πράξη.

Η πραγματική κατανομή εισοδήματος υπολογίζεται με βάση την καμπύλη Lorenz. Στον κάθετο άξονα απεικονίζεται το σωρευτικό ποσοστό των εισοδημάτων, ενώ στον οριζόντιο άξονα απεικονίζεται το σωρευτικό ποσοστό των νοικοκυριών ή των φορολογουμένων ανά άτομο. Η κλασική δηλαδή αυτή γραφική παράσταση σχηματίζεται χρησιμοποιώντας ένα σύστημα ορθογωνίων συντεταγμένων όπου στον άξονα των τετμημένων έχουμε την αθροιστική σειρά της ποσοστιαίας κατανομής του πληθυσμού και στον άξονα των τεταγμένων την αθροιστική σειρά της ποσοστιαίας κατανομής της έκτασης. Έτσι, αν ο πληθυσμός είναι ισοκατανεμημένος θα πρέπει να έχουμε μια γραμμή (καμπύλη του Lorenz) η οποία θα ταυτίζεται με τη διαγώνιο, ενώ όσο μεγαλύτερη είναι η ένταση της ανισοκατανομής τόσο περισσότερο θα κάμπτεται η καμπύλη προς τα κάτω και δεξιά της διαγώνιου.

Στην παρούσα έρευνα θα εξάγουμε τον συντελεστή Gini και την καμπύλη Lorenz για το έτος βάσης που είναι το οικονομικό 2009 και το φορολογικό έτος 2013¹²⁷ με βάση και το ακαθάριστο (προ φόρων) ετήσιο οικογενειακό εισόδημα και το ακαθάριστο ατομικό ετήσιο εισόδημα.

5.2.1 Δείκτης Gini και καμπύλη Lorenz για το οικονομικό έτος 2009 με βάση το οικογενειακό ετήσιο ακαθάριστο εισόδημα (τον αριθμό των νοικοκυριών)

ΚΛΙΜΑΚΙΑ ΟΙΚΟΓΕΝ ΕΙΣΟΔ ΣΕ ΕΥΡΩ	ΔΗΛΩΘΕΝ ΕΙΣΟΔΗΜΑ	ΦΟΡΟΛΟΥΜΕΝΟΙ (ΑΡΙΘΜΟΣ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΩΝ)
0 – 10000	€ 10.877.401.292,00	2.274.167,00
10000 – 20000	€ 24.943.556.816,00	1.758.897,00
20000 – 30000	€ 18.220.162.470,00	746.499,00
30000 – 39000	€ 11.717.943.067,00	343.773,00
39000 – 50000	€ 10.952.872.115,00	248.850,00
50000 – 60000	€ 6.451.928.431,00	118.607,00
60000 – 70000	€ 3.890.196.083,00	60.313,00
70000 – 80000	€ 2.575.148.945,00	34.531,00
80000 – 90000	€ 1.757.187.183,00	20.771,00
90000 – 100000	€ 1.236.202.433,00	13.057,00
100000 ΚΑΙ ΑΝΩ	€ 5.438.126.544,00	35.635,00
ΣΥΝΟΛΟ	€ 98.060.725.379,00	5.655.100,00

¹²⁷ Το φορολογικό έτος 2013 επιλέχθηκε καθώς είχαμε τις μεγαλύτερες φορολογικές αλλαγές, από τις μεγαλύτερες αποκλίσεις σε σχέση με το έτος βάσης και γιατί βρισκόμασταν στην καρδιά της κρίσης.

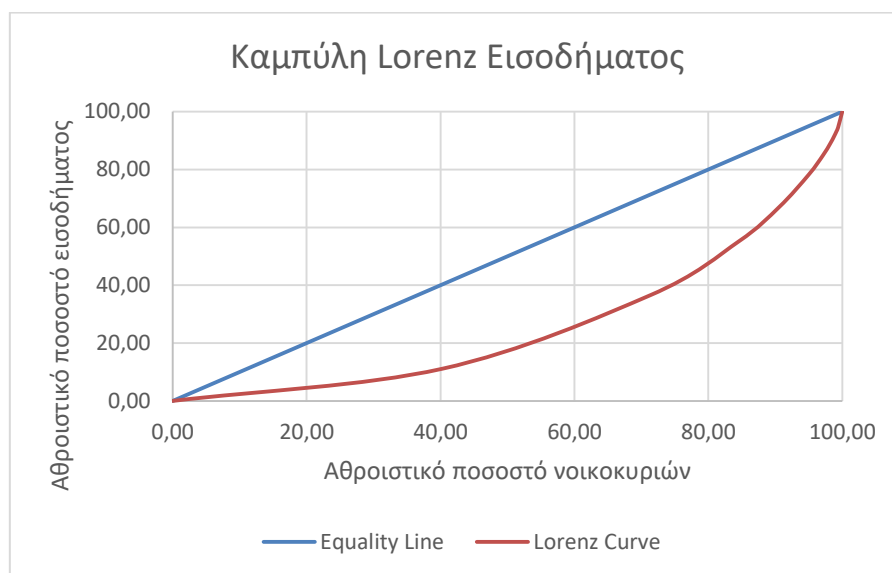
PCI	ΠΟΣΟΣΤΟ ΦΟΡΟΛΟΓΟΥΜΕΝΩΝ	ΠΟΣΟΣΤΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ
4783026,62	40,21%	11,09%
14181362,99	31,10%	25,44%
24407484,10	13,20%	18,58%
34086280,97	6,08%	11,95%
44013952,64	4,40%	11,17%
54397534,98	2,10%	6,58%
64500125,73	1,07%	3,97%
74574989,00	0,61%	2,63%
84598102,31	0,37%	1,79%
94677370,99	0,23%	1,26%
152606329,28	0,63%	5,55%
Μ/Δ	100,00%	100,00%

ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΟ ΠΟΣΟΣΤΟ ΦΟΡΟΛΟΓΟΥΜΕΝΩΝ	ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΟ ΠΟΣΟΣΤΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ	ΠΛΑΤΟΣ ΡΑΒΔΟΥ [ΔΙΑΦΟΡΑ ΔΙΑΔΟΧΙΚΩΝ ΤΙΜΩΝ (ΦΟΡΟΛΟΓΟΥΜΕΝΟΙ)]
0,00	0,00	40,21
40,21	11,09	31,10
71,32	36,53	13,20
84,52	55,11	6,08
90,60	67,06	4,40
95,00	78,23	2,10
97,09	84,81	1,07
98,16	88,78	0,61
98,77	91,40	0,37
99,14	93,19	0,23
99,37	94,45	0,63
100,00	100,00	Μ/Δ

ΜΗΚΟΣ ΡΑΒΔΟΥ (ΜΕΣΟΣ ΟΡΟΣ ΑΘΡΟΙΣΜΑΤΟΣ ΔΙΑΔΟΧΙΚΩΝ ΤΙΜΩΝ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ)	ΕΜΒΑΔΟΝ ΡΑΒΔΩΝ ¹²⁸
5,546257816	223,0396721
23,8109392	740,5879565
45,81960736	604,8397212
61,08469204	371,3332715
72,64427163	319,6676804
81,51877285	170,9730525
86,79209939	92,56585897
90,08870208	55,00968987
92,29770885	33,90065093
93,82400269	21,66292379
97,22716382	61,26664396
Μ/Δ	2694,847122

¹²⁸ Εμβαδόν κάτω από την καμπύλη Lorenz.

ΟΛΙΚΟ ΕΜΒΑΔΟΝ ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΟΣ	10000
ΕΜΒΑΔΟΝ ΠΟΥ ΚΑΛΥΠΤΕΤΑΙ ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΑΜΠΥΛΗ LORENZ¹²⁹	2305,152878
ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΗΣ GINI¹³⁰	0,461030576

Στατιστική ανάλυση

Τα παραπάνω στατιστικά στοιχεία καταγράφηκαν και επεξεργάστηκαν στο λογιστικό πρόγραμμα Excel, βάσει του οποίου υπολογίστηκαν στοιχεία όπως η καμπύλη ισότητας και Lorenz καθώς και ο συνεπαγόμενος συντελεστής Gini¹³¹ με βάση το οικογενειακό ακαθάριστο εισόδημα¹³². Σύμφωνα με την μελέτη του συντελεστή, παρατηρείται ότι υπολογίζεται στο 0.4610% δηλαδή αν το ποσό αυτό εκφραστεί σε ποσοστό, αντιστοιχεί σε περίπου 46,10%, το οποίο σημαίνει ότι παρατηρείται ανισότητα εισοδήματος μεγάλου βαθμού, δεδομένου του ότι αυτός ο βαθμός είναι κοντά στο 50%. Για να μελετηθεί καλύτερα αυτός ο συντελεστής, αξίζει να αναφερθεί ότι για τις χώρες του ΟΟΣΑ, στα τέλη του 20ου αιώνα, λαμβάνοντας υπόψη την επίδραση των φόρων και των πληρωμών μεταφοράς, ο συντελεστής εισοδήματος Gini κυμάνθηκε μεταξύ του 0,24 και του 0,49, με τη Σλοβενία να είναι η

¹²⁹ Εξάγεται αν από τις 5000 που είναι το μισό εμβαδόν του σχεδιαγράμματος αφαιρέσουμε το εμβαδόν των ράβδων, δηλαδή το εμβαδόν κάτω από την καμπύλη.

¹³⁰ Ο Συντελεστής βγαίνει αν διαιρέσουμε το εμβαδόν που καλύπτεται από την καμπύλη με το 5000 που είναι το ήμισυ του ολικού εμβαδου.

¹³¹ Ο συντελεστής Gini εξάχθηκε σύμφωνα με το εμβαδό που αντιστοιχεί στην καμπύλη Lorenz.

¹³² Προ φόρου

χαμηλότερη και τη Χιλή να είναι η υψηλότερη (ΟΟΣΑ, 2012). Είναι λοιπόν αντιληπτό ότι το μέγεθος του συντελεστή είναι μεγάλο και δηλώνει αρκετά μεγάλη ανισότητα. Για να γίνει καλύτερα κατανοητός ο συντελεστής Gini, ας αναφερθεί ότι θα λάβει την τιμή 1 όταν ένα άτομο λαμβάνει το σύνολο του εισοδήματος και 0,5 όταν, σε υποθετικό σύνολο δύο ατόμων, ένα έχει το σύνολο του εισοδήματος και το άλλο δεν έχει εισόδημα. Το παραπάνω ποσοστό ερμηνεύεται ως εξής: αν επιλέξουμε 2 τυχαία νοικοκυριά του πληθυσμού, αναμένουμε ότι το εισόδημά τους θα διαφέρει κατά 46,10% του μέσου ισοδύναμου διαθέσιμου εισοδήματος. Παρατηρούμε ότι το 40,21% των νοικοκυριών κρατάει το 11,09% του εισοδήματος, που σημαίνει ότι το υπόλοιπο 59,79% κρατάει το 88,91% του εισοδήματος.

5.2.2 Δείκτης Gini και καμπύλη Lorenz για το οικονομικό έτος 2009 με βάση το ατομικό ετήσιο ακαθάριστο εισόδημα (τον αριθμό των φορολογούμενων)

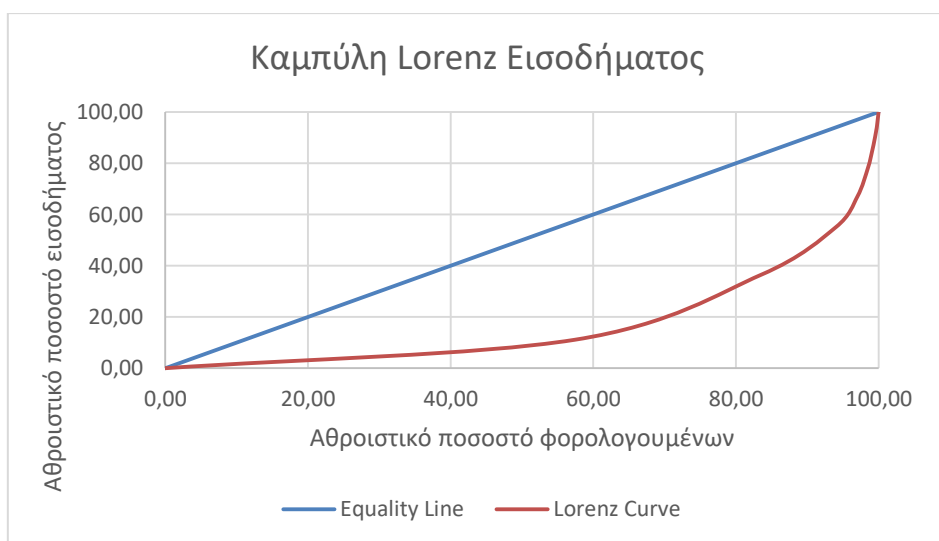
ΚΛΙΜΑΚΙΑ ΟΙΚΟΓΕΝ ΕΙΣΟΔ ΣΕ ΕΥΡΩ	ΔΗΛΩΘΕΝ ΕΙΣΟΔΗΜΑ	ΑΡΙΘΜΟΣ(ΑΤΟΜΑ) ΦΟΡΟΛΟΥΜΕΝΩΝ
0 – 10000	€ 10.877.401.292,00	4.785.440,00
10000 – 20000	€ 24.943.556.816,00	2.186.564,00
20000 – 30000	€ 18.220.162.470,00	872.746,00
30000 – 39000	€ 11.717.943.067,00	250.573,00
39000 – 50000	€ 10.952.872.115,00	123.168,00
50000 – 60000	€ 6.451.928.431,00	48.856,00
60000 – 70000	€ 3.890.196.083,00	25.403,00
70000 – 80000	€ 2.575.148.945,00	14.929,00
80000 – 90000	€ 1.757.187.183,00	9.313,00
90000 – 100000	€ 1.236.202.433,00	6.226,00
100000 ΚΑΙ ΑΝΩ	€ 5.438.126.544,00	18.942,00
ΣΥΝΟΛΟ	€ 98.060.725.379,00	8.342.160,00

PCI	ΠΟΣΟΣΤΟ ΦΟΡΟΛΟΓΟΥΜΕΝΩΝ	ΠΟΣΟΣΤΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ
2273020,10	57,36%	11,09%
11407650,00	26,21%	25,44%
20876821,52	10,46%	18,58%
46764587,83	3,00%	11,95%
88926280,49	1,48%	11,17%
132060103,79	0,59%	6,58%
153139238,79	0,30%	3,97%
172493063,50	0,18%	2,63%
188681110,60	0,11%	1,79%
198554839,87	0,07%	1,26%
287093577,45	0,23%	5,55%
Μ/Δ	100,00%	100,00%

ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΟ ΠΟΣΟΣΤΟ ΦΟΡΟΛΟΓΟΥΜΕΝΩΝ	ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΟ ΠΟΣΟΣΤΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ	ΠΛΑΤΟΣ ΡΑΒΔΟΥ [ΔΙΑΦΟΡΑ ΔΙΑΔΟΧΙΚΩΝ ΤΙΜΩΝ (ΦΟΡΟΛΟΓΟΥΜΕΝΟΙ)]
0,00	0,00	57,36
57,36	11,09	26,21
83,58	36,53	10,46
94,04	55,11	3,00
97,04	67,06	1,48
98,52	78,23	0,59
99,10	84,81	0,30
99,41	88,78	0,18
99,59	91,40	0,11
99,70	93,19	0,07
99,77	94,45	0,23
100,00	100,00	Μ/Δ

ΜΗΚΟΣ ΡΑΒΔΟΥ (ΜΕΣΟΣ ΟΡΟΣ ΑΘΡΟΙΣΜΑΤΟΣ ΔΙΑΔΟΧΙΚΩΝ ΤΙΜΩΝ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ)	ΕΜΒΑΔΟΝ ΡΑΒΔΩΝ
5,546257816	318,1584147
23,8109392	624,1086537
45,81960736	479,3588117
61,08469204	183,4797527
72,64427163	107,2557904
81,51877285	47,74160609
86,79209939	26,42936243
90,08870208	16,12213424
92,29770885	10,30390885
93,82400269	7,002361987
97,22716382	22,07673956
Μ/Δ	1842,037536

ΟΛΙΚΟ ΕΜΒΑΔΟΝ ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΟΣ	10000
ΕΜΒΑΔΟΝ ΠΟΥ ΚΑΛΥΠΤΕΤΑΙ ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΑΜΠΥΛΗ LORENZ	3157,962
ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΗΣ GINI	0,631592

Τα στοιχεία, δηλαδή, η καμπύλες ισότητας και Lorenz καθώς και ο συνεπαγόμενος συντελεστής Gini υπολογίστηκαν με βάση το ατομικό ακαθάριστο ετήσιο εισόδημα. Σύμφωνα με την μελέτη, ο συντελεστής υπολογίζεται στο 0,6316% δηλαδή αν το ποσό αυτό εκφραστεί σε ποσοστό, αντιστοιχεί σε περίπου 63,16%, το οποίο σημαίνει ότι παρατηρείται ανισότητα εισοδήματος πολύ μεγάλου βαθμού, δεδομένου του ότι αυτός ο βαθμός ξεπερνάει το 50%. Το μέγεθος του συντελεστή είναι πολύ μεγάλο και δηλώνει πάρα πολύ μεγάλη ανισότητα στο ατομικό ετήσιο προ φόρων εισόδημα μεταξύ των φορολογούμενων. Παρατηρούμε ότι το 57,36% των ατόμων(φορολογούμενοι) κρατάει το 11,09% του εισοδήματος και το 94,04% κρατάει το 55,11% του εισοδήματος, που σημαίνει ότι το υπόλοιπο 5,96% κρατάει το 44,89% του εισοδήματος. Επίσης παρατηρούμε ότι ο συντελεστής με βάση τον αριθμό των φορολογούμενων είναι μεγαλύτερος κατά 17,06% σε σχέση με τον συντελεστή που πήραμε με βάση τον αριθμό των νοικοκυριών.

5.2.3 Δείκτης Gini και καμπύλη Lorenz για το φορολογικό έτος 2013 με βάση το οικογενειακό ετήσιο ακαθάριστο εισόδημα (τον αριθμό των νοικοκυριών)

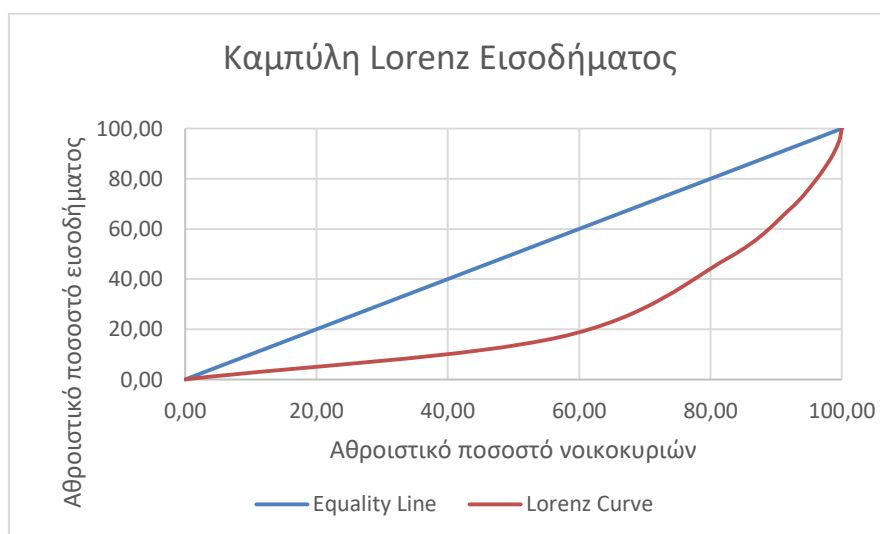
ΚΛΙΜΑΚΙΑ ΟΙΚΟΓΕΝ ΕΙΣΟΔ ΣΕ ΕΥΡΩ	ΔΗΛΩΘΕΝ ΕΙΣΟΔΗΜΑ	ΦΟΡΟΛΟΓΟΥΜΕΝΟΙ(ΑΡΙΘΜΟΣ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΩΝ)
0 - 10000	€ 12.033.936.470,00	3.489.214,00
10000 – 20000	€ 22.557.178.631,00	1.572.478,00
20000 – 30000	€ 13.670.884.560,00	566.029,00
30000 – 39000	€ 8.248.548.185,00	241.944,00
39000 - 50000	€ 5.711.007.922,00	131.466,00
50000 – 60000	€ 2.496.338.556,00	45.880,00
60000 – 70000	€ 1.531.546.306,00	23.747,00
70000 – 80000	€ 1.025.545.022,00	13.759,00
80000 – 90000	€ 733.129.956,00	8.656,00
90000 – 100000	€ 539.251.878,00	5.689,00
100000 ΚΑΙ ΑΝΩ	€ 2.729.911.355,00	16.977,00
ΣΥΝΟΛΟ	€ 71.277.278.841,00	6.115.839,00

PCI	ΠΟΣΟΣΤΟ ΦΟΡΟΛΟΓΟΥΜΕΝΩΝ	ΠΟΣΟΣΤΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ
3448896,08	57,05%	16,88%
14344988,38	25,71%	31,65%
24152268,81	9,26%	19,18%
34092799,10	3,96%	11,57%
43440949,92	2,15%	8,01%
54410169,05	0,75%	3,50%
64494306,90	0,39%	2,15%
74536305,11	0,22%	1,44%
84696159,43	0,14%	1,03%
94788517,84	0,09%	0,76%
160800574,60	0,28%	3,83%
Μ/Δ	100,00%	100,00%

ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΟ ΠΟΣΟΣΤΟ ΦΟΡΟΛΟΓΟΥΜΕΝΩΝ	ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΟ ΠΟΣΟΣΤΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ	ΠΛΑΤΟΣ ΡΑΒΔΟΥ [ΔΙΑΦΟΡΑ ΔΙΑΔΟΧΙΚΩΝ ΤΙΜΩΝ (ΦΟΡΟΛΟΓΟΥΜΕΝΟΙ)]
0,00	0,00	57,05
57,05	16,88	25,71
82,76	48,53	9,26
92,02	67,71	3,96
95,97	79,28	2,15
98,12	87,30	0,75
98,87	90,80	0,39
99,26	92,95	0,22
99,49	94,38	0,14
99,63	95,41	0,09
99,72	96,17	0,28
100,00	100,00	Μ/Δ

ΜΗΚΟΣ ΡΑΒΔΟΥ (ΜΕΣΟΣ ΟΡΟΣ ΑΘΡΟΙΣΜΑΤΟΣ ΔΙΑΔΟΧΙΚΩΝ ΤΙΜΩΝ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ)	ΕΜΒΑΔΟΝ ΡΑΒΔΩΝ
8,441635726	481,6129652
32,70681228	840,9433727
58,12028469	537,9109329
73,49645582	290,7536727
83,28888641	179,0376879
89,04622353	66,8009857
91,87172763	35,67258582
93,66549092	21,0722272
94,89917647	13,43147312
95,79173428	8,910620052
98,08500591	27,22748498
Μ/Δ	2503,374008

ΟΛΙΚΟ ΕΜΒΑΔΟΝ ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΟΣ	10000
ΕΜΒΑΔΟΝ ΠΟΥ ΚΑΛΥΠΤΕΤΑΙ ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΑΜΠΥΛΗ LORENZ	2496,626
ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΗΣ GINI	0,499325

Τα παραπάνω στατιστικά στοιχεία υπολογίστηκαν βάση το οικογενειακό ακαθάριστο εισόδημα. Σύμφωνα με την μελέτη ο συντελεστής gini, υπολογίζεται στο 0.4993% δηλαδή σε 49,93%, το οποίο σημαίνει ότι παρατηρείται πολύ μεγάλη ανισότητα εισοδήματος, δεδομένου του ότι αυτός ο βαθμός πλησιάζει σχεδόν στο 50%. Αυτό σημαίνει ότι μεταξύ δύο τυχαίων νοικοκυριών, το ένα έχει το 49,93% και το άλλο δεν έχει σχεδόν τίποτα. Δηλαδή, αν επιλέξουμε 2 τυχαία νοικοκυριά του πληθυσμού, αναμένουμε ότι το εισόδημά τους θα διαφέρει κατά 49,93% του μέσου ισοδύναμου διαθέσιμου εισοδήματος. Παρατηρούμε ότι το 57,05% των νοικοκυριών κρατάει μόλις το 16,88% του εισοδήματος, ενώ το 82,76% κρατάει το 48,53% του εισοδήματος. Αυτό σημαίνει ότι το υπόλοιπο 17,24% των νοικοκυριών κρατάει το 51,47% του διαθέσιμου εισοδήματος. Παρατηρούμε λοιπόν μία πολύ μεγάλη εισοδηματική ανισότητα μεταξύ των νοικοκυριών της Ελλάδας, καθώς μόλις το 17,24% των νοικοκυριών έχει πάνω από το 50% του προ φόρων εισοδήματος στην Ελλάδα.

Επίσης, σε σχέση με το οικονομικό έτος 2009 ο συντελεστής έχει αυξηθεί κατά 3,83%, που σημαίνει ότι έχει αυξηθεί η εισοδηματική ανισότητα το φορολογικό, έτος 2013 μεταξύ των νοικοκυριών.

5.2.4 Δείκτης Gini και καμπύλη Lorenz για το φορολογικό έτος 2013 με βάση το ατομικό ετήσιο ακαθάριστο εισόδημα (τον αριθμό των φορολογούμενων)

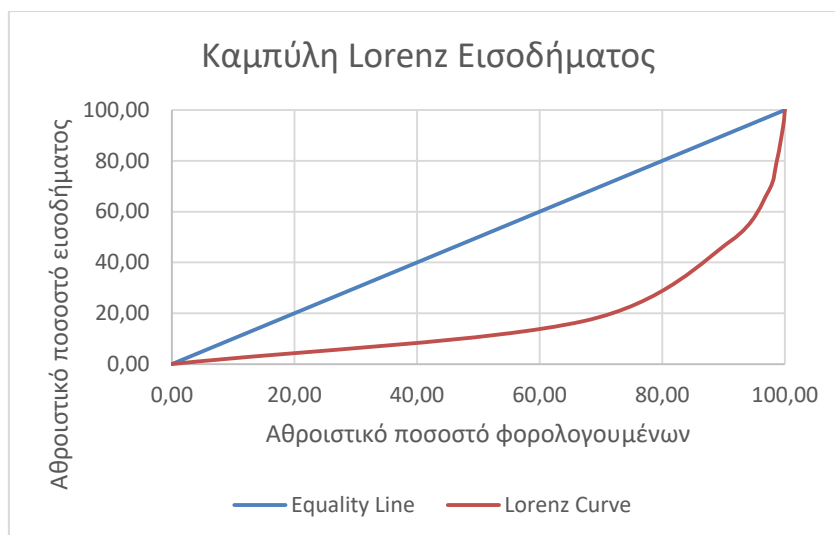
ΚΛΙΜΑΚΙΑ ΟΙΚΟΓΕΝ ΕΙΣΟΔ ΣΕ ΕΥΡΩ	ΔΗΛΩΘΕΝ ΕΙΣΟΔΗΜΑ	ΑΡΙΘΜΟΣ(ΑΤΟΜΑ) ΦΟΡΟΛΟΥΜΕΝΩΝ
0 – 10000	€ 12.033.936.470,00	5.843.212,00
10000 – 20000	€ 22.557.178.631,00	2.095.957,00
20000 – 30000	€ 13.670.884.560,00	526.902,00
30000 – 39000	€ 8.248.548.185,00	119.898,00
39000 - 50000	€ 5.711.007.922,00	56.348,00
50000 – 60000	€ 2.496.338.556,00	22.110,00
60000 – 70000	€ 1.531.546.306,00	12.702,00
70000 – 80000	€ 1.025.545.022,00	7.804,00
80000 – 90000	€ 733.129.956,00	5.193,00
90000 – 100000	€ 539.251.878,00	3.568,00
100000 ΚΑΙ ΑΝΩ	€ 2.729.911.355,00	11.524,00
ΣΥΝΟΛΟ	€ 71.277.278.841,00	8.705.218,00

PCI	ΠΟΣΟΣΤΟ ΦΟΡΟΛΟΓΟΥΜΕΝΩΝ	ΠΟΣΟΣΤΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ
2059472,85	67,12%	16,88%
10762233,50	24,08%	31,65%
25945782,25	6,05%	19,18%
68796378,46	1,38%	11,57%
101352451,23	0,65%	8,01%
112905407,33	0,25%	3,50%
120575209,10	0,15%	2,15%
131412739,88	0,09%	1,44%
141176575,39	0,06%	1,03%
151135616,03	0,04%	0,76%
236889218,59	0,13%	3,83%
Μ/Δ	100,00%	100,00%

ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΟ ΠΟΣΟΣΤΟ ΦΟΡΟΛΟΓΟΥΜΕΝΩΝ	ΑΘΡΟΙΣΤΙΚΟ ΠΟΣΟΣΤΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ	ΠΛΑΤΟΣ ΡΑΒΔΟΥ [ΔΙΑΦΟΡΑ ΔΙΑΔΟΧΙΚΩΝ ΤΙΜΩΝ (ΦΟΡΟΛΟΓΟΥΜΕΝΟΙ)]
0,00	0,00	67,12
67,12	16,88	24,08
91,20	48,53	6,05
97,25	67,71	1,38
98,63	79,28	0,65
99,28	87,30	0,25
99,53	90,80	0,15
99,68	92,95	0,09
99,77	94,38	0,06
99,83	95,41	0,04
99,87	96,17	0,13
100,00	100,00	Μ/Δ

ΜΗΚΟΣ ΡΑΒΔΟΥ (ΜΕΣΟΣ ΟΡΟΣ ΑΘΡΟΙΣΜΑΤΟΣ ΔΙΑΔΟΧΙΚΩΝ ΤΙΜΩΝ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ)	ΕΜΒΑΔΟΝ ΡΑΒΔΩΝ
8,441635726	566,6287412
32,70681228	787,4825436
58,12028469	351,7854951
73,49645582	101,2275403
83,28888641	53,91205793
89,04622353	22,61645834
91,87172763	13,40523218
93,66549092	8,396866008
94,89917647	5,661103759
95,79173428	3,926207338
98,08500591	12,9845296
Μ/Δ	1928,026775

ΟΛΙΚΟ ΕΜΒΑΔΟΝ ΣΧΕΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΟΣ	10000
ΕΜΒΑΔΟΝ ΠΟΥ ΚΑΛΥΠΤΕΤΑΙ ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΑΜΠΥΛΗ LORENZ	3071,973
ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΗΣ GINI	0,614395

Η καμπύλη ισότητας Lorenz καθώς και ο συνεπαγόμενος συντελεστής Gini υπολογίστηκαν με βάση το ατομικό ακαθάριστο (προ φόρων) ετήσιο εισόδημα. Σύμφωνα με την μελέτη, ο συντελεστής υπολογίζεται στο 0,6144% δηλαδή σε ποσοστό, αντιστοιχεί σε 61,44%. Σε σχέση με το οικονομικό έτος 2009 παρατηρούμε ότι η εισοδηματική ανισότητα μεταξύ των φορολογουμένων στο ετήσιο προ φόρων εισόδημά τους έχει μειωθεί κατά 1,72%, σε αντίθεση με το ετήσιο οικογενειακό εισόδημα στο οποίο όπως διαπιστώσαμε η ανισότητα έχει αυξηθεί σε σχέση με το 2009. Επίσης παρατηρούμε ότι το 67,12% των ατόμων(φορολογούμενοι) κρατάει το 16,88% του εισοδήματος και το 91,20% κρατάει το 48,53% του εισοδήματος, που σημαίνει, ότι το υπόλοιπο 8,80% κατέχει το 51,47% του εισοδήματος. Ο συντελεστής με βάση τον αριθμό των φορολογούμενων είναι μεγαλύτερος κατά 11,51% σε σχέση με τον συντελεστή που πήραμε με βάση τον αριθμό των νοικοκυριών. Και στα δύο έτη που πήραμε στη μελέτη μας παρατηρούμε ότι η εισοδηματική ανισότητα όταν αφορά το ετήσιο ατομικό εισόδημα είναι μεγαλύτερη σε σχέση με το ετήσιο οικογενειακό εισόδημα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΚΤΟ

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΜΕΤΡΑ ΠΑΤΑΞΗΣ ΤΗΣ ΦΟΡΟΔΙΑΦΥΓΗΣ

Ένα από τα σημαντικότερα προβλήματα που αντιμετωπίζει το Ελληνικό Κράτος στο πλαίσιο της προσπάθειάς του για δημοσιονομική εξυγίανση, είναι η φοροδιαφυγή. Οι επιπτώσεις της φοροδιαφυγής στην Ελληνική Οικονομία και κατά συνέπεια στα δημόσια έσοδα είναι δραματικές και εύκολα αντιληπτές από το κοινωνικό σύνολο, καθώς βιώνει τις συνέπειες της. Η κάθε εκάστοτε κυβέρνηση στην προσπάθεια της να περιορίσει τα διαφυγόντα κέρδη που προκύπτουν από την εκτεταμένη φοροδιαφυγή και για να αυξήσει φυσικά τα δημόσια έσοδά της, με στόχο τη μείωση των δημοσιονομικών ελλειμμάτων, κατά την περίοδο της μεγάλης κρίσης στην Ελλάδα, προέβη σε σημαντικές και επώδυνες φορολογικές μεταρρυθμίσεις. Όμως είχανε αυτές οι φορολογικές μεταρρυθμίσεις το επιθυμητό αποτέλεσμα ή η «σκληρότητά» τους οδήγησε τους φορολογούμενους στην αποφυγή δήλωσης των πραγματικών τους εισοδημάτων και στην ένταση του φαινομένου της φοροδιαφυγής; Σε έρευνα που διεξήχθη από τη Διάνεοσις¹³³ το 2017, το 42% των πολιτών πιστεύουν πως η μεταρρύθμιση που πρέπει να γίνει "κατά προτεραιότητα και άμεσα", είναι η αλλαγή του φορολογικού συστήματος, το 41% των πολιτών πιστεύουν πως "η φοροδιαφυγή είναι θεμιτή άμυνα κατά της υπερβολικής φορολογίας", το 37% πιστεύουν πως η κυριότερη αιτία της φοροδιαφυγής είναι "οι υψηλοί φορολογικοί συντελεστές", το 86% πιστεύουν πως "η χαμηλότερη φορολογία θα βοηθήσει ώστε να έρθουν ξένες επενδύσεις" και ένα 64% πιστεύει πως "πρέπει η φορολογία να είναι χαμηλή, έστω κι αν υπάρχει λιγότερη κρατική μέριμνα". Όλοι γνωρίζουν ότι το φορολογικό σύστημα της Ελλάδας είναι άδικο και αναποτελεσματικό. Δεν ευνοεί την επιχειρηματικότητα, αποτυγχάνει να αντιμετωπίσει τις οικονομικές ανισότητες, αλλάζει υπερβολικά συχνά και είναι πάρα πολύ περίπλοκο, ενώ διευκολύνει τη φοροδιαφυγή, αντί να την καταπολεμήσει. Αυτά τα συμπεράσματα είναι εμφανές και από τις αποκλίσεις που παρατηρήσαμε την περίοδο από το οικονομικό έτος 2010 έως το φορολογικό έτος 2015 (πρώην οικονομικό έτος 2016), σε σχέση με το οικονομικό έτος 2009 που η κρίση δεν είχε κάνει αισθητή την παρουσία της στην Ελλάδα. Θα

¹³³ Διάνεοσις, «Το φορολογικό πρόβλημα της Ελλάδας»
<https://www.dianeosis.org/2018/04/to-forologiko-provlima-tis-elladas/>

επικεντρωθούμε μόνο στα συνολικά αποτελέσματα, καθώς έχουν αναλυθεί οι αποκλίσεις ανά κλιμάκια εισοδήματος στο προηγούμενο κεφάλαιο.

Στο οικονομικό έτος 2010 παρατηρούμε ότι ενώ έχουμε αύξηση του δηλωθέν εισοδήματος των φυσικών προσώπων και του αριθμού των φορολογουμένων κατά 2,28% και 1,31% αντίστοιχα, έχουμε μείωση του φόρου κατά 1,17%.

Στο οικονομικό έτος 2011 παρατηρούμε ότι έχουμε μείωση στο φόρο 19,57%, ενώ οι αντίστοιχες μειώσεις του δηλωθέν εισοδήματος και του αριθμού των φορολογουμένων είναι 0,12% και 0,73%, δηλαδή πολύ μικρότερες σε σχέση με αυτή του φόρου.

Το οικονομικό έτος 2012 είναι το μοναδικό έτος της περιόδου αναφοράς μας όπου έχουμε αύξηση των φορολογικών εσόδων κατά 13,14%, όταν η μείωση του δηλωθέν εισοδήματος είναι 8,99% και του αριθμού των φορολογουμένων 0,15%. Αυτό συνέβη φυσικά καθώς το έτος 2012 το αφορολόγητο όριο έπεσε στις 5.000,00 €.

Το οικονομικό έτος 2013 παρατηρούμε ότι έχουμε μία τεράστια μείωση του δηλωθέν εισοδήματος της τάξεως του 42,77% (αποτέλεσμα της οικονομικής κρίσης και της φοροδιαφυγής προφανώς) και των εσόδων από φόρους κατά 6,68%, όταν ο αριθμός των φορολογουμένων αυξήθηκε κατά 2,62%.

Το φορολογικό έτος 2013 που έχουμε και την αντικατάσταση του Κ.Φ.Ε. (Ν. 2238/1994) από το νέο Κ.Φ.Ε. (Ν.4172/2013), η απώλεια των φορολογικών εσόδων ήταν της τάξεως του 16,07%, ενώ το δηλωθέν εισόδημα μειώθηκε κατά 27,31%. Κι αυτό, όταν έχουμε αύξηση του αριθμού των φορολογουμένων κατά 4,35%. Στα ίδια επίπεδα κινήθηκαν και τα φορολογικά έτη 2014 και 2015. Παρόλο που έχουμε αύξηση του αριθμού των φορολογουμένων κατά 4,82% και 5,11% αντίστοιχα, το δηλωθέν εισόδημα μειώθηκε κατά 22,48% το 2014 και κατά 23,36% το 2015, ενώ ο φόρος μειώθηκε κατά 8,94% το 2014 και 12,00% το 2015.

Σύμφωνα με τα στατιστικά στοιχεία που καταγράφηκαν και επεξεργάστηκαν στο λογιστικό πρόγραμμα Excel, βάσει του οποίου υπολογίστηκαν στοιχεία όπως η καμπύλες ισότητας και Lorenz καθώς και ο συνεπαγόμενος συντελεστής Gini για το οικονομικό έτος 2009 (έτος βάσης) και το φορολογικό έτος 2013 (έτος με σημαντικές μεταβολές), παρατηρούμε ότι με βάση το ετήσιο οικογενειακό εισόδημα ο συντελεστής κυμάνθηκε στο 46,10%. Αυτό σημαίνει ότι αν επιλέξουμε 2 τυχαία νοικοκυριά του πληθυσμού, αναμένουμε ότι το εισόδημά τους θα διαφέρει κατά 46,10% του μέσου ισοδύναμου διαθέσιμου εισοδήματος, ενώ συγχρόνως

παρατηρούμε ότι το 40,21% των νοικοκυριών κρατάει μόνο το 11,09% του εισοδήματος της Ελλάδας.

Όσον αφορά τα στοιχεία, δηλαδή, η καμπύλη ισότητας και Lorenz καθώς και ο συνεπαγόμενος συντελεστής Gini που υπολογίστηκαν με βάση το ατομικό ακαθάριστο ετήσιο εισόδημα, ο συντελεστής υπολογίζεται στο 63,16%, το οποίο σημαίνει ότι παρατηρείται ανισότητα εισοδήματος πολύ μεγάλου βαθμού, δεδομένου του ότι αυτός ο βαθμός ξεπερνάει το 50%. Επιπροσθέτως, παρατηρούμε ότι το 57,36% των ατόμων(φορολογούμενοι) κρατάει το 11,09% του εισοδήματος και το 94,04% κρατάει το 55,11% του εισοδήματος, που σημαίνει ότι μόλις το 5,96% κρατάει το 44,89% του εισοδήματος στη χώρα μας. Ο συντελεστής επίσης με βάση τον αριθμό των φορολογούμενων είναι μεγαλύτερος κατά 17,06% σε σχέση με τον συντελεστή που πήραμε με βάση τον αριθμό των νοικοκυριών.

Στο φορολογικό έτος 2013 ο συντελεστής Gini, με βάση το ετήσιο οικογενειακό εισόδημα υπολογίζεται στο 49,93%, το οποίο σημαίνει ότι παρατηρείται πολύ μεγάλη ανισότητα εισοδήματος, δεδομένου του ότι αυτός ο βαθμός πλησιάζει σχεδόν στο 50%. Παρατηρούμε ότι το 57,05% των νοικοκυριών κρατάει μόλις το 16,88% του εισοδήματος, ενώ το 82,76% κρατάει το 48,53% του εισοδήματος. Το 17,24% λοιπόν των νοικοκυριών έχει πάνω από το 50% του προ φόρων εισοδήματος στην Ελλάδα. Επίσης, σε σχέση με το οικονομικό έτος 2009 ο συντελεστής έχει αυξηθεί κατά 3,83%, που σημαίνει ότι έχει αυξηθεί η εισοδηματική ανισότητα το φορολογικό, έτος 2013 μεταξύ των νοικοκυριών.

Για το ίδιο έτος η καμπύλη ισότητας Lorenz καθώς και ο συνεπαγόμενος συντελεστής Gini υπολογίστηκαν και με βάση το ατομικό ακαθάριστο (προ φόρων) ετήσιο εισόδημα. Σύμφωνα με την μελέτη, ο συντελεστής κυμαίνεται στο 61,44%. Σε σχέση με το οικονομικό έτος 2009 παρατηρούμε ότι η εισοδηματική ανισότητα μεταξύ των φορολογουμένων στο ετήσιο ατομικό προ φόρων εισόδημά τους έχει μειωθεί κατά 1,72%, σε αντίθεση με το ετήσιο οικογενειακό εισόδημα στο οποίο όπως διαπιστώσαμε η ανισότητα έχει αυξηθεί σε σχέση με το 2009. Επίσης παρατηρούμε ότι το 67,12% των ατόμων(φορολογούμενοι) κρατάει το 16,88% του εισοδήματος και το 91,20% κρατάει το 48,53% του εισοδήματος, που σημαίνει, ότι το υπόλοιπο 8,80% κατέχει το 51,47% του εισοδήματος. Ο συντελεστής με βάση τον αριθμό των φορολογούμενων είναι μεγαλύτερος κατά 11,51% σε σχέση με τον συντελεστή που πήραμε με βάση τον αριθμό των νοικοκυριών.

Παρατηρούμε λοιπόν ότι η ακολουθούμενη φορολογική πολιτική επέφερε αύξηση της εισοδηματικής ανισότητας μεταξύ των νοικοκυριών στην Ελλάδα, μείωση των δηλωθέν εισοδημάτων η οποία προήλθε αθροιστικά από την έλευση της κρίσης και την απόκρυψη εισοδημάτων από τους φορολογούμενους, με αντίστοιχη φυσικά μείωση των φορολογικών εσόδων, όταν ο αριθμός των φορολογούμενων τα περισσότερα έτη της περιόδου αναφοράς αυξάνεται.

Τα σκληρά φορολογικά μέτρα αντί να περιορίσουν το φαινόμενο της φοροδιαφυγής, οδήγησαν στην εντατικοποίησή του. Όπως προέκυψε και από τα αποτελέσματα της έρευνας, όσο υψηλότεροι είναι οι φορολογικοί συντελεστές, τόσο μεγαλύτερο είναι το όφελος του φορολογουμένου να αποφύγει φορολόγησή του και κατά συνέπεια και την πληρωμή του φόρου. Η αύξηση του φορολογικού συντελεστή μπορεί να μειώσει τα δηλωθέντα εισοδήματα και να λειτουργήσει ως ενισχυτικός παράγοντας της φοροδιαφυγής. Σύμφωνα με το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο¹³⁴ η Ελλάδα έχει από τους υψηλότερους φορολογικούς συντελεστές φορολογίας εισοδήματος από μισθωτές υπηρεσίες και συντάξεις, σε σύγκριση με τις χώρες του ΟΟΣΑ. Σύμφωνα με την ίδια έκθεση, ένα μεγάλο μέρος του εισοδήματος δεν δηλώνεται ποτέ. Σύμφωνα με την Επιθεώρηση Εργασίας (ΣΕΠΕ) περίπου ένας στους τρεις υπαλλήλους δεν είναι δηλωμένος. Επιπλέον, ο μέσος όρος από το εισόδημα των αυτοαπασχολουμένων που δηλώθηκε είναι κοντά στο ελάχιστο εισόδημα και πολύ χαμηλότερο από το ανά κεφαλήν ΑΕΠ, γεγονός που υποδηλώνει ότι μεγάλο μέρος του πραγματικού εισοδήματος παραμένει αδήλωτο. Τομείς με υψηλό ποσοστό αδήλωτης εργασίας είναι ο τουρισμός, η εστίαση, ο κατασκευαστικός κλάδος, η γεωργία και το εμπόριο. Το πραγματικό εισόδημα θα μπορούσε να είναι έως και 2½ φορές υψηλότερο από αυτό που δηλώνεται από γιατρούς, μηχανικούς και ιδιωτικούς δασκάλους.

Παρακάτω παραθέτουμε κάποια μέτρα που θα μπορούσαν ίσως να βοηθήσουν στην μείωση του φαινομένου της φοροδιαφυγής.

✓ **Μείωση των φορολογικών συντελεστών**

Οι φορολογικοί συντελεστές όπως έχει αποδειχθεί, συνδέονται άμεσα με τα δημόσια έσοδα και σύμφωνα με τακτικές που ακολούθησαν άλλες χώρες με επιτυχία, μια μείωση συντελεστών είναι πολύ πιθανόν να οδηγήσει σε αύξηση των φορολογικών εσόδων, καθώς οι υψηλοί συντελεστές αποτελούν αντικίνητρο για την δήλωση των

¹³⁴ IMF (2013), Greece, selected issues, (country report No. 13/155), σελ. 23.
<https://www.imf.org/external/pubs/ft/scr/2013/cr13155.pdf>

πραγματικών εισοδημάτων, καθώς τα οφέλη από την απόκρυψη τους δεν είναι καθόλου ασήμαντα. Ωστόσο, στην Ελλάδα κατά τη χάραξη της φορολογικής πολιτικής, η σύνδεση της φοροδιαφυγής με τους αυξημένους φορολογικούς συντελεστές δεν λαμβάνεται ιδιαίτερα υπόψιν, καθώς κυρίως τα τελευταία χρόνια, διαπιστώνουμε μια διαδοχική αύξηση των φορολογικών συντελεστών και στην άμεση και στην έμμεση φορολογία, παρόλο που η αύξηση αυτή δεν αντικατοπτρίζεται στα κρατικά έσοδα. Επιπροσθέτως, το κράτος δείχνει να αγνοεί το γεγονός ότι η αύξηση των φορολογικών συντελεστών λειτουργεί θετικά ως προς την αύξηση της φοροδιαφυγής, αποτελεί αποτρεπτικό παράγοντα για την εγκατάσταση επιχειρήσεων στην Ελλάδα και οδηγεί τις ήδη υπάρχουσες ελληνικές επιχειρήσεις σε μετεγκατάσταση εκτός Ελλάδος ενώ κάνει τη χώρα μη ανταγωνιστική σε σχέση με τα υπόλοιπα κράτη. Η μείωση λοιπόν των φορολογικών συντελεστών τόσο στα εισοδήματα των φυσικών και νομικών προσώπων, όσο και στην κατανάλωση και η μη επιβολή πρόσθετων φόρων ενδέχεται να επιφέρει την πάταξη της φοροδιαφυγής και κατά συνέπεια την αύξηση των κρατικών εσόδων.

✓ **Εντατικοποίηση του φορολογικού ελέγχου**

Στην Ελλάδα, η εντατικοποίηση των φορολογικών ελέγχων και η διενέργειά τους από εξειδικευμένους ελεγκτές επιβάλλονται, καθώς ένα μεγάλο πρόβλημα της Φορολογικής Διοίκησης είναι η αδυναμία είσπραξης φόρων. Οι έλεγχοι θα πρέπει να γίνονται με αποτελεσματικό τρόπο και με την χρήση μεθόδων ανάλυσης κινδύνου, όπως γίνεται και στις χώρες του ΟΟΣΑ. Επίσης, θα πρέπει να εστιάζουν περισσότερο σε κατηγορίες φορολογουμένων οι οποίοι ανήκουν στις κατηγορίες των προσώπων με υψηλά ποσοστά φοροδιαφυγής, όπως για παράδειγμα οι αυτοαπασχολούμενοι με υψηλά εισοδήματα. Η εντατικοποίηση των ελέγχων, προκειμένου να καταπολεμηθεί το λαθρεμπόριο είναι επιτακτική ανάγκη, τόσο στα σύνορα της χώρας, όσο και στην εγχώρια αγορά, κυρίως στο πεδίο του παράνομου εμπορίου αλκοολούχων ποτών και των παράνομων καπνοβιομηχανικών προϊόντων και καυσίμων. Συμπληρωματικά, τα πρόστιμα και οι ποινές που επιβάλλονται μετά τους φορολογικούς ελέγχους θα πρέπει να είναι τέτοια ώστε να λειτουργούν αποτρεπτικά για την τέλεση φοροδιαφυγής. Δυστυχώς τα τελευταία χρόνια οι διατάξεις που έχουν ψηφιστεί και που αφορούν την επιβολή προστίμων για φορολογικές παραβάσεις έχουν τροποποιηθεί πολλές φορές, γεγονός που δεν συνάδει με την προσπάθεια επιβολής αυστηρών προστίμων ως αποτρεπτικό μέσο της φοροδιαφυγής.

Επιπρόσθετα όμως της αποτελεσματικής και εντατικής διενέργειας ελέγχων θα πρέπει να υπάρχει αποτελεσματική περαιώση των φορολογικών υποθέσεων, τόσο σε διοικητικό όσο και σε δικαστικό στάδιο. Κι αυτό γιατί παρά την εισαγωγή του θεσμού της διοικητικής επίλυσης των διαφορών, οι φορολογικές υποθέσεις καταλήγουν πολλές φορές στα δικαστήρια με αποτέλεσμα να επιλύονται με μεγάλη καθυστέρηση. Θα πρέπει λοιπόν να ρυθμίζονται και να επιλύονται περισσότερες φορολογικές υποθέσεις στο στάδιο της διοικητικής επίλυσης για την αποτελεσματικότερη επίλυσή τους. Σε περίπτωση όμως που οι φορολογικές υποθέσεις καταλήγουν στα δικαστήρια, ο εκσυγχρονισμός των δικαστικών διαδικασιών και η άμεση εξέταση τους από τα δικαστήρια θα συμβάλλουν στην αποτελεσματική απονομή της φορολογικής δικαιοσύνης.

✓ **Επέκταση της Χρήσης Πλαστικού Χρήματος και Ηλεκτρονικών Συναλλαγών, με σταδιακή κατάργηση της χρήσης μετρητών και χρήση Ηλεκτρονικής Τιμολόγησης**

Ένα πολύ αποτελεσματικό μέτρο για την πάταξη της φοροδιαφυγής είναι αυτό, που έχει ήδη υιοθετηθεί και είναι η χρήση Πλαστικού Χρήματος και Ηλεκτρονικών Συναλλαγών και η μελλοντική χρήση της Ηλεκτρονικής Τιμολόγησης. Η επέκταση επομένως των ηλεκτρονικών συναλλαγών και της χρήσης του πλαστικού χρήματος είναι επιτακτική ανάγκη, καθώς κάθε ηλεκτρονική συναλλαγή αφήνει το φορολογικό της αποτύπωμα, βοηθώντας τόσο στην προσπάθεια αύξησης των φορολογικών εσόδων, όσο και στην ενίσχυση της διαφάνειας και του ελέγχου, με αποτέλεσμα τον περιορισμό της φοροδιαφυγής. Η χρήση του πλαστικού χρήματος έχει αποδειχτεί ότι μειώνει τα ποσοστά της φοροδιαφυγής και της παραοικονομίας και αυξάνει τα δημόσια έσοδα.

Η υιοθέτηση ηλεκτρονικής τιμολόγησης αποτελεί ένα σημαντικό εργαλείο για την πάταξη της παραοικονομίας και της φοροδιαφυγής, καθώς μέσω αυτής μπορεί η Φορολογική Διοίκηση να εντοπίσει τις αδήλωτες συναλλαγές και τα πλαστά και εικονικά φορολογικά στοιχεία.

Όσον αφορά την επέκταση της χρήσης του πλαστικού χρήματος και των ηλεκτρονικών συναλλαγών, θα βοηθούσε σημαντικά η θέσπιση κινήτρων προς τους φορολογουμένους όπως πχ η αυξημένη έκπτωση στο φόρο εισοδήματος όταν γίνονται συναλλαγές με χρεωστική κάρτα, σε σχέση με τους φορολογούμενους που δεν κάνουν συναλλαγές με τη χρήση πλαστικού χρήματος. Η χρήση των ηλεκτρονικών

συναλλαγών μπορεί να συνδράμει και στην αποτελεσματικότερη απόδοση του ΦΠΑ, καθώς με την ηλεκτρονική απόδοση ΦΠΑ κατά το χρόνο της συναλλαγής το ποσό της πληρωμής που αντιστοιχεί στο ΦΠΑ μπορεί να πιστώνεται άμεσα σε ειδικό τραπεζικό λογαριασμό που θα διατηρεί η κάθε επιχείρηση και έτσι να εισπράττεται αυτόματα από το κράτος.

Επιπροσθέτως, μπορούν να θεσπιστούν μέτρα απαγόρευσης χρήσης μετρητών για συγκεκριμένες συναλλαγές. Στην Ελλάδα υπάρχει ήδη το νομοθετικό πλαίσιο που επιβάλλει την πραγματοποίηση συναλλαγών με ηλεκτρονικά μέσα πληρωμής, το οποίο έως ένα βαθμό έχει περιορίσει το φαινόμενο της φοροδιαφυγής, αλλά θα πρέπει να ψηφιστούν επιπλέον μέτρα για την ενίσχυση του ήδη θεσμοθετημένου νομοθετικού πλαισίου.

✓ **Απλοποίηση φορολογικής πολιτικής και δημιουργία σταθερού με παράλληλη δημιουργία ενός ευνοϊκού επενδυτικού περιβάλλοντος**

Η δημιουργία ενός σταθερού και απλοποιημένου φορολογικού συστήματος συντελούν στην πάταξη της φοροδιαφυγής, καθώς η διαρκής ψήφιση φορολογικών νομοσχεδίων και η πολυπλοκότητα τους βοηθούν σημαντικά στην αύξηση της φοροδιαφυγής, καθώς οι φορολογούμενοι είναι αδύνατον να γνωρίζουν το φορολογικό νόμο λόγω των συχνών τροποποιήσεων που υφίσταται, ενώ η ερμηνεία τους είναι πολλές φορές δυσχερής.

Κάτι αντίστοιχο συμβαίνει και από την πλευρά της Φορολογικής Διοίκησης. Η πολυπλοκότητα και η πολυνομία του φορολογικού συστήματος καθιστούν δύσκολο το έργο των υπαλλήλων της Φορολογικής Διοίκησης και κατά συνέπεια την εφαρμογή της φορολογικής νομοθεσίας, σε συνδυασμό με τα οργανωτικά και τα τεχνολογικά προβλήματα που αντιμετωπίζουν στον τομέα τους.

Βασικές αρχές ενός φορολογικού νομοσχεδίου είναι να είναι σταθερό, δίκαιο, λειτουργικό, αποτελεσματικό και απλό, να ενισχύσει την ανάπτυξη, την απασχόληση και την ανταγωνιστικότητα και να εξασφαλίζει δημοσιονομική σταθερότητα. Να αντιμετωπίζει αποτελεσματικά το βασικό πρόβλημα της φοροδιαφυγής, ενώ η είσπραξη περισσότερων δημοσίων εσόδων να επιτυγχάνεται μέσω της πάταξης της και όχι με την επιβολή υψηλότερων συντελεστών φορολόγησης και την υπερφορολόγηση των πολιτών, τα οποία οδηγούν σε χαμηλότερο διαθέσιμο εισόδημα, λιγότερη κατανάλωση και μικρότερη οικονομική δραστηριότητα. Επιπροσθέτως, να βοηθάει με τις διατάξεις τους την ανάπτυξη των επιχειρήσεων,

επιτυγχάνοντας έτσι υψηλότερο ρυθμό οικονομικής μεγέθυνσης της οικονομίας μέσω της προσέλκυσης επενδύσεων.

✓ **Αναδιάρθρωση και εκσυγχρονισμός της Φορολογικής Διοίκησης**

Δυστυχώς, η έλλειψη οργάνωσης της Φορολογικής Διοίκησης και κατάλληλης επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης των υπαλλήλων της, σε συνδυασμό με την γραφειοκρατία την τυπολατρία και την ανεπαρκή τεχνολογική οργάνωσή της, καθιστούν αναποτελεσματική την εκτέλεση του έργου της. Ο εκσυγχρονισμός και η ηλεκτρονική μηχανοργάνωση είναι απαραίτητα, ενώ τα οφέλη που θα προκύψουν από τη χρήση τεχνολογικών μεθόδων θα βοηθήσουν σημαντικά στην πάταξη της φοροδιαφυγής.

Η δημιουργία ηλεκτρονικής φορολογικής διοίκησης θα κάνουν ευκολότερη και πιο γρήγορη τη διαδικασία υποβολής όλων των δηλώσεων των φυσικών και νομικών προσώπων και θα επιτρέψουν στις φορολογικές και στις τελωνειακές αρχές να συγκεντρώνουν άμεσα τα δεδομένα και τα στοιχεία των φορολογουμένων και να τα χρησιμοποιούν γρήγορα και αποτελεσματικά για τον εντοπισμό κάθε είδους παραβάσεων.

Σημαντικό βήμα για την αποτελεσματική λειτουργία των Φορολογικών αρχών αποτελεί η επαγγελματική κατάρτιση των φορολογικών ελεγκτών. Η γνώση και η αποτελεσματική εφαρμογή των νόμων, των υπουργικών αποφάσεων και των εγκυκλίων είναι απαραίτητη, καθώς επίσης και η καθημερινή πρόσβαση στην ενημέρωση, η διοργάνωση εκπαιδευτικών σεμιναρίων και ημερίδων που να αφορούν διεθνή φορολογικά θέματα, εξελίξεις, πρακτικές και την επεξήγηση της φορολογικής νομοθεσίας, καθώς και η εκπαίδευσή τους στη χρήση νέων τεχνολογιών.

Η βελτιστοποίησης λοιπόν της οργάνωσης και του εκσυγχρονισμού των φορολογικών αρχών με την δημιουργία ηλεκτρονικής Φορολογικής Διοίκησης και την κατάλληλη κατάρτιση και εκπαίδευση των υπαλλήλων της Φορολογικής Διοίκησης συντελούν σημαντικά στην καταπολέμηση φαινομένων διαφθοράς και την πάταξη της φοροδιαφυγής.

✓ **Απόκτηση φορολογικής συνείδησης**

Η φοροδιαφυγή αποτελεί μία πράξη η οποία είναι παράνομη, καθώς η απόκρυψη εισοδημάτων και η εμφάνιση εικονικών ή πλαστών δαπανών με σκοπό την πληρωμή λιγότερου φόρου αποτελεί πράξη κλοπής προς την δημόσια περιουσία και επιδεικνύει

έντονα αντικοινωνική συμπεριφορά. Ο Murray Rothbard¹³⁵ ο μεγαλύτερος εκπρόσωπος της Αυστριακής Σχολής στην Αμερική, μας ενημερώνει για το αυταπόδεικτο : “Η φορολογία είναι κλοπή” ενώ ο Oliver Wendell Holmes¹³⁶ ο νεότερος, διατύπωσε το εξής: «Οι φόροι είναι το τίμημα το οποίο πληρώνουμε για μία πολιτισμένη κοινωνία».

Ο πολίτης θα πρέπει να συνειδητοποιήσει ότι τα φορολογικά έσοδα επενδύονται σε δημόσιες υπηρεσίες και υποδομές με σκοπό την ανάπτυξη και την κοινωνική ευημερία, με τα έσοδα από τους φόρους να επιστρέφουν σε αυτόν. Η ωφέλεια που προκύπτει λοιπόν είναι ομαδική (κοινωνία) και όχι ατομική όπως συμβαίνει στην περίπτωση της φοροδιαφυγής.

Δυστυχώς, ο Έλληνας πολίτης αμφισβητεί και δεν εμπιστεύεται το κράτος και τις υπηρεσίες του, ενώ η άνιση φορολογική μεταχείριση, η διαφθορά του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα και η γραφειοκρατία ενισχύουν την πεποίθησή του αυτή. Θα πρέπει να γίνει μία προσπάθεια αλλαγής της γενικότερης πεποίθησης των πολιτών αναφορικά με το κράτος και το φορολογικό σύστημα της χώρας, καθώς και μία προσπάθεια για τη δημιουργία φορολογικής συνείδησης, καθώς ένας πολίτης με φορολογική κουλτούρα αντιλαμβάνεται ότι τα φορολογικά έσοδα του κράτους βελτιώνουν το βιοτικό του επίπεδο και οδηγούν σε μελλοντική χαμηλότερη φορολογία. Το κράτος λοιπόν θα πρέπει να θεσμοθετήσει ένα απλό και δίκαιο φορολογικό σύστημα το οποίο να λειτουργεί και ως αναπτυξιακό εργαλείο της κοινωνίας, αποφεύγοντας την αφαίμαξη του εισοδήματος των φορολογούμενων πέρα από τα όρια της φοροδοτικής τους ικανότητας και μέσα στα πλαίσια του άρθρου 4 παρ.5 του Συντάγματος: "Οι Έλληνες πολίτες συνεισφέρουν χωρίς διακρίσεις στα δημόσια βάρη, ανάλογα με τις δυνάμεις τους". Επίσης να εξασφαλίζει μια ελάχιστη κοινωνική συναίνεση και αποδοχή από το φορολογούμενο και αυτή η συναίνεση μπορεί να επιτευχθεί όταν ο πολίτης πληρώνει τους φόρους του εν γνώσει ότι υπάρχει φορολογική δικαιοσύνη και ίση φορολογική μεταχείριση, γιατί κατανοεί τη σημαντικότητά τους και το πόσο απαραίτητη είναι η επιβολή τους.

Η ενίσχυση της φορολογικής συνείδησης και της εκούσιας συμμόρφωσης των φορολογουμένων θα βοηθούσε σημαντικά στην καταστολή του φαινομένου της

¹³⁵ Μάρει Ρόθμπαρντ (2 Μαρτίου 1926 - 7 Ιανουαρίου 1995), Αμερικανός συγγραφέας και οικονομολόγος της Αυστριακής Σχολής Οικονομικής Σκέψης.

¹³⁶ Ο Oliver Wendell Holmes Jr. (8 Μαρτίου 1841 - 6 Μαρτίου 1935) ήταν αμερικανός νομικός που διετέλεσε Συνεργάτης Δικηγόρος του Ανωτάτου Δικαστηρίου των Ηνωμένων Πολιτειών από το 1902 έως το 1932 και Επικεφαλής της Αρμοστείας των Ηνωμένων Πολιτειών.

φοροδιαφυγής και της παραοικονομίας κι αυτό μπορεί να επιτευχθεί με την καλλιέργεια σχέσεων αμοιβαίας εμπιστοσύνης μεταξύ των πολιτών και της Φορολογικής Διοίκησης, με ταυτόχρονη επιβράβευση των συνεπών φορολογουμένων.

Η φοροδιαφυγή είναι ένα παγκόσμιο φαινόμενο που απαιτεί διεθνείς πρακτικές για την καταπολέμησή του, καθώς και τη συνεργασία μεταξύ των εμπλεκόμενων χωρών. Συντελεί στη μείωση της αποτελεσματικότητας της οικονομίας και τη διεύρυνση της κοινωνικής ανισότητας, καθώς στρεβλώνει την κατανομή και την αναδιανομή των οικονομικών πόρων τόσο βραχυχρόνια όσο και μακροχρόνια. Βραχυχρόνια επηρεάζει το διαθέσιμο εισόδημα των πολιτών, ενώ μακροχρόνια τη δομή της οικονομίας, την αγορά εργασίας και τις αποφάσεις που αφορούν την προσφορά και ζήτηση εργασίας, τη διαχρονική κατανομή του εισοδήματος μεταξύ κατανάλωσης και αποταμίευσης, τις τιμές, το ύψος και το ρυθμό αύξησης των εισαγωγών και κατά συνέπεια το εμπορικό ισοζύγιο της χώρας αρνητικά, κ.λπ. Συγχρόνως, η φοροδιαφυγή περιορίζει την αναδιανεμητική λειτουργία της προοδευτικής φορολογίας από τα πλουσιότερα προς τα φτωχότερα πρόσωπα, αυξάνει τα φορολογικά βάρη των συνεπών φορολογουμένων με αποτέλεσμα να μην υπάρχει δίκαιη και ίση φορολογική μεταχείριση. Σημαντικό είναι επίσης το γεγονός ότι μειώνει τα κρατικά έσοδα που θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν για τη χρηματοδότηση κρατικών δαπανών, οδηγεί σε αύξηση των δανειακών κεφαλαίων του κράτους, περιορίζει τις δημόσιες επενδύσεις, μειώνει τα παρεχόμενα δημόσια αγαθά καθώς δεν υπάρχουν επαρκείς κοινωνικοί πόροι με αποτέλεσμα το κοινωνικό κράτος να είναι ανεπαρκές. Είναι λοιπόν εμφανές ότι το κόστος από τη φοροδιαφυγή σε ατομικό επίπεδο έχει άμεσες και έμμεσες επιπτώσεις στο ευρύτερο κοινωνικό σύνολο. Είναι λοιπόν επιτακτική ανάγκη η αντιμετώπιση του φαινομένου, αλλά και η καλλιέργεια της φορολογικής συνείδησης.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ - ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ

- Γεώργιος Κουφάρης, (2010), «Η παγκόσμια οικονομική κρίση και οι χρηματιστηριακές αγορές», *Περιοδικό Χρήμα*, Ιανουάριος-Φεβρουάριος, 2010
- Λιανός Θ., Παπαβασιλείου Α. και Χατζηανδρέου Α, (2013), «*Αρχές Οικονομικής Θεωρίας*», Εκδόσεις ΙΤΥΕ Διόφαντος, σελ. 163-165
- Δρέλλιας Ευάγγελος, (2017), «Η θεωρία του οικονομικού κύκλου», *Powerpolitics*, Published in Ευρώπη,
<https://powerpolitics.eu/η-θεωρία-του-οικονομικού-κύκλου/>
- Γιάννης Βαρουφάκης, Τάσος Πατώκος, Λευτέρης Τσερκέζης, Χρήστος Κουτσοπέτρος, (2011), «Οικονομική κρίση στην Ελλάδα και την Ευρώπη το 2011», *Ινστιτούτο Εργασίας ΓΣΕΕ*, Παρατηρητήριο Οικονομικών και Κοινωνικών Εξελίξεων,
<https://www.inegsee.gr/wp-content/uploads/2014/04/files/study-17.pdf>
- Eurobank Research, (2009), «Η κρίση του 2007-2009: τα αίτια, η αντιμετώπιση και οι προοπτικές», *Οικονομία και Αγορές*, Τόμος IV, Τεύχος 8,
<https://www.eurobank.gr/Uploads/Reports/EconomyMarketsIV8.pdf>
- Alpha Bank- Οικονομικό Δελτίο, τριμηνιαία έκδοση, τεύχος 108, Φεβρουάριος 2009
<https://docplayer.gr/3175777-Oikonomiko-deltio-i-krisi-toy-2007-2009-i-anodos-kai-i-ptosi-tis-hrimatooikonomikis-mohleyseos-sel-3.html>
- Πάνος Τσακόγλου, Γιώργος Οικονομίδης, Γιώργος Παγουλάτος, Χρήστος Τριαντόπουλος, Αποστόλης Φιλιππόπουλος, (2016), «*Χάρτης εξόδου από την κρίση - ένα νέο παραγωγικό μοντέλο για την Ελλάδα*», Εκδόσεις Διανέοσις
- Πάνος Τσακόγλου, Γιώργος Οικονομίδης, Γιώργος Παγουλάτος, Χρήστος Τριαντόπουλος, Αποστόλης Φιλιππόπουλος, (2016), «Ένα νέο Αναπτυξιακό Πρότυπο για την Ελληνική Οικονομία και η Μετάβαση σε αυτό», Διανέοσις,
<https://www.dianeosis.org/wp-content/uploads/2016/10/teliko-arxeio-paragogikou-montel>
- Γ. Αλογοσκούφης, *Διεθνής Οικονομική*, 2013, «Η Ελληνική Οικονομία ως μια Μικρή Ανοικτή Οικονομία»
<https://internecon.files.wordpress.com/2013/06/slides-inteecon-lect-23-alt.pdf>
- Διανέοσις, (2016), «Η φοροδιαφυγή στην Ελλάδα - αιτίες, έκταση και προτάσεις καταπολέμησής της», *Διανέοσις - ERNST & YOUNG (EY)*, Ιούνιος 2016
https://www.dianeosis.org/wp-content/uploads/2017/03/Tax_Evasion_diaNEOsis_Upd_17_03_2017.pdf
- Διανέοσις, (2018), «Φορολογία Εισοδήματος στην Ελλάδα - Συγκριτική Ανάλυση και Προτάσεις Αναμόρφωσης», *Διανέοσις - Ίδρυμα Οικονομικών & Βιομηχανικών Ερευνών*,
https://www.dianeosis.org/wp-content/uploads/2018/05/Forologia_Eisodimatos_Stin_Ellada_Upd_090518.pdf

- Βασίλης Θ. Ράπανος, Γεωργία Καπλάνογλου, (2014), «Φορολογία και οικονομική ανάπτυξη, η περίπτωση της Ελλάδας»,
<https://www.hba.gr/5Ekdosis/UpIPDFs/sylltomos14/609-638%20Rapanos%202014.pdf>
- Δημήτρης Γκίνογλου, (2014), «Φορολογική – Λογιστική II», Θεσσαλονίκη
- Αριστείδης Φλώρος, (2010), «Φορολογική Λογιστική», Αθήνα, Σύγχρονη Εκδοτική
- Taxheaven, «Κλίμακες και συντελεστές φορολογίας εισοδήματος»
<https://www.taxheaven.gr/pages/klimakes>
- Νέος φορολογικός νόμος, Ν. 3943/2011, (2011),
<http://elg-v.blogspot.com/2011/04/39432011.html>
- Επιστημονική ομάδα TAXHEAVEN, Πλήρης ανάλυση των μεταβολών στην φορολογία εισοδήματος με τον ν.4387/2016
<https://www.taxheaven.gr/news/news/view/id/29111>
- ΙΝΕ ΓΣΕΕ: Ετήσια Έκθεση 2018 για την Ελληνική Οικονομία και την Απασχόληση, «Η ελληνική οικονομία και η απασχόληση»
<https://www.inegsee.gr/wp-content/uploads/2018/03/ETHSIA-EKTHESI-2018-INE-GSEE-H-ELLINIKH-OIKONOMIA-KAI-H-APASXOLISH.pdf>
- Διανέοσις, «Το φορολογικό πρόβλημα της Ελλάδας»
<https://www.dianeosis.org/2018/04/to-forologiko-provlima-tis-elladas/>
- Δημήτριος Μ. Γιώγος, Ορκωτός Ελεγκτής Λογιστής, ΣΟΛ Α.Ε.Ο.Ε., «Φορολογική Συνείδηση», *accountancygreece*,
<https://www.accountancygreece.gr/>
- Μελίνα Βασαρδάνη, Τράπεζα της Ελλάδας, «Οικονομικό Δελτίο-Τεύχος 35»
<https://www.bankofgreece.gr/BogEkdoseis/oikodelt201106.pdf>
- Ελεύθερος Τύπος, «Έρχεται κατάργηση φοροαπαλλαγών και φόρος στα airbnb», *Ελεύθερος Τύπος*,
<https://www.eleftherostypos.gr/oikonomia/116380-erxetai-katargisi-foroapallagon-kai-foros-sta-airbnb/>
- Συντελεστής Τζίνι,
<https://el.wikipedia.org/wiki/>
- Οικονομική κρίση. Αιτίες και αποτελέσματα, *wikibooks*,
<https://el.wikibooks.org/wiki/>
- Οι μεγαλύτερες οικονομικές κρίσεις του 20ου αιώνα, (2015), *Underwriter Editors*,
<https://underwriter.gr/>
- Κρίσεις του 20ου αιώνα, (2013), «Πληροφορίες όπως αιτία συνέπειες τρόποι αντιμετώπισης οικονομικών κρίσεων του 20ου αιώνα»,
<http://financialcrises20thcentury.blogspot.com/2013/02/blog-post.html>
- Χρήστος Καμπόλης και Νικόλαος Γ. Τραυλός, (2009), «Πέντε βασικές αιτίες της χρηματοπιστωτικής κρίσης», *Καθημερινή*,
www.kathimerini.gr/.../oikonomia/...oikonomia/pente-vasikes-aities-ths-xrhmatopistwt
- Στεφανί Δαρμπάση, (2009), «Οικονομική Κρίση: Αίτια», *Οικονομικά Νέα*,
<https://oikonomikanea.wordpress.com/2009/08/20/oikonomiki-krisi-aitia/>

- Γιάννης Σιάτρας, (2011), «Οι ρίζες και τα αίτια της ελληνικής κρίσης χρέους - Τί μπορεί να γίνει σήμερα;», *eurocapital.gr*, www.eurocapital.gr/permalink/32489.html
- Κατερίνα Σαββαΐδου, «Πολεμώντας τη φοροδιαφυγή», *accountancygreece*, <https://www.accountancygreece.gr/>
- Στέφανος Μήτσιοις, (2017), «Διαπιστώσεις και προτάσεις της ΕΥ για τη φοροδιαφυγή στην Ελλάδα», *accountancygreece* <https://www.accountancygreece.gr/>
- Νίκος Σγουρινάκης (2012), «Οι βασικές αρχές της Φορολογίας», *epixeirisi.gr*, <http://epixeirisi.gr/>
- Συμεών Ρωμύλος, (2015), «Ολίγα περί προοδευτικής φορολόγησης», *capital.gr*, <https://www.capital.gr/me-apopsi/2201574/oliga-peri-proodeutikis-forologisis>
- «Πώς θα φορολογηθούμε το 2009 και από το 2010 και μετά Τέλος και στη φορολογική ασυλία μετοχών και μερισμάτων», (2009), *Η Καθημερινή*, <https://www.kathimerini.gr/345649/article/oikonomia/ellhnikh-oikonomia/pws-8a-forologh8oyme-to-2009-kai-apo-to-2010-kai-meta-telos-kai-sth-forologikh-asylia-metoxwn-kai-merismatwn>
- Νόμος 3522/06, «Μεταβολές στη φορολογία εισοδήματος, απλουστεύσεις στον Κώδικα Βιβλίων και Στοιχείων και άλλες διατάξεις», *fle.gr*, <https://www.fle.gr/index.php/nomoi-p-d/131-nomoi-p-d-2006/2700--352206>
- Π.Ο.Α. 1052/07, «Κοινοποίηση ορισμένων διατάξεων του ν.3522/2006 που αφορούν στη φορολογία εισοδήματος φυσικών και νομικών προσώπων», *fle.gr*, www.fle.gr/index.php/egkykloi-pol/137-egkykloi-pol-2007/2967-sp-1802251961
- Νόμος 3697/2008, «Ενίσχυση της διαφάνειας του Κρατικού Προϋπολογισμού, έλεγχος των δημοσίων δαπανών, μέτρα φορολογικής δικαιοσύνης και άλλες διατάξεις», ΑΑΔΕ, *Ηλεκτρονική Βιβλιοθήκη*, <http://www.publicrevenue.gr/elib/view?d=/gr/act/2008/3697>
- Φορολογία νομικών προσώπων, *OpenGov.gr*, www.opengov.gr/minfin/wp-content/uploads/forologia/erotisi11.pdf
- Σταματοπουλος, (2010), «Φορολογικοί συντελεστές ΑΕ, ΕΠΕ, συνεταιρισμών και των ενώσεών τους, δημόσιων, δημοτικών και κοινοτικών επιχειρήσεων και εκμεταλλεύσεων κερδοσκοπικού χαρακτήρα, αλλοδαπών επιχειρήσεων και οργανισμών για χρήσεις από 2004», *Forin.gr*, [https://www.forin.gr/articles/article/4489/forologikoi-suntelestes-ae-epe-sunetairismwn-kai-twn-enwsewn-tous-dhmosiwn-dhmotikwn-kai-koinotikwn-epixeirhsewn-kai-ekmetalleusewn-kerd](https://www.forin.gr/articles/article/4489/forologikoi-suntelestes-ae-epe-sunetairismwn-kai-twn-enwsewn-tous-dhmosiwn-dhmotikwn-kai-koinotikwn-epixeirhsewn-kai-ekmetalleusewn-kerdoskopikou-charaktira-allyodapwn-epixeirhsewn-kai-organi-smwn-gia-chr-hseis-apo-2004)
- Σταματοπουλος, (2010), «Προκαταβολή ΑΕ, ΕΠΕ, ΟΕ, ΕΕ, Κοινοπραξίες, Συνεταιρισμοί, Φυσικά πρόσωπα», *Forin.gr*, <https://www.forin.gr/articles/article/4478/prokatabolh-ae-epe-oe-ee-koinopraksies-sunetairismoi-fusika-proswpa>
- Γιάννης Βαρουφάκης, (2012, για την ελληνική γλώσσα), «*Παγκόσμιος Μινώταυρος – οι πραγματικές αιτίες της κρίσης*», Εκδοτικός Οργανισμός Λιβάνη, Αθήνα

- Γιάννης Βαρουφάκης, (2011), «Κρίσης Λεξιλόγιο, οι οικονομικοί όροι που μας καταδυναστεύουν», Εκδόσεις Ποταμός, Αθήνα
- Γιώργος Δ. Χριστόπουλος, (2008), «Τεκμήρια διαβίωσης - απόκτησης περιουσιακών στοιχείων - πόθεν έσχες - ανάλωση κεφαλαίου», *taxheaven.gr*, <https://www.taxheaven.gr/laws/circular/view/id/6962>
- 14 τρόπους-κλειδιά μπορούν οι φορολογούμενοι να μειώσουν τον φόρο εισοδήματος που θα πληρώσουν φέτος στην Εφορία, (2007), *TaNέα.gr*, <http://www.tanea.gr/news/economy/article/21593/>
- Γ. Θ. Κρεκούκια , (2009), «Φορολογικό καθεστώς αμοιβών των μελών του Δ.Σ των Α.Ε» , *tax-analysis.gr*, http://tax-analysis.blogspot.gr/2009/12/blog-post_21.html
- «Ελληνική οικονομική κρίση 2009-σήμερα», *Βικιπαίδεια*, https://el.wikipedia.org/wiki/Ελληνική_οικονομική_κρίση_2009-σήμερα
- Νόμος 3763/2009 - Άρθρο 43, (2009), *e-forologia*, <https://www.eforologia.gr/lawbank/document.aspx?digest=B899F8D049465030.2674AF5443C8&version=2009/05/27>
- Ν.3842 «Αποκατάσταση φορολογικής δικαιοσύνης, αντιμετώπιση της φοροδιαφυγής και άλλες διατάξεις, Άρθρο 03: Προσδιορισμός εισοδήματος με βάση τεκμήρια δαπανών και χρήσης υπηρεσιών», *forologikanea.gr*, www.forologikanea.gr/pages/view/cid/10044/itemsperpage/all
- ΠΟΑ 1165/29.07.2011, «Εφαρμογή των διατάξεων των παρ. 4 και 5 του άρθρου 33 του ν. 3986/2011 (ΦΕΚ 152 Α΄/1-7-2011), Επείγοντα Μέτρα Εφαρμογής Μεσοπρόθεσμου Πλαισίου Δημοσιονομικής Στρατηγικής 2012-2015». <http://www.e-forosimv.gr/details.asp?ID=9495>
- Πως θα παρακρατείτε φόρος 15% από τους τόκους, (2013), *Capital.gr*, <http://www.capital.gr/tax/1728718/pos-tha-parakrateitai-foros-15-apo-tous-tokous>
- Νίκος Παπαγιάννης, οικονομολόγος – φοροτεχνικός, (2013), «Παρακράτηση φόρου 10% στα διανεμόμενα κέρδη που αποφασίζονται με Έκτακτη Γ.Σ. το 2013», *e-forologia.gr*, <https://www.e-forologia.gr/cms/viewContents.aspx?id=140288>
- Ν.4172 (ΦΕΚ Α 167 23.7.2013), « Φορολογία εισοδήματος, επείγοντα μέτρα εφαρμογής του ν. 4046/2012, του ν. 4093/2012 και του ν. 4127/2013 και άλλες διατάξεις», *publicrevenue.gr*, http://www.publicrevenue.gr/kpi/static/doc/egkuglioi_n4172/kvdikasforologiaseisodimatos.html
- Ν. 4172/2013, «Φορολογία εισοδήματος, επείγοντα μέτρα εφαρμογής του ν. 4046/2012, του ν. 4093/2012 και του ν. 4127/2013 και άλλες διατάξεις», *capital.gr*, <http://www.capital.gr/capital-logistis/1841121/n-4172-2013>
- Στατιστικά Δελτία Φορολογικών Δεδομένων πριν το 2011, Γενική Γραμματεία Πληροφοριακών Συστημάτων, <https://www.gsis.gr/dimosia-dedomena/forologikon-dedomenon-statistika-prin-2011>
- Επίσημα Στατιστικά Δελτία, Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Εσόδων,

<https://www.aade.gr/menoy/statistika-deiktes/eisodima/etisia-statistika-deltia>

- Νομοθετικό Έργο - Ψηφισθέντα Νομοσχέδια, Βουλή των Ελλήνων,
<https://www.hellenicparliament.gr>
- Νόμος 3815/2010,
<https://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/bcc26661-143b-4f2d-8916-0e0e66ba4c50/T-FOROLOGIA-PAP1.qxp.pdf>
- Νόμος 3842/2010,
<https://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/bcc26661-143b-4f2d-8916-0e0e66ba4c50/A-FORODIAF-PAP.pdf>
- Νόμος 3845/2018,
<https://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/bcc26661-143b-4f2d-8916-0e0e66ba4c50/M-DNTAMEIO-PAP.qxp.pdf>
- Νόμος 3899/2010,
<https://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/bcc26661-143b-4f2d-8916-0e0e66ba4c50/e-eloik-pap.pdf>
- Νόμος 3943/2011,
<https://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/bcc26661-143b-4f2d-8916-0e0e66ba4c50/k-forodia-pap.pdf>
- Νόμος 3986/2011,
<https://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/bcc26661-143b-4f2d-8916-0e0e66ba4c50/e-mesostra-pap.pdf>
- Νόμος 4110/2013,
<https://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/bcc26661-143b-4f2d-8916-0e0e66ba4c50/r-foroik-pap.pdf>
- Νόμος 4172/2013,
<https://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/bcc26661-143b-4f2d-8916-0e0e66ba4c50/f-formet-pap.pdf>
- Νόμος 4174/2013,
<https://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/bcc26661-143b-4f2d-8916-0e0e66ba4c50/f-fordiak-pap.pdf>
- Νόμος 4223/2013
<https://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/bcc26661-143b-4f2d-8916-0e0e66ba4c50/e-enfia-pap.pdf>
- Νόμος 4254/2014,
<https://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/bcc26661-143b-4f2d-8916-0e0e66ba4c50/m-oikplai-pap.pdf>
- Νόμος 4330/2015,
<https://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/bcc26661-143b-4f2d-8916-0e0e66ba4c50/t-tdkt-pap.qxp.pdf>
- Νόμος 4334/2015,
<https://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/bcc26661-143b-4f2d-8916-0e0e66ba4c50/e-ems-pap.pdf>
- Νόμος 4336/2015,

<https://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/bcc26661-143b-4f2d-8916-0e0e66ba4c50/k-oikmhx-pap.pdf>

- Νόμος 4387/2016
<https://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/bcc26661-143b-4f2d-8916-0e0e66ba4c50/e-metasf-pap.pdf>
- Νόμος 4389/2016,
<https://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/bcc26661-143b-4f2d-8916-0e0e66ba4c50/e-epidiat-pap.pdf>
- Νόμος 4446/2016,
<https://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/bcc26661-143b-4f2d-8916-0e0e66ba4c50/p-ptoxef-pap.pdf>
- Νόμος 4472/2017,
<https://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/bcc26661-143b-4f2d-8916-0e0e66ba4c50/s-dimostat-aposp-all.pdf>
- Νόμος 4618/2019,
<https://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/bcc26661-143b-4f2d-8916-0e0e66ba4c50/k-niarxos-pap-aposp.pdf>
- Gramm–Leach–Bliley Act, *Wikipedia*,
https://en.wikipedia.org/wiki/Gramm–Leach–Bliley_Act
- Mishkin S Frederic, (1991), "Anatomy of a Financial Crisis", *NBER Working Paper No.3934*
<http://www.nber.org/papers/w3934>
- Arthur Burns και Mitchell Wesley, (1946), «*Measuring business Cycles*», Published by NBER
- William McBride, "What Is the Evidence on Taxes and Growth", *Tax Foundation Special Report No. 207*, December 18, 2012.
<https://files.taxfoundation.org/legacy/docs/sr207.pdf>
- Chye-Ching Huang and Nathaniel Frenztz, (2014), "What Really Is the Evidence on Taxes and Growth?", *Center Budget Policy Priorities Org*,
<https://www.cbpp.org/research/what-really-is-the-evidence-on-taxes-and-growth>
- Ferede, Ergete and Dahlby, Bev (2012), The Impact of Tax Cuts on Economic Growth: Evidence From the Canadian Provinces, *National Tax Journal*, 65:3, pp. 563-94,
<https://www.ntanet.org/NTJ/65/3/ntj-v65n03p563-94-impact-tax-cuts-economic.pdf>
- Karel Mertens, Morten O. Ravn , (2012), "The Dynamic Effects of Personal and Corporate Income Tax Changes in the United States", *Economics Mit*, March 9, 2012,
<https://economics.mit.edu/files/7666>
- Jens Matthias Arnold, Bert Brys, Christopher Heady, Åsa Johansson, Cyrille Schwellnus, Laura Vartia, (2011), "Tax Policy for Economic Recovery and Growth", *The economic journal*,
<https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/j.1468-0297.2010.02415.x>

- Alberto Alesina, Silvia Ardagna, (2010), "Large Changes in Fiscal Policy: Taxes versus Spending", *National Bureau of Economic Research*,
<https://www.nber.org/chapters/c11970.pdf>
- Young Lee, Roger H. Gordon, (2005), "Tax structure and economic growth", *Journal of Public Economics* 88 1027–1043,
<http://www.sba.muohio.edu/davisgk/growth%20readings/17.pdf>
- Stefan Fölster & Magnus Henrekson, (2001), "Growth Effects of Government Expenditure and Taxation in Rich Countries", *European Economic Review*, Vol. 45, No. 8, 2001,
<http://www.ifn.se/Wfiles/wp/wp503.pdf>
- Richard Kneller, Michael F. Bleaney and Norman Gemmell, (1999), "Fiscal policy and growth: evidence from OECD countries", *Journal of Public Economics*, vol. 74, issue 2, 171-190,
http://www.mathematik.uni-ulm.de/wipo/lehre/ws200708/public_economics/Kneller_Bleaney_Gemmell
- Stephen M. Miller, Frank S. Russek, (1997), "Fiscal Structures and Economic Growth at the State and Local Level" *Journals Sage*, First Published March 1,
<http://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/109114219702500204>
- Charles B. Garrison Feng-Yao Lee, (1995), "The effect of macroeconomic variables on economic growth rates: A cross-country study", *Journal of Macroeconomics*, Volume 17, Issue 2, Spring 1995, Pages 303-317,
<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/0164070495801030>
- Mohsen Mehrara, Yazdan Gudarzi Farahani, (2016), "The study of the effects of tax evasion and tax revenues on economic stabilities in OECD countries" *worldscientificnews*,
<http://www.worldscientificnews.com/wp-content/uploads/2015/10/WSN-33-2016-43-55.pdf>
- Matsaganis M., and Flevotomou M., (2010), "Distributional Implications of Tax Evasion in Greece", *LSE Hellenic Observatory Working Paper*.
http://eprints.lse.ac.uk/26074/1/GreeSE_No_31.pdf
- Nikolaos Artavanis, Adair Morse and Margarita Tsoutsoura, (2015), "Measuring Income Tax Evasion using Bank Credit: Evidence from Greece", *Chicago Booth Research Paper* No. 12-25
https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2109500
- IMF (2013), Greece, selected issues, (country report No. 13/155), σελ. 23.
<https://www.imf.org/external/pubs/ft/scr/2013/cr13155.pdf>
- Food and Agriculture Organization of the United Nations. (2006). *Inequality Analysis, The Gini Index*. Πύμνη: Food and Agriculture Organization of the United Nations. Retrieved from
http://www.fao.org/docs/up/easypol/329/gini_index_040en.pdf
- ΟΟΣΑ. (2012). Income distribution – Inequality: Income distribution – Inequality – Country tables. Retrieved from
<http://stats.oecd.org/Index.aspx?QueryId=26068>